

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

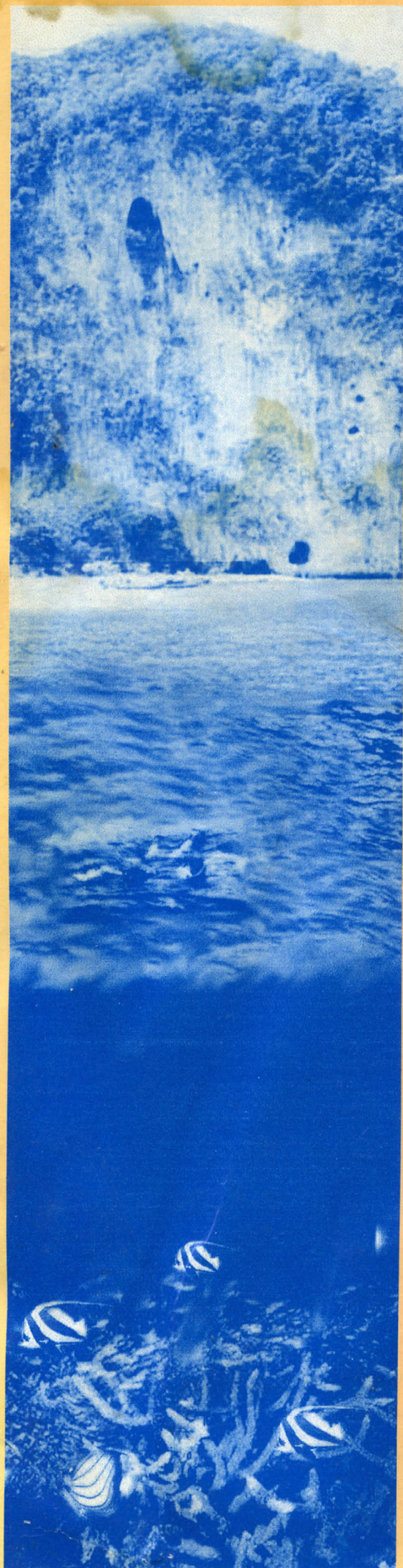
รายงานฉบับสุดท้าย

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

ส่วนที่ 3

การศึกษาพื้นที่กรณีตัวอย่าง
หมู่เกาะเกตราดอนใต้ จังหวัดสตูล

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย

วท.

มิถุนายน 2541

รายงานฉบับสุดท้าย

ส่วนที่ 3 (รายงานหลัก)

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(Marine Ecotourism)

เสนอต่อ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จัดทำโดย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

มิถุนายน 2541

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

อท

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

โดย : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.)

เสนอต่อ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

มีนาคม 2541

ที่ปรึกษา :

นายเกษรา ลาวัลยะวัฒน์

นายไชยยุทธ กลิ่นสุคนธ์

นายประมุข แก้วเนียม

นายสมศักดิ์ สุภรณ์รัตน์

คณะกรรมการ

นายอนุชา เล็กสกุลคิลิก

ดร.วิญญัติ มั่นทะเลจิตร

นายมานิช วงศ์สุริย์รัตน์

นายวินิจ บัวชุม

นางสาวนงลักษณ์ ไรจนแสง

นางสาวมนทลี คชาชีวะ

นายธงรบ โตจินดา

นายไกรสร พริกทุ่ง

นางถวิล พรหมณพันธ์

นายศิริ คุรุฑนอม

นายสมจิตร ชุ่มเชื้อ

นางเปรมฤดี กราพันธ์

นางสาวนทิตยา สุวรรณปีภย์

นางสาวเปรมรัตน์ เฉลิมพักตร์

003601

910.4:574

สังคม

ก.3, ก.1

พิมพ์

กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

196 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900.

โทร 5795515, 5790160, 5791121-30 ต่อ 4401-8

โทรสาร 5795515 ต่อ 4405, 5614771

E-mail : tistresd@ksc.th.com

คำนำ

รายงานฉบับสุดท้าย (Final Report) โครงการการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) จัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ตามหนังสือสัญญาที่ จ. 139/2540 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2540

รายงานฉบับสุดท้ายแบ่งออกเป็น 5 ฉบับ คือ ส่วนที่ 1 เป็นรายงานหลักการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยรวม ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากฐานทรัพยากรทางทะเล และได้เสนอแนวทางการกำหนดรูปแบบพร้อมวิธีปฏิบัติเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลของประเทศ นอกจากนี้ ได้ศึกษาสถานภาพจังหวัดชายฝั่งทะเล 23 จังหวัด จัดศึกษาภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเสนอแนวทางทั่วไปเพื่อการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของแต่ละจังหวัด ส่วนที่ 2 และ 3 เสนอพื้นที่ตัวอย่าง หมู่เกาะช้างตอนใต้ จังหวัดตราด และหมู่เกาะเกตราตอนใต้ จังหวัดสตูล ตามลำดับ ซึ่งได้เสนอการสำรวจข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเสนอแนวทางการจัดการ และโครงการนำร่องในพื้นที่ตัวอย่างทั้ง 2 สำหรับใช้ในการดำเนินงานนำร่องหรือเป็นต้นแบบ (Model) เพื่อประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ สำหรับฉบับที่ 4 และ 5 คือ รายงานสรุปย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Summary)

รายงานเล่มนี้ คือ รายงานส่วนที่ 3 การศึกษาพื้นที่กรณีตัวอย่างหมู่เกาะเกตราตอนใต้ จังหวัดสตูล

คำขอบคุณ

การจัดทำโครงการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลครั้งนี้ คณะผู้ศึกษา วท. ได้รับความร่วมมือและคำแนะนำจากบุคคลและคณะบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือด้วยดี จนทำให้การศึกษาสมบูรณ์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปได้

วท. ขอขอบคุณบุคคลและคณะบุคคลที่ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการโครงการ ซึ่งมีผู้แทนทั้งจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่ได้พิจารณาถ้อยแถลงผลการศึกษามาเป็นลำดับ ผู้แทนองค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนนักวิชาการ ผู้ประกอบการที่ให้ความคิดเห็นและเสนอแนะในการจัดประชุมระดมความคิดเห็น เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2541 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพฯ กว่า 250 คน นอกจากนี้ ใคร่ขอขอบคุณประชาชน ข้าราชการ และผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่ศึกษาที่คณะทำงานได้สำรวจและตรวจสอบแนวทางที่เสนอ อาทิ บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง และบริเวณหมู่เกาะหมาก จังหวัดตราด ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่อ่าวพังงา เป็นต้น

สุดท้ายนี้ วท. ใคร่ขอขอบคุณ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) รวมทั้งคณะทำงาน ททท. ทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจในการดำเนินงาน การให้ข้อมูล คำแนะนำด้วยดีตลอดมา

คณะกรรมการ

โครงการการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

1. ผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนโครงการและการพัฒนา	ประธานคณะกรรมการ
2. นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์	กรรมการ
3. ผู้แทนกรมป่าไม้	กรรมการ
4. ผู้แทนกรมเจ้าท่า	กรรมการ
5. ผู้แทนกรมศิลปากร	กรรมการ
6. ผู้แทนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
7. ผู้แทนสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
8. ผู้แทนกองทัพเรือ	กรรมการ
9. ผู้แทนกรมประมง	กรรมการ
10. ผู้แทนกองบังคับการตำรวจน้ำ	กรรมการ
11. ผู้แทนกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว	กรรมการ
12. ผู้แทนสถาบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย	กรรมการ
13. ผู้แทนสมาคมชายหาดฝน	กรรมการ
14. ผู้แทนมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยฯ	กรรมการ
15. ผู้แทนโครงการใต้ทะเลจุฬารักษ์ 36 สถาบันวิจัยจุฬารักษ์	กรรมการ
16. ผู้อำนวยการกองแผนงาน	กรรมการ
17. ผู้อำนวยการกองประสานแผนภาครัฐบาล	กรรมการ
18. ผู้อำนวยการกองวิชาการและฝึกอบรม	กรรมการ
19. ผู้อำนวยการกองสถิติและวิจัย	กรรมการ
20. ผู้อำนวยการกองเผยแพร่การตลาด	กรรมการ
21. ผู้อำนวยการกองพัฒนาการตลาด	กรรมการ
22. ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์และฟื้นฟู	กรรมการ
23. ผู้อำนวยการกองวารสาร	กรรมการ
24. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคกลางเขต 2	กรรมการ
25. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคกลางเขต 3	กรรมการ
26. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคกลางเขต 4	กรรมการ

27. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคกลางเขต 5	กรรมการ
28. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้เขต 1	กรรมการ
29. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้เขต 2	กรรมการ
30. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้เขต 3	กรรมการ
31. ผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้เขต 4	กรรมการ
32. ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ	กรรมการและเลขานุการ
33. หัวหน้างานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการร่วม

ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ
 พนักงานกองวางแผนโครงการ
 นายทวีเดช ทองอ่อน

หัวหน้าคณะกรรมการ
 เจ้าหน้าที่ทำงาน
 เจ้าหน้าที่ทำงานและเลขานุการ

สารบัญเรื่อง

	หน้า
ปกครอง	I
คณะทำงานโครงการ	II
คำนำ	III
คำขอบคุณ	IV
รายชื่อคณะกรรมการโครงการ	V
รายชื่อคณะทำงานร่วม	VI
สารบัญ	VII
สารบัญเรื่อง	VIII
สารบัญรูป	XII
สารบัญตาราง	XIV
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมา	1-1
1.2 ลักษณะโครงการ	1-2
1.2.1 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	1-2
1.2.2 ขอบเขตการศึกษา	1-2
1.2.3 การคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง	1-4
1.3 ผลการศึกษา	1-6
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสตูล	2-1
2.1 ข้อมูลพื้นฐาน	2-1
2.1.1 สภาพทางกายภาพ	2-1
2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม	2-5
2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล	2-10
2.3 ตลาดและบริการการท่องเที่ยว	2-17
2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล	2-22
2.5 องค์กร นโยบาย และแผนการที่เกี่ยวข้อง	2-22

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ข้อมูลเฉพาะพื้นที่ หมู่เกาะโคตราทอนใต้	3-1
3.1 ข้อมูลพื้นฐาน	3-1
3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ	3-1
3.1.2 ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและนิเวศทะเล	3-2
3.1.3 ชุมชนท้องถิ่น	3-4
3.1.4 การท่องเที่ยว	3-5
3.1.5 องค์การการจัดการ	3-7
3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สำรวจ	3-9
3.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล	3-9
3.2.2 ทรัพยากรป่าไม้	3-27
3.2.3 จำนวนชนิดสัตว์ป่า	3-31
3.3 สภาพเศรษฐกิจสังคมและชุมชน	3-45
3.3.1 ประชากรและชุมชนปากน้ำ จ.สตูล	3-45
3.3.2 การศึกษาลักษณะประชากร	3-46
3.3.3 ความคิดเห็นของประชากรต่อการท่องเที่ยว	3-51
3.4 บริการการท่องเที่ยว	3-53
3.4.1 สถานบริการที่พัก	3-53
3.4.2 บริการนำเที่ยว	3-54
3.4.3 การสำรวจผู้ประกอบการ	3-54
3.4.4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ	3-56
3.5 ตลาดการท่องเที่ยว	3-57
3.5.1 การสำรวจข้อมูล	3-57
3.5.2 จำนวนนักท่องเที่ยว	3-60
3.5.3 คุณลักษณะและกิจกรรมของนักท่องเที่ยว	3-63
3.5.4 กิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	3-72
3.5.5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	3-78
3.6 พื้นที่ท่องเที่ยวเฉพาะแห่ง	3-83

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจังหวัดสตูล	4-1
4.1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	4-1
4.1.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	4-1
4.1.2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	4-2
4.1.3 กรอบการท่องเที่ยวทางทะเลของไทย	4-6
4.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจังหวัดสตูลโดยรวม	4-8
4.2.1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด	4-8
4.2.2 ทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัด	4-12
4.2.3 แผนการจัดการการท่องเที่ยวทางทะเลจังหวัดสตูล	4-17
บทที่ 5 โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	5-1
5.1 พื้นที่นำร่องหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูกและบริเวณใกล้เคียง	5-1
5.1.1 สภาพทั่วไป	5-1
5.1.2 การท่องเที่ยว	5-10
5.1.3 กรอบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5-11
5.1.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ	5-14
5.1.5 แผนการดำเนินการ	5-17
5.2 พื้นที่นำร่องเกาะลิดี (ลิดีเล็ก)	5-30
5.2.1 สภาพทั่วไป	5-30
5.2.2 การท่องเที่ยว	5-35
5.2.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	5-36
5.2.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ	5-38
5.2.5 แผนการดำเนินการ	5-44
5.2.6 แผนปฏิบัติ	5-48
5.3 พื้นที่นำร่องเกาะบุโหลนไม้ไผ่	5-52
5.3.1 สภาพทั่วไป	5-52
5.3.2 การท่องเที่ยว	5-55
5.3.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5-56

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
5.3.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ	5-58
5.3.5 แผนการดำเนินการ	5-60
5.3.6 แผนปฏิบัติการ	5-62
5.4 พื้นที่นำร่อง เกาะนุโหลนจั่นก (นุโหลนดอน)	
5.4.1 สภาพทั่วไป	5-66
5.4.2 การท่องเที่ยว	5-75
5.4.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5-76
5.4.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ	5-78
5.4.5 แผนการดำเนินงาน	5-81
5.4.6 โครงการปฏิบัติ	5-83
5.5 พื้นที่นำร่องเกาะนุโหลนเล	5-86
5.5.1 สภาพทั่วไป	5-86
5.5.2 การท่องเที่ยว	5-92
5.5.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5-95
5.5.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ	5-97
5.5.5 แผนการดำเนินงาน	5-102
5.5.6 โครงการปฏิบัติ	5-104
บทที่ 6 รูปแบบและตัวแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	6-1
6.1 ตัวแบบที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์โดยองค์กรรัฐ	6-1
6.2 ตัวแบบที่ 2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่เอกชนในเขตอนุรักษ์	6-2
6.3 ตัวแบบที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์และชุมชน	6-4
6.4 ตัวแบบที่ 4 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่เกษตรกรรม-ธรรมชาติ	6-5
6.5 ตัวแบบที่ 5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์โดยเอกชน	6-6

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1.1 การคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง	ผ 1.1-1
ภาคผนวกที่ 3.1 รายงานสถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดตรา จังหวัดสตูล ปีงบประมาณ 2526	ผ 3.1-1
ภาคผนวกที่ 4.1 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	ผ 4.1-1
ภาคผนวกที่ 4.2 ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด	ผ4.2-1

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล และผลการศึกษา	1-3
” 1.2 พื้นที่ที่ตั้งหมู่เกาะเกตราตอนใต้	1-5
” 2.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดสตูล	2-2
” 2.2 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสตูล	2-13
” 3.1 พื้นที่กรณีตัวอย่าง : หมู่เกาะเกตราตอนใต้	3-3
” 3.2 สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา	3-6
” 3.3 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของเกาะบูโหลนไม้ไผ่ด้านทิศตะวันออก	3-12
” 3.4 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของเกาะบูโหลนไม้ไผ่ด้านทิศตะวันตก	3-12
” 3.5 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบูโหลนคอนค่านเหนือ	3-13
” 3.6 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบูโหลนคอนค่านใต้	3-13
” 3.7 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบูโหลนคอนค่านทิศตะวันตก	3-13
” 3.8 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะของแนวปะการังของอ่าวพังกาใหญ่ เกาะบูโหลนเล	3-14
” 3.9 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะของแนวปะการังของอ่าวพังกาใหญ่ เกาะบูโหลนเล	3-14
” 3.10 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณบูโหลนรีสอร์ท เกาะบูโหลนเล	3-14
” 3.11 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณแพนเซนดรีสอร์ท เกาะบูโหลนเล	3-15
” 3.12 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณแหลมถ้ำค้างคาว เกาะบูโหลนเล	3-15
” 3.13 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของหินถ้ำค้างคาว ด้านตะวันตกเฉียงใต้	3-15
” 3.14 ภาพตัดของแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณหินแพ ด้านตะวันออก	3-16
” 3.15 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณหินขาว	3-16
” 3.16 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของเกาะบูโหลนลัง	3-16

สารบัญรูป (ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 3.17 การพยากรณ์นักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา และพื้นที่ศึกษา	3-63
” 4.1 เขตการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล	4-15
” 5.1 ภูมิประเทศของพื้นที่โครงการส่วนปากน้ำหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก	5-3
” 5.2 การใช้ที่ดินของพื้นที่โครงการส่วนปากน้ำหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก	5-4
” 5.3 Profile ของสภาพป่า บริเวณริมคลองบ่อเจ็ดลูก	5-6
” 5.4 เขตการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ่อเจ็ดลูก	5-16
” 5.5 ลักษณะทางกายภาพของเกาะลิดี	5-31
” 5.6 การใช้ที่ดินเกาะลิดีเล็ก	5-32
” 5.7 Profile ของป่าชายเลนบริเวณเกาะลิดีเล็ก	5-34
” 5.8 การแบ่งเขตการใช้ที่ดินบริเวณเกาะลิดีเล็ก เกาะลิดีใหญ่	5-39
” 5.9 ลักษณะทางกายภาพของเกาะนุโหล่นไม้ไผ่	5-53
” 5.10 การใช้ที่ดินเกาะนุโหล่นไม้ไผ่	5-54
” 5.11 แนวทางการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเกาะนุโหล่นไม้ไผ่	5-59
” 5.12 ที่ตั้งเกาะนุโหล่นคอน	5-67
” 5.13 การใช้ที่ดินเกาะนุโหล่นคอน	5-68
” 5.14 การตั้งถิ่นฐานบนเกาะนุโหล่นคอน	5-70
” 5.15 แนวทางการใช้ที่ดินเกาะนุโหล่นคอน	5-79
” 5.16 ที่ตั้งเกาะนุโหล่นเล	5-87
” 5.17 การใช้ที่ดินเกาะนุโหล่นเล	5-88
” 5.18 การตั้งถิ่นฐานบนเกาะนุโหล่นเล	5-89
” 5.19 Profile ป่าชายเลนบริเวณอ่าวพังกาเล็ก	5-91
” 5.20 กรรมสิทธิ์ที่ดินเกาะนุโหล่นเล็ก	5-93
” 5.21 แนวทางการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะนุโหล่นเล	5-98
” 5.22 ทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ปรับปรุงแล้ว	5-101

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ประชากรจังหวัดสตูล	2-6
” 2.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดสตูล (ราคาตลาด) ปี 2533 – 2539	2-7
” 2.3 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสตูล	2-12
” 2.4 จำนวนผู้เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติในจังหวัดสตูล ปี 2531 – 2540	2-18
” 2.5 สถานที่บริการที่พักในจังหวัดสตูล	2-19
” 3.2 สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา ปีงบประมาณ 2532-2540	3-6
” 3.3 สภาพภาพทรัพยากรทางทะเลของอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา	3-11
” 3.4 รายชื่อปะการังที่พบบริเวณอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา	3-17
” 3.5 ปลาแนวปะการังที่พบในเขตอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา	3-20
” 3.6 สัตว์ทะเลไม่มีกระดูกสันหลังที่พบได้ในอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา	3-25
” 3.7 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจในเขตอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา	3-29
” 3.8 จำนวนสัตว์ป่าแต่ละกลุ่มที่สำรวจพบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา จ.สตูล ในพื้นที่สำรวจ 5 พื้นที่	3-32
” 3.9 เปิดพื้นที่สำรวจพบถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุมและสถานภาพของสัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนมในพื้นที่ศึกษา อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา จังหวัดสตูล	3-35
” 3.10 เปิดพื้นที่สำรวจพบถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุมและสถานภาพของนก ในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา จังหวัดสตูล	3-36
” 3.11 ชนิดพื้นที่สำรวจพบถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุมและสถานภาพของสัตว์เลื้อยคลาน ในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา จังหวัดสตูล	3-43
” 3.12 ชนิดพื้นที่สำรวจพบถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุมและสถานภาพของสัตว์สะเทินน้ำ- สะเทินบก ในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา จังหวัดสตูล	3-44
” 3.13 กลุ่มประชากรตัวอย่าง	3-47
” 3.14 อาชีพของครัวเรือนในชุมชนปากน้ำ จังหวัดสตูล	3-48
” 3.15 รายได้ครัวเรือนจำแนกตามอาชีพหลัก	3-48
” 3.16 ค่าใช้จ่ายหนี้สินและเงินออม	3-50
” 3.17 ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	3-51
” 3.18 บริการที่พักในพื้นที่ศึกษาหมู่เกาะเกดราตอนใต้	3-54
” 3.19 การบริการของผู้ประกอบการในพื้นที่ศึกษา	3-55

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.20 การกระจายข้อมูลที่สำรวจ	3-58
” 3.21 แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว	3-59
” 3.22 นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก ณ แพนเชนดรี รีสอร์ท	3-60
” 3.23 การพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา หมู่เกาะเกตราดอนใต้	3-62
” 3.24 คุณลักษณะของนักท่องเที่ยว	3-64
” 3.25 รูปแบบในการเดินทางของนักท่องเที่ยว	3-67
” 3.26 แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	3-70
” 3.27 ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว	3-71
” 3.28 กิจกรรมของนักท่องเที่ยว	3-73
” 3.29 พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบริเวณชุมชนปากน้ำ จังหวัดสตูล	3-75
” 3.30 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อบริการท่องเที่ยว	3-80
” 3.31 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	3-81
” 3.32 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม	3-82
” 4.1 ลำดับกลุ่มหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสองเป้าหมาย	4-8
” 5.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน	5-7
” 5.2 ความคิดเห็นของประชากรต่อการท่องเที่ยว	5-12
” 5.3 ซึ่ดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของทรัพยากรต่าง ๆ บริเวณชุมชนบ่อเจ็ดลูกและบริเวณใกล้เคียง	5-18
” 5.4 ทรัพยากรในระบบนิเวศหญ้าทะเลและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5-41
” 5.5 ซึ่ดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของเกาะลิดีรายทรัพยากร	5-45
” 5.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชน	5-71
” 5.7 ความคิดเห็นของประชากรและสังคมชุมชน	5-77

บทที่ 1

บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

จากการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มีโครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งเป็นการสร้างความชัดเจนของความหมายของ Ecotourism และใช้กำหนดนโยบาย แผนงานและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมของประเทศไทย ตลอดจนเป็นการศึกษาแนวทางปฏิบัติรูปแบบการท่องเที่ยวและมาตรการการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผลการศึกษาได้กำหนดให้ใช้คำที่เหมาะสมว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับการรับรองจากราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศไทยแล้ว

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเลเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าความงาม ความหลากหลายและความเปราะบางสูง ง่ายต่อการถูกทำลาย กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางทะเลเสื่อมสภาพลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ผลกระทบที่เป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวที่ขาดความเหมาะสมหรือขาดการจัดการอย่างถูกต้อง ตลอดจนความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) ขึ้น เพื่อเป็นการนำนโยบาย แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ที่ประสานประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นแนวทางในการพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางง่ายต่อการถูกทำลาย และเป็นการกำหนดมาตรการการจัดการและรูปแบบกิจกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลต่อไป

1.2 ลักษณะโครงการ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม โดยกำหนดให้มีพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างและวางแนวทางที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแม่แบบต่อพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น การศึกษาได้เลือกพื้นที่หมู่เกาะช้างตอนใต้ จังหวัดตราด และหมู่เกาะเกษตรราส่วนที่อยู่ในเขตจังหวัดสตูล เป็น 2 พื้นที่กรณีตัวอย่าง

รายงานเล่มนี้เป็นรายงานส่วนที่ 3 พื้นที่กรณีตัวอย่าง : หมู่เกาะเกษตรราตอนใต้ จังหวัดสตูล ที่ได้ศึกษาอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของพื้นที่กรณีตัวอย่าง โดยได้พิจารณากำหนดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความเหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และเสนอแนวทาง มาตรการ และโครงการนำร่อง ตามรูปแบบและแนวทางที่ได้เสนอไว้ในรายงานส่วนที่ 1 เพื่อให้ ททท. หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาดำเนินงานตามแนวทางที่เสนอ ทั้งนี้ ให้มีการติดตามตรวจสอบและเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้กับการจัดการ โดยจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

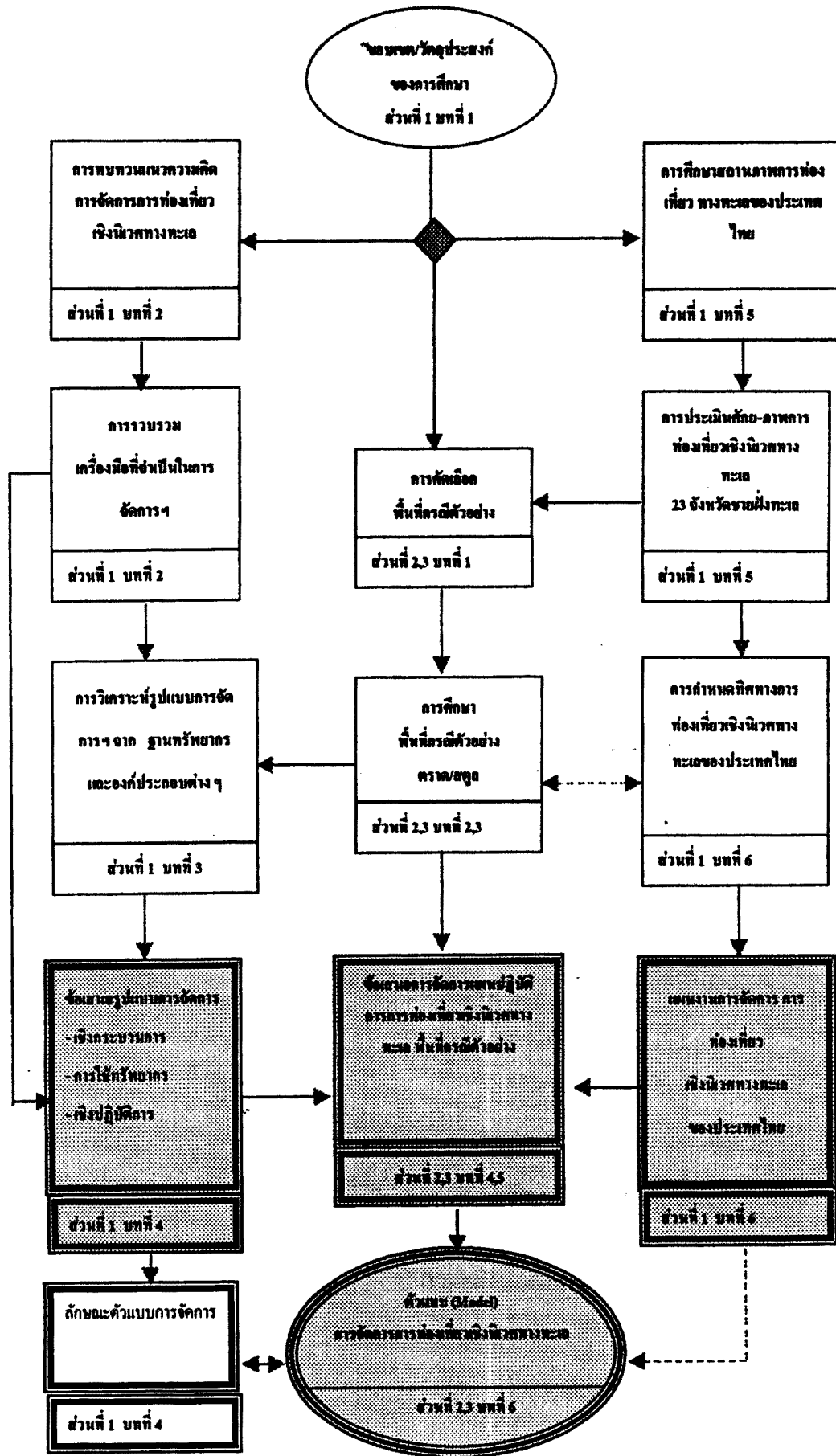
1.2.1 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาและประยุกต์ใช้ผลการศึกษาและกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในพื้นที่กรณีตัวอย่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์ของข้อมูลและผลการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังแสดงในรูปที่ 1.1

1.2.2 ขอบเขตการศึกษา

พื้นที่กรณีศึกษาเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการประยุกต์ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล สำหรับเป็นแบบอย่างในการจัดการพื้นที่ และการจัดการรักษาระบบนิเวศ การประยุกต์ใช้ผลการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้พิจารณาปัจจัยหลักที่สำคัญ 5 ปัจจัย ได้แก่ ลักษณะของทรัพยากร โอกาสและความเหมาะสมในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพและความพร้อมในการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม ความเหมาะสมในการจัดการ และโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินงานมีสาระในส่วนนี้ดังนี้

(1) ศึกษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล กิจกรรม การบริการ และองค์การจัดการการท่องเที่ยวทางทะเลของประเทศไทย ตามผลในรายงานส่วนที่ 1 (รายงานหลัก)

รูปที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลและผลการศึกษา

(2) ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวทางทะเล และประเมินการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาเป็นกรณีตัวอย่าง โดยคัดเลือก 2 พื้นที่แยกเป็นพื้นที่ฝั่งอันดามัน และอ่าวไทย

(3) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ทักษะและค่านิยมของนักท่องเที่ยว แนวโน้มทางการตลาด การบริการ องค์กรและการจัดการ และประเมินผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรในพื้นที่

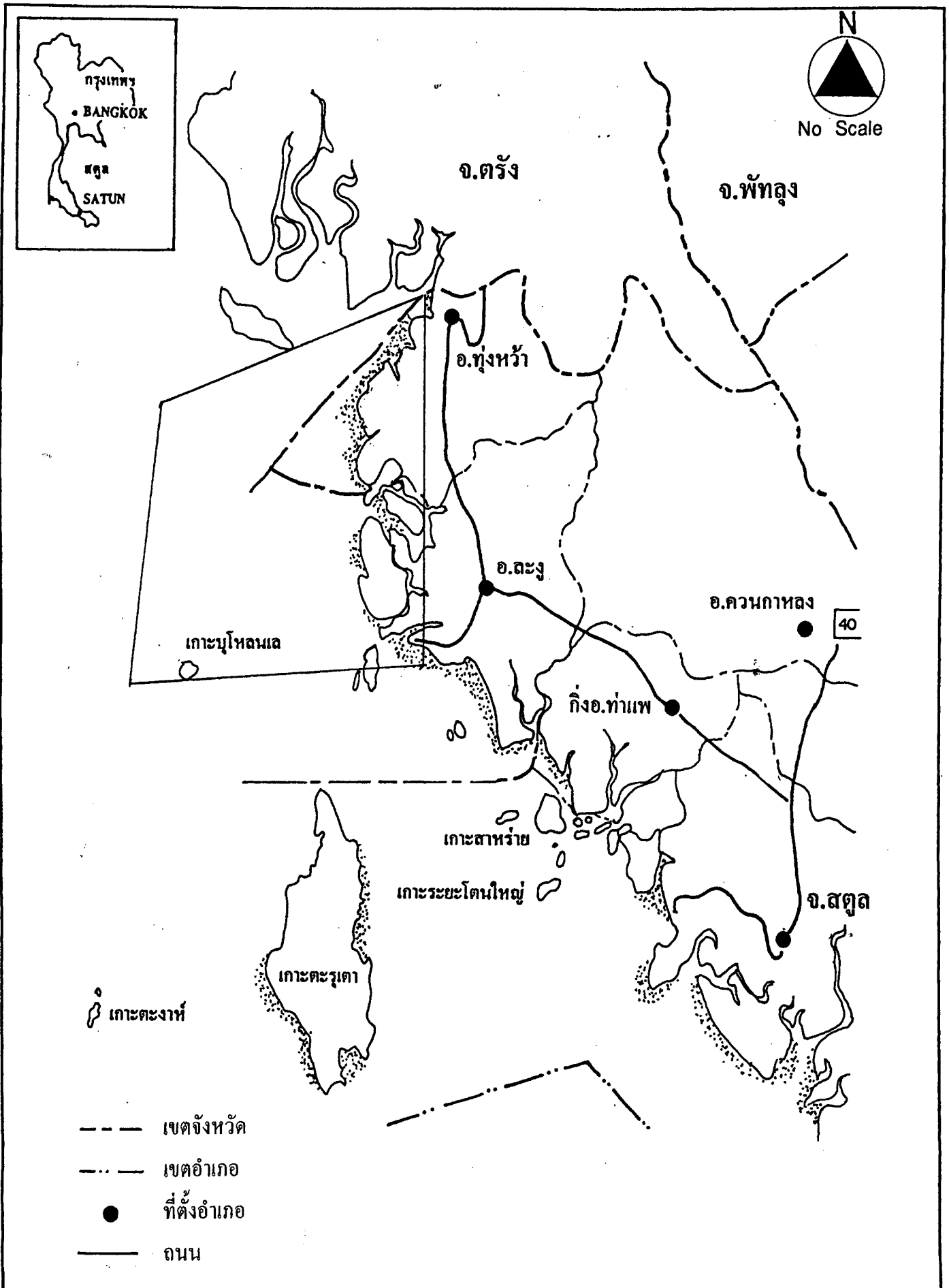
(4) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา เพื่อระบุพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ระบุถึงรูปแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(5) นำเสนอมาตรการและแนวทางในการจัดการและรูปแบบกิจกรรม ตามแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว โดยยกโครงการนำร่องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินการและใช้เป็นแบบอย่างต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

1.2.3 การคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง

การศึกษาได้เสนอการจัดศักยภาพการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (ส่วนที่ 1) จากผลการจัดศักยภาพได้ใช้เป็นแนวทางคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษา (ดังภาคผนวกที่ 1) พบว่าจังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสูงในฝั่งอ่าวไทย และจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสูงในฝั่งอันดามัน ดังนั้นจึงได้คัดเลือกพื้นที่ย่อยจากพื้นที่ใหญ่ของจังหวัดที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราเหมาะสมที่จะใช้เป็นพื้นที่กรณีศึกษาฝั่งอันดามันและทางใต้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเหมาะสมที่จะใช้เป็นพื้นที่กรณีศึกษาของฝั่งอ่าวไทย

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดในฝั่งทะเลอันดามัน ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะตะรุเตา อาดัง-ราวี ในขณะที่เดียวกันจังหวัดสตูลมีอุทยานแห่งชาติอีก 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา และอุทยานแห่งชาติทะเลบัน ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความสมบูรณ์อ่อนไหว แต่ยังไม่มีการจัดการที่ดีในการรองรับการท่องเที่ยว ดังนั้น การศึกษาได้เลือกอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราซึ่งยังไม่มีแผนการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นพื้นที่กรณีศึกษาของฝั่งอันดามัน พื้นที่ศึกษารอบคลุมพื้นที่ หมู่เกาะเภตราตอนใต้ เฉพาะส่วนที่อยู่ในจังหวัดสตูล ดังแสดงในรูปที่ 1.2 ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษามีขอบเขตการจัดการโดยท้องถิ่นเฉพาะจังหวัดสตูล และเนื่องจากในส่วนของจังหวัดครั้งนั้น เกาะสำคัญต่างๆ เป็นพื้นที่สัมปทานรังนกแอนกินรัง ซึ่งมีข้อจำกัดในการศึกษามาก

รูปที่ 1.2 พื้นที่ที่จัดหมู่เกาะเกตราตอนใต้

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

1.3 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพื้นที่กรณีตัวอย่าง ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลหมู่เกาะเกตราดอนใต้
- 2) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัด การเสนอแนะการกำหนดบทบาทการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพื่อเป็นกรอบการกำหนดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่มีศักยภาพและเป็นไปได้ในการจัดการ
- 3) แนวทางจัดการพื้นที่นาร่องในเขตหมู่เกาะเกตราดอนใต้ ที่เสนอจากการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่กำหนดขึ้น โดยพิจารณาตามตัวแบบที่เหมาะสม แนวทางการจัดการดังกล่าวสามารถใช้พัฒนาพื้นที่นาร่อง หรือใช้เป็นแบบอย่างในการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเดียวกัน หรือประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในพื้นที่หรือจังหวัดอื่นๆ
- 4) เสนอแนวทางการติดตามตรวจสอบที่จำเป็น เพื่อประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบที่เสนอ สำหรับใช้ในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสตูล

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสตูล

2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

2.1.1 สภาพทางกายภาพ

1) ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย ทางชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 6 องศา 4 ลิปดา ถึง 7 องศา 2 ลิปดา เหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 5 ลิปดา และ 100 องศา 3 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 973 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 2,478,977 ตารางกิโลเมตร มีเกาะประมาณ 83 เกาะ และฝั่งทะเลยาว 144.8 กิโลเมตร (รูปที่ 2.1) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
ทิศตะวันออก	ติดอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
ทิศใต้	ติดรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

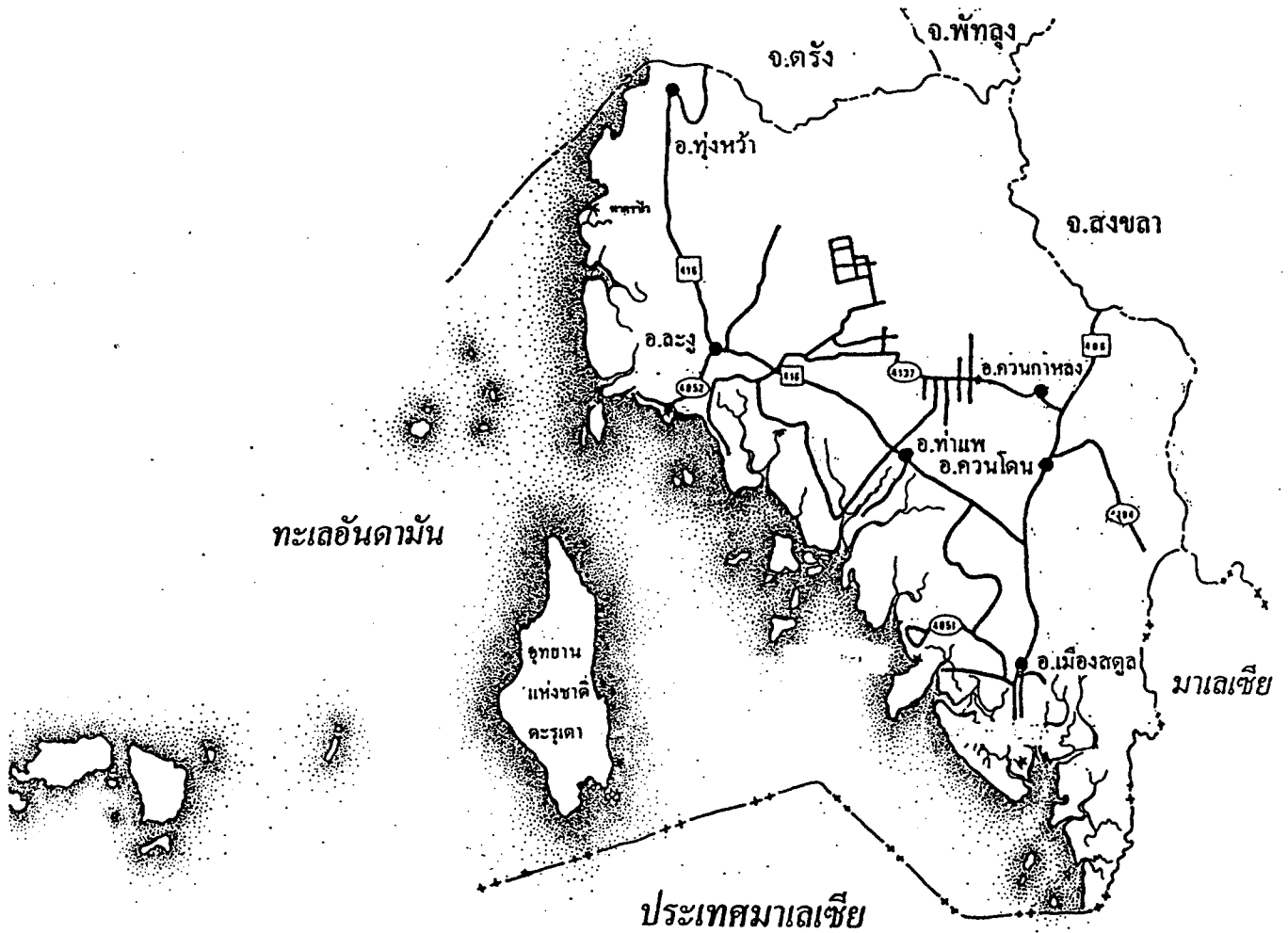
โดยมีเทือกเขาบรรทัดและสันกาลาศีรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดสตูลกับจังหวัดอื่นๆ และประเทศมาเลเซีย

2) ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสูง โดยมีเทือกเขาสำคัญๆ คือภูเขาบรรทัดและภูเขาสันกาลาศีรี พื้นที่ของจังหวัดค่อนข้างลาดเอียงลงสู่ทะเลทางทิศตะวันตกและทิศใต้ โดยมีที่ราบแคบๆ ขนานไปกับชายฝั่งทะเล ถัดจากที่ราบลงไปเป็นป่าชายเลนน้ำเค็มขึ้นถึง มีป่าไม้แสมหรือป่าไม้โกงกางอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นจังหวัดที่ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีแต่ลำน้ำสั้นๆ

5 0 5 10 15 20 25 กม.

- xx— เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ถนน

รูปที่ 2.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดสตูล

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

3) ลักษณะสมุทรศาสตร์และสภาพชายฝั่ง

จังหวัดสตูลมีชายฝั่งทะเลติดต่อกับทะเลอันดามันเป็นระยะทาง 145 กิโลเมตร ประกอบไปด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ จำนวน 83 เกาะ พื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นที่ราบแคบ เป็นแนวยาว ขอบของชายฝั่งเว้าแหว่งมีน้ำลึก อยู่ใกล้ฝั่ง เนื่องจากเป็นฝั่งทะเลแบบจมตัว (Shoreline of Submergence) มีความลึกเฉลี่ยตามแนวชายฝั่งที่ระยะ 10 กิโลเมตร มีค่าประมาณ 10-15 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีประเภทของชายฝั่งคือ ที่ลาดชันภูเขาโคดมา ชายหาด ที่ราบปากแม่น้ำ ป่าชายเลน

ชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณแนวเกาะมีปัญหาการกัดเซาะพื้นที่เนื่องจากลักษณะชายฝั่งด้านตะวันตกของภาคใต้เป็นฝั่งทะเลจมตัว และกระแสน้ำ เป็นลักษณะที่มีทิศทางไม่แน่นอนจึงส่งผลให้กระแสน้ำกัดเซาะคลื่นออกไปเรื่อย ๆ การโคลนถล่มของดินมะพร้าวตามแนวชายหาดเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าคลื่นลมมีความแรง ปัญหาที่รุนแรงและเห็นได้ชัดเจนคือ การกัดเซาะพื้นที่ชายฝั่งบริเวณหาดปากบารา

ลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลโดยทั่วไปเป็นแบบน้ำคู่ (Semi-diurnal tide) มีความประมาณ 12 ชั่วโมง มีค่าพิสัยของน้ำขึ้นน้ำลงสูงสุด เท่ากับ 3.5 เมตร ที่ช่วงเวลาน้ำเกิด (Spring tide) ระดับน้ำขึ้นน้ำลงจะก่อให้เกิดกระแสน้ำ เคลื่อนที่พัดพา ตะกอนชายฝั่ง ตะกอนแม่น้ำ และผสมผสานน้ำจืด น้ำเค็ม เกิดเป็นเขตน้ำกร่อย มีความอุดมสมบูรณ์สูงทางด้านนิเวศทางทะเล (Marine Ecosystem)

4) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสตูลมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ฝนตกชุก มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 27.4 - 32.3 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 80% ปริมาณฝนตกเฉลี่ยปีละ 2,215.4 มิลลิเมตร และเฉลี่ยวันละ 7.5 มิลลิเมตร

5) ระบบนิเวศ

จากรายงานของคณะวิศวกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2539) สรุปได้ดังนี้

(1) ระบบนิเวศป่าชายเลน กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในบริเวณเขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก. และเขตเศรษฐกิจ ข. ของจังหวัดสตูล ปี 2536 จังหวัดสตูลมีนาุ้ง อยู่ในเขตอนุรักษ์ 851 ไร่ หรือ 3.13% ของพื้นที่อนุรักษ์ ในเขตเศรษฐกิจ ก. 4,946 ไร่ หรือ 2.63% ของพื้นที่ และในเขตเศรษฐกิจ ข. 1,053 ไร่ หรือ 2.75% ของพื้นที่ และยังมีการใช้ที่ดินอื่น ๆ ในเขตอนุรักษ์ 9,342 ไร่ หรือ 34.36% ในเขตเศรษฐกิจ ก. 24,820 ไร่ หรือ 13.19% ของพื้นที่ ในเขตเศรษฐกิจ ข.

28,724 ไร่ หรือ 75.15% ของพื้นที่ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ป่าชายเลนของจังหวัดสตูลในเขตอนุรักษ์ ถูกบุกรุกไปใช้ทำนาทุ่งมาก จัดอยู่ในอันดับที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดต่าง ๆ บริเวณชายฝั่งอันดามัน แต่ถูกบุกรุกไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ เป็นจำนวนน้อยมาก อยู่ในอันดับที่ 5 โดยนัยแล้ว จะเห็นว่าป่าชายเลนของจังหวัดสตูลในเขตอนุรักษ์ ถูกบุกรุกรวม 37.5% ของพื้นที่ จัดอยู่ในอันดับที่ 5 แสดงออกถึงสภาพนิเวศป่าชายเลนกำลังอยู่ในภาวะจับตามอง

ป่าชายเลน 5 ป่า ประกอบด้วย ป่าเลนจังหวัดสตูล ตอนที่ 1 ป่าเลนจังหวัดสตูล ตอนที่ 2 ป่าเลนจังหวัดสตูล ตอนที่ 3 ป่าเลนจังหวัดสตูล ตอนที่ 4 ป่าเลนจังหวัดสตูล ตอนที่ 5

(2) ระบบนิเวศป่าดิบชื้น ป่าดิบชื้นโดยมากอยู่บริเวณพื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของจังหวัดบนเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาสันกาลาศีรี แล้วค่อย ๆ ลาดเอียงลงสู่ทะเลอันดามัน เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย ในจังหวัด เช่น คลองละงู คลองลำโตน คลองบาราเกด และคลองคุดสน เป็นป่าดงดิบ มีพรรณไม้ที่สำคัญเช่น ไม้ตะเคียนชนิดต่าง ๆ ไม้หลุมพอง ไม้ยาง ไม้สาวคำ เป็นต้น

จังหวัดสตูล มีป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 18 ป่า รวม 729,974.55 ไร่ ร้อยละ 47.12 ของพื้นที่จังหวัด มีพื้นที่ป่าบก (13 ป่า) ในปี 2504 ประมาณ 1,330,000 ไร่ ร้อยละ 85.8 ของพื้นที่จังหวัด ในปี 2534 มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่ 363,537 ไร่ ร้อยละ 23.47 ของพื้นที่จังหวัด ในระยะเวลา 30 ปี พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปร้อยละ 72.67 ในช่วงปี 2504-2525 ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าจะเกิดขึ้นรุนแรงมากที่สุดจังหวัดภูเก็ต ในขณะที่สตูลมีปัญหารุนแรงระดับปานกลาง เป็นอันดับที่ 3 รองจากภูเก็ตและกระบี่มีเนื้อที่ป่าลดลงประมาณ 63 % ปี 2525-2531 สตูลเป็นจังหวัดที่มีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่ามากที่สุด ในจังหวัดที่อยู่ในเขตชายฝั่งอันดามัน มีเนื้อที่ป่าลดลงประมาณ 12.96% ในช่วงปี 2531-2532 ช่วงปิดสัมปทานป่าไม้ ทุกจังหวัดมีปัญหาลดลงอย่างชัดเจน แต่ต่อมาในปี 2532-2534 ในช่วงที่ความเข้มงวดลดลงและความต้องการใช้ที่ดินมีสูงขึ้น ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็น NIC ทำให้เกิดการบุกรุกป่าเพิ่มขึ้นสูงมาก โดยสตูลมีปัญหาเรื่องการบุกรุกป่าสูงเป็นอันดับ 2 ในจังหวัดที่อยู่ชายฝั่งอันดามัน รองจากรนอง

ป่าบก 13 ป่า ประกอบด้วย ป่าควนบ่อน้ำ ป่าเขาค้อม-ป่าเขาแดง-ป่าเขาใหญ่ ป่าควนบาราฮี-ป่าควนโรงพัก-ป่าควรังหุด ป่าพยอมงาม ป่าตระ-ป่าห้วยหลอด-ป่าเขาชุมทรัพย์ ป่าควนทัง-ป่าเขาขาว ป่าควนโต๊ะอม-ป่าควนขี้หมา-ป่าควนหิน ป่ากุ่ม-ป่าปูโหนด ป่าห้วยบ่วง-ป่าเขาแดง-ป่าเขาโต๊ะคู ป่าห้วยกะหมิง ป่าควนกาหลง ป่าเขาหมาหยก และ ป่าดงเขือกช้าง

(3) ระบบนิเวศปะการัง แนวปะการังในเขตจังหวัดสตูล เกือบทั้งหมดอยู่ในเขตคุ้มครองของอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะตะรุเตาและหมู่เกาะเกดรา ในเขตคุ้มครองของอุทยานแห่งชาติทางทะเล หมู่เกาะตะรุเตา สถานภาพทั่วไป อยู่ในขั้นเสื่อมโทรม เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์อย่างสูงทั้งในด้านการประมงและการท่องเที่ยว สาเหตุความเสื่อมโทรมของปะการังเกิดจากการระเบิดปลา

ตะกอนชายฝั่ง การทอดสมอเรือ ขยะ ปลาควานนาม และลมมรสุม ได้มีการลาดตระเวนจับกุมผู้กระทำผิด โดยกรมป่าไม้เสมอ และได้มีการติดตั้งทุ่นผูกเรือเพื่อแก้ไขปัญหา การทอดสมอเรือ

(4) ระบบนิเวศหญ้าทะเล ปัจจุบันแหล่งหญ้าทะเลหลายแห่งในจังหวัดสตูลได้เสื่อมโทรมลงมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ หญ้าทะเลที่พบในจังหวัดสตูล มีทั้งหมด 4 ชนิด คือ *Halodule uninervis*, *Halophila ovalis*, *Halophila beccarii* และ *Enhalus acoroides*

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม

1) ประชากรและการปกครอง

จังหวัดสตูลแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 6 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 36 ตำบล 253 หมู่บ้าน โดยมีรายชื่ออำเภอดังนี้ อำเภอเมืองสตูล อำเภอละงู อำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน อำเภอทุ่งหว้า และอำเภอท่าแพ และกิ่งอำเภอมะนัง

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 1 แห่ง และ สุขาภิบาล 5 แห่ง จากสถิติของกรมการปกครองปีงบประมาณ 2540 จังหวัดสตูลมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 253,177 คน เป็นชาย 127,328 คน หญิง 125,849 คน อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล 21,286 คน และอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 231,891 คน ประชากรร้อยละ 66.91 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 32.65 นับถือศาสนาพุทธ และอีกร้อยละ 0.45 นับถือศาสนาอื่นๆ ในปี 2539 จังหวัดสตูลมีรายได้เฉลี่ยของประชากร 39,312 บาท เป็นอันดับ 10 ของภาคใต้และลำดับที่ 28 ของประเทศ

จากสถิติการปกครองกระทรวงมหาดไทยปี 2540 จังหวัดสตูลมีประชากรทั้งสิ้น 253,117 คน เป็นชาย 127,328 คน คิดเป็นร้อยละ 50.29 เป็นหญิง 125,849 คน คิดเป็นร้อยละ 49.71 ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน 21,286 คน หรือเพียงร้อยละ 8.41 ส่วนที่เหลือ 231,891 คน หรือร้อยละ 91.59 อยู่นอกเขตเทศบาล ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยทั้งจังหวัด 102.13 ตารางกิโลเมตร

ปี 2540 จังหวัดสตูลมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 253,177 คน เป็นชายจำนวน 127,328 คน เป็นหญิงจำนวน 125,849 คน โดยแยกเป็นอำเภอ กิ่งอำเภอ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ประชากรจังหวัดสตูล

เขตปกครอง	จำนวนประชากร			
	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ชาย	หญิง	รวม
เมืองสตูล		36,465	36,474	73,119
เทศบาลเมืองสตูล		10,621	10,665	21,286
ควนโดน		10,033	10,174	20,207
ควนกาหลง		14,196	13,559	27,755
ท่าแพ		11,340	11,204	22,544
ละงู		28,830	28,827	57,657
ทุ่งหว้า		9,252	8,891	18,143
กิ่งอำเภอมะนัง		6,411	6,055	12,466
รวม		127,148	125,849	253,177

ที่มา : หน่วยบริการข้อมูล ส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

2) สภาพเศรษฐกิจทั่วไป

ในปี 2538 จังหวัดสตูลมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด(ราคาตลาด) ทั้งหมด 11,892.020 ล้านบาท (ดังตารางที่ 2.2) โดยสาขาบริการมีมูลค่าร้อยละ 8.02 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (954.429 ล้านบาท) สาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าสูงสุกร้อยละ 49.46 สาขาค้าส่งและค้าปลีกมีมูลค่าร้อยละ 14.46 สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพียงร้อยละ 5.65

3) การเกษตรกรรม

การเพาะปลูกในปีเพาะปลูก 2539 (จากสมุดรายงานสถิติจังหวัดสตูล) จังหวัดสตูลมีเนื้อที่เพาะปลูกยางพารา 192,558 ไร่ ได้ผลผลิต 44,452.35 ตัน เนื้อที่เพาะปลูกข้าว 100,309 ไร่ ได้ผลผลิต 39,005.5 ตัน เนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 50,363 ไร่ ได้ผลผลิต 95,637 ตัน และพื้นที่ปลูกผลไม้ยืนต้น 22,094 ไร่ ทำรายได้ให้กับจังหวัดปีละประมาณ 215.52 ล้านบาท ไม่มีผลที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดมากได้แก่ มะพร้าว ทุเรียน เงาะ จำปาละ เป็นต้น

(1) ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญอันดับ 1 พื้นที่ปลูก 277,421 ไร่ ยางพันธุ์ดี 254,991 ไร่ พันธุ์พื้นเมือง 22,430 ไร่ พื้นที่ให้ผลแล้วรวม 192,558 ไร่ ได้ผลผลิต 44,452.35 ตัน

ตารางที่ 2.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดสตูล (ราคาตลาด) ปี 2533-2539

	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
Agriculture	3,426,174	2,620,361	4,049,135	4,363,360	4,865,787	5,884,074	6,031,107
<i>Crops</i>	849,602	859,611	1,054,451	1,000,257	1,405,581	1,837,094	1,894,347
<i>Livestock</i>	56,721	93,785	132,530	115,035	148,597	190,553	146,817
<i>Fisheries</i>	1,217,923	1,386,927	2,568,653	2,795,153	2,738,124	3,179,025	3,244,394
<i>Forestry</i>	1,059,362	11,893	0	120,780	158,446	212,538	262,978
<i>Agricultural services</i>	10,089	12,585	13,146	14,777	15,128	14,931	14,712
<i>Simple agri.processing products</i>	232,477	255,560	280,355	317,358	399,911	449,933	467,859
Mining and quarrying	8,502	3,990	1,565	1,596	6,237	7,236	16,252
Manufacturing	294,847	351,180	439,640	468,724	588,008	671,657	732,709
Construction	238,397	275,315	327,701	282,524	660,658	933,916	1,076,393
Electricity and water supply	65,216	71,567	84,616	94,656	133,813	158,682	155,842
Transportation and communication	168,750	208,388	256,518	281,500	345,424	332,449	388,846
Wholesale and retail trade	944,482	1,055,866	1,187,645	1,323,900	1,513,433	1,719,820	1,788,534
Banking, insurance and real estate	75,946	97,139	132,656	193,608	241,388	297,102	314,721
Ownership of dwellings	208,352	238,907	251,506	275,793	303,678	342,550	387,323
Public administration and defense	278,732	319,047	389,103	450,974	479,627	595,105	633,749
Service	592,417	648,829	713,743	769,706	794,643	954,429	1,025,023
G P P.	6,301,815	5,890,589	7,833,828	8,506,341	9,932,696	11,897,020	12,550,499
Per capita GPP. (BAHT)	28,775	26,415	34,510	36,665	42,088	49,571	51,436
Population (1,000 persons)	219	223	227	232	236	240	244

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(2) ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจอันดับ 2 รองจากยางพารา มีพื้นที่ปลูก 128,441 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 406 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 52,046 ตัน ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าวนาฉ่ำ ผลผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น การทำนาส่วนใหญ่จะอาศัยน้ำฝน

(3) ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชเศรษฐกิจอันดับ 3 มีพื้นที่ปลูก 50,363 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 45,687 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,093 กก./ไร่ รวมผลผลิต 95,637,468 ตัน (ปาล์มทะเลสาบ)

(4) การทำสวนผลไม้ขึ้นต้น มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 22,094 ไร่ ทำรายได้ให้จังหวัดปีละประมาณ 215.52 ล้านบาท ไม้ผลที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดมาก ได้แก่ มะพร้าว ทุเรียน เงาะ จำปาคะ เป็นต้น

4) ทรัพยากรแร่

การสำรวจพบแร่ในจังหวัดสตูลมีหลายชนิด ได้แก่ วุลแฟลม แบริท์ และแร่พลวง ซึ่งกระจายอยู่ในท้องที่อำเภอละงู อำเภอควนกาหลง และอำเภอทุ่งหว้า การประกอบกิจการเหมืองแร่ในจังหวัดสตูลยังทำเป็นกิจการขนาดเล็ก พื้นที่ที่ได้ออกอาชญาบัตร ประทานบัตร และขออนุญาตผูกขาดสำรวจแร่ในการดำเนินกิจการเหมืองแร่ไปแล้วนั้น มีดังนี้

(1) กิจการทำเหมืองแร่พลวงในท้องที่ อำเภอควนกาหลง เนื้อที่ 14 ไร่ 50 ตารางวา และในอำเภอละงู เนื้อที่ 8,600 ไร่

(2) กิจการทำเหมืองแร่พลวง-ตะกั่ว ในอำเภอละงู เนื้อที่ 1,886 ไร่

(3) กิจการทำเหมืองแร่พลวง-ตะกั่ว-วุลแฟรม ในอำเภอละงู เนื้อที่ 1,875 ไร่

5) การประมง

จังหวัดสตูล มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 114 กิโลเมตร สภาพการประมงของจังหวัดสตูล ส่วนใหญ่เป็นการทำประมงทะเล และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง มีครัวเรือนประมง 6,425 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนลูกจ้างประมง 1,906 ครัวเรือน จำแนกเป็นประเภท ดังนี้

ครัวเรือนที่ทำประมงอย่างเดียว 3,640 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่ทำประมงเพาะเลี้ยงชายฝั่งอย่างเดียว 718 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่ทำประมงทะเลและเพาะเลี้ยงชายฝั่งด้วย 161 ครัวเรือน

มีเรือประมงทั้งสิ้น 3,873 ลำ จำแนกเป็นประเภท ดังนี้

ใช้เครื่องยนต์ในเรือ 884 ลำ

ใช้เครื่องยนต์นอกเรือ 2,803 ลำ

ไม่ใช้เครื่องยนต์ 186 ลำ

6) การอุตสาหกรรม

จังหวัดสตูล มีการประกอบกิจการอุตสาหกรรมน้อย เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคใต้ โดยในปี 2539 มีโรงงานอุตสาหกรรม 184 โรงงาน ใช้เงินลงทุน รวมทั้งสิ้น 440.04 ล้านบาท คนงานรวมทั้งสิ้น 1,915 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็กที่กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ

7) การพาณิชย์

จังหวัดสตูล เป็นตลาดการค้าขนาดเล็ก การประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัด เป็นเพียงธุรกิจขนาดย่อม ในระบบครอบครัว มีลักษณะเป็นร้านค้าปลีกมีเจ้าของคนเดียว การรวมทุนกัน

ประกอบการค้าขนาดใหญ่มีเพียงเล็กน้อย ในปี 2539 จำนวนผู้ประกอบการประกอบธุรกิจการค้าและบริการ ประเภททะเบียนพาณิชย์รวมทั้งจังหวัดมีจำนวน 1,681 ราย (จากสมุดรายนามสถิติจังหวัดสตูล ปี 2535)

8) การคมนาคมและการขนส่ง

จังหวัดสตูล มีการคมนาคมติดต่อและขนส่งสินค้าต่าง ๆ 2 ทาง คือ ทางบกและทางน้ำ การคมนาคมหลักที่สำคัญ ในจังหวัดสตูล คือ การคมนาคมทางบก โดยเฉพาะทางถนน ส่วนการคมนาคมทางน้ำชายฝั่งมีปริมาณน้อยมาก ถึงแม้จะอยู่ติดชายฝั่งทะเล

(1) การคมนาคมทางบก จังหวัดสตูลไม่มีเส้นทางรถไฟ ถนนจึงเป็นเส้นทางสายหลัก ถนนหลักอยู่ในความดูแลของกรมทางหลวง 7 สาย คือ ทางหลวงหมายเลข 406, 416, 4051, 4183 และ 4184 ระยะทางประมาณ 220 กม. อยู่ในความดูแลของ รพช. จำนวน 248 สาย ระยะทางประมาณ 1,120 กม. อยู่ในความดูแลของสำนักงานโยธาธิการจังหวัดสตูล แยกออกเป็นถนนคอนกรีต 5 สาย ระยะทาง 5.389 กม. ถนนลาดยาง 2 สาย ระยะทาง 3.445 กม. ถนนลูกรัง 2 สาย ระยะทาง 16.670 กม. มีเส้นทางเข้าออก จังหวัดสตูล 3 ทาง คือ.

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 406 สายเนตรนารี (สตูล-สามแยกท่าชะมวง) มีความยาว 67 กิโลเมตร เชื่อมต่อกับถนนเพชรเกษมที่อำเภอรัตภูมิ มีทางแยกไปจังหวัดพัทลุง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 416 สายฉลุง-ตรัง มีความยาว 151 กิโลเมตร แยกจากถนนเนตรนารีในเขตตำบลฉลุง อำเภอเมือง ผ่านอำเภอท่าแพ อำเภอลง อำเภอยี่งอ และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4184 สายควนสตอ-วังประจัน มีความยาว 22 กิโลเมตร เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างจังหวัดสตูลกับรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

(2) การคมนาคมทางน้ำ ไม่เป็นที่นิยม แต่จังหวัดสตูลมีท่าเทียบเรือเดินทางติดต่อและขนถ่ายสินค้ากับประเทศมาเลเซีย และเป็นท่าเรือท่องเที่ยวด้วย ท่าเทียบเรือที่สำคัญมีถึง 3 แห่ง คือ ที่ตำมะลัง และที่เจ๊ะบิลัง ในเขตอำเภอเมืองสตูล และท่าเทียบเรือที่ปากบารา ในเขตอำเภอลง

(3) การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดสตูลมีสนามบิน 1 แห่ง แต่ไม่มีการใช้ ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของกองทัพอากาศ

(4) การไปรษณีย์โทรเลข จังหวัดสตูลมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทย 7 ที่ทำการ และที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน 5 ที่ทำการ

(5) โทรศัพท์ มีชุมสาย 8 แห่ง คือ สตูล ฉลุง ควนโดน ควนกาหลง ทุ่งนุ้ย ท่าแพ ละงู และทุ่งหว้า

(6) การสื่อสารมวลชน จังหวัดสตูลมีสถานีวิทยุกระจายเสียงอยู่ 2 สถานี 4 ขนาดคลื่นความถี่ คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสตูล ออกอากาศ 3 ขนาดคลื่นความถี่ ในระบบ F.M. สเตอริโอโมดูลิเฟอิกซ์ ความถี่ 95.5 Mhz. ความถี่ 99.5 Mhz. และในระบบ A.M. ความถี่ 819 KHz. และสถานีวิทยุกระจายเสียงตำรวจภูธร ภาค 9 ของกรมตำรวจ ทำการกระจายเสียงในระบบ F.M สเตอริโอโมดูลิเฟอิกซ์ ความถี่ 91.75 Mhz. นอกจากนี้ยังมีสถานีถ่ายทอดแล้ว ยังสามารถรับสัญญาณสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ และสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 ซึ่งถ่ายทอดจากจังหวัดสงขลาได้อีกด้วย และยังสามารถรับสัญญาณโทรทัศน์ RMT 1, RTM 2 และ TV 3 ระบบ UHF ของประเทศมาเลเซีย ได้อีก 3 ช่อง

9) การสาธารณสุขโลก

ในปี 2539 จังหวัดสตูล มีการผลิตน้ำประปาใน 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสตูล และอำเภอควนโดน มีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 2,160,000 ลบ.ม. มีจำนวนผู้ใช้ 5,217 ราย สำหรับกระแสไฟฟ้าในจังหวัดสตูลไม่มีการผลิต มีจำนวนผู้ใช้ 37,118 ราย มีหมู่บ้าน ที่มีไฟฟ้าใช้ทั้งสิ้น 234 หมู่บ้าน หรือร้อยละ 92.5

ด้านการศึกษา ปีการศึกษา 2539 ทั้งจังหวัดมีโรงเรียน 199 โรง กับ 4 สาขา ครู 2,578 คน นักเรียน 58,422 คน

ด้านการสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2539 มีสถานพยาบาลประเภทโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชนอีก 5 แห่ง สถานีอนามัย 45 แห่ง สถานบริการสาธารณสุข 3 แห่ง และคลินิก 13 แห่ง จังหวัดสตูลมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่มากมาย และบางแห่งก็เป็นที่มาของประวัติศาสตร์เกือบทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของกองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ และส่วนราชการอื่น ๆ คือ

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม แต่อยู่ห่างไกลจากตลาดหลัก (กรุงเทพมหานคร) ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดยังไม่เป็นที่นิยมและได้รับความสนใจมากนัก แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมีความเด่นในด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น หาดทรายและเกาะต่าง ๆ โคนเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งปะการังที่อุดมสมบูรณ์ตามเกาะต่างๆ ทรัพยากรเหล่านี้จึงนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

พอสมควร แม้ว่าการท่องเที่ยวจะยังมีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาล โดยเฉพาะมีฤดูมรสุมเป็นตัวแปรที่สำคัญ

รายละเอียดลักษณะและความสำคัญเฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตารางที่ 2.3 และรูปที่ 2.2 มีดังนี้

1) อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทย มีพื้นที่กว่า 152 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่นอกฝั่งในบริเวณช่องแคบมะละกามหาสมุทรอินเดีย ในท้องที่ตำบลเกาะสาหร่าย เขตอำเภอเมืองติดต่อกับอำเภอละงูในทะเลอันดามัน มีพื้นที่ 1,490 ตารางกิโลเมตร ทั้งผืนน้ำและเกาะใหญ่น้อย 51 เกาะ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในความใฝ่ฝันของนักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากอุทยานแห่งชาติตะรุเตาเป็นจุดรวมของความงามที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ทั้งบนบกและในน้ำ บนบกมีป่าเขาลำเนาไพร ลำธารใหญ่น้อย อุคสมสมบูรณ์และปลอดภัยเพียงพอที่จะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ในน้ำงดงามด้วยกลุ่มปะการังหลากสีสวยสด เส้นทางคมนาคมสะดวก รวดเร็ว มีที่พัก อาหาร เครื่องดื่มระดับมาตรฐานไว้บริการนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

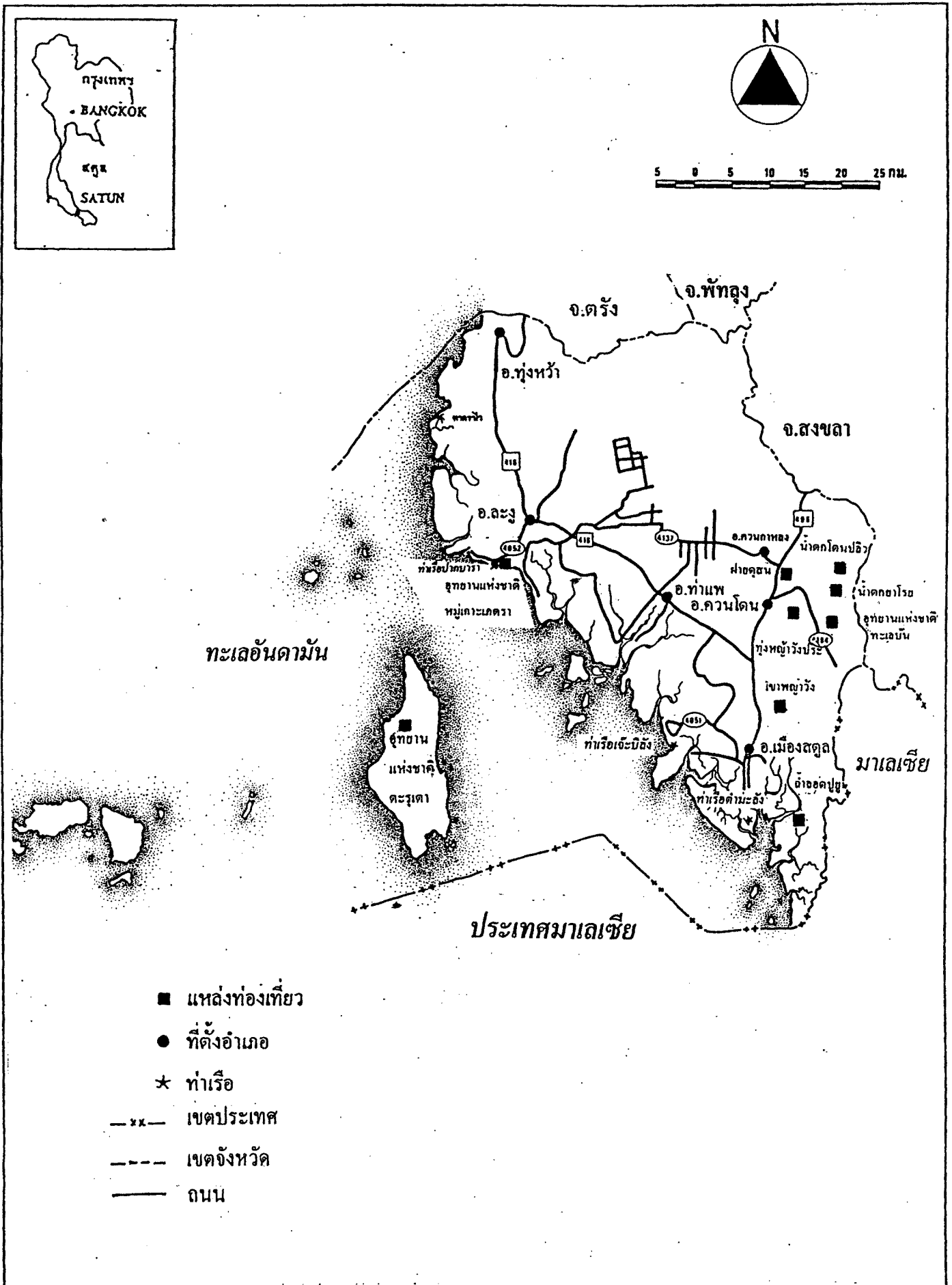
- เกาะตะรุเตา ระยะทางจากเกาะถึงตัวจังหวัดประมาณ 80 กม. หรือห่างจากฝั่งที่ทำเรือปากบาราประมาณ 20 กม. เป็นที่ตั้งสำนักงานอุทยานแห่งชาติตะรุเตา เป็นที่พักนักท่องเที่ยว มีบังกะโล เรือรับรอง และเค็นท์ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 800 คนสภาพบนเกาะเป็นป่าดงดิบอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาชนิด มีถ้ำ ลำธาร รังนกนางแอ่น หาดทรายขาว สะอาด บริเวณที่เป็นอ่าวต่างๆ เช่น อ่าวพันเตมะละกา อ่าวขาม อ่าวตะโล๊ะวาว เป็นที่วางไข่ของเต่าทะเลหลายชนิด ได้พืชน้ำมีแหล่งปะการังสวยงามอยู่ทั่วไป และเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะปลาสวยงามมีอยู่อย่างชุกชุม เคยเป็นสถานกักกันนักโทษการเมืองกบฏวระเดช และนักโทษธรรมดาในอดีต ปัจจุบันยังมีสิ่งก่อสร้างและเครื่องใช้เหลืออยู่

- เกาะอาดังและเกาะราวี อาณาจักรแห่งปะการังอยู่ในเขตอุทยานตะรุเตาไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 40 กิโลเมตร บริเวณรอบ ๆ เกาะมีน้ำใสเหมือนกระจก มองเห็นปะการังและปลานานาชนิดสวยงามเป็นเกาะใหญ่ 2 เกาะ อยู่ใกล้เคียงกันและมีขนาดใกล้เคียงกันเนื้อที่แต่ละเกาะประมาณ 30 ตร.กม. ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ มีแหลมที่มีหาดทรายเต็มไปด้วยต้นสน หลังเกาะมีน้ำตกไหลแรงตลอดปี

ตารางที่ 2.3 แหล่งท่องเที่ยว จ.สตูล

แหล่งท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว
เขตอำเภอเมืองสตูล	อุทยานแห่งชาติตะรุเตา อ.เมือง
มัสยิดกลางจังหวัดสตูล (มัสยิดมายัง)	เกาะตะรุเตา
ศาลาสถูปหิน	เกาะอูดัง-ราวี
สวนสาธารณะเขาพญาวัง	เกาะหินงาม
อุทยานนกน้ำ พระยามังสา	เกาะหลีเป๊ะ
แหลมตันหยงโปและหาดทรายขาว	หมู่เกาะดง
เขาโต๊ะชะง	หมู่เกาะกลาง
หมู่เกาะสาหร่าย	อ่าวพันเตมะละกา
โรงบาคำ	อ่าวสน
อุทยานแห่งชาติเกดรา	อ่าวตะโล๊ะอูดัง
เกาะลิคี	อุทยานแห่งชาติทะเลบัน อ.ควนโดน
อ่าวนุ่น	น้ำตกยาโรย
เกาะบุโหลนเล	น้ำตก โคนปลิง
เกาะบุโหลนดอน	น้ำตกธานี
เกาะบุโหลนไม้ไผ่	น้ำตกจิ้งหรีด
หินขาว	หนองทะเลบัน
เกาะเขาใหญ่	ทุ่งหญ้าวังประ
อ่าวกำปูลู	อำเภอควนกาหลง
อำเภอละงู	น้ำตกปาหนัน
บ้านบ่อเจ็ดลูก	อำเภอทุ่งหว้า
หาดกาสิงห์	สวนสาธารณะเขาทะนนาน
หาดปากบารา	หาดทรายทอง
น้ำตกวังสายทอง	หาดแหลมทุ่งสะโม๊ะ
น้ำตกธารสวรรค์	หาดราวี
ถ้ำเจ็ดคด	

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและจังหวัดสตูล

รูปที่ 2.2 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสตูล

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

- **เกาะหลีเป๊ะ** อยู่ใกล้เกาะอาดังเป็นที่อยู่ของชาวเลหรือชาวน้ำประมาณ 600 คน มีภาษาพูดประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีอาชีพทางการประมง ดำน้ำหาหอย ปะการัง กุ้ง มังกร นักท่องเที่ยวจะได้ชมการละเล่นร้องรำทำเพลงด้วยลีลาและท่วงทำนองที่สนุกสนานจากชาวเกาะเหล่านี้ หากนักท่องเที่ยวจะไปร่วมเดินรำด้วยก็ไม่ผิดกติกาแต่อย่างใด

- **เกาะหินงาม** เป็นความสามารถพิเศษทางธรรมชาติ มีหินเกิดขึ้นจากการขัดเกลากของธรรมชาติ หินทุกก้อนบนเกาะถูกขัดสีจากน้ำจนเกลี้ยงเกลา มีหลายขนาดและสารพัดสี และสารพัดรูปทรง ซึ่งถูกคลื่นซัดมากองรวมกันเป็นจำนวนเหลือคณานับ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าสนใจมาก เกาะหินงามอยู่ห่างจากเกาะหลีเป๊ะ ระยะทางประมาณ 2 กม.

- **เกาะไข่** เป็นเกาะเล็ก ๆ ก่อนถึงหมู่เกาะอาดัง-ราวี มีถ้ำทะเล หาดทรายขาวสะอาด ละเอียด ปะการังทุกมุมสามารถมองเห็นได้จากบนเรือ

- **ถ้ำกระแซ** ตั้งอยู่บนเกาะตะรุเตา เป็นถ้ำที่มีชื่อเสียงน่าสนใจมาก มีหินเป็นรูปกระแซค์คนส่งน้ำขมอยู่ในถ้ำ ปากถ้ำเป็นอุโมงค์ มีน้ำไหลออกมาจากภายในถ้ำ มีหาดทรายอยู่สองฝั่งของทางน้ำไหล เวลานั้นจะปิดปากถ้ำ การไปชมจะต้องนั่งเรือไปตามลำคลองมะละกา ที่อ่าวพันเต และควรไปเวลาน้ำลง

2) อุทยานแห่งชาติทะเลบัน

อุทยานแห่งชาติทะเลบันมีพื้นที่ 210 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ตำบลวังประจัน อำเภอกวน โคน ดินชายแดนประเทศมาเลเซีย อยู่ห่างจากถนนชนตรการกำร จากสามแยกควนสะอาด ในเส้นทางควนสะอาด-เขตแดนมาเลเซีย ประมาณ 20 กม. อุทยานแห่งชาติทะเลบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสตูล มีหนองน้ำจืดขนาดใหญ่มีน้ำขังตลอดปี ซึ่งเป็นจุดเด่น กว้างประมาณ 600 เมตร ยาว 800 เมตร มีทิวทัศน์ที่สวยงามมาก แนวป่าและภูเขาสองฟาก เป็นที่รวมของธรรมชาติ ซึ่งเป็นป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ และน้ำตก สวยงามหลายแห่ง สภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นที่พักพิงของสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ในจังหวัด มีบ้านพักมาตรฐานรับรองนักท่องเที่ยวได้ทั้งหมดประมาณ 150 คน

สถานที่ที่น่าสนใจของอุทยานแห่งชาติทะเลบันมี อาทิ

- **หนองน้ำทะเลบัน** อยู่ใกล้ที่ทำการอุทยานฯ มีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ เป็นที่อาศัยของปลาน้ำจืดชนิดต่าง ๆ ริมหนองน้ำมักปรากฏมีสัตว์ป่านานาชนิดอยู่เนืองๆ รอบ ๆ หนองน้ำมีพรรณไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่หนาแน่นชาวบ้านเรียกว่า "คั่นกาบง" ช่วยให้ธรรมชาติรอบหนองน้ำสวยงามยิ่งนัก อุทยานฯ ได้สร้างศาลาทำน้ำชื่อว่า "ศาลากาบง" สำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนหย่อนใจ

- น้ำตกยาโรย เป็นต้นน้ำที่สวยงามแห่งหนึ่งของจังหวัดสตูล อยู่ในท้องที่ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน อยู่ห่างจากสามแยกควนสะตอไปถึงทางเข้าน้ำตกประมาณ 14 กม. เส้นทางสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย จากถนนสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย เข้าไปประมาณ 700 เมตร ถึงน้ำตก มีที่พักของเจ้าหน้าที่อุทยานฯ อยู่ในความควบคุมของอุทยานแห่งชาติทะเลบัน มีต้นน้ำมาจากป่าห้วยกะหมิง-เขตจังหวัดสงขลา มีระยะทางที่น้ำตกลงมาเป็นชั้น ๆ กว่า 10 กม. มีแอ่งน้ำเหมาะสำหรับเป็นที่อาบน้ำ บริเวณใกล้เคียงมีพรรณไม้ที่น่าสนใจ

- น้ำตกโตนปลิง อยู่ในท้องที่ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน อยู่ห่างจากสามแยกควนสะตอไปถึงทางเข้าน้ำตกประมาณ 9 กม. เส้นทางสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย จากถนนสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย เข้าไปประมาณ 3 กม. ถึงน้ำตก เป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดในบรรดาน้ำตกที่มีอยู่ในเขตอุทยานฯ น้ำตกเป็นชั้น ๆ มีต้นน้ำมาจากเขาหินเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ มีพรรณไม้สวยงามและสัตว์ป่าชุกชุม

- น้ำตกจิ้งหรีด อยู่ในท้องที่ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน อยู่ห่างจากสามแยกควนสะตอไปถึงทางเข้าน้ำตกประมาณ 20 กม. เส้นทางสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย จากถนนสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย เข้าไปประมาณ 1 กม. ถึงน้ำตก เป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

- ถ้ำโตนดิน อยู่ในท้องที่ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน อยู่ห่างจากสามแยกควนสะตอไปถึงทางเข้าน้ำตกประมาณ 20 กม. เส้นทางสายควนสะตอ-เขตแดนมาเลเซีย ตั้งอยู่ริมถนนเป็นถ้ำที่มีหินงอกหินย้อย สวยงามมาก มีน้ำไหลผ่าน

- ตลาดนัดชายแดน ตั้งอยู่หมู่ 4 ตำบลวังจันและอำเภอควนโดน จ.สตูล เป็นตลาดนัดระดับชาวบ้านซึ่งราษฎรชาวไทยและราษฎรมาเลเซียในท้องถิ่น นำสินค้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันโดยเสรี ตลาดนัดชายแดนนี้มีนัดกันเฉพาะวันอาทิตย์วันเดียว

3) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราแห่งสุดท้ายของจังหวัดสตูล ที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดตรังและสตูล มีที่ทำการตั้งอยู่บริเวณอ่าวนุ่น ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีพื้นที่รับผิดชอบตลอดแนวชายฝั่งอ่าวละงูและอ่าวทุ่งหว้าถึงเขตจังหวัดตรัง ครอบคลุมเกาะต่าง ๆ ตามแนวชายฝั่งตั้งแต่เกาะลิคี เกาะเขาใหญ่ เกาะบุโหลน และเกาะเภตราของจังหวัดตรัง

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ได้แก่

- หมู่เกาะบุโหลน อยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ตั้งอยู่ห่างจากท่าเรือปากบารา อำเภอละงู ประมาณ 22 กม. เป็นสถานที่ที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งเพราะมีธรรมชาติที่โดดเด่นไม่แพ้หมู่เกาะอื่น ๆ โดยเฉพาะเกาะบุโหลนเล หรือบุโหลน

ใหญ่ มีทิวสนขึ้นตามริมหาดทรายขาวเป็นแนวยาว การเดินทางสะดวก มีบังกะโลของเอกชนใช้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวพร้อมบริการอาหารและเครื่องดื่ม

- เกาะลิตี เป็นเกาะขนาดเล็ก ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเพียง 5 กิโลเมตร มีบริเวณที่พัก ถ้ำทะเลขนาดเล็ก ป่าชายเลน และหาดทรายขาวสะอาด เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ

4) หาดปากบารา

หาดปากบารา ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอละงู 10 กม. มีท่าเทียบเรือประมงและเป็นจุดลงเรือของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปเกาะต่างๆ มีทิวสนที่ร่มรื่นขึ้นอยู่ตามริมหาดทรายขาวอันยาวเหยียดขนานไปกับถนนสายละงู-ปากบารา มีบังกะโลเอกชนไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวพักอาศัย

5) น้ำตกวังสายทอง

น้ำตกวังสายทอง ตั้งอยู่ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้ 2 ทาง คือ ทางอำเภอละงู ตรงทางแยกจากถนนสายสตูล-ละงู ที่สามแยกบ้านโกตา ตำบลกำแพง จากจุดนี้ถึงน้ำตกมีระยะทางประมาณ 26 กม. อีกทางหนึ่งคือ ทางอำเภอทุ่งหว้า ตรงสามแยกสะพานวา ตำบลป่าแก่บ่อหิน ระยะทางประมาณ 19 กม. ความงามของน้ำตกวังสายทอง อยู่ที่แอ่งน้ำแต่ละชั้นซึ่งมีลักษณะคล้ายดอกบัวบานลดหลั่นกันลงมาตั้งแต่ชั้นบนสุดถึงต่ำสุด ลักษณะพิเศษของชั้นหินที่รองรับและให้น้ำตกไหลเอ่อผ่านไปสู่อ่างล่างก็ คือเป็นหินที่ปราศจากตะไคร่น้ำ ซึ่งยังมีความรู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยต่อการปีนป่ายสู่ชั้นสูง ๆ ของน้ำตกแห่งนี้ได้เป็นพิเศษ การไหลของสายน้ำเกิดจากการอัดและทะลักของน้ำในถ้ำใต้ภูเขาทะลุออกมาตามช่องของภูเขาสูงรูปร่างต่าง ๆ ที่รองรับอยู่บริเวณรอบ ๆ อันเต็มไปด้วยพรรณไม้หลากชนิดเหมือนสภาพของน้ำตกทั่ว ๆ ไปแล้วไหลลงสู่คลองละงู ชาวบ้านในหมู่บ้านวังสายทองอาศัยประโยชน์สำคัญของน้ำตกนี้ โดยการทำรางน้ำต่อท่อประป่าน้ำแจกจ่ายสู่บ้านในหมู่บ้าน

6) น้ำตกธารปลิว

ต้นน้ำของน้ำตกธารปลิวเกิดจากเขาลังเดระ ในเขตจังหวัดตรัง-สตูล ก่อให้เกิดเป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสตูล ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 14 กม. การเข้าถึงให้เริ่มเดินทางจากถนนสายทุ่งหว้า-ปะเหลียน แยกตรง กม.ที่ 35 เป็นถนนดินลูกรังไปยังบ้านทุ่งยวนุ้ย ตำบลทุ่งหว้า ระยะทางจากทางแยกเข้าไปประมาณ 8 กม. ก็จะถึงต้นน้ำตกซึ่งมีลักษณะเป็น 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นแอ่งน้ำขนาดกว้าง 40 เมตร ยาวประมาณ 50 เมตร รอบบริเวณร่มรื่นด้วยพรรณไม้หลากชนิด

7) น้ำตกธาราสวรรค์

น้ำตกธาราสวรรค์เป็นน้ำตกที่มีถึง 5 ชั้น สวยงามมาก ตั้งอยู่ตำบลควนกาหลง อยู่ห่างจากอำเภอควนกาหลง 12 กม. การคมนาคมสะดวกมากใช้เส้นทางจากสามแยกนิคมฯ ผ่านที่ว่าการอำเภอควนกาหลง แยกเข้าทางซอย 10

8) น้ำตกปাহัน

น้ำตกปাহัน มีต้นน้ำมาจากเขากะหมิง ตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลงมีระยะห่างจากตัวเมืองสตูลประมาณ 39 กม. เป็นน้ำตกที่ยังไม่ได้รับการตกแต่งด้วยวิทยาการสมัยใหม่ แต่ก็มีการสร้างเขื่อนผลิตพลังงานไฟฟ้าขนาดเล็กอยู่ในบริเวณน้ำตกซึ่งส่งผลให้มีทัศนียภาพบริเวณนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติแท้ ๆ ของป่าและภูเขายังคงอยู่อย่างครบถ้วน สายน้ำจากน้ำตกปাহัน ก็ยังไหลสม่ำเสมอตลอดปี ทั้งมีความพิเศษอยู่ที่พวกชาวป่า (ซาไก) กลุ่มหนึ่งยังแวะเวียนมาพักอาศัยอยู่เป็นครั้งคราวใกล้บริเวณนี้ยังชีพด้วยการรับจ้างถางไร่ ทำสวนยางพารา และหาของป่าออกขายอยู่เช่นเดิม

2.3 ตลาดและบริการการท่องเที่ยว

1) นักท่องเที่ยว

จากสถิตินักท่องเที่ยวที่สำรวจโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประมาณว่าจังหวัดสตูลมีนักท่องเที่ยว 378,911 คน ในปี 2530 หลังจากนั้นไม่มีการสำรวจที่แน่นอน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย การพิจารณานักท่องเที่ยวจังหวัดสตูลสามารถพิจารณาจากนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล 3 แห่งในจังหวัดสตูล จากสถิติ ปีงบประมาณ 2531-2540 พบว่าปริมาณเปลี่ยนแปลงไม่สม่ำเสมอ โดยบางปีอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดรามีจำนวนผู้เข้ามาเยือนมากที่สุด บางปีอุทยานแห่งชาติทะเลบันมีผู้มาเยือนมากที่สุด (ดังตารางที่ 2.4) ในปี 2540 โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา อุทยานแห่งชาติตะรุเตา และอุทยานแห่งชาติทะเลบันมีผู้มาเยือนจำนวน 29,045 13,212 และ 65,344 คนตามลำดับ เมื่อพิจารณาโดยรวมประมาณว่ามีผู้มาเยือนรวมประมาณ 107,601 คน ในปี 2540 จากสถิติดังกล่าว หากประเมินจากสถิติปี 2530 อาจประมาณได้ว่ามีเพียงนักท่องเที่ยวร้อยละ 10 เท่านั้นที่เดินทางไปอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นอาจประเมินได้ว่าปัจจุบันจังหวัดสตูลน่าจะมีนักท่องเที่ยว 600,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในเขตเมืองและผ่านพื้นที่

ตารางที่ 2.4 จำนวนผู้เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติในจังหวัดสตูล ปี 2531-2540

ปี	ตะรุเตา	หมู่เกาะเภตรา	ทะเลบัน	รวม
2531	13,703	19,928	-	33,631
2532	10,562	12,409	20,119	43,090
2533	14,134	20,435	14,211	48,780
2534	15,898	20,260	14,171	54,329
2535	11,635	29,975	11,933	53,043
2536	14,781	26,329	10,963	52,071
2537	12,624	17,731	16,998	47,353
2538	12,219	71,776	17,011	101,006
2539	9,962	31,478	20,196	61,636
2540	13,212	29,045	65,344	107,601
รวม	128,730	279,426	190,946	599,102
เฉลี่ย	12,873	27,943	19,095	59,910

ที่มา : ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดสตูล

หมายเหตุ : ประมาณการจากสถิติจังหวัดสตูลปี 2530 (ททท.) แล้วปัจจุบันประมาณว่าจังหวัดสตูลน่าจะมีนักท่องเที่ยว 600,000 คน

2) บริการการท่องเที่ยว

การบริการการท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลแบ่งได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

(1) ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พักประกอบด้วย โรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท และที่พักของอุทยานแห่งชาติทางทะเล (มิได้หมายรวมถึงเต็นท์) มีจำนวน 26 แห่ง รวม 201 หลัง และ 403 ห้อง ดังแสดงในตารางที่ 2.5 ร้านอาหารมีบริการอยู่ในชุมชนทุกที่ ร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติทางทะเล หมู่เกาะตะรุเตา เท่านั้น

(2) ระบบคมนาคมขนส่ง

- จากกรุงเทพ-สตูล มีรถโดยสารประจำทางปรับอากาศชั้น 1 ราคาคนละ 421 บาท ชั้น 2 ราคา 328 บาท และ VIP ราคา 655 บาท มีปลายทางที่จังหวัดสตูล และอำเภอละงู

ตารางที่ 2.5 สถานที่บริการที่พักในจังหวัดสตูล

ชื่อที่พัก	ที่อยู่	จำนวนห้อง/หลัง	เบอร์โทรศัพท์	ราคา (บาท/คืน)
โรงแรมวังใหม่	43 ถนนสตูลธานี	108	(074)711607-8 โทรสาร 722162	460 - 540
โรงแรมสตูลธานี	90 ถนนสตูลธานี	50	(074) 711010	100 - 200
โรงแรมเหรียญทอง	124 ถนนสมานประดิษฐ์	25	(074) 711036	180 - 240
โรงแรมอุดมสุข	201 ถนนหัตถกรรมศึกษา	33	(074) 711006	300 - 689
โรงแรมสกลินดา	เขตเทศบาล	-	(074) 711175	280 - 395
โรงแรมสินเกียรติธานี	ถนนบุรีวานิช	50	(074) 711463	700/หลัง
บันเบิ้ลเกสต์เฮ้าส์	ถนนยาดราสวัสดิ์	25	(074) 721055	700/หลัง
อุทยานฯทะเลบัน	อุทยานฯทะเลบัน	บ้านบางก 1 หลัง พักได้หลังละ 12 คน บ้านบันทลา 3 หลัง พัก ได้หลังละ 12-15 คน บ้านลิโอบ 5 หลัง พักได้หลังละ 5-7 คน บ้านรับรอง 1 หลัง พัก ได้หลังละ 12-14 คน	(074) 722518-19 (074) 797073	500/หลัง' 700/หลัง'
อุทยานฯตะรุเตา	เกาะตะรุเตา	บ้านตะแบก 5 หลัง พักได้หลังละ 8 คน รวม 40 คน บ้านตะบูน 8 หลัง พักได้หลังละ 6 คน รวม 48 คน เรือนแถว 2 หลังๆ ละ 10 ห้อง พักได้หลังละ 40 คน รวม 80 คน	(074) 711383	280/ห้อง
	เกาะอาดัง	เรือนแถว 3 หลังๆ ละ 10 ห้อง พักได้หลังละ 40 คน รวม 120 คน	(074) 711383	280/ห้อง
เกาะบ่อเจ็ดลูก	เกาะบ่อเจ็ดลูก	20	-	250

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ชื่อที่พัก	ที่อยู่	จำนวนห้อง/หลัง	เบอร์โทรศัพท์	ราคา (บาท/คืน)
บังกะโล เกะหลีเป๊ะ	บนเกาะหลีเป๊ะ	55	-	ต่ำกว่า 500
อุทยานแห่งชาติทะเลบัน	ม.11 ต.ควนสตอ	10	กรมป่าไม้ กทม. (02) 579-4824	500-999
อุทยานแห่งชาติเขตรา	อ่าวนุ่น อ.ละงู	บ้านพัก 5 ห้อง	-	-
โรงแรมพรอารีย์	33 ต.ปากน้ำ อ.ละงู	15	-	ต่ำกว่า 500
โรงแรมศรีละงู	203 ม.2 ต.ปากน้ำ อ.ละงู	15	-	ต่ำกว่า 500
โรงแรมหว่าอัน	29 ม.4 สุขาภิบาลกำแพง ต.กำแพง	6	-	ต่ำกว่า 500
บังกะโลกระโถมทราย	หาดปากบารา	10	(045) 781231-2	ต่ำกว่า 500
เกาะนุโหลน	เกาะนุโหลน อ.ละงู	20 หลัง	-	ต่ำกว่า 500
ปากน้ำรีสอร์ท	ต.ปากน้ำ อ.ละงู บ้านบ่อ- เจ็ดลูก	17 หลัง	(075) 781109, 781129	180-260
หังกาเบย์	เกาะนุโหลน อ.ละงู	26 หลัง	(075) 781532, 711493	200
แพนแซนดี้รีสอร์ท	เกาะนุโหลน อ.ละงู	35 หลัง	01-7220279 (075) 219513	200-300
บ้านสวนสน	หาดปากบารา อ.ละงู	4	-	150
มารีน่า	หาดปากบารา อ.ละงู	8	-	120-200
สวนสน	398 ม.2 ต.ปากน้ำ อ.ละงู	11	(075) 781380	150
แสงเทียน	หาดปากบารา อ.ละงู	8	-	150
รวม	-	201 หลัง 403 ห้อง	-	-

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สถานที่พักปี 2538

จากการสำรวจ วท.

- จากกรุงเทพฯ-หาดใหญ่ สามารถเดินทางได้หลายวิธี เช่น รถไฟจากสถานีหัว
ลำโพง-หาดใหญ่ ซึ่งราคาหลายอัตราคือ ชั้น 3 ราคา 279 บาท ชั้น 2 ปรับเอนและพัคลม ราคา 415
ปรับเอน และแอร์ ราคา 535 บาท ชั้น 2 ตู้นอน พักลม และเตียงล่าง ราคา 615 บาท ชั้น 2 ตู้นอน พัก
ลม และเตียงล่าง ราคา 545 บาท ชั้น 2 ตู้นอน แอร์ และเตียงล่าง ราคา 735 บาท ชั้น 2 ตู้นอน แอร์
เตียงบน ราคา 665 บาท ชั้น 1 ตู้นอน ราคา 1,324 บาท สปีนเดอร์ ราคา 535 บาท และรถโดยสาร
ธรรมดาราคาคนละ 224 บาท ปรับอากาศ ชั้น 2 ราคา 314 บาท ชั้น 1 ราคา 428 บาท และ VIP ราคา
625 บาท หรือเดินทางโดยเครื่องบินมาหาดใหญ่ จากหาดใหญ่สามารถเดินทางสู่จังหวัดสตูลและปาก
บาราโดยบริการรถตู้ปรับอากาศหาดใหญ่-ปากบารา รถออกทุกๆ ชั่วโมง จาก 6.00 น. ถึง 16.00 น.
ค่าโดยสารคนละ 50 บาท และโดยรถโดยสารประจำทางสายหาดใหญ่-ปากบารา รถออกวันละ 3
เที่ยว เวลา 07.00 น. 11.00 น. และ 15.00 น.

- เรือโดยสารจากปากบารา ดังนี้

ปากบารา-ตะรุเตา เวลา 09.00 น.และ 10.30 น. ราคาไป-กลับ คนละ 200 บาท

ตะรุเตา-ปากบารา เวลา 15.00 น.และ 09.00 น.

ปากบารา-นุโหล่น เวลา 14.00 น.และ 15.00 น. ราคาไป-กลับ คนละ 200 บาท

นุโหล่น-ปากบารา เวลา 09.00 น.

ตะรุเตา- อาดัง เวลา 13.00 น. (เฉพาะ อังคาร พุธ และ อาทิตย์) ราคาไป-กลับ

คนละ 400 บาท

ลิเป๊ะ-ตะรุเตา เวลา 09.00 น.

ปากบารา-ลิเป๊ะ ราคาไป-กลับ คนละ 600 บาท

ราคาตามที่กำหนดไว้นี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

(3) การนำเที่ยว จากการสำรวจข้อมูล พบว่ามีผู้ประกอบการนำเที่ยวในพื้นที่และมาจาก
กรุงเทพฯ โดยตรง

(4) การบริการที่เกี่ยวข้องกับการดำน้ำ จังหวัดสตูลยังไม่มีร้านให้เช่าอุปกรณ์ดำน้ำ
ประเภท Scuba มีแต่การใช้เช่าอุปกรณ์ดำน้ำแบบ Snorkeling บริเวณแหล่งปะการังสวยงามทั่วไป
โดยคิดราคาเป็นรายชั่วโมง

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสตูล

การท่องเที่ยวในปัจจุบันประสบปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้ (คณะวิศวกรรม ม.สงขลานครินทร์ 2539)

- 1) ปัญหาด้านการคมนาคมเข้าสู่พื้นที่
- 2) ปัญหาด้านความพร้อมของพื้นที่ เช่น การให้บริการต่าง ๆ ทั้งที่พักและร้านอาหาร
- 3) ปัญหาด้านระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการต่าง ๆ ที่มีไม่เพียงพอ
- 4) ปัญหาการทำลายแหล่งปะการัง
- 5) ปัญหาทางธรรมชาติ เช่น สภาพภูมิอากาศ
- 6) ปัญหาด้าน เช่น ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจากการคมนาคม
- 7) ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์

2.5 องค์กร นโยบาย และแผนการที่เกี่ยวข้อง

1) องค์กรระดับจังหวัด

องค์กรระดับจังหวัด ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการระดับอำเภอ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรธุรกิจ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนี้

(1) การบริหารราชการส่วนกลาง มีหน่วยงาน อาทิ สำนักงานแขวงการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล สถานีตรวจอากาศสตูล สำนักงานบริการโทรศัพท์สตูล สำนักงานท่าเทียบเรือประมงสตูล ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขรับจ่ายสตูล ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล ที่ทำการเข้าท่าสาขาสตูล หน่วยจัดการป่าเลนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา อุทยานแห่งชาติทะเลบัน ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสตูล สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดสตูล เป็นต้น

(2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการส่วนภูมิภาคระดับจังหวัด มีสำนักงานจังหวัดเป็นหน่วยงานกลางในการบริหารราชการ มีหน่วยงาน อาทิ สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล สำนักงานขนส่งจังหวัดสตูล สำนักงานที่ดินจังหวัดสตูล ที่ทำการป่าไม้จังหวัดสตูล ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัดสตูล ที่ทำการพาณิชย์จังหวัดสตูล ที่ทำการโยธาธิการจังหวัดสตูล สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดสตูล สำนักงานแรงงานจังหวัดสตูล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสตูล สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสตูล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูล สำนักงานจังหวัดสตูล สำนักงานอุตสาหกรรม

กรมจังหวัดสตูล ที่ทำการปกครองจังหวัดสตูล ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสตูล กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดสตูล สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

(3) การบริหารราชการระดับอำเภอ การบริหารราชการระดับอำเภอ แบ่งเป็น 5 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง ทุ่งหว้า ละงู ควนกาหลง คอนโคน กิ่งอ.ท่าแพ

(4) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล เทศบาลเมืองสตูล สุขาภิบาลฉลุงอำเภอเมือง สุขาภิบาลเจ๊ะบิลังอำเภอเมือง สุขาภิบาลกำแพง อำเภอละงู สุขาภิบาลทุ่งหว้าอำเภอทุ่งหว้า สุขาภิบาลควนโคนอำเภอควนโคน

2) องค์การธุรกิจเอกชน

องค์การธุรกิจเอกชนมีจำนวนน้อย เช่น หอการค้าจังหวัดสตูล ชมรมการท่องเที่ยวอำเภอละงู เป็นต้น

3) องค์การพัฒนาเอกชน

องค์การพัฒนาเอกชนในพื้นที่ไม่ได้มุ่งส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว แต่มีบทบาทหลักด้านการพัฒนาชุมชนชายฝั่งขนาดเล็ก ได้แก่ โครงการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดสตูล

4) นโยบายและแผนการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางทะเล

ทางจังหวัดสตูล ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนาของการพัฒนาจังหวัดสตูลในช่วง 10 ปีข้างหน้า ซึ่งฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล (2540) รายงานว่ามี 2 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูลเป็นเมืองหน้าด่านชายแดน และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูล เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ กล่าวคือ

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 "การพัฒนาจังหวัดสตูลเป็นเมืองหน้าด่านชายแดน"

การพัฒนาจังหวัดสตูลเป็นเมืองหน้าด่านชายแดนและจะต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนให้จังหวัดสตูลเป็นเมืองหน้าด่านชายแดน 4 ประการ คือ :-

การพัฒนาบริการโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมทางน้ำ ต้องสร้างท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยว และขนถ่ายสินค้าขนาดกลาง จำนวน 3 แห่ง ตามลำดับความสำคัญดังนี้ :-

- ท่าเทียบเรือท่ามะถัง
- ท่าเทียบเรือปากบารา

- **ท่าเทียบเรือเจ๊ะบิลัง**

ต้องสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง เพื่อรองรับโครงการ IMT-GT และ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งภาคใต้ตอนล่าง (LSSB) คือ ท่าเทียบเรือน้ำลึกนุโบย

ต้องปรับปรุงและขุดลอกร่องน้ำ บริเวณท่าเทียบเรือและเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญ
การคมนาคมทางบก

ปรับปรุงถนนสายหลักและตัดถนนเชื่อมระหว่างประเทศ ตามลำดับดังนี้ :-

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4184 สายควนสะตอ วังประจัน ให้เป็น 4 ช่องทางจราจร หรือ 2 ช่องทางจราจร ตามแบบมาตรฐานสูงสุด

- สร้างทางหลวงแผ่นดินเชื่อมต่อสตูล-เปอร์ลิส เพื่อเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดสตูลกับรัฐเปอร์ลิสประเทศมาเลเซีย

- ทางหลวงแผ่นดินระหว่างจังหวัด ให้เป็น 4 ช่องจราจร ประกอบด้วยสายฉลุง-รัตภูมิ (406) สายฉลุง-ละงู (476) สายฉลุง - ทุ่งหว้า - ปะเหลียน (416)

ปรับปรุงและตัดถนนภายในจังหวัด เพื่อรองรับการขยายตัวเมืองและลดการจราจรคับคั่งตามจุดต่าง ๆ คือ ถนนเลียขมเมืองแบบวงแหวนรอบเขตเทศบาลเมืองสตูล ถนนสายละงู-ปากบารา สายท่าแพ สายท่าแพ-ควนกาหลง สายฉลุง-เจ๊ะบิลัง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จัดหา/จัดเตรียมสถานที่และประสานกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อจัดตั้งเป็นวิทยาเขต เปิดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในสาขาที่มีความเหมาะสมตามศักยภาพของจังหวัดสตูล และเป็นความต้องการของตลาดแรงงาน

จัดให้มีศูนย์ฝึกหรือโรงเรียน เพื่อฝึกอบรมภาษานานาชาติ

จัดตั้งศูนย์กีฬามาตรฐานระดับภาคใต้ในจังหวัดสตูล

พัฒนาระบบสาธารณูปโภค

การขยายเขตและปรับปรุงการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบสื่อสารมวลชน

พัฒนาการค้าชายชายแดน

กำหนดเขตการค้าพาณิชย์ชายแดน และใช้พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่การค้าปลอดภาษีหรือร้านค้าปลอดภาษี (Duty Free) ศูนย์บริการนำเข้า-ส่งออกสินค้า ด้านพิธีการศุลกากร และอื่นๆ ที่จำเป็น โดยกำหนดเขตการค้าพาณิชย์ชายแดน จังหวัดสตูล มีจำนวน 2 แห่ง ดังนี้ คือ เขตการค้าชายชายแดนด่านวังประจัน ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เป็นเขตการค้าพาณิชย์ชายแดนทางบก เขตการค้าชายชายแดนบริเวณตำบลปูลู หรือตำบลตะมะลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เป็นเขตการค้าพาณิชย์ชายแดนทางทะเล

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 "การพัฒนาจังหวัดสตูลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์"

โครงการที่จะต้องเร่งดำเนินการตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ :-

- โครงการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลเมืองสตูลหรือที่ตำบลคลองขุด และที่ท่าเทียบเรือปากบารา
- โครงการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์เกาเตะรุเตา และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ
- โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- โครงการจัดตั้งศูนย์แสดงศิลปวัฒนธรรม การจัดของที่ระลึกจังหวัดสตูล
- โครงการสนับสนุนภาคเอกชนประกอบธุรกิจท่องเที่ยว
- โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสถานที่ท่องเที่ยว

บทที่ 3

ข้อมูลเฉพาะพื้นที่หมู่บ้านเกษตรอินทรีย์

บทที่ 3

ข้อมูลเฉพาะพื้นที่ หมู่เกาะเภตราตอนใต้

พื้นที่กรณีตัวอย่างของจังหวัดสตูลได้กำหนดพื้นที่บริเวณทิศใต้ของหมู่เกาะเภตราเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดสตูล หรืออาจเรียกว่าเป็นบริเวณหมู่เกาะบุโหลน และชายฝั่งอำเภอละงู ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ยกเว้นพื้นที่ชายฝั่งที่กันออกและที่เป็นชุมชน (รูปที่ 3.1) ดังนั้นข้อมูลทั่วไปจะครอบคลุมข้อมูลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา และข้อมูลที่เน้นเฉพาะพื้นที่

3.1 ข้อมูลพื้นฐาน

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

1) สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราตั้งอยู่บริเวณช่องแคบมะละกา ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ครอบคลุมพื้นที่ทั้งทางบกและทางทะเล 491.38 ตารางกิโลเมตร หมู่เกาะเภตราเป็นจุดรวมความงดงามของธรรมชาติ มีระบบนิเวศที่หลากหลาย ประกอบด้วยหมู่เกาะ 22 เกาะ พื้นที่กรณีตัวอย่างบางส่วนอยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติฯ เช่น บ้านบ่อเจ็ดลูก หาดกาสิงห์ รวมพื้นที่ศึกษากรณีตัวอย่างประมาณ 42,204 ไร่

ลักษณะของแหล่งที่ตั้งของเกาะต่าง ๆ ที่พบในหมู่เกาะเภตรา เป็นเกาะหินปูนอยู่บนพื้นที่ที่ท้องทะเล มีลักษณะค่อนข้างราบ มีความลึกเมื่อเทียบกับระดับน้ำลงต่ำสุดประมาณ 10 เมตร อิทธิพลจากแผ่นดินมีต่อเกาะบริเวณนี้มาก โดยเฉพาะน้ำจืดที่มาจากแม่น้ำลำคลองต่างๆ ผ่านป่าชายเลน น้ำทะเลบริเวณนี้จึงมีความขุ่นมาก เกาะที่พบ (แนว)ปะการังและหญ้าทะเล จึงจำกัดอยู่เพียงไม่กี่เกาะ ได้แก่ เกาะลิคิ เกาะบุโหลนเล เกาะบุโหลนไม้ไผ่ เกาะบุโหลนดอน หินแพ เกาะเภตรา เกาะเหลียงเหนือ และเกาะเหลียงใต้ นอกจากนี้มีเกาะ(กองหิน) นอกเขตอุทยานที่ไม่มีแนวปะการัง แต่พบปะการังอ่อน ที่มีผู้ไปดำน้ำเที่ยว คือ หินขาว (ดอนใต้ของบุโหลนดอน)

2) ภูมิอากาศ

พื้นที่หมู่เกาะเกดรามีฝนตกเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากพื้นที่ศึกษารับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมทะเลโดยปกติ ทำให้มีฝนตกตามชายทะเลและภูเขาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ช่วงเดือนเมษายนลมตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นลมตะวันตกและช่วงเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ซึ่งรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม จะมีทัศนวิสัยไม่ดีในช่วงเช้าเนื่องจากมีหมอกในบางครั้ง ช่วงสายเมื่อดวงอาทิตย์ขึ้น ทัศนวิสัยจะเริ่มดีขึ้นช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม จะมีพายุฝนฟ้าคะนองบ่อยครั้ง

ระยะเวลาระหว่างธันวาคม-เมษายน เป็นระยะที่สามารถท่องเที่ยวได้ดีกว่าเวลาอื่น ๆ

3) การคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่

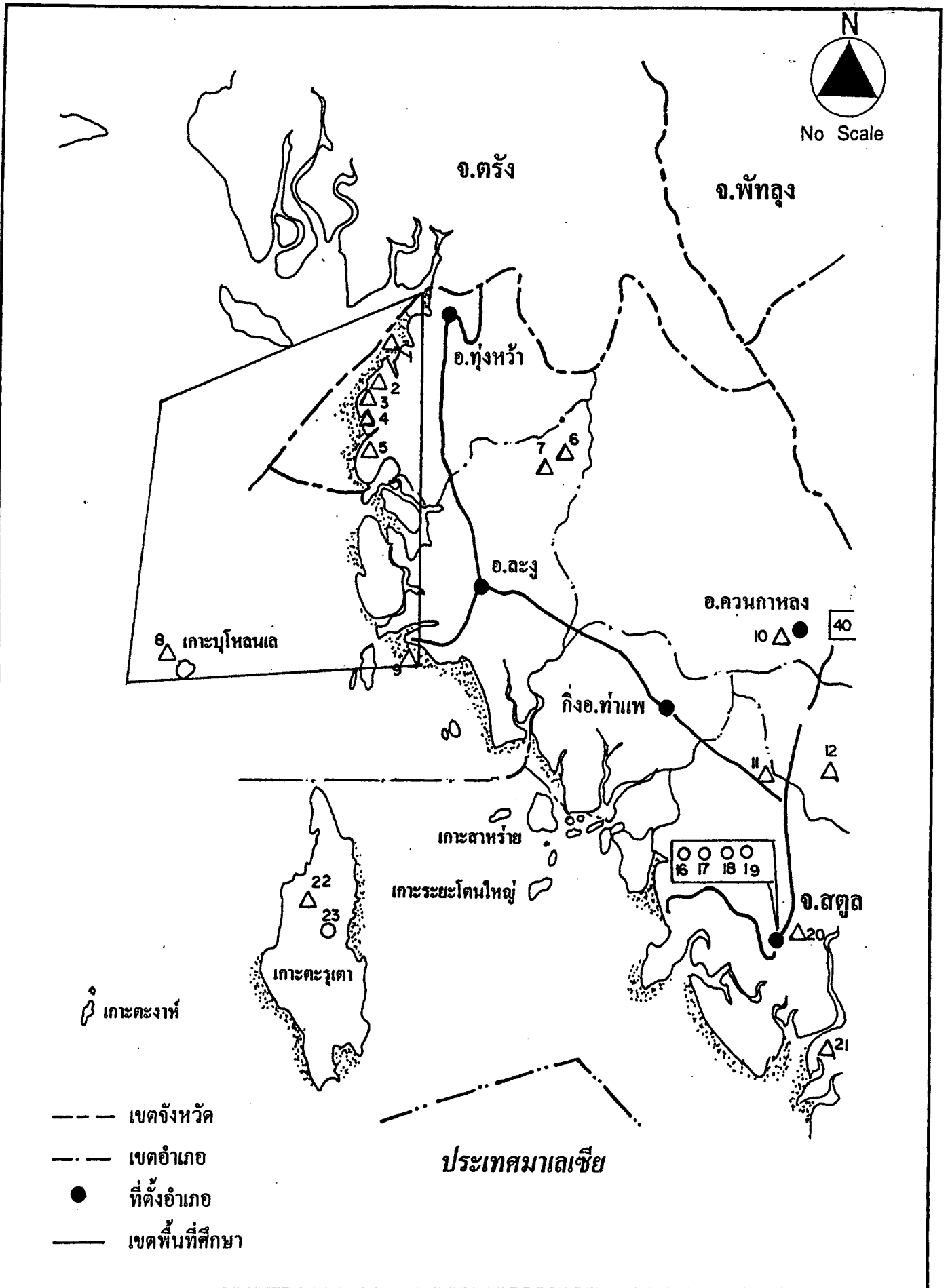
การเข้าถึงพื้นที่หมู่เกาะเกดรา สามารถเดินทางจากจังหวัดตรังหรือสตูลมายังอำเภอละงู แยกไปทางท่าเรือปากบาราจะมีทางแยกเข้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา ใช้บริการเรือที่ทำปากบารา บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ อ่าวนุ่นก่อนถึงท่าเรือปากบารา ประมาณ 4.5 กิโลเมตร และการเข้าถึงพื้นที่บริเวณบ่อเจ็ดลูก มีถนนสายความมั่นคงปิใหญ่-บูโบช หรือเดินทางเรือจากท่าเรือปากบารา ประมาณ 2 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 15 นาที ค่าโดยสารคนละ 50 บาท การเดินทางไปเกาะต่าง ๆ โดยเรือที่ทำเรือปากบารา

3.1.2 ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและนิเวศทะเล

ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและนิเวศทางทะเล หมายถึงระบบนิเวศหมู่เกาะและระบบนิเวศปะการัง ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรพืชและสัตว์พื้นที่ชายฝั่งโดยรวม ดังนี้

1) ระบบนิเวศป่าเกาะ-ป่าบก

ป่าดิบชื้นเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์สูงมาก มีกระจายไปตามเกาะต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ตระกูลยางหลายชนิด ไม้ตระกูลตะเคียนหลายชนิด กระบาก กันเกรา ขนุนป่า เต็ม อบเชย มะหาด สยา อินทนิล น้ำ และสมพง เป็นต้น บริเวณที่ชันดินบาง ไม้ล้มลุกน้ำ ทำให้เกิดลักษณะป่าโปร่งมากกว่าป่าดิบชื้นจัดเป็นป่าดิบแล้ง ส่วนมากพบในบริเวณเป็นที่สูงมีความลาดชันมาก พบมากในบริเวณหมู่เกาะเหลาเหลียง (นอกเขตพื้นที่ศึกษา) พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ตระกูลยาง ตะเคียนหิน ตะเคียนทอง กระบาก กระทิง กระเบา แก้ว เก็ดดำ เก็ดแดง ชิง จั้วป่า ตะแบก ตาเสือ ดินเป็ด พยุง และสมพง เป็นต้น

รูปที่ 3.1 พื้นที่กรณีตัวอย่าง: หมู่เกาะเภตราตอนใต้

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

2) ระบบนิเวศป่าเลน

ป่าชายเลนพบได้ทั่วไปบริเวณปากคลองน้ำจืดที่น้ำเค็มท่วมถึง และดินมีสภาพเป็นโคลน เป็นป่าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตในทะเล พื้นที่ป่าเลนในพื้นที่ศึกษา ยังแบ่งย่อยเป็นอีกหลายประเภทผันแปรไปตามสภาพภูมิประเทศ จากการสำรวจบริเวณบ่อเจ็ดลูกพบความหลากหลายของสกุลพืชต่างๆ ได้แก่ พืชตระกูลปาล์ม เช่น ช้างร้องไห้ ขึ้นสลับปะปนกับเสม็ดขาวและโกงกางใบเล็ก เป็นต้น

3) ระบบนิเวศป่าชายหาด

ระบบนิเวศป่าชายหาด คือ ป่าที่ขึ้นคลุมดิน หรือเนินทรายชายฝั่งทะเลที่ขุดด้วยน้ำท่วมไม่ถึงแต่ได้รับอิทธิพลจากทะเล เช่น ไร่เค็ม ลมทะเล เป็นต้น โครงสร้างของป่าชายหาดผันแปรไปตามลักษณะชนิดดินและหิน ในพื้นที่ที่เป็นทรายมากจะพบพรรณไม้ประเภทสนทะเลเป็นไม้เด่น เช่น ชายหาดบริเวณทางทิศเหนือเกาะบุโหลนใหญ่ พบสังคัมพืชที่เด่นมาก คือ ไม้สนทะเลล้วน ๆ บางแห่งของพื้นที่ศึกษา เช่น เกาะเขาใหญ่ บางส่วนที่น้ำทะเลท่วมถึงมีการปะปนกันของสังคัมพืช มีไม้เด่นคือ จิกเล โพธิ์ทะเล ขึ้นปะปนกับป่าชายเลนสลับกัน ส่วนไม้พื้นล่างมีน้อยชนิด ที่สำคัญได้แก่ คนที สอทะเล ผักนึ่งทะเล หนาดและหญ้าลอม เป็นต้น

4) ระบบนิเวศหญ้าทะเล

พื้นที่ศึกษาพบหญ้าทะเลแห่งเดียว คือ บริเวณเกาะลิคี่ และพบบ้างบริเวณใกล้เคียงจะพบบริเวณ ต.เกาะสาหร่าย อ.ละงู

3.1.3 ชุมชนท้องถิ่น

ชุมชนโคยรอบอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา มีจำนวน 11 หมู่บ้าน อยู่ใกล้จังหวัดสตูล ได้แก่ บ้านราไว บ้านขนคลาน ตำบลขนคลาน อำเภอทุ่งหว้า บ้านนุโบช บ้านสนกลาง ตำบลแหลมสน อำเภอละงู บ้านปากบารา บ้านตะลิเาะ ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู บ้านปากละงู บ้านหัวหิน ตำบลละงู อำเภอละงู บ้านทุ่งทะเลนาน ตำบลทุ่งนุหลัง อำเภอทุ่งหว้า บ้านอ่าวนุ่นและบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำอำเภอละงู ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาอย่างชัดเจนได้แก่ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านอ่าวนุ่น บ้านนุโบช บ้านปากบารา และบ้านสนกลาง

ประชากรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ เขตและในเขตอุทยานแห่งชาติ บริเวณเกาะบุโหลน มีราษฎรชาวเลจำนวนไม่มากนักอาศัยอยู่ ราษฎรชาวเลเป็นกลุ่มชนที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง จากอดีตที่ผ่านมา

ราษฎรชาวเลเหล่านี้จะอพยพไปมาระหว่างเกาะบูโหลนคอน เกาะบูโหลนเล เกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตาจังหวัดสตูลและเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จากการศึกษาเรื่องราวในอดีตของราษฎรชาวเล พบว่าราษฎรชาวเลเป็นชนพื้นเมืองของหมู่เกาะแถบช่องแคบมะละกา ใช้ภาษาของตัวเอง โดยเฉพาะเป็นภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน การดำรงชีพจะประกอบอาชีพการประมงเป็นอาชีพหลัก ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นเพิงทั่ว ๆ ไปแบบหมู่บ้านชาวประมง การพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างล่าช้า อย่างไรก็ตาม ชาวเลในเขตนี้มีการเปลี่ยนเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น

สถานการณ์การอยู่อาศัยของชาวเลบางส่วนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา ซึ่งจังหวัดสตูลและกรมป่าไม้ กำลังพิจารณาถึงการให้สิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินถาวร ไม่ให้มีการอพยพหรือถูกจัดเป็นผู้บุกรุกต่อไป

3.1.4 การท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรายังมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากจังหวัดสตูลมีอุทยานแห่งชาติตะรุเตาที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวและธรรมชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ให้ความสนใจต่อแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษานี้

1) ปริมาณนักท่องเที่ยว

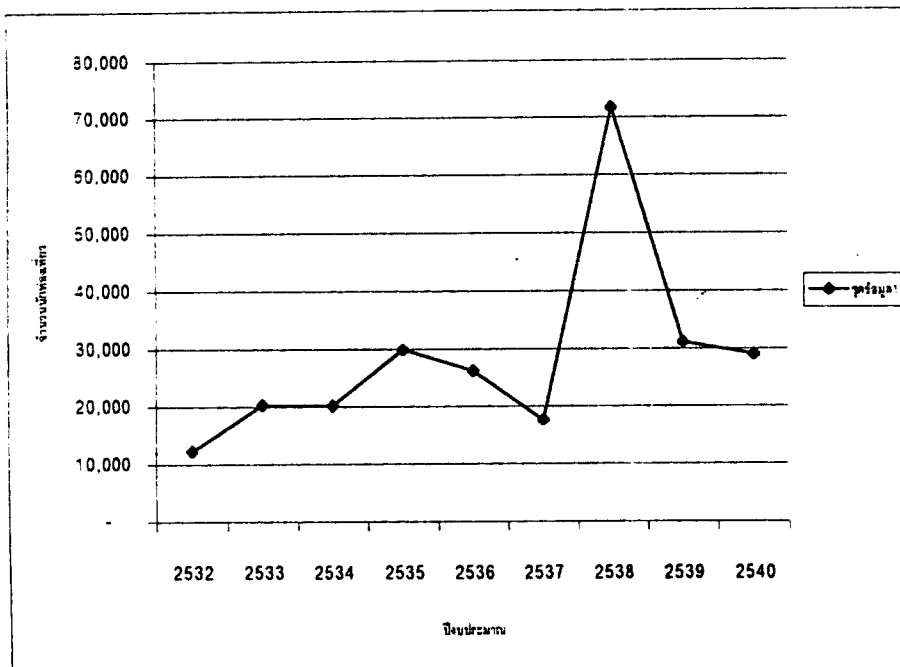
จากสถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา ระหว่างปีงบประมาณ 2532-2540 พบว่ามีนักท่องเที่ยว 259,240 คน หรือเฉลี่ย 28,804 คนต่อปี โดยปริมาณนักท่องเที่ยวในแต่ละปีมีจำนวนไม่แน่นอน ในปี 2532 มีนักท่องเที่ยว 12,409 คน เพิ่มขึ้นเป็น 29,045 คน ในปี 2540 หรือเฉลี่ยร้อยละ 16.76 ต่อปี โดยในปี 2538 มีนักท่องเที่ยวสูงถึง 71,776 คน แต่ในปี 2537 มีเพียง 17,731 คน (ดังตารางที่ 3.2 และรูปที่ 3.2) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนนี้อาจเนื่องมาจากการตรวจนับและกิจกรรมที่จัดขึ้นบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

สถิติของอุทยานแห่งชาติ ยังคงเป็นตลาดของนักท่องเที่ยวชาวไทย จากตัวอย่างปีงบประมาณ 2539 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวรวม 31,282 พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทยถึงร้อยละ 99.87 โดยเป็นนักเรียนนักศึกษาร้อยละและประชาชนทั่วไปร้อยละ 29.15 และ 70.72 ตามลำดับ โดยมีชาวต่างประเทศเพียงร้อยละ 0.13 เท่านั้น นักท่องเที่ยวในปี 2539 ดังกล่าว เป็นนักท่องเที่ยวพักแรมร้อยละ 27.54 และเป็นผู้มาเยือนร้อยละ 72.46 (ดูรายละเอียดภาคผนวกที่ 3.1 ประกอบ) นักท่องเที่ยวชาวไทย (ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น) นิยมมาเที่ยวพักผ่อน สัมมนา บริเวณอ่าวนุ่น ที่หมู่เกาะลิคิ และหมู่เกาะบูโหลน ในขณะที่ชาวต่างประเทศนิยมไปพักแรมที่เกาะบูโหลนเลมากที่สุด

ตารางที่ 3.2 สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา ปีงบประมาณ 2532-2540

เดือน	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	รวม	เฉลี่ย
ตุลาคม	888	1,159	1,570	1,520	1,751	1,340	2,450	1,839	1,935	14,452	1,606
พฤศจิกายน	1,027	1,698	1,666	1,891	1,865	1,244	8,373	1,774	1,953	21,491	2,388
ธันวาคม	1,376	2,043	2,160	2,420	1,938	1,112	10,042	3,480	3,253	27,824	3,092
มกราคม	1,000	2,688	2,205	3,245	1,512	1,283	12,479	1,771	3,609	29,792	3,310
กุมภาพันธ์	806	1,512	1,625	3,765	2,086	1,800	10,849	3,195	3,157	28,795	3,199
มีนาคม	1,080	1,429	1,730	4,055	1,529	1,059	11,950	3,323	3,616	29,771	3,308
เมษายน	1,419	2,337	2,165	2,687	3,259	1,721	3,031	2,982	3,473	23,074	2,564
พฤษภาคม	1,120	1,522	1,550	2,944	3,222	-	2,947	2,948	1,643	17,896	1,988
มิถุนายน	919	1,342	2,390	2,390	3,302	1,915	3,210	1,562	1,865	18,895	2,099
กรกฎาคม	885	1,725	1,375	1,802	2,944	1,356	2,460	2,909	-	15,456	1,717
สิงหาคม	835	1,520	1,371	1,796	2,919	2,792	2,015	2,983	2,191	18,422	2,047
กันยายน	1,054	1,460	453	1,460	-	2,109	1,970	2,516	2,350	13,372	1,486
รวม	12,409	20,435	20,260	29,975	26,327	17,731	71,776	31,282	29,045	259,240	28,804

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

รูปที่ 3.2 สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบและสอบถามเจ้าหน้าที่ คาดว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเกาะบุโหลนคอน บางส่วนไม่ได้ถูกนับรวมในสถิติดังกล่าวด้วย ซึ่งจากการตรวจสอบสถิติผู้พักแรม ณ แพนแซนด์รีสอร์ท เกาะบุโหลนเลประมาณโดยผู้จัดการพบว่า ในปี 2539 มีนักท่องเที่ยว 2,874 คน เป็นชาวต่างประเทศถึง 1,472 คน ดังนั้นอาจประมาณการได้ว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกทราน่าจะสูงกว่าสถิติอีกประมาณร้อยละ 10

2) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

(1) ที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรามีบ้านรับรองจำนวน 5 หลัง ไว้รองรับผู้มาเยือนโดยบ้านพักด้านหน้าที่ทำการ จำนวน 4 หลัง และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศาลากลางน้ำใช้เป็นที่จัดประชุมสัมมนา ร้านอาหาร ห้องสุขาและท่าเรือ แต่ชาวเรือส่วนใหญ่นิยมจอดเรือบริเวณหาด นอกจากนี้บริเวณเกาะลิดีมีบ้านรับรองสภาพชั่วคราว 2-3 หลังมีบริการเดินที่ 12 เดินที่เกาะบุโหลนไม้ไผ่มีบริการอีก 8-10 เดินที่

(2) บริการที่พักของเอกชนในเขตเกาะและชายฝั่งทั้งในและรอบเขตอุทยานแห่งชาติ (ส่วนจังหวัดสตูล) จำนวน 4 แห่ง มีห้องพัก 98 ห้อง โรงเรียนบ้านบุโหลนมีบ้านพักให้เช่าอีก 2 หลัง

(3) ร้านค้าและร้านอาหาร มีอยู่กับการที่พักรักษาและด้านหน้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เป็นบริการโดยคนท้องถิ่น บ้านอ่าวนุ่นและบ้านปากบารา

(4) บริการเดินเรือ นอกจากเรือโดยสารและเรือเช่าที่ทำเรือปากบาราแล้ว บริเวณหน้าที่ทำการมีเรือประมงขนาดเล็กให้บริการเช่าเหมาไปเที่ยวเกาะลิดีและเกาะอื่น ๆ ด้วย

3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ไม่มีคดีเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวเลยในปี 2539-2540 ในพื้นที่แถบนี้ จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสงบแห่งหนึ่ง

3.1.5 องค์การการจัดการ

องค์กรหลักในการจัดการ คือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา โดยมีอำเภอละงูและจังหวัดสตูล รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ บริหารและปกครองในเขตชุมชนต่าง ๆ การรวมกลุ่มของประชาชนจะมีส่วนในการจัดการในโอกาสต่อไปด้วย

1) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดสตูลและจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นองค์กรที่ดูแลพื้นที่ศึกษาเกือบทั้งหมดยกเว้นบริเวณที่กันออก อุทยานแห่งชาติ มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศทางทะเล นอกจากนี้ยังต้องจัดการเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของประชากรในเขตอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติ มีที่ทำการอยู่ที่อำเภอ มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง คือ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กต.1 (ส่วนกลาง) กต.2 (เกาะลิคี) กต.3 (เกาะบุโหลน) และ กต.4 (เกาะเกตรา)

2) องค์กรระดับอำเภอ/ตำบล

อำเภอละงู มีหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพหลายหน่วยงาน ทั้งด้านการเลี้ยงสัตว์ ประมงและเกษตรกรรม มีกลุ่มสถาบันเกษตรหลากหลาย นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งกลุ่มในระดับตำบล เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น บทบาทโดยทั่วไปยังไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) ชมรมการท่องเที่ยว

ในอำเภอละงูมีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวอำเภอละงูขึ้น โดยมีที่ทำการชมรมตั้งอยู่บริเวณท่าเทียบเรือปากบารา (เดิม) จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพท่องเที่ยว คุ้มครองผลประโยชน์สมาชิก ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิก สนับสนุนและให้ความร่วมมือราชการ องค์กรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่งเสริมด้านความปลอดภัยเป็นต้น สมาชิกชมรม ประกอบด้วยผู้ประกอบการเรือขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ รีสอร์ท ร้านอาหารและบริการที่พักต่าง ๆ

4) องค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทชัดเจนในพื้นที่ศึกษาโครงการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดสตูล (องค์กรชุมชนบ้านหัวหิน บ้านปากบาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล) เป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ (Netherlands Organization for International Development Cooperation) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์กร ชุมชน โดยจัดการอบรมดูงานและค่ายเยาวชน ให้ศึกษาเกี่ยวกับการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล บทบาทขององค์กรและชุมชนดังกล่าวยังไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่มีกิจกรรมที่ดำเนินงานในลักษณะของสิ่งแวดล้อมศึกษาและการท่องเที่ยวในพื้นที่ทรัพยากรที่อาจเป็นแบบอย่างของการจัดการท่องเที่ยว

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลได้ เช่น กิจกรรมศึกษาทรัพยากรชายฝั่งทะเลและวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน การปักป้ายฟื้นฟู การทำถังโอบมะพร้าว การปล่อยพันธุ์กุ้ง การปลูกป่าถาวร เป็นต้น

3.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่สำรวจ

ทะเลจังหวัดสตูลประกอบไปด้วยเกาะน้อยใหญ่และกองหินใต้น้ำจำนวนมาก เฉพาะบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราในเขตสตูล ประกอบด้วยเกาะขนาดต่างๆ จำนวน 22 เกาะ ส่วนนอกเขตอุทยานแห่งชาติมีกองหินอีกจำนวนหนึ่ง ส่วนบริเวณชายฝั่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน หาดทราย และหาดหิน การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการสำรวจพื้นที่เกาะต่างๆ ตอนใต้และชายฝั่งเพื่อศึกษาสภาพทรัพยากรโดยรวมโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะทางชีววิทยาและระบบนิเวศ

3.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของอุทยานแห่งนี้ได้แก่ แนวปะการัง หาดทราย และ ป่าชายเลน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรอื่นอีกแม้จะไม่เด่นมากนัก เช่น แหล่งหญ้าทะเลลักษณะของแหล่งที่ตั้งของเกาะต่างๆที่พบในหมู่เกาะเภตรา เป็นเกาะหินปูนอยู่บนพื้นท้องทะเลมีลักษณะค่อนข้างราบ มีความลึกเมื่อเทียบกับระดับน้ำลงต่ำสุดประมาณ 10 เมตร อิทธิพลจากแผ่นดินมีต่อเกาะบริเวณนี้มีมาก โดยเฉพาะน้ำจืดที่มาจากแม่น้ำลำคลองต่างๆผ่านป่าชายเลนนำพาเอาตะกอนและธาตุอาหารลงมา น้ำทะเลบริเวณนี้จึงมีความขุ่นมาก

เกาะที่พบ(แนว)ปะการัง จึงมีจำกัดเพียงไม่กี่เกาะ ได้แก่ เกาะลิคิ เกาะบุโหลนเล เกาะบุโหลนไม้ไผ่ เกาะบุโหลนคอน หินแพ เกาะเภตรา เกาะเหลียงเหนือและเกาะเหลียงใต้ นอกจากนี้มีเกาะ (กองหิน) นอกเขตอุทยานที่ไม่มีแนวปะการังแต่พบปะการังอ่อน และปะการังแข็งบ้าง คือ หินขาว (ตอนใต้ของบุโหลนเล) ซึ่งมีผู้ไปดำน้ำเที่ยว แนวปะการังที่พบในหมู่เกาะเภตราส่วนใหญ่เป็นแนวปะการังที่พัฒนาอยู่ในเขตน้ำตื้นและขุ่น เช่นเดียวกับแนวปะการังที่พบในอ่าวไทย

หาดทราย และหาดหินสามารถพบได้ในทุกเกาะ ส่วนใหญ่มีสภาพดี สะอาด แต่มักเป็นหาดที่มีขนาดเล็กจนถึงปานกลางและมีความหลากหลายความซุกซมของสิ่งมีชีวิตค่อนข้างต่ำ แหล่งหญ้าทะเลพบมีการกระจายอยู่ค่อนข้างจำกัดเช่นกัน คือพบได้ที่เกาะลิคิ และหาดกาสิงห์ โดยสรุปแล้วทรัพยากรทางทะเลที่พบในบริเวณนี้มีความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ดี แม้จะมีขนาดจำกัด

แต่จากระยะทางที่ไม่ไกลนัก จำนวนนักท่องเที่ยวที่ไม่หนาแน่น และการรบกวนจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ไม่รุนแรง จึงมีศักยภาพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามในแง่ของการจัดการพื้นที่ที่อาจมีปัญหาระหว่างการดูแลระหว่างกรมป่าไม้ ผู้ประกอบการ และชาวเล และชาวบ้าน

ทรัพยากรของแต่ละเกาะและจุดในพื้นที่ทำการสำรวจสรุปไว้ในตารางที่ 3.3 และ profile ของแนวปะการังแสดงใน รูปที่ 3.3 ถึง 3.16 โดยพบปะการังไม่น้อยกว่า 80 ชนิด ปลาแนวปะการังไม่น้อยกว่า 130 ชนิด และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่นๆ (ฟองน้ำ ปะการังอ่อน กัลปังหา กุ้ง ปู หอย และอื่นๆ) พบไม่น้อยกว่า 55 ชนิด สำหรับหญ้าทะเลพบ 3 ชนิด

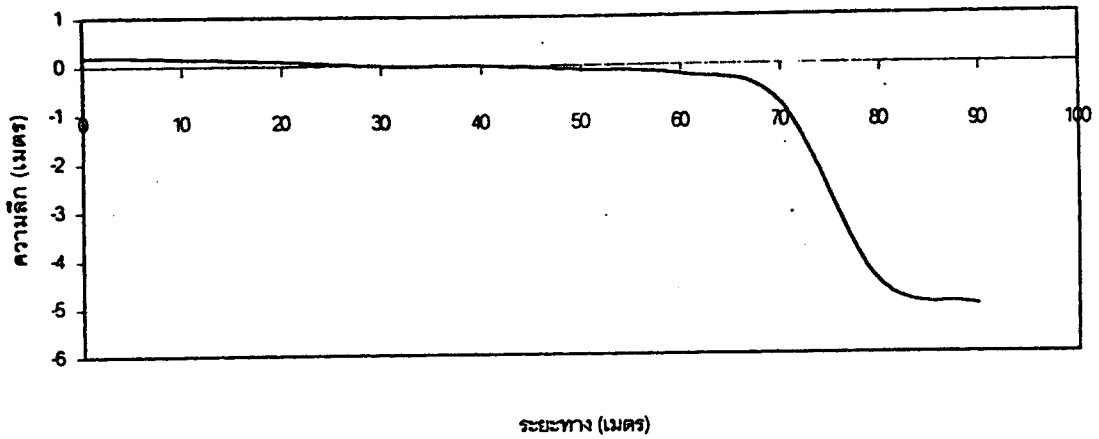
ปะการังในพื้นที่ศึกษามี 5 อันดับย่อย 14 วงศ์ 41 สกุล รวมทั้งสิ้น 77 ชนิด (ตารางที่ 3.4) ลักษณะปะการังเด่น ๆ ได้แก่ *Porites lutea* ซึ่งเป็นปะการังโขดขนาดใหญ่พบได้ทั่วไป อย่างไรก็ตามในหลายสถานที่จะพบกลุ่มปะการังเขากวางหลายชนิดขึ้นอยู่ค่อนข้างหนาแน่นและค่อนข้างสมบูรณ์ ปะการังเขากวางที่พบมากได้แก่ ปะการังเขากวางกิ่ง (*Acropora formosa*) ที่ขึ้นเป็นกลุ่มกินพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง ดังที่พบที่เกาะบุโหลนเล และบุโหลนไม้ไผ่ นอกจากนี้ยังพบปะการังเขากวางรูปโต๊ะ (*Acropora hyacinthus*) ขึ้นอยู่หนาแน่นบริเวณ reef edge ในหลายที่อีกด้วย

ตารางที่ 3.3 สรุปสภาพทรัพยากรทางทะเลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

ตัวเลขในวงเล็บแสดงขนาด (ยาว-กว้าง-ลึก) มีหน่วยเป็นเมตร

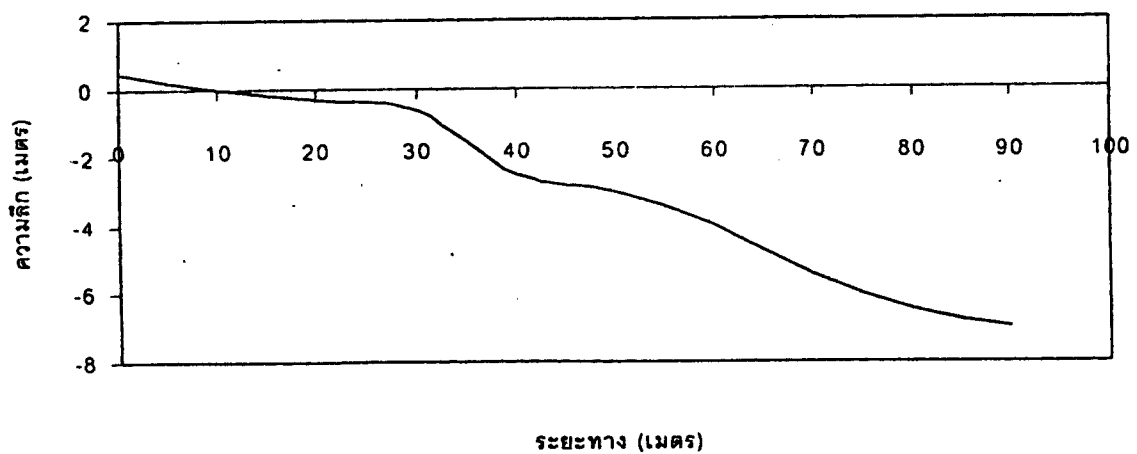
เกาะ	แนวปะการัง	หาดทราย	หาดหิน	หญ้าทะเล
1. เกาะลิดี	แนวปะการังเล็กและตื้นมาก (100-50-3)	หาดขนาดกลาง	ขนาดเล็กมาก	พบไม่ชุกชุม
2. เกาะบุโหลนไม้ไผ่	แนวปะการังน้ำตื้นเกือบรอบเกาะ			
- ตะวันออก	แนวขนาดเล็ก (300-80-5) ติดกับหาดทราย	หาดขนาดกลาง		
- ตะวันตก	แนวขนาดเล็ก (300-80-7) อยู่กับหาดหิน		หาดขนาดกลาง	
3. เกาะบุโหลนคอน	แนวปะการังน้ำตื้นขนาดปานกลาง			
- เหนือ	แนวขนาดปานกลาง (300-150-6) อยู่หน้าหาดทราย	หาดขนาดกลาง		
- ใต้	แนวขนาดปานกลาง (400-200-3) อยู่หน้าหาดทราย แต่อยู่ตื้นมาก	หาดขนาดกลาง		
- ตะวันตก	แนวปะการังขนาดกลาง (300-100-7) อยู่บนหาดหิน		หาดขนาดกลาง	
4. เกาะบุโหลนเล	พบปะการังน้ำตื้นและลึกปานกลาง เกือบรอบเกาะ			
- หังกาใหญ่	แนวปะการังขนาดใหญ่ (500-190-7.5) สภาพดี	หาดขนาดเล็ก	หาดขนาดเล็ก	
- หังกาน้อย	แนวปะการังขนาดใหญ่ (400-250-7.5) ใหญ่ที่สุดในเขตอุทยานและใกล้เคียง	หาดขนาดเล็ก	หาดขนาดเล็ก	
- บุโหลนริสอร์ท	แนวปะการังขนาดกลาง (300-170-6) สภาพดี	หาดขนาดกลาง		
- แพนแซน ริสอร์ท	แนวปะการังขนาดกลาง (300-190-5.5) สภาพดี	หาดขนาดกลาง		
- แหลมถ้ำค้างคาว	แนวปะการังบนหาดหิน ขนาดปานกลาง (400-100-6) สภาพถูกทำลาย		หาดขนาดกลาง	
- หินถ้ำค้างคาว	แนวปะการังบนแนวหิน ขนาดปานกลาง (300-50-12) สภาพปานกลาง ทรัพยากรสมบูรณ์		หินใล้น้ำขนาดเล็กมาก	
5. หินแพ (ตะวันออก)	แนวปะการังขนาดเล็กบนกองหิน (200-120-6) ทรัพยากรสมบูรณ์ดี		หินใล้น้ำขนาดเล็กมาก	
6. หินขาว	เกาะหินขนาดจิว (250-80-15) สภาพดี		หินใล้น้ำขนาดเล็กมาก	
7. เกาะอาหัม			หาดขนาดเล็ก	
8. เกาะบุโหลนรัง	แนวปะการังน้ำตื้นขนาดเล็ก (200-50-7)	หาดขนาดเล็กมาก	หาดขนาดเล็ก	
9. เกาะเกตรา	แนวปะการังน้ำตื้นมากขนาดเล็ก	หาดยาวมาก	ผาหิน	
10. เกาะเหลาเหลียง	แนวปะการังน้ำตื้นขนาดเล็ก สภาพเสื่อมโทรมมาก	หาดขนาดกลาง	ผาหิน	

บุโหลนไม้ไผ่ตะวันออก

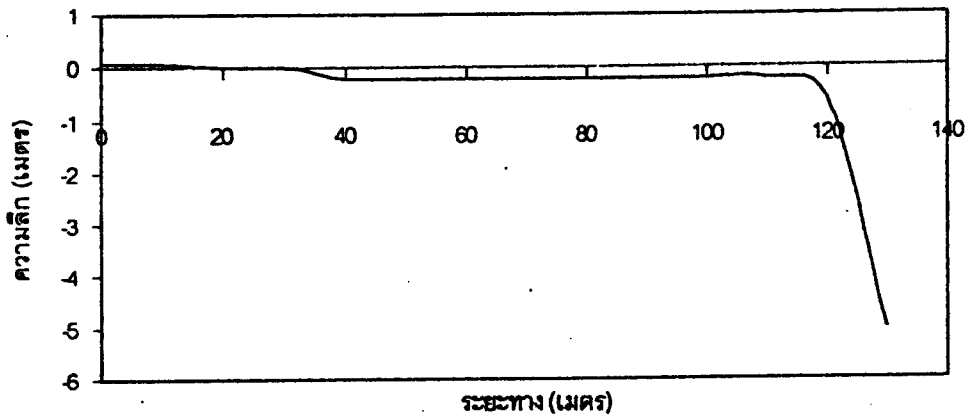
รูปที่ 3.3 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของเกาะบุโหลนไม้ไผ่ด้านตะวันออก

บุโหลนไม้ไผ่ตะวันตก

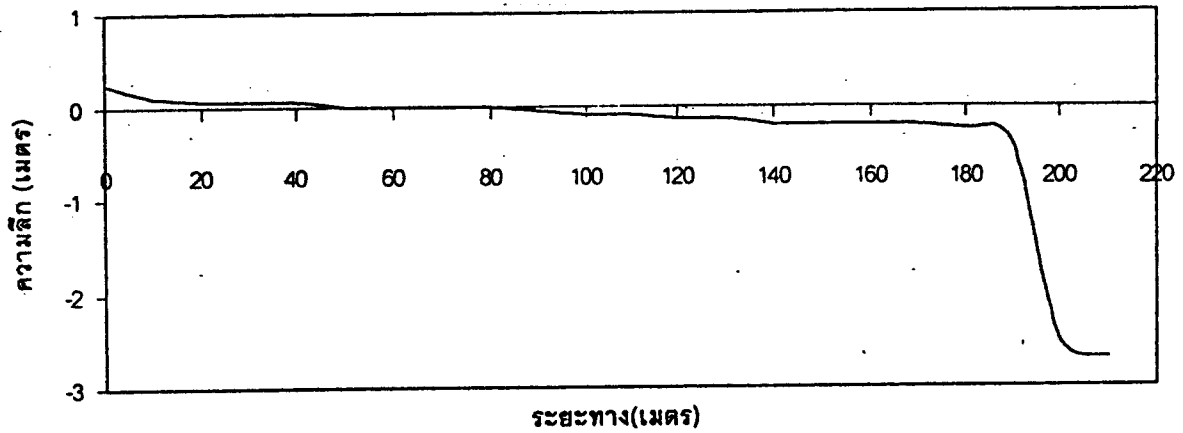
รูปที่ 3.4 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของเกาะบุโหลนไม้ไผ่ด้านทิศตะวันตก

บุโหลนดอนเหนือ

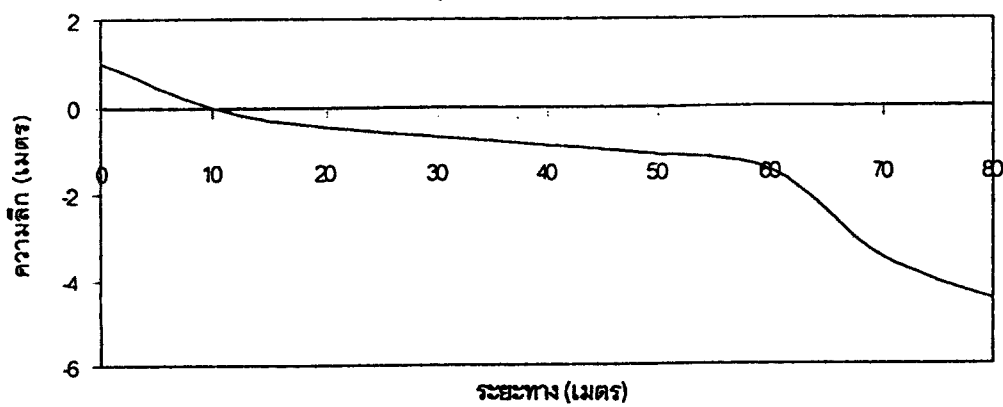
รูปที่ 3.5 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบุโหลนดอนด้านเหนือ

บุโหลนดอนใต้

รูปที่ 3.6 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบุโหลนดอนทางทิศใต้

บุโหลนดอนตะวันตก

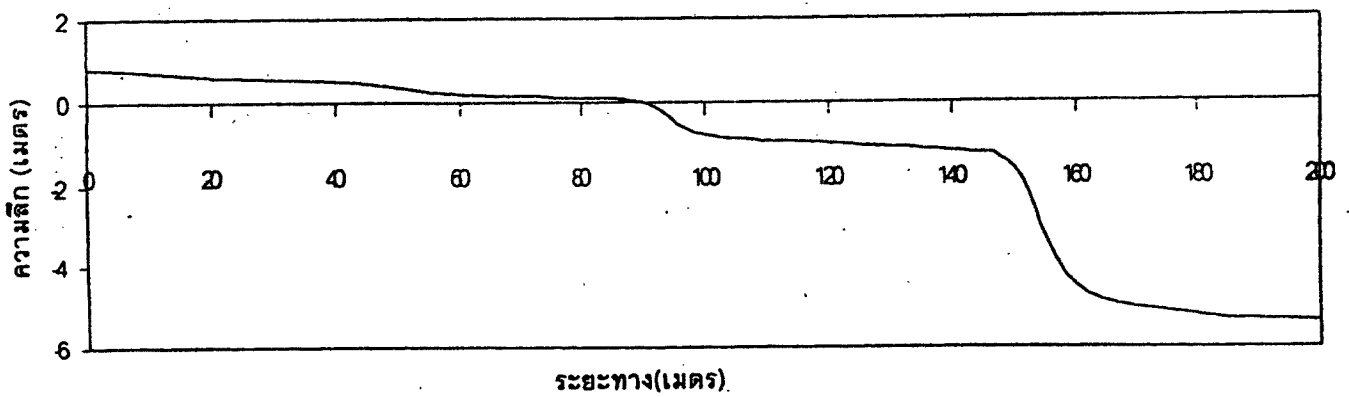
รูปที่ 3.7 ภาพตัดขวางของแนวปะการังของเกาะบุโหลนดอนด้านทิศตะวันตก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

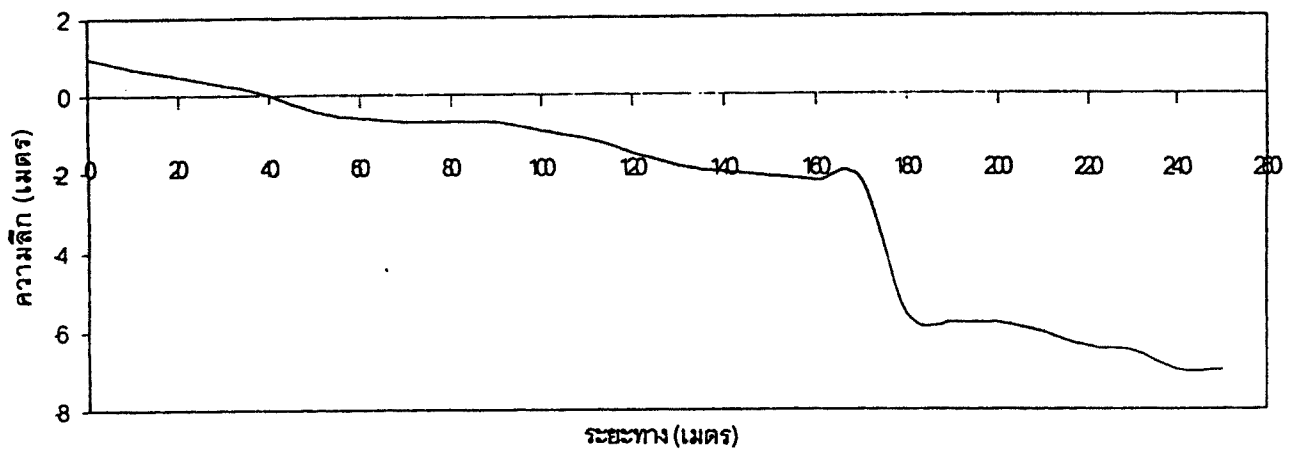
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

อ่าวพังงาใหญ่

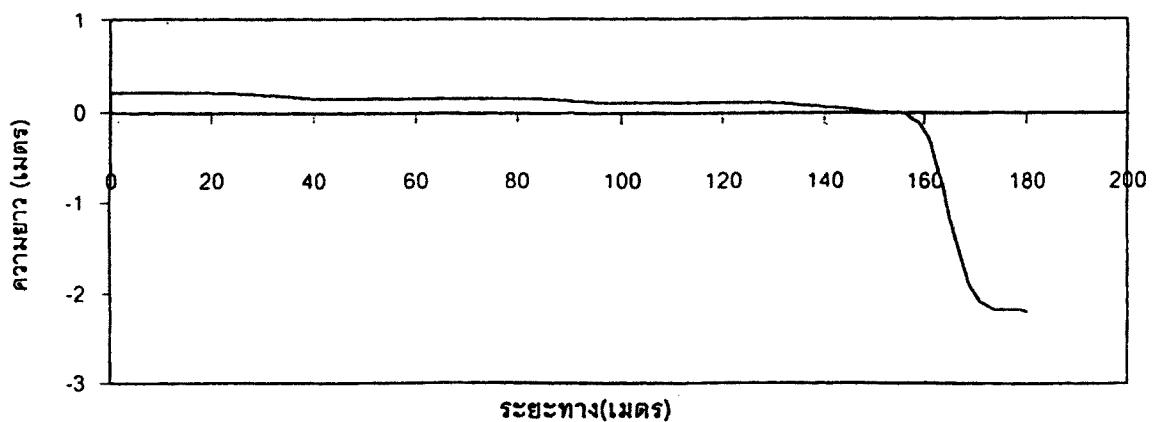
รูปที่ 3.8 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะของแนวปะการังของอ่าวพังงาใหญ่ เกาะภูเก็ต

อ่าวพังงาน้อย

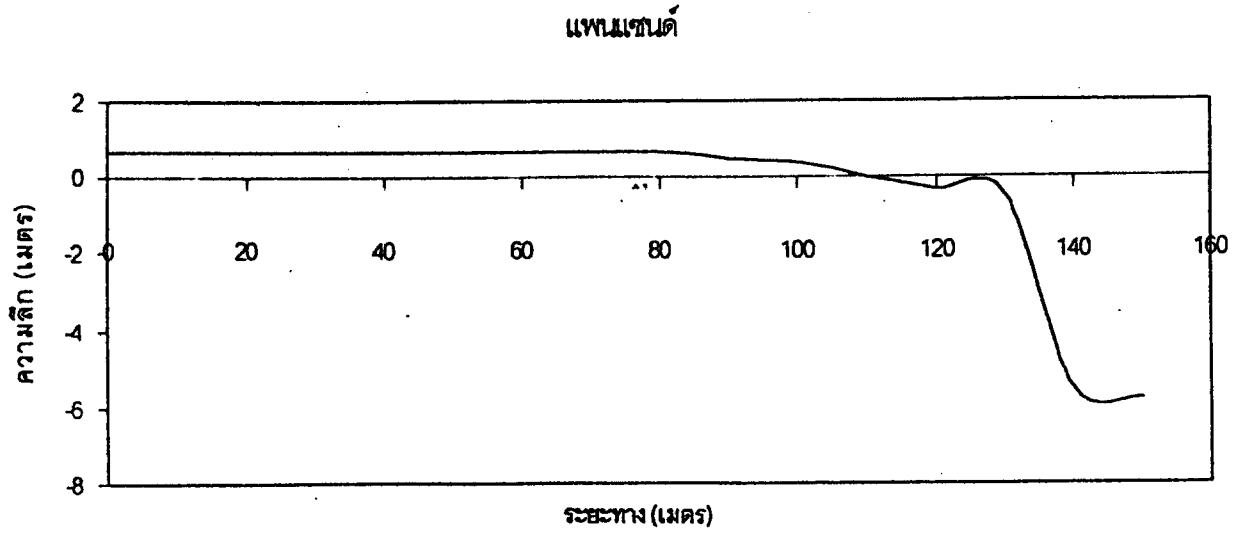

รูปที่ 3.9 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะของแนวปะการังของอ่าวพังงาใหญ่ เกาะภูเก็ต

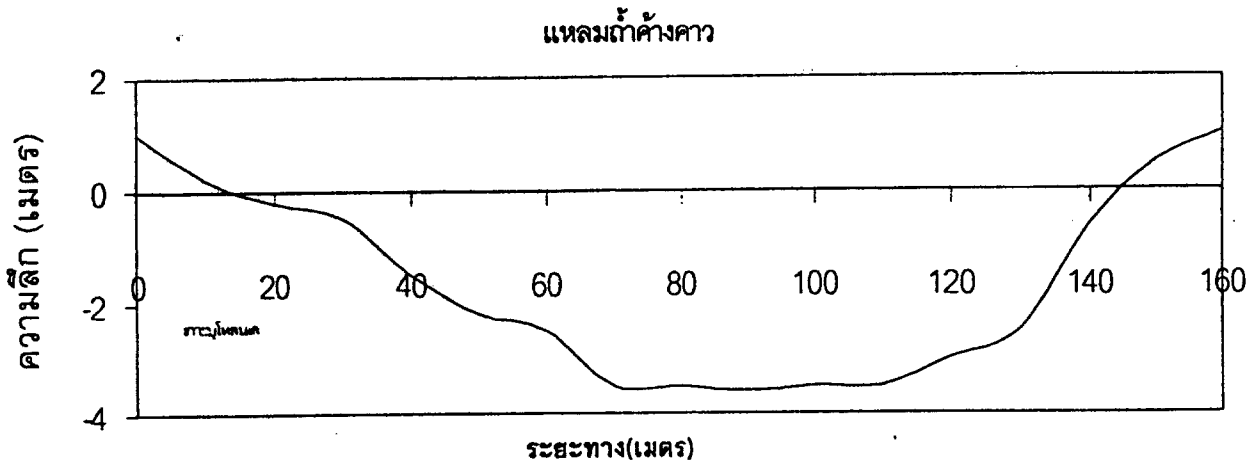
ภูเก็ต รีสอร์ท

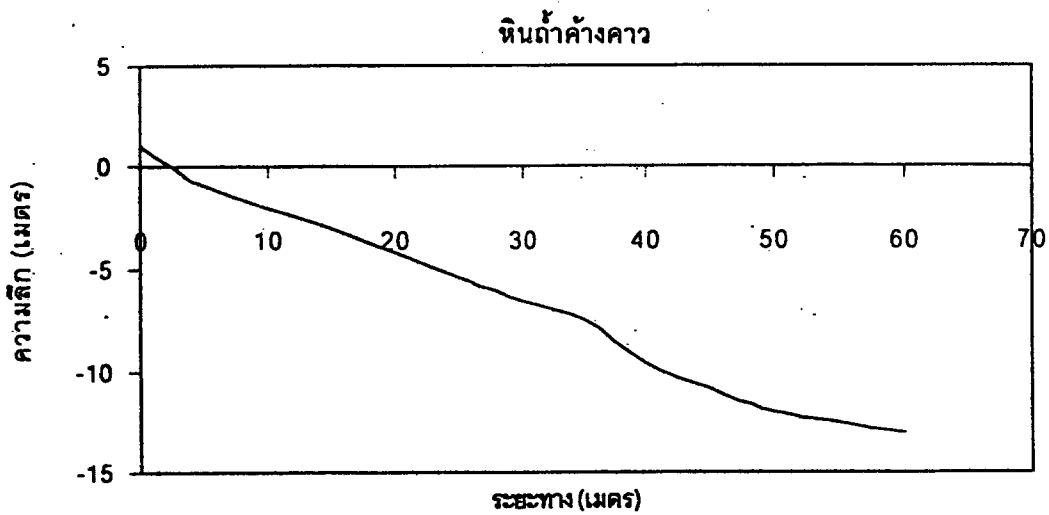
รูปที่ 3.10 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณภูเก็ต รีสอร์ท เกาะภูเก็ต

รูปที่ 3.11 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณแพนแซนด์รีสอร์ท เกาะภูเก็ต

รูปที่ 3.12 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังบริเวณแหลมถ้ำค้างคาว เกาะภูเก็ต

รูปที่ 3.13 ภาพตัดขวางแสดงลักษณะแนวปะการังของหินถ้ำค้างคาวด้านตะวันตกเฉียงใต้

ตารางที่ 3.4 รายชื่อปะการังที่พบบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

อันดับย่อย	วงศ์	สกุล	ชนิด
Astrocoeniina	Astrocoeniidae	<i>Stylocoeniella</i>	sp.
	Pocilloporidae	<i>Pocillopora</i>	<i>damicornis</i> <i>verrucosa</i>
	Acroporidae	<i>Montipora</i>	<i>tuberculosa</i> <i>peltiformis</i> <i>verrucosa</i> <i>angulata</i> <i>digitata</i> <i>crassituberculata</i>
		<i>Acropora</i>	<i>palifera</i> <i>humilis</i> <i>nobilis</i> <i>grandis</i> <i>formosa</i> <i>austera</i> <i>hyacinthus</i> <i>subulata</i> <i>nasuta</i> <i>clathrata</i> <i>divaricata</i> <i>echinata</i> <i>florida</i>
		<i>Astreopora</i>	<i>myriophthalma</i>
Poritidae	<i>Porites</i>	<i>lutea</i> <i>cylindrica</i> <i>nigrescens</i> <i>rus</i>	
	<i>Goniopora</i>	<i>columna</i> <i>fruticosa</i>	
Siderastreidae	<i>Psammocora</i>	<i>digitata</i>	

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

อันดับย่อย	วงศ์	สกุล	ชนิด
	Agariciidae	<i>Pavona</i> <i>Leptoseris</i> <i>Coeloseris</i> <i>Pachyseris</i>	<i>cactus</i> <i>explanulata</i> <i>mycetoseroides</i> <i>mayeri</i> <i>rugosa</i> <i>speciosa</i>
Fungiina	Fungiidae	<i>Fungia</i> <i>Herpolitha</i> <i>Podabacia</i>	<i>fungites</i> <i>moluccensis</i> <i>echinata</i> <i>limax</i> <i>crustacea</i>
Faviina	Oculinidae	<i>Galaxea</i>	<i>fascicularis</i>
	Pectiniidae	<i>Echinophyllia</i>	<i>echinata</i>
	Mussidae	<i>Australomussa</i> <i>Acanthastrea</i> <i>Lobophyllia</i> <i>Symphyllia</i>	<i>rowleyensis</i> spp. <i>hemprichii</i> <i>hataii</i> <i>recta</i> <i>radians</i>
	Merulinidae	<i>Hydnophora</i> <i>Merulina</i> <i>Scapophyllia</i>	<i>rigida</i> <i>microconos</i> <i>ampliata</i> <i>cylindrica</i>
	Faviidae	<i>Favia</i> <i>Favites</i> <i>Goniastrea</i> <i>Platygyra</i> <i>Leptoria</i>	<i>stelligera</i> <i>favus</i> <i>abdita</i> <i>russelli</i> <i>retiformis</i> <i>pectinata</i> <i>daedalea</i> <i>phrygia</i>

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

อันดับย่อย	วงศ์	สกุล	ชนิด
		<i>Oulophyllia</i> <i>Montastrea</i> <i>Diploastrea</i> <i>Leptastrea</i> <i>Cyphastrea</i> <i>Echinopora</i>	<i>crispa</i> <i>valenciennesi</i> <i>heliopora</i> <i>transversa</i> <i>serailia</i> <i>chalcidicum</i> <i>microphthalma</i> <i>lamellosa</i> <i>horrida</i>
Caryophylliina	Caryophylliidae	<i>Euphyllia</i> <i>Plerogyra</i> <i>Physogyra</i>	<i>grabrescens</i> <i>sinuosa</i> <i>lichtensteini</i>
Dendrophylliina	Dendrophylliidae	<i>Turbinaria</i> <i>Tubastraea</i> <i>Dendrophyllia</i>	<i>frondens</i> <i>reniformis</i> <i>coccinea</i> <i>micranthus</i>

ที่มา : จากการสำรวจ

ทรัพยากรปลาในแนวปะการังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศและการท่องเที่ยวในพื้นที่สำรวจ พบว่ามีปลาถึง 36 วงศ์ รวมอย่างน้อย 139 ชนิด (ตารางที่ 3.5) ทั้งนี้ยังไม่รวมปลาขนาดเล็กและพวกที่ชอบหลบซ่อนอีกหลายชนิด มีทั้งที่พบโดยทั่วไปและเฉพาะแหล่ง ปลาที่พบเด่นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มปลาสกลิตทะเล (Pomacentridae) และปลานกขุนทอง (Labridae) ในกลุ่มปลาสกลิตทะเลมีลักษณะเด่นกว่าแนวปะการังอื่นๆ เช่นมี *Chrysiptera unimaculatus* ชุกชุมมากบริเวณ reef flat ขณะที่บริเวณ reef edge และ slope จะพบ *Neopomacentrus* spp. ที่ชอบรวมเป็นฝูงขนาดใหญ่ว่ายอยู่กลางน้ำ สำหรับปลานกขุนทองนั้นคล้ายกับที่พบในแนวปะการังที่อื่นๆ ที่พบชุกชุมมากได้แก่ *Thalassoma lunare* และที่น่าสนใจคือปลานกขุนทองที่มีขนาดใหญ่ เช่น *Hemigymnus melapterus* นอกจากนี้จะพบปลาขนาดเล็กที่ชอบรวมอยู่เป็นฝูงขนาดใหญ่ทั่วไปในพื้นที่การศึกษาด้วย ชนิดที่เด่นเช่นปลาอมไข่ (Apogonidae) และ ปลากระดี่ทะเล (Pemppheris spp.) นอกจากนี้ในบางบริเวณจะพบปลาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอยู่อย่างหลากหลายและชุกชุมด้วย ไม่ว่าจะเป็นปลามัง (Carangidae) และ ปลาเกะพงชนิดต่างๆ (Lutjanidae)

ตารางที่ 3.5 ปลาแนวปะการังที่พบในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา

วงศ์	ชนิด	ชื่อสามัญ	ความชุกชุม
Carcharhinidae	<i>Carcharinus melanopterus</i>	ปลาฉลามหูดำ	พบน้อยมาก
Acanthuridae	<i>Acanthurus nigricauda</i>	ปลาซีดงเปิดดำ	พบน้อย
Apogonidae	<i>Apogon compressus</i>	ปลาอมไข่	พบทั่วไป
	<i>Apogon cyanosoma</i>	ปลาอมไข่	พบทั่วไป
	<i>Apogon sp.</i>	ปลาอมไข่	พบน้อย
	<i>Archamis fucata</i>	ปลาอมไข่	ชุกชุม
	<i>Archamis lineolata</i>	ปลาอมไข่	พบทั่วไป
	<i>Chilodipterus quinquelineatus</i>	ปลาอมไข่	พบชุกชุม
Atherinidae	<i>Artherina</i>	ปลาหัวตะกั่ว	พบน้อย
Belonidae	<i>Tylosurus crocodilus</i>	ปลากระตางเทว	พบทั่วไป
Bleniidae	<i>Salarias fasciatus</i>	ปลากระป๋อง	พบน้อย
	<i>Ecsenius bicolor</i>	ปลากระป๋องสี	พบน้อย
Caesionidae	<i>Caesio cuning</i>	ปลาหางเหลือง	พบชุกชุม
	<i>Pterocaesio tile</i>	ปลาหางเหลือง	พบชุกชุม
	<i>Pterocaesio chrysozona</i>	ปลาหางเหลือง	พบชุกชุม
Centriscidae	<i>Aeoliscus strigatus</i>	ปลาเม็ด โคน	พบน้อย
Chaetodontidae	<i>Chaetodon collare</i>	ปลาผีเสื้อคอขาว	พบทั่วไป
	<i>Chaetodon octofasciatus</i>	ปลาผีเสื้อลายแปดเส้น	พบทั่วไป
	<i>Chaetodon plebeius</i>	ปลาผีเสื้อเหลือง	พบทั่วไป
	<i>Chaetodon triangulum</i>	ปลาผีเสื้อ	พบทั่วไป
	<i>Chaetodon trifascialis</i>	ปลาผีเสื้อ	พบทั่วไป
	<i>Coradion chrysozonus</i>	ปลาผีเสื้อปากสั้น	พบน้อย
	<i>Heniochus acuminatus</i>	ปลาโนรี	พบน้อย
Diodontidae	<i>Diodon histrix</i>	ปลาปึกเป่าหนามทุเรียน	พบน้อย
Echeneididae	<i>Echeneis naucrates</i>	ปลาหางฉลาม	พบน้อย
Gerridae	<i>Gerres spp.</i>	ปลาสร้อยดอกหมาก	พบน้อย
Gobiidae	<i>Amblyeleotris diagonalis</i>	ปลาปูลาย	พบทั่วไป
	<i>Amblyeleotris sp.</i>	ปลาปูลาย	พบน้อย
	<i>Ctenogobiops pomastictus</i>	ปลาปูรู	พบน้อย

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

วงศ์	ชนิด	ชื่อสามัญ	ความชุกชุม
	<i>Cryptocentrus caeruleomaculatus</i>	ปลาบู่	พบชุกชุม
	<i>Cryptocentrus lutheri</i>	ปลาบู่	พบทั่วไป
	<i>Cryptocentrus cinctus</i>	ปลาบู่	พบทั่วไป
	<i>Cryptocentrus fasciatus</i>	ปลาบู่	พบทั่วไป
	<i>Cryptocentrus leptcephalus</i>	ปลาบู่	พบชุกชุม
	<i>Cryptocentrus singaporensis</i>	ปลาบู่	พบชุกชุม
	<i>Cryptocentrus cyanotaenia</i>	ปลาบู่	พบน้อย
	<i>Cryptocentrus sp.</i>	ปลาบู่	พบทั่วไป
	<i>Istigobius ornatus</i>	ปลาบู่ทะเล	พบทั่วไป
	<i>Istigobius decoratus</i>	ปลาบู่ทะเล	พบทั่วไป
	<i>Myersina crocata</i>	ปลาบู่	พบน้อย
	<i>Mahidolia mystacina</i>	ปลานุ่มทิด	พบน้อย
	<i>Exyrias puntang</i>	ปลานู	พบน้อย
	<i>Valenciennea sexguttata</i>	ปลานู	พบน้อย
	<i>Valenciennea muralis</i>	ปลานู	พบน้อย
Grammistidae	<i>Diploprion bifasciatum</i>		พบทั่วไป
Haemulidae	<i>Diagrama pictum</i>	ปลาสร้อยนกเขา	พบน้อย
	<i>Plectorhinchus chaetodontoides</i>	ปลาสร้อยนกเขา	พบน้อย
Holocentridae	<i>Myripristis hexagonatus</i>	ปลาข้าวเม่าน้ำลึก	พบทั่วไป
	<i>Sargocentro rubrum</i>	ปลาข้าวเม่าน้ำลึก	พบทั่วไป
Kyphosidae	<i>Kyphosus vaigensis</i>	ปลาตะเพียนทะเล	พบชุกชุม
Labridae	<i>Bodinus neilli</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Cheilinus chlorourus</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Cheilinus fasciatus</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Cheilinus trilobatus</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Coris batuensis</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Epibulus insidiator</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Halichoeres argus</i>	ปลานกขุนทอง	พบชุกชุม
	<i>Halichoeres chloropterus</i>	ปลานกขุนทอง	พบชุกชุม

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

วงศ์	ชนิด	ชื่อสามัญ	ความชุกชุม
	<i>Halichoeres dussumeri</i>	ปลานกขุนทอง	พบชุกชุม
	<i>Halichoeres marginatus</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Halichoeres scapularis</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Halichoeres timorensis</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Halichoeres vrolikii</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Hemigymnus melapterus</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Labichthys unilineatus</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Labroides dimidiatus</i>	ปลานกขุนทอง	พบทั่วไป
	<i>Stethojulis interupta</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Stethojulis trilineata</i>	ปลานกขุนทอง	พบน้อย
	<i>Thalassoma lunare</i>	ปลานกขุนทอง	พบชุกชุม
Lutjanidae	<i>Lutjanus biguttatus</i>	ปลากะพงลาย	พบทั่วไป
	<i>Lutjanus bohar</i>	ปลากะพงแดง	พบทั่วไป
	<i>Lutjanus decussatus</i>	ปลากะพงตาหมากรุก	พบทั่วไป
	<i>Lutjanus fulviflamma</i>	ปลากะพงเหลืองซีด	พบทั่วไป
	<i>Lutjanus russelli</i>	ปลากะพงข้างป่าน	พบชุกชุมมาก
	<i>Lutjanus vitta</i>	ปลากะพงขีด	พบทั่วไป
Microdesmidae	<i>Ptereleotris microlepis</i>	ปลาบู่อ่อนทราย	พบทั่วไป
	<i>Ptereleotris monopectera</i>	ปลาบู่อ่อนทราย	พบทั่วไป
Monocanthidae	<i>Monodactylus argenteus</i>	ปลาเด็ย	พบน้อย
Mugilidae	<i>Valamugil seheli</i>	ปลากระบอก	พบน้อย
	<i>Liza vaigensis</i>	ปลากระบอกเหลือง	พบน้อย
Mullidae	<i>Parupeneus barberinus</i>	ปลาแพะ	พบทั่วไป
	<i>Upeneus tragula</i>	ปลาแพะ	พบทั่วไป
Mauraeidae	<i>Gymnothorax javanicus</i>	ปลาไหลทะเล	พบทั่วไป
	<i>Siderea thyrsoides</i>	ปลาไหลทะเลตาขาว	พบทั่วไป
Nemipteridae	<i>Scolopsis bilineatus</i>	ปลาทรายขาว	พบทั่วไป
	<i>Scolopsis ciliatus</i>	ปลาทรายขาว	พบชุกชุม
	<i>Scolopsis lineatus</i>	ปลาทรายขาว	พบน้อย

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

วงศ์	ชนิด	ชื่อสามัญ	ความชุกชุม
	<i>Scolopsis margaritifer</i>	ปลาทรายขาว	พบทั่วไป
	<i>Scolopsis monogramma</i>	ปลาทรายขาว	พบชุกชุม
	<i>Scolopsis vosmeri</i>	ปลาทรายขาว	พบทั่วไป
Ostraciidae	<i>Ostracion cubicus</i>	ปลากด่อง	พบน้อย
Pempheridae	<i>Pempheris oualensis</i>	ปลากระดี่ทะเล	พบชุกชุม
	<i>Pempheris vanicolensis</i>	ปลากระดี่ทะเล	พบน้อย
Pomacentridae	<i>Abudefduf bengalensis</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Abudefduf notatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Abudefduf sexfasciatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Abudefduf sordidus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Abudefduf vaigensis</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Amblyglyphidodon leucogaster</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Amphiprion alkalopisos</i>	ปลาการ์ตูน	พบทั่วไป
	<i>Amphiprion clarkii</i>	ปลาการ์ตูน	พบทั่วไป
	<i>Amphiprion ephippium</i>	ปลาการ์ตูน	พบทั่วไป
	<i>Amphiprion ocellaris</i>	ปลาการ์ตูน	พบทั่วไป
	<i>Cheiloprion labiatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Chromis artipectoralis</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Chromis ternatensis</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Chromis weberi</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Chrysiptera unimaculatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบชุกชุมมาก
	<i>Dascyllus carneus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบน้อย
	<i>Dascyllus trimaculatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Dischistodus perspicillatus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Hemiglyphidodon plagiometopon</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Neoglyphidodon melas</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป
	<i>Neopomacentrus anabantoides</i>	ปลาสลิคทะเล	พบชุกชุมมาก
	<i>Neopomacentrus azysron</i>	ปลาสลิคทะเล	พบชุกชุม
	<i>Neopomacentrus cyanomos</i>	ปลาสลิคทะเล	พบชุกชุม
	<i>Pomacentrus adelus</i>	ปลาสลิคทะเล	พบทั่วไป

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

วงศ์	ชนิด	ชื่อสามัญ	ความชุกชุม
	<i>Pomacentrus ambonensis</i>	ปลาสติทะเล	พบน้อยมาก
	<i>Pomacentrus chrysurus</i>	ปลาสติทะเล	พบน้อยมาก
	<i>Pomacentrus mollucensis</i>	ปลาสติทะเล	พบน้อย
	<i>Pomacentrus similis</i>	ปลาสติทะเล	พบทั่วไป
	<i>Pomacentrus tripunctatus</i>	ปลาสติทะเล	พบน้อย
	<i>Stegates obreptus</i>	ปลาสติทะเล	พบน้อย
Scaridae	<i>Scarus ghobban</i>	ปลานกแก้ว	พบทั่วไป
	<i>Scarus rivulatus</i>	ปลานกแก้ว	พบทั่วไป
	<i>Scarus tricolor</i>	ปลานกแก้ว	พบทั่วไป
Scorpaenidae	<i>Dendrochirus zebra</i>	ปลาสิงห์โต	พบน้อย
Pinguipedidae	<i>Parapercis</i>	ปลาซ่อนทราย	พบทั่วไป
Pomacanthidae	<i>Pomacanthus annularis</i>	ปลาตีนสมุทร	พบทั่วไป
Serranidae	<i>Anyperodon leucogramicus</i>	ปลาเก๋า	พบน้อย
	<i>Cephalopholis boenack</i>	ปลาเก๋า	พบทั่วไป
	<i>Cephalopholis cyanostigma</i>	ปลาเก๋า	พบทั่วไป
	<i>Cephalopholis formosa</i>	ปลาเก๋า	พบทั่วไป
	<i>Cephalopholis argus</i>	ปลาเก๋า	พบน้อย
	<i>Epinephelus caeruleopunctatus</i>	ปลาเก๋า	พบน้อย
Siganidae	<i>Siganus canaliculatus</i>	ปลาสติหิน	พบทั่วไป
	<i>Siganus guttatus</i>	ปลาสติหิน	พบทั่วไป
	<i>Siganus javus</i>	ปลาสติหิน	พบทั่วไป
Sphyraenidae	<i>Sphyraena obtusata</i>	ปลาน้ำดอกไม้	พบทั่วไป
Zanclidae	<i>Zanclus cornutus</i>	ปลาผีเสื้อเทวรูป	พบทั่วไป

สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่นๆนอกจากปะการังที่พบบริเวณหมู่เกาะเกดรา พบ 8 กลุ่ม รวม 55 ชนิด (ตารางที่ 3.6) กลุ่มที่เด่นที่สุดคือ Mollusca (หอย) ที่พบมีจำนวนชนิดมากที่สุดแต่ความชุกชุมที่พบไม่สูงนัก กลุ่มที่พบชนิดรองลงมาคือ กลุ่ม Echinodermata (หอยเม่น ดาว) ซึ่งจะเด่นในแง่ของความชุกชุมที่สามารถพบได้เป็นจำนวนมากในบางพื้นที่ สำหรับ Anthropoda (กุ้ง ปู) มีพบหลายชนิดแต่ไม่ชุกชุมนัก ในขณะที่กลุ่ม Cnidaria ก็พบมีหลายชนิดที่น่าสนใจ โดยเฉพาะปะการังอ่อน (*Dendronephtea* spp.) ที่พบได้อย่างหนาแน่นบริเวณกองหิน และดอกไม้ทะเลที่พบได้ตามแนวปะการังทั่วไป นอกนั้นมี Porifera (ฟองน้ำ) Chordata (เพรียงหัวหอม) Platyhelminthes (หนอนตัวแบน) และ Annelida (หนอนฉัตร)

ตารางที่ 3.6 สัตว์ทะเลไม่มีกระดูกสันหลังที่พบได้ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา

ไฟลัม/กลุ่ม	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ
Porifera	<i>Xestospongia testudinaria</i>	ฟองน้ำครก ฟองน้ำเคลือบหินเขียว
Cnidaria	<i>Heteractis magnifica</i>	ดอกไม้ทะเล
	<i>Entacmea quadricolor</i>	ดอกไม้ทะเลหนวดปม
	<i>Heteractis aurora</i>	ดอกไม้ทะเลฝั่งทราย
	<i>Millipora</i> spp.	ปะการังไฟ
	<i>Lytocarpus philippinus</i>	Hydroids
	<i>Discosoma</i> sp.	Corallimorphs
	<i>Palythoa</i>	พรมทะเล
	<i>Simularia</i> sp.	ปะการังหนัง
	<i>Dendronephtya</i>	ปะการังอ่อน
	<i>Haliopora coerulea</i>	ปะการังสีฟ้า
	<i>Virgularia</i> sp.	ปากกาทะเล
	<i>Junceella fragilis</i>	แฉ้ทะเล
	<i>Ellisella</i> sp.	กัลปังหา
	<i>Ctenocella</i> sp.	กัลปังหาหัว
	<i>Melitheia</i> sp.	กัลปังหา

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ไฟลัม/กลุ่ม	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ
Platyhelminthes		หนอนตัวแบน
Annelida	<i>Spirobranchus giganteus</i> <i>Sabellidae</i>	
Arthropoda	<i>Alpheus</i> spp. <i>Stenopus</i> sp. <i>Pamulirus versicolor</i> <i>Coenobatus</i> sp. <i>Ocypode</i> spp. <i>Grapsus</i> sp.	กุ้งติดขัน กุ้งทำความสะอาด กุ้งมังกร ปูเสฉวน ปูลม ปูหิน
Mollusca	<i>Patelloida</i> sp. <i>Trochus saccharina</i>	หอยหมวกเล็ก หอยนมนาง
	<i>Tectus niloticus</i> <i>Turbo</i> sp. <i>Murex</i> sp. <i>Nerita</i> spp.	หอยนมสาว หอยตาวิ หอยสังข์หนาม หอยน้ำพริก
Mollusca	<i>Cypraea</i> spp. <i>Septifer</i> sp. <i>Pteria penguin</i> <i>Pinctada margaritifera</i> <i>Pinna bicolor</i> <i>Tridacna squamosa</i> <i>Tridacna crocea</i> <i>Spondylus</i> sp. <i>Pedum spondyloidum</i> <i>Lithophaga</i> sp. <i>Saccostrea</i> sp. <i>Nudibranch</i>	หอยเบี้ย หอยกะพงปะการัง หอยมุกปะการัง หอยมุกจาน หอยซองทูล หอยมือเสือ หอยมือแมว หอยหนามทุเรียน หอยเจาะปะการัง หอยหลอดเจาะ หอยนางรม

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

ไฟลัม/กลุ่ม	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ
Echinodermata	<i>Acanthaster planci</i> <i>Linckia multiflora</i> <i>Protoreaster</i> sp. <i>Comanthina</i> spp. <i>Diadema setosum</i> <i>Echinothrix calamaris</i> <i>Echinothrix diadema</i> <i>Holothuria atra</i> <i>Stichopus chloronotus</i> <i>Bohadschia graeffei</i> <i>Synaptula maculata</i> <i>Synaptula</i> sp.	ดาวมงกุฎหนาม ดาวทะเลแดง ดาวทะเล ดาวขนนก เม่นทะเลค้ำหนามยาว เม่นทะเล เม่นทะเลค้ำหนามสั้น ปลิงทะเลดำ
Chordata		เพรียงหัวหอม

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.2 ทรัพยากรป่าไม้

ตามลักษณะภูมิประเทศและสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้สามารถแบ่งชนิดป่าในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุราออกเป็น 3 ชนิด คือ ป่าดิบชื้น (Tropical Rain Forest) ป่าชายเลน (Mangrove Forest) และป่าชายหาด (Beach Forest)

1) ป่าดิบชื้น (Tropical Rain Forest)

จะพบบริเวณห่างชายฝั่งและตามเกาะต่าง ๆ ที่ห่างชายฝั่งออกมา ไม้ขนาดใหญ่สูงเกิน 20 เมตร ที่พบบริเวณต้นเขา บริเวณที่ราบที่มีพื้นที่เป็นเนื้อดินจะพบไม้ยาง (*Dipterocarpus* sp.) สยา (*Shorea* sp.) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea* Pierre) ตะเคียนทราย (*H. avellanea* Heim) ปอขนุน (*Sterculia balanghas*) ขนนาน (*Pterospermum diversifolium* Bl.) ขนุนนก (*Parquim obovatum* Engler) มะหาด (*Artocarpus lakoocha* Roxb.) ไม้ขนาดรองลงมา ความสูง 20 เมตรลงมา ได้แก่ อินทนิล (*Lagerstroemia* sp.) กระโดน (*Careya sphaerica* Roxb.) รักป่า (*Semicarpus*

curtisii King) ไม้ (*Adenantha pavovina* Linn. Var. *microsperma* Nielsen) มะหวด (*Lepisanthes rubiginosa* Leenth.) มะกอกป่า (*Spondias pinnata* Kurz) ถั่ว (*Gyrocarpus jacquini* Gaertn.) และตามชายขอบป่าที่ค่อนข้างโล่งจะพบพวกมะฮัง (*Macaranga* sp.) โมกมัน (*Wrightia tomentosa* Roem. & Schult.) ขอบป่า (*Morinda elliptica* Ridl.) ฝรั่ง (*Peltophorum dasyrachis* Kurz) แพร (*Trema orientalis* Bl.) ไม้ทุ่มได้แก่ พวกมะนาวผี (*Atalantia monophylla* Correa) เม่า (*Antidesma ghaesembilla* Gaertn.) มะหวด (*Lepisanthes rubiginosa* Leenth.) ข่อย (*Streblus asper* Lour.) หนามขี้แรด (*Streblus illicifolius*) ไม้เถี่ยวได้แก่ หวายกำพวน (*Calamus longisetus* Griff.) หวายนัง (*Daemonorops Kunstleri* Becc.) หวายน้ำ (*Daemonorops angustifolia* Mort.) เสี้ยวป่า (*Bauhinia* sp.) ค้างคอก (*Mussaenda* sp.) เถาะจะค้ำ (*Dioscorea* sp.) เป็นต้น ไม้พื้นล่างที่พบได้แก่ บอนชนิดต่าง ๆ (Aroids) เฟิน (Ferns) เต้าร้าง (*Caryota mitis* Lour.) กะพ้อ (*Licuala spinosa* Wurm.) และพืชในวงศ์ขิงข่า (Zingiberaceae)

2) ป่าชายเลน (Mangrove Forest)

จะพบตามบริเวณชายฝั่งที่มีดินเลนบริเวณสำนักงานอุทยานและบริเวณอ่าวเกาะลิดี พรรณไม้ที่สำคัญได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata* Poir) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata* Bl.) โปรง (*Ceriops* sp.) โกงกางหัวสุม (*Bruguiera gymnorrhiza* Lamk.) ถั่วดำ (*Bruguiera parviflora* Wight & Arn.) ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica* Bl.)

3) ป่าชายหาด (Beach Forest)

จะพบตามบริเวณชายฝั่งทะเลและตามอ่าวบนเกาะที่มีชายหาดเป็นดินทราย มีลักษณะเป็นป่าโปร่งบางหาดที่มีพรรณไม้ขึ้นเป็นกลุ่มหรืออย่างห่าง ๆ กัน พรรณไม้ที่พบได้แก่ สนทะเล (*Casuarina equisetifolia* J.R. & G.Forst.) หูกวาง (*Terminalia catapta* Linn.) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus* Linn.) โพทะเล (*Thespesia populnea* Soland. Ex Correa) ทองหลาง (*Erythrina variegata* Linn.) หยี่น้ำ (*Derris indica* Bennet) จิกเต (*Barringtonia asiatica* Kurz) โกงกางหูช้าง (*Guettada speciosa* Linn.) สารภีทะเล (*Calophyllum inophyllum* Linn.) เม่า (*Syzygium grandis* Wight) หมัน (*Cordia subcordata* Lam.) เตยทะเล (*Pandanus odoratissimus* Linn. f.) รักษะทะเล (*Scaevola taccada* Roxb.) ผักหวานทะเล (*Colubrina asiatica* Brongn.) เม็งขอ (*Capparis micracantha* DC.) เป็นต้น ตารางที่ 3.7 แสดงพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ศึกษา เขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา

ตารางที่ 3.7 รายชื่อพรรณไม้ที่สำรวจในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา

ทองกลาง	<i>Erythrina variegata</i> Linn.	โทะทะเล	<i>Thespesia populnea</i> Soland. ex Correa
ปอทะเล	<i>Hibiscus tiliaceus</i> Linn.	หยีน้ำ	<i>Derris indica</i> Bennet
โพ	<i>Adenanthera pavonina</i> Linn. var. <i>microsperma</i> Nielsen	มะนาวผี	<i>Atalantia monophylla</i> correa
เม่า	<i>Syzygium grandis</i> Wight	มะหาด	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.
มะหาด	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> Leenh.	หว่า	<i>Syzygium cumini</i> Druce
ขนุนนก	<i>Palaquium obovatum</i> Engler	ช่อข	<i>Streblus asper</i> Lour.
หนามขี้แรด	<i>Streblus illicifolius</i> Corner	สนทะเล	<i>Casuarina equisetifolia</i> J.R. & G. Forst.
ทูกวาง	<i>Terminalia catappa</i> Linn.	โถงกางหูช้าง	<i>Guettada speciosa</i> Linn.
ยอ	<i>Morinda coreia</i> Ham.	ยอป่า	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.
เม่า	<i>Antidesma ghaesembilla</i> Gaertn.	จิกเต	<i>Barringtonia asiatica</i> Kurz
ผักหวานทะเล	<i>Colubrina asiatica</i> Brongn.	รักทะเล	<i>Scaevola taccada</i> Roxb.
ระงด	<i>Epipremnum giganteum</i> Schott	เม็งขอ, ชิงชี	<i>Capparis micracantha</i> DC.
ผักนึ่งทะเล	<i>Ipomoea pes-caprae</i> Sweet	ถั่วกระป้า	<i>Canavalia cathartica</i> Thouars
สลัดได	<i>Euphorbia antiquorum</i> Linn.	มะเบนหิน	<i>Maytenus</i> sp.
ตำมะงา	<i>Clerodendron inerme</i> Gaertn.	พลับพลึง	<i>Crinum northianum</i> Bak.
เคยทะเล, ลำเจียก	<i>Pandanus odoratissimus</i> Linn. f.	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> Lour.
ส้าว, ปู่เต	<i>Gyrocarpus jacquini</i> Gaertn.	มะกอกป่า	<i>Spondias pinnata</i> Kurz
เลียบ	<i>Ficus superba</i> Mig. Var <i>japonica</i> Mig.	สวาด	<i>Caesalpinia crista</i> Linn.
หว่าหิน	<i>Syzygium claviflora</i> Roxb.	เสม็ด	<i>Melaleuca cajaputi</i> Roxb.
พรวด, ทุ	<i>Rhodomyrtus tomentosa</i> Wight	โคลงเคลง	<i>Melastoma malabathricum</i> Linn.
แทร	<i>Trema orientalis</i> Bl.	หมัน	<i>Cordia subcordata</i> Lam.
สังวาลพระอินทร์	<i>Cassytha filiformis</i> Linn.	ย่านลิเภา	<i>Lygodium flexuosum</i> Sw.
งิ้ว	<i>Bombax anceps</i> Pierre	เถาคัน	<i>Cayratia geniculata</i> Gagnep.
ช่องแมว	<i>Gmelina elliptica</i> Smith	อะราง	<i>Peltophorum dasyrachis</i> Kurz
โมกมัน	<i>Wrightia tomentosa</i> Roem. & Schult.	มะไฟ	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.
หัน	<i>Knema oblongifolia</i> Warb.	หาขนึ่ง	<i>Daemonorops kunstleri</i> becc.
หาขก้าพวน	<i>Calamus longisetus</i> Griff.	กะท้อ	<i>Licuala spinosa</i> Wurm.
แฉะ	<i>Millettia artropurpurea</i> Benth.	ขนาน	<i>Ptreospermum diversifolium</i> Bl.
มะเดื่อปล้อง	<i>Ficus hispida</i> Linn.	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> Vent.
ตะแบก	<i>Lagerstroemia</i> sp.	จิก	<i>Barringtonia racemosa</i> Roxb.
		เคย	<i>Pandanus</i> sp.

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

พลับพล่า	<i>Microcos tomentosa</i> Smith	เนียง	<i>Archidendron jiringa</i> Nielsen
กระแระร่อน	<i>Cymbidium findlaysonianum</i> Lindl.	หัวว่าว	<i>Drynaria</i> sp.
นมตำเลีย	<i>Hoya parasitica</i> Wall.	ขมัน	<i>Poikilospermum suaveolens</i> Merr.
ไผ่ป่า	<i>Bambusa</i> sp.	ป้อ	<i>Firmiana colorata</i> R. Br.
ตำโรง	<i>Sterculia foetida</i> Linn.	หงอนไก่ทะเล	<i>Heritiera littoralis</i> Dry.
มะฮัง	<i>Macaranga</i> sp.	พรวานกุ่ม	<i>Cucurigo orchidoides</i> Gaertn.
เข็มม่วง	<i>Pseuderanthemum andersonii</i> Lindau	แคป้า	<i>Dolichandrone spathacea</i> Schum.
แคหางค่าง	<i>Fernandao adenophylla</i> Steenis	มะม่วง	<i>Mangifera indica</i> Linn.
ยางพารา	<i>Hevea brasiliensis</i> Muell. Arg.	ป้อขนุน	<i>Sterculia balanghas</i> Linn.
ลำเท็ง	<i>Stenochlaena palustris</i> Bedd.	ย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> Diels
จะค้ำน	<i>Dioscorea</i> sp.	มะพร้าว	<i>Cocos nucifera</i> Linn.
มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> Linn.	ฝรั่ง	<i>Psidium guajava</i> Linn.
กระตุกไก่	<i>Prismatomeris malayana</i> Ridl.	กำลังควายถึก	<i>Smilax</i> sp.
ศรีตรัง	<i>Jacaranda ilicifolia</i> D. Don	กระดินบ้าน	<i>Leucaena leucocephala</i> de Wit
สมุย	<i>Clausena cambodiana</i> Guill.	เสี้ยวป้า	<i>Bauhinia</i> sp.
		ช้าแป้น	<i>Callicarpa arborea</i> Roxb.
ช้าเลือด	<i>Premna obtusifolia</i> R. Br.	กล้วยป้า	<i>Musa</i> sp.
ตุกไถ่ย่าน	<i>Psychotria sarmentosa</i> Bl.	เข็ม	<i>Ixora</i> sp.
เข็มไหม้	<i>Chasalia</i> sp.	พุทรา	<i>Zizyphus mauritiana</i> Lamk.
มะรุม	<i>Moringa oleifera</i> Lamk.	ราม	<i>Ardisia amherstiana</i> A. DC.
โพจีนก	<i>Ficus rumphii</i> Bl.	ไทร	<i>Ficus callophylla</i> Bl.
รักป้า	<i>Semecarpus curtisii</i> King	นน	<i>Vitex pinnata</i> Linn.
คนทิสอ	<i>Vitex trifolia</i> Linn.	ตะโม่ง	<i>Pyrrosia</i> sp.
นกงอน	<i>Cleistanthus polyphyllus</i> Williams.	เนียง	<i>Diospyros</i> sp.
กระดินเทพา	<i>Acacia mangium</i>	ปาล์มน้ำมัน	<i>Elaeis guineensis</i> Jacq
น้อยหน้า	<i>Annona squamosa</i> Linn.	มะยม	<i>Phyllanthus acidus</i> Skeels
นุ่น	<i>Ceiba pentandra</i> Gaertn.	เสลา	<i>Lagerstroemia</i> sp.
กัลปพฤกษ์	<i>Cassia javanica</i> Linn.	ทองอุไร	<i>Tecoma stans</i> HBK.
เฟื่องฟ้า	<i>Bougainvillea spectabilis</i> Willd.	พกากรอง	<i>Lantana camara</i> Linn.

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.3 จำนวนชนิดสัตว์ป่า

ในการศึกษาได้รวบรวมข้อมูลโดยการเดินสำรวจในพื้นที่กำหนดจุดบันทึกสัตว์ป่าทุกชนิดที่พบเห็นตัว หรือพบเห็นร่องรอย เช่น รอยเท้า โปรง รัง ขนและเสียงร้องของสัตว์ป่า โดยอาศัยแนวทางการสำรวจ คือ

- (1) สำรวจตามแนวถนนและเส้นทางลำคลองอื่นๆ โดยกระจายเส้นทางให้คลุมพื้นที่ให้มากที่สุด
- (2) สำรวจตามแหล่งน้ำแหล่งอาหาร และบริเวณต้นไม้ที่ผลสุก นอกจากนี้ในบางโอกาสได้ออกสำรวจในกลางคืน โดยเฉพาะสัตว์กลุ่มที่ออกหากินในและกลางคืน เช่น ค้างคาว บ่าง อีเห็น และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกบางชนิด เช่น อึ่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาศัยการ 2 แนวทาง สอบถามข้อมูลทางอ้อม คือ

- (1) การสอบถามจากชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ที่อยู่อาศัยและปฏิบัติงานในพื้นที่ศึกษามาเป็นเวลานานพอสมควรหลายบุคคล ทั้งนี้ซึ่งสามารถอธิบายรูปร่าง สีสรร พฤติกรรมของสัตว์ป่าบางชนิดได้อย่างถูกต้อง
- (2) จากการตรวจเอกสาร ที่ได้มีผู้ทำการศึกษาหรือสำรวจชนิดสัตว์ป่า โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ได้สอบถามข้อมูลจากชาวบ้านและสำรวจพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ ที่สัตว์ป่าสามารถใช้เป็นอาหารได้ เพื่อจะได้ทราบถึงปริมาณความชุกชุมของสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ จะมีมากน้อยเพียงไร

ผลจากการสำรวจทรัพยากรสัตว์ป่าร่วมกับการสอบถามชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ สามารถสรุปได้ว่า สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา จังหวัดสตูล บริเวณที่สำรวจ 5 แห่ง มีอย่างน้อย 94 ชนิด จำแนกเป็นสัตว์ป่าที่สามารถพบในบริเวณบ้านบ่อเจ็ดลูกและพื้นที่ใกล้ 55 ชนิด บริเวณเกาะลิดี 22 ชนิด บริเวณเกาะนุโหลนเล 40 ชนิด บริเวณเกาะนุโหลนคอน 17 ชนิด และบริเวณเกาะนุโหลนไม้ไผ่ 18 ชนิด ดังตารางที่ 3.8

ลักษณะถิ่นอาศัยของสัตว์ป่า (Wildlife Habitat) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกดรา มีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน ไม่สามารถจะแบ่งแยกได้อย่างชัดเจน แต่ได้อาศัยลักษณะของพันธุ์พืช และชนิดสัตว์ป่าบางชนิด ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศ สามารถกำหนดระบบนิเวศวิทยาของพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

(1) ป่าดิบ สภาพป่ามีความหนาแน่นของพรรณไม้สูง ไม้พื้นล่างมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์และรกร้าง พรรณไม้ที่สำคัญของป่าชนิดนี้ ได้แก่ หวาย กัลวลไม้ เราจะพบป่าดิบชื้นได้ในที่ตอนกลางของเกาะและบริเวณที่มีความชุ่มชื้นสูง ขนาดของพื้นที่มีไม่มากนัก สัตว์ที่พบเห็นในป่าประเภทนี้ เช่น นกแก๊ก นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่ และค้างแว่นถิ่นใต้ เป็นต้น

(2) ป่าชายเลน เป็นป่าไม้ไม่ผลัดใบ มีพันธุ์ไม้สำคัญ เช่น โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก โปรงขาว โปรงแดง แสม ตะบูนขาว เป็นต้น สามารถพบได้ตามชายฝั่งทะเล เกาะต่าง ๆ สัตว์ที่พบเห็นชัดเจน เช่น นกยางหลายชนิด นกกวัก นกอีโก้ย นกเค้าดิน และนกกินเปี้ยว เป็นต้น

(3) ป่าเขาหินปูน ได้แก่ บริเวณภูเขาหินปูน ชะง่อนผา หลืบเขาและถ้ำต่าง ๆ จะมีสัตว์อาศัยอยู่น้อยชนิด ที่สำรวจพบ เช่น นกเอี้ยงถ้ำ นกแอ่นกินรัง นกแสกแดง เป็นต้น

(4) พื้นที่ป่าชายหาด ชายหาด หาดโคลน รวมทั้งโขดหิน เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางนิเวศวิทยา สัตว์ป่าหลายชนิดได้อาศัยเป็นแหล่งอาหารและหากินในคราวเดียวกัน โดยเฉพาะสัตว์กลุ่มนก ซึ่งเราสามารถพบเห็นได้ เช่น นกยางทะเล เขี้ยวแดง นกเค้าลมหลังเทา นกกระจาบบรรณดา นกกระจิบคอดำ นกสีชมพูสวน เป็นต้น นอกจากนี้พบค้างคาวในช่วงเย็นใกล้ค่ำ เพื่อจับแมลงเป็นอาหาร

ตารางที่ 3.8 จำนวนชนิดสัตว์ป่าแต่ละกลุ่มที่สำรวจพบในพื้นที่ อช.หมู่เกาะเกตรา จังหวัดสตูล ในพื้นที่สำรวจ 5 พื้นที่

ประเภทสัตว์ป่า	จำนวนชนิดทั้งหมด	จำนวนชนิดสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่สำรวจ				
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะลิคี	เกาะบุโหลนเอ	เกาะบุโหลนดอน	เกาะบุโหลนไม้ไผ่
สัตว์เลื้อยลูกค้ำขนม	7	1	-	5	-	1
นก	76	51	18	29	14	15
สัตว์เลื้อยคลาน	10	3	4	5	3	2
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	1	-	-	1	-	-
รวม	94	55	22	40	17	18

ความชุกชุมและแพร่กระจายของสัตว์ป่า มีดังนี้

1) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

ความชุกชุม สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สำรวจพบทั้ง 7 ชนิด (ตารางที่ 3.9) มี 4 ชนิด คือ ค้างคาวแม่ไก่เกาะ ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก ค้างคาวหนูจิวหลังดำ และกระรอกปลายหางดำ จัดว่ามีความชุกชุม และที่เหลืออีก 3 ชนิด ได้รับการจัดว่ามีความชุกชุมน้อย คือ ค้างคาวแม่ไก่ป่าฝน ค้างคาวหน้ายักษ์สามหลืบและค้างแวนถิ่นใต้

การแพร่กระจาย เนื่องจากพื้นที่ทำการสำรวจทั้ง 5 บริเวณ มีทะเลขวางกัน แยกกันโดยสิ้นเชิง แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคมากนักสำหรับค้างคาว ซึ่งมีปีกเหมือนนก สามารถเดินทางไปหาอาหารได้ระยะทางไกล ๆ

สถานภาพปัจจุบัน จากการตรวจสอบมาตรฐาน IUCN (1994) ปรากฏว่ามีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 1 ชนิด คือ ค้างแวนถิ่นใต้ ถูกจัดอยู่ในสถานภาพที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

2) นก

ความชุกชุม นกที่สำรวจพบทั้งหมด 76 ชนิด (ตารางที่ 3.10) ในจำนวนนี้จัดว่ามีความชุกชุมมากจำนวน 11 ชนิด นกยางทะเล เขี้ยวแดง นกกาเหว่า นกแอ่นกินรัง นกกินเปี้ยว นกปรอดหน้าवल อีกา นกกางเขนบ้าน นกเอี้ยงสาริกา นกกินปลีคอสีน้ำตาล และนกสีชมพูสวน สำหรับนกที่มีความชุกชุมปานกลาง จำนวน 20 ชนิด เช่น นกยางกรอกพันธุ์จีน นกลำพูขาว นกบั้งรอกใหญ่ นกกระปูดใหญ่ นกคอบขงหางขาว เป็นต้น และนกชนิดที่เหลืออีก 36 ชนิด จัดเป็นนกที่มีความชุกชุมน้อย เช่น เขี้ยวออสเปร เขี้ยวรุ่ง นกกวก และนกกระแตแต้แว๊ด เป็นต้น

การแพร่กระจาย เนื่องจากนกเป็นสัตว์ปีก สามารถบินได้เป็นระยะทางไกล ๆ ฉะนั้น มีโอกาสแพร่กระจายของชนิดพันธุ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น เขี้ยวแดง นกกาเหว่า นกกินเปี้ยว อีกา นกเอี้ยงสาริกา เป็นต้น ทำให้เราสามารถพบนกชนิดเหล่านี้ได้หลายพื้นที่ของการสำรวจ และนกชนิดอื่น ๆ ที่สำรวจพบมีการแพร่กระจายได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเท่าไรนัก ทั้งนี้อาจเพราะมีปัจจัยทางด้านชีววิทยา การต่อสู้แย่งกันของชนิดพันธุ์ สัตว์หรือพืชที่เป็นอาหารมีไม่เพียงพอและเหมาะสมเป็นตัวจำกัดอยู่บ้าง

สถานภาพปัจจุบัน เมื่อเทียบกับมาตรฐานของ IUCN แล้วทำให้ทราบว่า นกที่สำรวจพบในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดตรา จำนวน 76 ชนิด แยกเป็น

- จัดไว้ในระดับถูกคุกคาม (NT) ได้แก่ เขี้ยวแดง นกออก นกลุมพูขาว นกแอ่นกินรัง และนกกก

- จัดไว้ในระดับใกล้สูญพันธุ์ (EN) ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ และนกชายีไทร ตามแนวทางของ Lekagul and Round (1991) สรุปได้ว่า นกที่สำรวจพบมีนิสัยเป็นนกประจำถิ่น จำนวน 57 ชนิด เช่น นกยางทะเล นกยางเขียว เขี้ยวแดง นกออก นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ นกชุมพวง นกชายีไทร นกแสกแดง นกแอ่นกินรัง นกแก้ว และนกกก เป็นต้น

3) สัตว์เลี้ยงลูก

ความชุกชุม สัตว์เลี้ยงลูกที่สำรวจพบจำนวน 10 ชนิด (ตารางที่ 3.11) จัดว่ามีความชุกชุมมาก 2 ชนิด ได้แก่ จิ้งจอกหางหนามและเข้ จัดว่ามีความชุกชุมปานกลาง 2 ชนิด ได้แก่ จิ้งเหลนบ้านและงูเหลือม โดยที่เหลื่อมมีความชุกชุมน้อย 6 ชนิด ได้แก่ กิ้งก่าแก้ว กิ้งก่าหัวแดง จิ้งเหลนต้นไม้ เขี้ย ตะกวด และงูกะปะ

การแพร่กระจาย เนื่องจากเนื้อที่สำรวจมีสภาพเป็นเกาะแยกจากกันโดยเด็ดขาด ทะเลเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเดินทางและแพร่กระจายของสัตว์กลุ่มนี้ แต่ก็มีบางชนิดที่เราสำรวจพบในหลายพื้นที่สำรวจ ก็เป็นไปได้ว่า ต้องอาศัยหรือได้รับการขนย้ายจากมนุษย์หรือสัตว์ขึ้นเป็นพาหนะในการแพร่กระจายได้เช่นกัน

สถานภาพปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินสถานภาพของสัตว์ป่า เมื่อเปรียบเทียบแล้ว สัตว์ป่ากลุ่มนี้ทั้ง 10 ชนิดที่สำรวจพบไม่ได้รับการจัดไว้ในบัญชีสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามแต่อย่างใด

4) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

ความชุกชุม การสำรวจสัตว์กลุ่มนี้ได้สำรวจบริเวณพื้นที่ที่มีความชุ่มชื้น ใกล้แหล่งน้ำเป็นหลักสำคัญ จากการสำรวจพบเพียง 1 ชนิด (ตารางที่ 3.12) คือ อีงอ้งบ้าน และพบ 1 ครั้งบนเกาะภูเก็ตใหญ่ ซึ่งถือว่ามีความชุกชุมน้อย

การแพร่กระจาย ทะเลและความเค็มของน้ำทะเลเป็นอุปสรรคสำคัญของการแพร่กระจายของสัตว์กลุ่มนี้อย่างยิ่ง ทำให้เราสำรวจพบเพียงแห่งเดียว

สถานภาพปัจจุบัน สำหรับอีงอ้งบ้าน ไม่จัดอยู่ในบัญชีสัตว์ป่าที่ถูกคุกคามตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ของ IUCN (1994)

ตารางที่ 3.9 ชนิด พื้นที่สำรวจพบ ถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุม และสถานภาพของสัตว์เลี้ยงดูด้วยนมในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเกตรา จังหวัดสตูล

ลำดับที่	ชนิดสัตว์เลี้ยงดูด้วยนม	พื้นที่สำรวจพบ					ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะดีดี	บุโหลนใหญ่	บุโหลนคอน	บุโหลนไม้ไผ่		1	2	3	
1	Order Chiroptera Family Pteropodidae ค้างคาวแม่ไก่เกาะ (<i>Pteropus hypomelanus</i>)	-	-	+	-	-	เกาะ		+		
2	ค้างคาวแม่ไก่ป่าฝน (<i>Pteropus vampyrus</i>)	-	-	-	-	+	เกาะ		+		
3	ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก (<i>Cyopterus brachyotis</i>)	-	-	+	-	-	เกาะ				
4	Family Hipposideridae ค้างคาวหน้าขี้กษัตริย์ (<i>Hipposideros larvatus</i>)	-	-	+	-	-	เกาะ				
5	Family Vespertilionidae ค้างคาวหูจิ้งจิว (<i>Pipistrellus tenuis</i>)	-	-	+	-	-	เกาะ		+		
6	Order Primates Family Cercopitheidae ค้างแวนถิ่นใต้ (<i>Semnopithecus obscurus</i>)	+	-	-	-	-	ป่าดิบชื้น				VU
7	Order Rodentia Family Scluridae Squirrels กระรอกปาดหางดำ (<i>Callosciurus caniceps</i>)	-	-	+	-	-	ป่าชายหาด		+		

หมายเหตุ * ข้อมูลจากการสอบถาม

ความชุกชุม: 1 = ชุกชุมมาก

2 = ชุกชุมปานกลาง

3 = ชุกชุมน้อย

สถานภาพปัจจุบัน: EX = สูญพันธุ์

VU = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

CE = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

EN = ใกล้สูญพันธุ์

NT = ใกล้สูญพันธุ์

DD = ข้อมูลไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3.10 ชนิด พื้นที่สำรวจพบ ถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุม และสถานภาพของนกในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเภตรา จังหวัดสตูล

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ						ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะจิติ	บุโหลนใหญ่	บุโหลนดอน	บุโหลนไม้ไผ่	1		2	3		
1	Order Ciconiiformes Family Ardeidae นกอพยพปากกว้าง (Ardeola bacchus)	+	-	+	-	-	-	ที่โล่งแหล่งน้ำ โคงหิน, ชายทะเล	+			
2	นกอพยพปากกว้าง (Egretta sacra)	-	-	+	+	+	+	ที่โล่ง, หนอง				
3	นกอพยพปากกว้าง (Bubulcus ibis)	+	-	-	-	-	-	ป่าชายเลน			+	
4	นกอพยพปากกว้าง (Butorides striatus)	+	-	-	-	-	-	ป่าชายเลน			+	
5	นกอพยพปากกว้าง (Nycticorax nycticorax)	+	-	-	-	-	-	ป่าชายเลน			+	
6	Order Falconiformes Family Accipitridae เหยี่ยวออกสเปร์ (Pandion haliaetus)	-	-	-	-	-	-	อากาศ			+	NT
7	เหยี่ยวแดง (Haliaeetus leucogaster)	+	+	+	+	+	+	อากาศ	+			NT
8	นกอพยพปากกว้าง (Spilornis cheela)	+	-	-	-	-	-	อากาศ			+	
9	Order Gruiformes Family Rallidae นกแก้ว (Amaurornis phoenicurus)	+	-	-	-	-	-	ป่าชายเลน			+	
10	Order Charadriiformes Family Glareolidae นกเขนทุ่งใหญ่ (Glareola maldivarum)	+	-	-	-	-	-	ที่โล่ง, หนอง			+	
11	Family Charadriidae นกกระแตแต้แว๊ด (Vanellus indicus)	+	-	-	-	-	-	ที่โล่ง, หนอง			+	
12												

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ						ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน	
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะฉัตร	บึงโหลใหญ่	บึงโหลดอน	บึงโหลไม้ไผ่	1		2	3			
13	Family Scolopaciidae นกอีโกยเล็ก (<i>Numenius phaeopus</i>)	-	-	+	-	-	-	ป่าชายเลน, ไรศกิน			+		
14	นกค้ำคิน (<i>Tringa hypoleucos</i>)	+	+	-	-	-	-	ป่าชายเลน, ไรศกิน					+
15	Family Laridae นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (<i>Sterna bergii</i>)	-	+	-	-	-	-	ทะเล, ทรายหาด					+
16	นกนางนวลแกลบทะเล (<i>Sterna hiirundo</i>)	-	+	-	-	-	-	ทะเล, ทรายหาด					+
17	Order Columbiformes Family Columbidae นกเขาใหญ่ (<i>Streptopelia chinensis</i>)	+	-	-	-	-	-	ป่าละเมาะ					
18	นกเขาขาว (<i>Geopelia striata</i>)	+	-	-	-	-	-	ป่าละเมาะ					+
19	นกเปล้าคอสีม่วง (<i>Treeron vernans</i>)	-	-	+	-	-	-	ป่าละเมาะ					+
20	นกคุ่มพู่ขาว (<i>Ducula bicolor</i>)	-	-	+	-	-	-	ป่าละเมาะ					+
21	นกชาปีไพน (<i>Galoenas nicobarica</i>)	-	-	+	-	-	-	ป่าละเมาะ(สวนยาง)					+
22	Order Cuculiformes Family Cuculidae นกอีวาบตั๊กแตน (<i>Cacomantis merulinus</i>)	+	-	-	-	-	-	ป่าละเมาะ					+
23	นกกาเหว่า (<i>Eudynamis scolopacea</i>)	-	+	+	+	-	-	ป่าละเมาะ					+
24	นกบั้งรอกใหญ่ (<i>phaenicophaeus tristis</i>)	+	-	-	-	-	-	ป่าดิบเขา					+
25	นกกระปูดใหญ่ (<i>Centropus sinensis</i>)	+	-	-	+	-	-	ป่าละเมาะ					+
26	Order Strigiformes Family Tytonidae นกแสกแดง* (<i>Phodilus badius</i>)	-	-	-	-	-	-	ป่าเขาหินปูน					+

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ						ดินที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะลิดี	พื้นที่สำรวจพบ บ่อเจ็ดลูก	บ่อเจ็ดลูก	บ่อเจ็ดลูก	บ่อเจ็ดลูก		1	2	3	
27	Family Strigidae นกเค้าหูขาวเล็ก (<i>Otus sunia</i>)	-	-	+	-	-	-	ป่าละม้าย			+	
28	Order Caprimulgiformes Family Caprimulgidae นกตบขุงหางขาว (<i>Caprimulgus macrurus</i>)	+	-	-	-	-	-	พื้นที่, เกษตร	+			
29	Order Apodiiformes Family Apodidae นกแอ่นกินรัง* (<i>Collocalia fuciphaga</i>)	-	+	-	-	-	-	ถ้ำเขากินปูน	+			NT
30	นกแอ่นใหญ่หัวขาว (<i>Hirundapus giganteus</i>)	+	-	+	-	-	-	อากาศ		+		
31	นกแอ่นตาล (<i>Cypsiurus balasiensis</i>)	-	-	+	-	-	-	อากาศ		+		
32	นกแอ่นบ้าน (<i>Apus nipalensis</i>)	-	-	+	-	-	-	อากาศ		+		
33	Order Coraciiformes Family Alcedinidae นกกระตั้นอกขาว (<i>Halcyon smyrnaensis</i>)	+	-	-	-	-	-	แหล่งน้ำ			+	
34	นกกินเงี้ยว (<i>Todirhamphus chloris</i>)	+	+	+	+	+	+	ป่าชายเลน, แหล่งน้ำ	+			
35	Family Meropidae นกจาบคาหัวเขียว (<i>Merops philippinus</i>)	+	-	-	-	-	-	โล่ง, เกษตร		+		
36	นกจาบคาหัวสีส้ม (<i>Merops leschenaultii</i>)	+	-	-	-	-	-	โล่ง, เกษตร		+		
37	Family coraciidae นกตะขาบแดง (<i>Eurystomus orientalis</i>)	+	-	+	-	-	-	โล่ง, ป่าละม้าย		+		
38	Family Upupidae นกกระรางหัวขวาน (<i>Upupa epops</i>)	+	-	-	-	-	-	พื้นที่ป่าดิบ			+	

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ					ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน		
		บ่อจืดลูก	เกาะลิดี	บึงหนองใหญ่	บึงหนองคอน	บึงหนองไม้ไผ่		1	2	3			
39	Family Bucconidae นกเงือก, นกเงือก (<i>Anthracoseros albirostris</i>)	-	-	+	-	-	ป่าดิบ				+		
40	นกกก, นกกาซัง* (<i>Buceros bicornis</i>)	-	+	-	-	-	ป่าดิบ					+	NT
41	Order Piciformes Family Megalaimidae นกไพรศกสวาน (<i>Megalaima lineata</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย				+		
42	นกตีทอง (<i>Megalaima haemacephala</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย				+		
43	Family Picidae นกหัวขวานสีน้ำตาลทอง (<i>Chrysocolaptes leucoides</i>)	-	+	-	-	-	ป่าดิบ					+	
44	Order Passiformes Family Hirundinidae นกนางแอ่นบ้าน (<i>Hirundo rustica</i>)	+	-	+	+	-	อากาศ				+		
45	Family Motacillidae นกเค้าลมหลังเทา (<i>Motacilla cinerea</i>)	-	-	-	+	+	ไร่คันทัน, ชายทะเล					+	
46	นกเค้าลมตง (<i>Dendronanthus indicus</i>)	-	+	-	-	-	ป่าดิบ					+	
47	นกเค้าคินทุ้ง (<i>Anthus richardi</i>)	+	-	-	-	-	ไร่, ทุ่ง, ทุ่ง						
48	Family Chloropscidae นกขมิ้นน้อยสวน (<i>Aegithina tiphia</i>)	+	-	-	-	-	ไร่, ทุ่ง					+	
49	Family Pycnonotidae นกปรอดคอกาย (<i>Pycnonotus finlaysoni</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย					+	
50	นกปรอดคอกหน้าवल (<i>Pycnonotus goiavier</i>)	+	-	+	+	+	ป่าละม้าย				+		
51	นกปรอดคอกสวน (<i>Pycnonotus blanfordi</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย					+	

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ					ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะฉัตร	บึงหนองใหญ่	บึงหนองดอน	บึงหนองไม้ไผ่		1	2	3	
52	Family Dieruridae นกแวงหางบัวใหญ่ (<i>Dicrurus paradiseus</i>)	+	-	-	-	-	พื้นที่ป่าดิบ			+	
53	Family Oriolidae นกขมิ้นท้ายทอยดำ (<i>Oriolus chinensis</i>)	-	+	+	-	-	ป่าละม้าย		+		
54	Family Corvidae อีกา (<i>Corvus macrorhynchos</i>)	+	+	+	+	+	เกษตร, ทุเรียน, ป่าละม้าย		+		
55	Family Turdidae นกนางเขนบ้าน (<i>Copsychus saularis</i>)	+	+	+	+	+	ป่าละม้าย, ทุเรียน, เกษตร		+		
56	นกนางเขนแดง (<i>Copsychus malabaricus</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย			+	
57	นกเขียดดำ (<i>Myiophonus caeruleus</i>)	+	+	-	-	-	ไรคิน, น้ำตก				
58	Family Sylviidae นกกระจัดธรรมดา (<i>Phylloscopus inornatus</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย			+	
59	นกกระจัดธรรมดา (<i>Oriolomus sutorius</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย, ทุเรียน			+	
60	นกกระจัดดำ (<i>Oriolomus atrogularis</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย, ทุเรียน			+	
61	นกกระจัดพญาตีเรียบ (<i>Prinia inornata</i>)	+	-	-	-	-	ป่าละม้าย			+	
62	Family Acanthizidae นกกระจัดป่าโจ๊ก (<i>Gerygone sulphurea</i>)	-	+	-	-	-	ป่าละม้าย		+		

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ					ดินที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน	
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะลิคี่	บึงโหลใหญ่	บึงโหลนคอน	บึงโหลนไม้ไผ่		1	2	3		
63	Family Muscicapidae นกจับแมลงสีน้ำตาล (<i>Muscicapa dauurica</i>)	+	-	-	-	-	โล่ง, ทุ่ง					
64	นกจับแมลงอกส้มท้องขาว (<i>Cyornis tickelliae</i>)	+	-	-	+	+	โล่ง, ทุ่ง	+				
65	นกจับแมลงเล็กขาวดำ (<i>Ficedula westermanni</i>)	+	-	-	-	-	โล่ง, ทุ่ง					
66	Family Monarchidae นกเขาสวรรค์ (<i>Terpsiphone paradisi</i>)	-	-	+	-	-	ป่าละเมาะ					
67	Family Pachycephalidae นกโคงกางหัวโต* (<i>Pachycephala grisola</i>)	-	-	-	-	+	ป่าละเมาะ					
68	Family Staenidae นกอีเสือสีน้ำตาล (<i>Lanius cristatus</i>)	+	-	+	-	-	โล่ง, ทุ่ง			+		
69	Family Staenidae นกเอี้ยงคำปักษ์ใต้ (<i>Aplonis panayensis</i>)	-	-	+	-	-	ป่าดิบ					
70	นกเอี้ยงสาริกา (<i>Acridotheres tristis</i>)	+	+	+	+	-	โล่ง, ทุ่ง, ป่าชายเลน	+				
71	Family Nectariniidae นกกินปลีคอสีน้ำตาล (<i>Anthreptes malacensis</i>)	+	+	+	-	+	ป่าดิบ, ทุ่ง					
72	นกกินปลีคอสีม่วง (<i>Nectarinia sperata</i>)	-	-	+	-	-	โล่ง, ทุ่ง					
73	นกกินปลีออกเหลือง (<i>Nectarinia jugularis</i>)	+	-	+	-	-	ป่าดิบ					
74	นกกินปลีแก้มสีทับทิม (<i>Anthreptes singalensis</i>)	+	-	-	-	-	ป่าดิบ					

ตารางที่ 3.10 (ต่อ)

ลำดับที่	ชนิดนก	พื้นที่สำรวจพบ					พื้นที่อยู่อาศัย			สถานภาพปัจจุบัน		
		บ่อเจ็ดลูก	เกาะลิดี	บุโหลนใหญ่	บุโหลนดอน	บุโหลนไม้ไผ่	โคลง	เกาะลิดี	เกาะลิดี	1	2	3
75	Family dicacidae นกสีชมพูสวน (<i>Dicaeum cruentatum</i>)	+	+	+	+	+						
76	นกกระจอกบ้าน (<i>Passer montanus</i>)	+	-	+	-	-				+		

หมายเหตุ * ข้อมูลจากการสอบถาม

ความชุกชุม : 1 = ชุกชุมมาก

2 = ชุกชุมปานกลาง

3 = ชุกชุมน้อย

สถานภาพปัจจุบัน : EX = สูญพันธุ์

EW = สูญพันธุ์ในธรรมชาติ

CE = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

EN = ใกล้สูญพันธุ์

VU = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

NT = ใกล้ถูกคุกคาม

DD = ข้อมูลไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3.11 ชนิด พื้นที่สำรวจพบ ถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุม และสถานภาพของสัตว์เลื้อยคลานในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะภตรา จังหวัดสตูล

ลำดับที่	ชนิดสัตว์เลื้อยคลาน	พื้นที่สำรวจพบ						ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน
		ปอเจ็ดตุก		เกาะดิดี		พื้นที่สำรวจพบ			1	2	3	
		+	-	+	-	ปอโหลนใหญ่	ปอโหลนดอน					
1	Order Sguamata Family Gekkomidae จิ้งก่าหางนาม (<i>Hemidactylus frenatus</i>)	+	-	-	-	-	-	+				
2	Family Agamidae กิ้งก่าแก้ว (<i>Catotes emma</i>)	+	-	-	-	-	-	+				
3	กิ้งก่าหัวแดง (<i>Caletes versicolor</i>)	-	+	-	-	-	-	+				
4	Family Uromastycidae แฉ้ (<i>Leiolepis belliana</i>)	+	+	+	+	+	+	+				
5	Family Scincidae จิ้งเหลนต้นไม้ (<i>Dasia olivacea</i>)	-	-	+	+	+	+	+				
6	จิ้งเหลนบ้าน (<i>Mabuya multifasciata</i>)	+	-	-	-	-	-	+				
7	Family Varanidae ตะกวด (<i>Varanus nebulosus</i>)	-	-	+	+	+	+	+				
8	เหี้ย (<i>Varanus salvator</i>)	-	-	+	+	+	+	+				
9	Family Pythonidae งูเห่า (* <i>Python reticulatus</i>)	-	+	-	-	-	-	+				
10	Family Viperidae งูกระเปาะ* (<i>Calloselasma rhodostoma</i>)	-	-	-	-	-	-	+				

หมายเหตุ * ข้อมูลจากการสอบถาม

ความชุกชุม: 1 = ชุกชุมมาก

สถานภาพปัจจุบัน: EX = สูญพันธุ์

EN = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

2 = ชุกชุมปานกลาง

EW = สูญพันธุ์ในธรรมชาติ

VU = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

3 = ชุกชุมน้อย

CE = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

NT = ใกล้สูญคุกคาม

DD = ข้อมูลไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3.12 ชนิด พื้นที่สำรวจพบ ถิ่นที่อยู่อาศัย ความชุกชุม และสถานภาพของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะเภตรา จังหวัดสตูล

ลำดับที่	ชนิดสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	พื้นที่สำรวจพบ			ถิ่นที่อยู่อาศัย	ความชุกชุม			สถานภาพปัจจุบัน			
		ปอเจ็ดตุก	เกาะลิตี	ภูโหลนใหญ่		ภูโหลนคอน	ภูโหลนไม้ไผ่	1		2	3	
1	Order Anura Family Microhylidae อึ่งอ่างบ้าน (<i>Kaloula pulchra</i>)	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	

หมายเหตุ * ข้อมูลจากการสอบถาม

ความชุกชุม: 1 = ชุกชุมมาก

2 = ชุกชุมปานกลาง

3 = ชุกชุน้อย

สถานภาพปัจจุบัน: EX = สูญพันธุ์

EW = สูญพันธุ์ในธรรมชาติ

CE = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

EN = ใกล้สูญพันธุ์

VU = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

NT = ใกล้ถูกคุกคาม DD = ข้อมูลไม่เพียงพอ

3.3 สภาพเศรษฐกิจสังคมและชุมชน

3.3.1 ประชากรและชุมชนปากน้ำ จ.สตูล

พื้นที่ศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอละงู ครอบคลุมพื้นที่ 2 หมู่บ้าน คือบ้านปากน้ำ (ชาวบ้านเรียกว่า บ้านบ่อเจ็ดลูก) หมู่ 1 และ หมู่ 3 ตำบลปากน้ำ ซึ่งประชากรเกือบทั้งหมดตั้งถิ่นฐานอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพด้านประมงเป็นหลัก บางส่วนทำสวนมะพร้าว ค้าขาย และบริการท่องเที่ยวที่มีเพียงเล็กน้อย

ชุมชนในพื้นที่ศึกษา จัดได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ชุมชนชาวเลเกาะบุโหลนเล และบุโหลนคอน

เกาะบุโหลนเล (เกาะบุโหลนใหญ่) และเกาะบุโหลนคอน (เกาะบุโหลนเล็ก) มีชุมชนชาวเลอาศัยอยู่ กระทรวงมหาดไทยได้จัดเป็นหมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีราษฎรอาศัยอยู่บนเกาะบุโหลนคอน 21 ครัวเรือน ประมาณ 200 คน อาศัยอยู่ค่อนข้างถาวร โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนเกาะบุโหลนเลมี 15 ครัวเรือน ประมาณ 55 คน เคยอาศัยอยู่ที่ดินที่มี นส. 3 (72 ไร่) แต่ได้ย้ายออกมาอาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติเมื่อมีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ของที่ดินแปลงดังกล่าว โดยปลูกสร้างอาคารแบบชั่วคราวเป็นเพิงขนา กระจายตามอ่าวต่าง ๆ เป็นกลุ่ม ๆ ละ 3-10 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพประมงชายฝั่ง มีการเพาะปลูกในพื้นที่ที่ครอบครองบางส่วน ทั้งสองเกาะมีโรงเรียนและมัสยิด โดยที่เกาะบุโหลนเลมีธุรกิจบังกะโลบริการนักท่องเที่ยวโดยเอกชนจากภายนอก

2) ชุมชนปากบารา

บ้านปากบารา บ้านตะโล๊ะโส บ้านอ่าวนุ่น ตำบลปากน้ำ เป็นชุมชนที่อยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติและถูกกันออกจากอุทยานแห่งชาติ (บ้านอ่าวนุ่น เป็นที่ตั้งท่าเรือประมง) ท่าเรือโดยสารในเกาะตะรุเตาและหมู่เกาะเกตรา โดยมีการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวรองรับการท่องเที่ยวมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบริการที่พักและร้านอาหาร ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพเกษตรกรรมและประมง การบริการเดินเรือรับส่งนักท่องเที่ยว เป็นต้น

3) ชุมชนบ่อเจ็ดลูก

บ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ เป็นชุมชนประมงที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ บริเวณปากน้ำซึ่งมีป่าชายเลนผืนใหญ่อยู่โดยรอบ บ้านบ่อเจ็ดลูกได้รับการกันออกจาก

เขตอุทยานแห่งชาติแล้ว ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง ทำสวน มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนบ้าง และมีความสนใจในด้านการท่องเที่ยว

3.3.2 การศึกษาลักษณะประชากร

การศึกษาประชากรและชุมชน มีรายละเอียด ดังนี้

1) วิธีการศึกษา

การศึกษาได้สำรวจข้อมูลประชากรด้วยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยได้สอบถามประชากรทั้งสิ้น 96 ครัวเรือน จากหมู่ 1 จำนวน 51 ครัวเรือน และหมู่ 3 จำนวน 45 ครัวเรือน

2) กลุ่มประชากรตัวอย่าง

ประชากรที่สำรวจเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 63.2 แม่บ้าน ร้อยละ 18.4 และผู้อาศัย ร้อยละ 18.4 เท่ากัน ผู้ตอบร้อยละ 60.4 เป็นชาย ที่มีทุกระดับอายุ คือ ต่ำสุดอายุ 15 ปี สูงสุดอายุ 75 ปี อายุเฉลี่ย 38.7 ปี และอยู่อาศัยในท้องถิ่นมานานเฉลี่ย 28.1 ปี ประชากรนับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.9) ที่เหลือเป็นชาวพุทธ(ร้อยละ 2.1) ตารางที่ 3.13

3) อาชีพและรายได้

อาชีพหลักของประชากรคือ ทำการประมง มีสัดส่วนถึงร้อยละ 88.4 รองลงมาคือค้าขาย รับจ้าง ทำสวนมะพร้าว และธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละประเภทมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 3.14)

รายได้จากอาชีพหลักของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 43,402.6 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีช่วงรายได้ต่ำกว่า 25,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.0 (ตารางที่ 3.15) แต่เมื่อรวมอาชีพรอง (รายได้เฉลี่ย 26,008.7 บาท/ครัวเรือน/ปี) และอาชีพเสริมพิเศษ (รายได้เฉลี่ย 11,416.7 บาท/ครัวเรือน/ปี) แล้ว ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีรายได้เฉลี่ยรวม 50,088.2 บาท/ครัวเรือน/ปี

ตารางที่ 3.13 กลุ่มประชากรตัวอย่าง

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	58	60.4
หญิง	38	39.6
รวม	96	100.0
สถานภาพ		
หัวหน้าครอบครัว	55	63.2
คู่สมรส	16	18.4
ผู้อาศัย	16	18.4
รวม	87	100.0
อายุ		
ต่ำสุด	15	-
สูงสุด	75	-
เฉลี่ย	38.7	-
ระยะเวลาอยู่อาศัย		
ต่ำสุด	1	-
สูงสุด	100	-
เฉลี่ย	28.1	-
ศาสนา		
พุทธ	2	2.1
อิสลาม	94	97.9
รวม	96	100.0

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

ตารางที่ 3.14 อาชีพของครัวเรือนในชุมชนปากน้ำ จ.สตูล

อาชีพ	อาชีพหลัก		อาชีพรอง		รายได้พิเศษ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	6	6.3	4	9.1	2	14.3
รับจ้าง	3	3.2	4	6.9	9	64.2
เกี่ยวกับท่องเที่ยว	1	1.1	1	2.7	1	7.1
ทำนา/ทำสวน	1	1.1	26	10.2	-	-
เลี้ยงสัตว์	-	-	-	-	2	14.3
ประมง	84	88.4	2	9.6	-	-
รวม	95	100.00	37	100.00	14	100.00

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

ตารางที่ 3.15 รายได้ครัวเรือนจำแนกตามอาชีพหลัก

รายได้ (บาท/ครัวเรือน/ปี)	ประมง (ร้อยละ)	ค้าขาย (ร้อยละ)	รับจ้าง (ร้อยละ)	ท่องเที่ยว (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
< 25,000 บาท	50.7	60.0	-	2.5	50.0
25,001-50,000 บาท	32.4	40.0	10.7	-	35.0
50,001-100,000 บาท	8.5	-	-	-	7.5
100,000 บาทขึ้นไป	8.5	-	-	-	7.5
รวม	88.8	6.3	3.8	1.3	100.0
รายได้เฉลี่ย	45,901.5	20,000.0	33,733.3	12,000.0	43,402.6

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

4) ที่ดิน

ประชากร ร้อยละ 57.3 (55 ราย) มีที่ดินทำกิน เฉลี่ย 5.8 ไร่ต่อครัวเรือน แต่เป็นที่ดินของตนเอง เพียงร้อยละ 39.6 ที่ดินเหล่านี้มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนด (ร้อยละ 22.2) นส.3 และ นส3 ก. (ร้อยละ 62.9) ที่ดินปัจจุบันใช้เพื่อการอยู่อาศัยและทำสวนมะพร้าว ซึ่งประชาชนมีความเห็นว่าที่ดินที่ใช้อยู่เพียงพอแล้วร้อยละ 54.9 อีกร้อยละ 45.1 คิดว่ายังไม่เพียงพอ

5) ที่อยู่อาศัย

ครัวเรือนร้อยละ 80.4 มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ส่วนที่เหลือเป็นผู้เช่า หรืออาศัยเจ้าของสวนอยู่ โดยที่อยู่อาศัยมีขนาดเฉลี่ย 62.4 ครัว. มีการใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยเกือบทั้งหมด โดยมีรับแขกและเก็บของบ้างเล็กน้อย ในด้านสุขอนามัยมีห้องส่วนส่วนใหญ่ เป็นส้วมซึมถึงร้อยละ 67.4 ส้วมหลุมร้อยละ 7.4 และไม่มีส้วมใช้ร้อยละ 25.2 ผู้ไม่มีส้วมใช้มีเหตุผลหลัก คือ ไม่มีเงินสร้าง กำลังสร้าง และไม่มีเวลาเป็นต้องสร้าง ประชากรกลุ่มนี้ใช้พื้นที่ป่า ทะเล และใช้ของเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพบว่าบ้านที่มีส้วมซึมใช้มิได้ใช้ประโยชน์เท่าใดนัก ยังคงใช้พื้นที่ป่า ทะเล เช่นเดียวกับผู้ไม่มีส้วม

6) น้ำดื่มน้ำใช้

น้ำดื่มได้จาก 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ น้ำฝน และ น้ำบ่อของหมู่บ้าน ส่วนน้ำใช้ได้จากน้ำบ่อเป็นหลักประมาณร้อยละ 94.8 ที่เหลือใช้น้ำฝน

7) เชื้อเพลิง

ครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้แก๊ส ถ่าน และ ไม้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง การใช้ถ่านและฟืนนั้นมีมากถึงร้อยละ 92.7 ของครัวเรือนทั้งหมด แต่การได้มาโดยวิธีซื้อมีเพียงร้อยละ 31.5 ของผู้ใช้ถ่าน และฟืนทั้งหมด ส่วนใหญ่ใช้วิธีตัดจากป่าแล้วนำมาเผาเอง

8) รายจ่ายครัวเรือน

ครัวเรือนชุมชนปากน้ำมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปี 37,655.5 บาท ส่วนใหญ่เป็นค่าข้าวสาร และอาหาร เฉลี่ยรวมกัน 22,049.2 บาท (คิดเป็นร้อยละ 44.8 ของค่าใช้จ่าย) รองลงมาคือ ค่าเล่าเรียน บุตร 11,078.5 บาท (ร้อยละ 20.7 ของค่าใช้จ่าย) ดังตารางที่ 3.16 ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการอยู่อาศัยนั้นมีค่าอาหารเป็นค่าใช้จ่ายสูงสุด ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนในการผลิตใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 32,138.4 บาท/ครัวเรือน/ปี ทำให้ค่าใช้จ่ายโดยรวมเฉลี่ยเป็น 62,418.2 บาท/ครัวเรือน/ปี

9) รายได้สุทธิ

จากการสำรวจรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ (ร้อยละ 71.1) สุทธิเฉลี่ย -14,202.3 บาท/ครัวเรือน

ตารางที่ 3.16 ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และเงินออม

ค่าใช้จ่าย	บาท/ครัวเรือน/ปี	ร้อยละ
ค่าข่าวสาร	8,826.60	16.5
ค่าอาหาร	15,120.30	28.3
ค่าเครื่องนุ่งห่ม	2,916.70	5.5
ค่าเล่าเรียนบุตร	11,078.50	20.7
ค่าภาษี	138.00	0.3
ค่าบันเทิง	2,175.80	4.1
ค่าไฟฟ้า	3,040.80	5.7
ค่าเชื้อเพลิง	4,276.30	8.0
ค่ารักษาพยาบาล	2,377.00	4.4
อื่น ๆ	3,558.30	6.6
รวม	37,655.50	100.00
หนี้สิน		
มีหนี้สิน 55 ราย	-	59.1
จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อผู้มีหนี้	30,575.40	-
จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อผู้ให้ข้อมูล 93 ราย	18,082.20	-
เงินออม		
มีเงินออม 19 ราย	-	21.1
จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อผู้มีเงินออม	16,607.90	-
จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อผู้ให้ข้อมูล 90 ราย	3,506.10	-
รายได้สุทธิ		
รายได้มากกว่ารายจ่าย เฉลี่ย	47,518.70	
รายจ่ายมากกว่ารายได้ เฉลี่ย	-39,309.10	
รายได้สุทธิ เฉลี่ย	-14,202.30	

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

10) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

ชุมชนปากน้ำเป็นชุมชนขนาดเล็กแต่มีองค์กรและการจัดตั้งกลุ่มค่อนข้างหลากหลาย เช่น กองทุนสงเคราะห์สวนยาง อบต. ชกส. กลุ่มเกษตร กลุ่มแม่บ้าน สหกรณ์ ฯลฯ ประมาณ 16 กลุ่ม แต่มีประชากรตัวอย่างเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น ประมาณร้อยละ 33.3 ของประชากรทั้งหมด โดยร้อยละ 29.0 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 16.1 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 12.9 เป็นสมาชิกกลุ่ม ชกส. นอกจากนั้นเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งแต่ละประเภทมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10

3.3.3 ความคิดเห็นของประชากรต่อการท่องเที่ยว

1) ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ประชากรร้อยละ 48.4 มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา แต่มีผู้มีความคิดเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องมากกว่าคือ ร้อยละ 51.6 โดยเห็นว่าการท่องเที่ยว มีผลกระทบทางบวก คือ การเพิ่มรายได้ ร้อยละ 34.4 นอกจากนั้น คือการที่หมู่บ้านได้รับการพัฒนา ร้อยละ 5.2 การได้พบปะผู้คน ร้อยละ 3.1 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีผู้ไม่แสดงความเห็นถึงร้อยละ 57.3 สำหรับผลกระทบทางลบ ผู้ไม่แสดงความเห็นมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 82.3 ผู้ให้ความคิดเห็นมีเพียงร้อยละ 17.7 เท่านั้น ซึ่งแสดงความห่วงใยในเรื่องมลพิษและการทำลายสภาพธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อบุตรหลาน และผลผลิตทางการประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของพวกเขาอาจถูกกระทบกระเทือนได้

2) ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว

ประชากรมีความเห็นต่อการท่องเที่ยวในเชิงบวกและลบ กล่าวคือเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้บริเวณชุมชนดีขึ้น ไม่ทำให้สังคมเปลี่ยนไปบ้าง ค่าครองชีพสูงขึ้น รายได้ดีขึ้นบ้าง ความสนใจเข้าเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีมากและต้องการให้รัฐสนับสนุน (รายละเอียดในตารางที่ 3.17) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนถึงร้อยละ 89.6

ตารางที่ 3.17 ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและขยายตัวบริเวณนี้	ดีมาก	ดี	เฉย ๆ	ไม่ดี	เลว
	25.0	51.1	12.0	12.0	-
2. คนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง	ไม่เปลี่ยนเลย	ไม่เปลี่ยน	เฉย ๆ	เปลี่ยน	เปลี่ยนมาก
	1.1	27.6	14.9	39.1	17.2
3. การท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพสูง	ไม่เปลี่ยนเลย	ไม่เปลี่ยน	เฉย ๆ	สูงขึ้น	สูงขึ้นมาก
	-	2.2	37.1	50.6	10.1
4. การท่องเที่ยวทำให้รายได้ดีกว่าเดิม	ดีขึ้นมาก	ดีขึ้น	เฉย ๆ	ลดลง	ลดลงมาก
	20.0	56.5	23.5	-	-
5. ต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยว	อยากมาก	อยาก	เฉย ๆ	ไม่อยาก	ไม่อยาก
	51.6	44.0	3.3	-	1.1
6. สนใจเข้าเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	สนใจมาก	สนใจ	เฉย ๆ	ไม่สนใจ	ไม่ต้องการ
	35.5	54.8	3.2	6.5	-

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

3) ศักยภาพของชุมชน

ประชากรในชุมชนบริเวณปากน้ำมีความเห็นว่ามีศักยภาพในการดึงดูดการท่องเที่ยว

ดังนี้

ลักษณะของหมู่บ้าน	ร้อยละ 38.5
สภาพป่าและเส้นทางเดินป่า	ร้อยละ 44.8
วิถีชีวิตชาวบ้าน/ผู้คน	ร้อยละ 35.4
การประกอบอาชีพ	ร้อยละ 22.9
ภูมิความรู้เรื่องสมุนไพร	ร้อยละ 28.1
ภูมิความรู้เรื่องทะเล	ร้อยละ 52.1
หาดทราย	ร้อยละ 95.8
ปะการัง -	ร้อยละ 61.5
ป่าชายเลน	ร้อยละ 49.0

ทรัพยากรหาดทราย และปะการัง เป็นจุดสนใจหลักรองลงมาคือ ป่าชายเลน และการเดินป่า โดยประชากรในชุมชนยังไม่เห็นศักยภาพของสิ่งที่เป็นผลจากการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพ

4) ซึ่คความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ประชาชนได้แสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถของตนเองในการรองรับการท่องเที่ยว

ดังนี้

จัดให้มีบังกะโลรองรับนักท่องเที่ยว	ร้อยละ 7.3
จัดให้มีที่พักตามบ้าน	ร้อยละ 35.4
ขายอาหาร	ร้อยละ 35.4
บริการนำเที่ยว	ร้อยละ 67.7
ชวนดูการประกอบอาชีพ	ร้อยละ 37.5
เดินป่า	ร้อยละ 25.0
อื่นๆ	ร้อยละ 8.3

แสดงให้เห็นได้ว่า ประชาชนมั่นใจว่าสามารถให้บริการในด้านการนำเที่ยว และแนะนำชุมชนได้ค่อนข้างดี

5) แนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยว

ประชาชนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวว่า ควรให้องค์กรชุมชน
ดำเนินการมากกว่าการให้หมู่บ้านร่วมมือกันจัดการ เล็กน้อย ส่วนการที่จะให้ผู้มีความรู้มาดำเนินการ
นั้นมิได้เห็นด้วยบ้าง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะชุมชนปากน้ำมีองค์กรและการรวมกลุ่มค่อนข้างมาก

หาผู้มีความรู้มาดำเนินการ	ร้อยละ 33.3
หลายหมู่บ้านร่วมมือกัน	ร้อยละ 44.8
องค์กรชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ	ร้อยละ 45.8
จัดตั้งกลุ่มบริการ	ร้อยละ 25.0
อื่น ๆ	ร้อยละ 6.3

6) ความคิดเห็นอื่น ๆ

นอกจากนี้ประชากรบางส่วนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอีก ดังนี้

ต้องการให้รัฐบาลส่งเสริม	ร้อยละ 44.2
อยากให้มือนักท่องเที่ยวมากกว่านี้	ร้อยละ 32.6
อยากให้ช่วยกันอนุรักษ์	ร้อยละ 9.3
ต้องการให้พัฒนาหมู่บ้าน	ร้อยละ 9.4
ต้องการให้พัฒนาอาชีพ	ร้อยละ 4.5

3.4 บริการการท่องเที่ยว

3.4.1 สถานบริการที่พัก

เขตพื้นที่ศึกษามีที่พัก 5 แห่ง มีห้องพักรวมกันประมาณ 112 ห้อง ดังตารางที่ 3.18 ที่พัก
ส่วนใหญ่เป็นบังกะโลขนาดเล็กมีแค่พัดลมหรือไม่มีเลย มุงหลังคาจาก หรือกระเบื้อง มีบริการห้องน้ำ
ส้วม ทั้งในและนอกห้องและพัดลม ราคาที่พักประมาณ 200-300 บาทต่อคืน บรรยากาศโดยทั่วไป
ของที่พักราค่อนข้างเป็นธรรมชาติมาก สำหรับอุทยานแห่งชาติมีที่พักเป็นบ้านสองหลัง คือ บ้านทิวสน
มี 4 ห้องนอน ห้องละ 6 คน บ้านสาวคำมี 3 ห้องนอน นอกจากนี้ยังมีบ้านรับรองอีก 2 หลัง 2 ห้อง
นอน สำหรับรับรองแขกพิเศษ ที่เกาะลิดีมีห้องพักอีก 3 หลัง นอกจากนี้ที่โรงเรียนบ้านบุโหลนยังมี
บ้านพักให้เช่าอีก 2 หลัง

ตารางที่ 3.18 บริการที่พักในพื้นที่ศึกษาหมู่เกาะเกตราตอนใต้

ชื่อที่พัก	ที่ตั้ง	จำนวนที่พัก	เบอร์โทรศัพท์	ราคา/คืน
อุทยานแห่งชาติเกาะเกตรา	อ่าวนุ่น	7 หลัง 12 ห้อง	-	-
นุโหลนรีสอร์ท	เกาะนุโหลนเล	20 ห้อง	-	ต่ำกว่า 500
แพนแซนด์รีสอร์ท	เกาะนุโหลนเล	35 ห้อง	01-7220279 (075) 219513	200-800
พังกาเบย์	เกาะนุโหลนเล	26 ห้อง	(075) 781532 711493	200
ปากน้ำรีสอร์ท	บ้านบ่อเจ็ดลูก	17 ห้อง	(075) 781109 781129	180-260
โรงเรียนนุโหลนเล	เกาะนุโหลนเล	2 หลัง	-	400 บาท

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

3.4.2 บริการนำเที่ยว

ในพื้นที่ศึกษาไม่มีบริการนำเที่ยวมาตรฐานโดยตรง นักท่องเที่ยวใช้วิธีเช่าเหมาเรือ และให้คนเรือแนะนำสถานที่ หรือขอให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติร่วมเดินทาง ดังนั้นการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จึงยังไม่มีมีทัศนียภาพที่มีคุณภาพ ชมรมธุรกิจเรือท่องเที่ยวปากบาราเป็นกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญการเดินทางเรือเช่าเหมาลำ สามารถให้คำแนะนำการท่องเที่ยวได้บ้าง

3.4.3 การสำรวจผู้ประกอบการ

1) การบริการนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจผู้ประกอบการ 23 ราย ประกอบด้วยบริการด้านที่พักและอาหาร 10 ราย และขายอุปกรณ์ดำน้ำ 1 ราย ขายตั๋วโดยสาร 1 ราย และค้าขายของชำ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ๆ ในชุมชนอีก 11 ราย สถานบริการเหล่านี้กระจายอยู่ในพื้นที่หลัก ๆ ได้แก่ บริเวณปากบารา นุโหลนเล

บุโหลณคอน และบ้านบ่อเจ็ดลูก บริการเหล่านี้มีนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เป็นทั้งคนท้องถิ่น ชาวไทย (ภาคใต้) และชาวต่างประเทศ (ยุโรปและอเมริกา)

ผู้ประกอบการแต่ละรายมีการให้บริการมากกว่า 1 ประเภท (ดังตารางที่ 3.19) ซึ่งพบว่า บริการร้านอาหารมีมากที่สุดถึง 20 ราย (ร้อยละ 86.9) รองลงมาคือ บริการล่องเรือ 11 ราย (ร้อยละ 47.8) บริการที่พักและทัศนศึกษาอย่างละ 10 ราย (ร้อยละ 43.5) บริการเรือคัมป์ ดำน้ำ และแคมป์ปิ้งอย่างละ 9 ราย (ร้อยละ 39.1) และบริการตกปลา 8 ราย (ร้อยละ 34.8) บริการอื่น ๆ ได้แก่ ศึกษาธรรมชาติ จัดประชุมสัมมนา เดินป่า ให้เช่าเรือ ให้เช่าอุปกรณ์ดำน้ำ ขายตั๋วโดยสารและคูนก

ตารางที่ 3.19 การบริการของผู้ประกอบการในพื้นที่ศึกษา

กิจกรรมที่ให้บริการ	จำนวน	ร้อยละ
ห้องพัก	10	43.5
ร้านอาหาร-ขายของชำ	20	86.9
เรือคัมป์	9	39.1
ศึกษาธรรมชาติ	6	26.1
ประชุม/สัมมนา	6	26.1
ทัศนศึกษา	10	43.5
เดินป่า	5	21.7
คูนก	1	4.3
ตกปลา	8	34.8
ดำน้ำ	9	39.1
เรือแคนู/เช่าเรือ	5	21.7
อุปกรณ์ดำน้ำ	4	17.4
ล่องเรือชมวิวน้ำเขียว	6	26.1
ขายตั๋ว	4	17.4
Camping	9	39.1
ล่องเรือ	11	47.8
	23	100.0

หมายเหตุ : มีการนับซ้ำ

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

3) ลักษณะสถานประกอบการ

สถานประกอบการแห่งแรกเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2532 และค่อยขยายตัวเพิ่มขึ้นปีละ 1-3 แห่ง จนถึงปี 2540 ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 11 แห่ง โดยจดทะเบียนในรูปแบบของบริษัทจำกัด 6 แห่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1 แห่ง และไม่จดทะเบียน 4 แห่ง สถานประกอบการทั้งหมดเป็นของคนไทยที่ร่วมลงทุนกับเพื่อน/ญาติ 6 ราย เป็นการลงทุนเพียงคนเดียว 5 ราย ในด้านการลงทุนมีเปิดเผยเพียงรายเดียวคือ 2 ล้านบาท ส่วนผู้ประกอบการอีก 12 ราย เป็นผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน

4) การบริหาร

สถานประกอบการแต่ละแห่งมีผู้บริหาร 1-3 คน เนื่องจากเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ส่วนพนักงานมีตั้งแต่ 3-22 คน ทำหน้าที่เป็นพนักงานขาย พนักงานบริการ และมัคคุเทศก์ ทั้งนี้พนักงานทั้งหมดเป็นชาวไทยและเป็นคนท้องถิ่น

5) ผู้ให้บริการ

สัดส่วนผู้มาใช้บริการระหว่างชาวไทยกับชาวต่างประเทศ พบว่ามีสัดส่วนของชาวไทยมากกว่าเล็กน้อยโดยเป็นคนท้องถิ่นเฉลี่ยร้อยละ 37.5 คนไทยภาคกลางร้อยละ 39.0 และชาวต่างประเทศร้อยละ 47.2 ซึ่งมาจากทวีปอเมริกาและยุโรปโดยเฉพาะเยอรมัน

6) การตลาด

การเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมติดต่อขอรับบริการบริการด้วยตนเอง ร้อยละ 51.4 รองลงมา มาใช้บริการโดยผ่านคนกลาง ร้อยละ 25.7 นอกนั้นมาโดยฝ่ายตลาด จัดหาร้อยละ 22.9

3.4.4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ

1) การบริการเชิงนิเวศ

ผู้ประกอบการให้ความคิดเห็นต่อกิจการของตนว่า เป็นกิจกรรมที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 43.5 เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ร้อยละ 43.5 เท่ากัน ไม่เป็นร้อยละ 4.3 และไม่ตอบร้อยละ 8.7 โดยมีค้ำประกันคือ ความเป็นธรรมชาติของสถานที่ที่มีการเน้นและให้คำแนะนำเรื่องการอนุรักษ์ร้อยละ 45.5 มีการนำเที่ยวดูปะการังและวิถีชีวิตชาวเลร้อยละ 18.2 และร้อยละ 36.3 ไม่แสดงความคิดเห็นใดๆ

2) ปัญหาในการประกอบการ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบการด้านการท่องเที่ยวพบว่า เป็นปัญหาค่อนักท่องเที่ยวเอง ในเรื่องอุปนิสัยและกิจกรรมที่ทำ ได้แก่ การทำลายปะการัง การทิ้งขยะไม่เลือกที่ ไม่ประหยัดน้ำ ส่งเสียงดัง เป็นต้น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 54.5 ปัญหารองลงมาคือ ความวิตกเรื่องภัยธรรมชาติ ร้อยละ 18.1 ไม่มีท่าเรือร้อยละ 9.1 ทั้งนี้มีผู้ไม่ตอบร้อยละ 18.1

3) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยในอนาคตว่า มีแนวโน้มพอใช้ได้ถึงร้อยละ 45.5 เพราะมีความคิดว่า คนไทยยังมีข้อจำกัดในเรื่องความเห็นแก่ตัว ชอบความสะดวกสบาย และไม่ค่อยรักษาความสะอาด อีกทั้งผู้ประกอบการเองก็มีการแข่งขันกันสูง เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่คิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะดีมากในอนาคต ให้ความเห็นว่าเป็นว่า นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจและศึกษารวมชาติมากยิ่งขึ้นเพราะความเจริญทางวัตถุที่มีมากจนเกิดความขัดแย้งในตนเอง ความคิดเห็นนี้มีเป็นอันดับรองลงมา คือ คิดเป็นร้อยละ 36.4 ส่วนผู้ที่คิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตจะไม่คึกคัก และผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็นมีสัดส่วนเท่ากับคือ ร้อยละ 9.1

3.5 ตลาดการท่องเที่ยว

3.5.1 การสำรวจข้อมูล

นักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาเป็นนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และใช้เวลากับความสงบจึงมีวัตถุประสงค์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม การจัดการการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ยังไม่มีความเข้มข้นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น จึงมักพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยังไม่เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

การศึกษาด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นการศึกษานักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มปัจจุบัน เพื่อทราบถึงลักษณะ วิธีการ กิจกรรมและความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว

1) วิธีการศึกษา

การศึกษาได้สำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวด้วยแบบสอบถามพร้อมกับสังเกตการณ์และสอบถามผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม 150 ชุด สอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย 105 ชุด ชาวต่างประเทศ 45 ชุด โดยสำรวจครอบคลุมพื้นที่ท่าเรือปากบารา เกาะนุโหลนเล และอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเภตราบริเวณอ่าวนุ่น ระหว่างวันที่ 1-11 กุมภาพันธ์ 2541 ดังตารางที่ 3.20 หนึ่งจำนวนแบบสอบถามระหว่างชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอิสระต่อกัน ไม่ได้สำรวจตามสัดส่วนของนักท่องเที่ยวจริง เนื่องจากชาวต่างประเทศมีสัดส่วนน้อยมาก

ตารางที่ 3.20 การกระจายข้อมูลที่สำคัญ

พื้นที่สำรวจ	นักท่องเที่ยวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปากบารา	32	30.5	23	11.8	55	36.7
นุโหลนเล	32	30.5	22	11.3	54	36.0
เภตรา	41	39.0	-	-	41	27.3
รวม	105	100.0	45	100.0	150	100.0

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

2) กลุ่มประชากรตัวอย่าง

นักท่องเที่ยวตัวอย่างเป็นชาวไทย 105 คน ชาวต่างประเทศ 45 คน นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มาจากบริเวณภาคใต้ (สงขลา สตูล และยะลา) ร้อยละ 86.7 และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 5.7 ส่วนชาวต่างประเทศเป็นนักท่องเที่ยวจากกลุ่มทวีปยุโรปมากที่สุด ร้อยละ 57.8 ทวีปอเมริกาเหนือร้อยละ 22.2 (ดังตารางที่ 3.21) ซึ่งจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวของหมู่เกาะเภตราส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น และใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิคมมาเที่ยวพักผ่อน และสัมมนา ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเภตรา (อ่าวนุ่น)

(1) ที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา (อ่าวนุ่น) สถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ ส่วนใหญ่เน้นบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นจึงอาจประมาณจำนวนนักท่องเที่ยวบริเวณอ่าวนุ่นได้ โดยใช้ข้อมูลเดียวกัน คือ มีนักท่องเที่ยว 31,478 คน ในปี 2539 เป็นผู้พักแรม 8,626 คน ไม่พักแรม 22,852 คน

ตารางที่ 3.21 แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว

แหล่งที่มาของ นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว		หมายเหตุ
	จำนวน	ร้อยละ	
ชาวไทย	105	100.0	สงขลา สตูล ยะลา สระแก้ว เชียงใหม่ สุพรรณบุรี สมุทรสาคร
กรุงเทพฯ	6	5.7	
ภาคใต้	91	86.7	
อื่นๆ	4	3.8	
ไม่ตอบ	4	3.8	
ชาวต่างประเทศ	45	100.0	เยอรมัน อังกฤษ อิตาลี ฝรั่งเศส อเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย มาเลเซีย สิงคโปร์
ยุโรป	26	57.8	
อเมริกาเหนือ	10	22.2	
โอเชียเนีย	6	13.3	
ไม่ทราบ	3	6.7	

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

(2) เกาะภูเก็ต เป็นเกาะที่มีที่พักแรม 4 แห่ง ห้องพัก 83 ห้อง จากข้อมูลของแพนแซนด์รีสอร์ท ปี 2540 (เฉพาะช่วงในฤดูท่องเที่ยว ตุลาคม 2539-มิถุนายน 2540) มีผู้พักแรม 3,180 คน จากห้องพัก 35 ห้อง เป็นชาวไทย 966 คน และชาวต่างประเทศ 2,214 คน (ดังตารางที่ 3.22) หากสถานบริการอื่นมีอัตราการเข้าพักเช่นเดียวกัน (โดยปกติมีอัตราการเข้าพักต่ำกว่าเล็กน้อย) ประมาณว่ามีผู้พักแรมบนเกาะภูเก็ตถึง 7,540 คน เป็นชาวไทย 2,290 คน และชาวต่างประเทศ 5,214 คน

(3) เกาะภูเก็ตตอน เป็นเกาะที่มีนักท่องเที่ยวน้อยมาก ปกติมีนักท่องเที่ยวบางส่วนและเที่ยวระหว่างเส้นทางเพื่อซื้ออาหารทะเลหรือศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การศึกษาประมาณว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยไม่เกิน 560 คน/ปี (ร้อยละ 24.5 ของนักท่องเที่ยวภูเก็ต) และชาวต่างประเทศ 344 คน/ปี รวมประมาณ 904 คน

(4) เกาะภูเก็ตไม้ไผ่ เป็นที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ มีนักท่องเที่ยวแวะเที่ยวและตั้งแคมป์บ้างแต่ไม่มาก มีชาวไทยแวะเที่ยวประมาณ 430 คน และชาวต่างประเทศ 524 คน รวม 954 คน

(5) เขาใหญ่ เป็นเกาะธรรมชาติที่มีจุดท่องเที่ยวน้อยแต่มีความน่าสนใจในการศึกษา ประมาณว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทย 217 คน ชาวต่างประเทศ 523 คน

(6) เกาะลิดี ประมาณว่ามีนักท่องเที่ยว 300 คน เป็นชาวไทยเกือบทั้งหมด

(7) หาดกาสิงห์ ประมาณ 300 คน เป็นชาวไทยเกือบทั้งหมด

(8) บ้านบ่อเจ็ดลูก ไม่มีสถิติอ้างอิงในการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวในอดีต แต่คาดว่ามิใช่ไปเยี่ยมเยือนไม่น้อยกว่า 100 คนต่อปี

ตารางที่ 3.22 นักท่องเที่ยวที่เข้าพัก ณ แพนแซนด์ รีสอร์ท ปี 2532-2540

พ.ศ.	2538	2539	2540
นักท่องเที่ยวทั้งหมด (คน)	2,751	2,874	3,180
นักท่องเที่ยวไทย (คน)	1,424	1,402	966
นักท่องเที่ยวต่างประเทศทั้งหมด (คน)	1,327	1,472	2,214
- ยุโรป (คน)	1,004	1,046	1,728
- อเมริกา (คน)	79	224	212
- เอเชีย (คน)	244	202	274

ที่มา : แพนแซนด์ รีสอร์ท

หมายเหตุ : ปี 2538 เริ่มจาก 15 ต.ค. 2537 ถึง 30 มิ.ย. 2538

2539 “ 15 ต.ค. 2538 ถึง 30 มิ.ย. 2539

2540 “ 15 ต.ค. 2539 ถึง 30 มิ.ย. 2540

3.5.2 จำนวนนักท่องเที่ยว

การประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวได้ใช้ข้อมูลนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ประกอบกับสัดส่วนการใช้บริการที่พักจากการสำรวจ นำมาประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา (ตารางที่ 3.23 และรูปที่ 3.17) ดังนี้

1) จำนวนนักท่องเที่ยวโดยรวม

นักท่องเที่ยวตามสถิติของอุทยานแห่งชาติ, ในปีงบประมาณ 2540 มี 29,045 คน ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากเที่ยวหรือผ่านพื้นที่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ อ่าวมุ่น เมื่อประเมินโดยคาดการณ์จากนักท่องเที่ยวที่ไม่ผ่านที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ ไปยังเกาะบุโหลนเลคาดว่ามีความปริมาณเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 ดังนั้นในปี 2540 จึงประมาณว่ามีนักท่องเที่ยว 31,950 คน

2) ส่วนนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจได้สอบถามความนิยมของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวมีส่วนการเดินทางไปยังพื้นที่ย่อยต่าง ๆ คือ

(1) ชาวไทย ร้อยละ 50.5 นิยมไปเกาะบุโหลนเลมากที่สุด รองลงมา คือ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติร้อยละ 33.3 เกาะบุโหลนคอนร้อยละ 12.4 และเกาะบุโหลนไม้ไผ่ร้อยละ 9.5 และเกาะลิดีร้อยละ 6.7

(2) ชาวต่างประเทศ ร้อยละ 66.7 นิยมไปเกาะบุโหลนเลมากที่สุด รองลงมาคือ เกาะบุโหลนไม้ไผ่และเขาใหญ่ร้อยละ 6.7 เท่ากัน เกาะบุโหลนคอนร้อยละ 4.4 จากการสำรวจไม่มีนักท่องเที่ยวไปที่ทำการอุทยานแห่งชาติฯ และเกาะลิดี

3) การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

จากส่วนนักท่องเที่ยวกับสถิติผู้พักแรมแพนแซนดรีสอร์ท เกาะบุโหลน นำมาประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

4) การพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยว

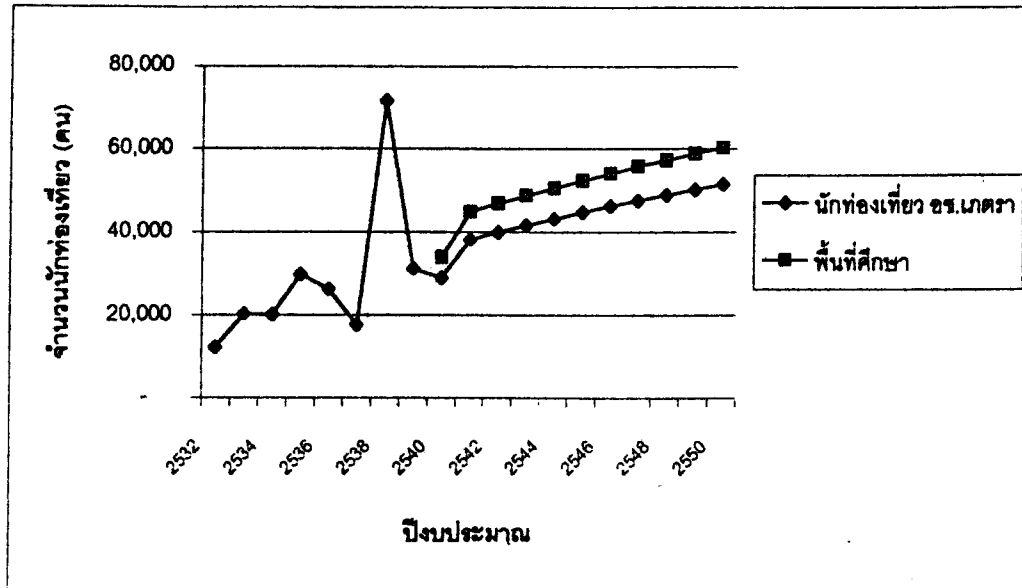
จากข้อมูลในอดีตซึ่งมีแนวโน้มไม่แน่นอน สามารถนำมาพิจารณาโดยใช้สมการถดถอยแบบยกกำลัง (Power Model) ที่มีความน่าเชื่อถือไม่มากนักแต่การศึกษาได้ใช้เพื่อเป็นแนวทางพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคตถึงปี 2550 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 50,244 คน โดยเฉลี่ยและเมื่อพิจารณาส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่ผ่านอุทยานแห่งชาติอีกประมาณร้อยละ 10 ในปี 2550 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยว 55,269 คน โดยเฉลี่ย

การพยากรณ์การกระจายนักท่องเที่ยวในพื้นที่ย่อยได้ใช้อัตราเพิ่มของอุทยานแห่งชาติบวกอัตราเพิ่มพิเศษ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยม (เกาะบุโหลนเล บ้านบ่อเจ็ดลูก เกาะลิดี) มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 7.8 คงที่เวลา 10 ปี (พิจารณาจากการขยายตัวของแพนดรีสอร์ท)

ตารางที่ 3.23 การพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวพื้นที่ศึกษา หมู่เกาะเกตราดอนใต้

ปีงบประมาณ	อช.เขตรา นักท่องเที่ยว	อัตราเพิ่ม	พื้นที่ ศึกษา	พื้นที่เฉพาะ						
				อ่าวนุ่น	บุโหลนเล	บุโหลน	บุโหลนไม้	บ่อเจ็ดลูก	กาลิงห์	ลิตี
2532	12,409									
2533	20,435	64.68								
2534	20,260	-0.86								
2535	29,975	47.95								
2536	26,327	-12.17								
2537	17,731	-32.65								
2538	71,776	304.81								
2539	31,282	-56.42								
2540	29,045	-7.15	34,017	29,045	7540	904	954	100	300	300
2541	38,343	32.01	44,907	38,343	8,128	975	1,028	132	396	396
2542	40,061	4.48	46,919	40,061	8,762	1,051	1,109	138	414	414
2543	41,697	4.08	48,834	41,697	9,446	1,132	1,195	144	431	431
2544	43,260	3.75	50,666	43,260	10,182	1,221	1,288	149	447	447
2545	44,760	3.47	52,422	44,760	10,977	1,316	1,389	154	462	462
2546	46,203	3.22	54,112	46,203	11,833	1,419	1,497	159	477	477
2547	47,595	3.01	55,742	47,595	12,756	1,529	1,614	164	492	492
2548	48,941	2.83	57,318	48,941	13,751	1,649	1,740	168	505	505
2549	50,244	2.66	58,845	50,244	14,823	1,777	1,876	173	519	519
2550	51,509	2.52	60,327	51,509	15,979	1,916	2,022	177	532	532

- หมายเหตุ :
- 1) ข้อมูลอดีตใช้สถิติอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา (อ่าวนุ่น)
 - 2) การพยากรณ์นักท่องเที่ยวปี 2541-2550 ของอุทยานแห่งชาติใช้สมการถดถอยแบบ Power
 - 3) ประมาณการนักท่องเที่ยวรวมพื้นที่ศึกษาพิจารณานักท่องเที่ยวที่ไม่ผ่านอ่าวนุ่น อีกประมาณ 4,972 คน (ประเมินจากนักท่องเที่ยวเกาะบุโหลนเลที่ไม่ไปอ่าวนุ่น)
 - 4) การประมาณการนักท่องเที่ยวพื้นที่เฉพาะประเมินจากสถิติผู้พักแรมและการสำรวจภาคสนาม
 - 5) การพยากรณ์นักท่องเที่ยวพื้นที่เฉพาะหมู่เกาะบุโหลนใช้อัตราเพิ่มร้อยละ 7.8 (สถิติแพนแซนดี้รีสอร์ท) ส่วนพื้นที่ใกล้เคียงฝั่งใช้อัตราเพิ่มของอุทยานแห่งชาติ

รูปที่ 3.17 การพยากรณ์นักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา และพื้นที่ศึกษา

3.5.3 คุณลักษณะและกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.24 แสดงคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มีรายละเอียด มีดังนี้

1) คุณลักษณะของนักท่องเที่ยว

(1) เพศและอายุของนักท่องเที่ยว

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นกลุ่มเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีสัดส่วนร้อยละ 56.1 ต่อ 43.9 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีสัดส่วนของเพศชายมากกว่าหญิง คือร้อยละ 52.3 ต่อ 47.7 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยกระจายอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี ถึงกลุ่มอายุ 25-34 ปี โดยมีสัดส่วนร้อยละ 41.4 และ 35.4 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศครึ่งหนึ่งอยู่ในกลุ่มอายุ 25-34 ปี คือร้อยละ 50.0 รองลงมาคือกลุ่มสูงอายุ 45-54 ปี และ 35-44 ปี ร้อยละ 19.0 และ 16.7 ตามลำดับ ดังนั้น นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจึงเป็นกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นกลุ่มวัยรุ่นมากกว่า

ตารางที่ 3.24 คุณลักษณะของนักท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	43	43.9	23	52.3
หญิง	55	56.1	21	47.7
อายุ				
ต่ำกว่า 15 ปี	5	5.1	-	-
15-24 ปี	41	41.4	4	9.5
25-34 ปี	35	35.4	21	50.0
35-44 ปี	15	15.2	7	16.7
45-54 ปี	3	3.0	8	19.0
55-64 ปี	-	-	2	4.8
65 ปีขึ้นไป	-	-	-	-
การศึกษา				
ประถมศึกษา	4	3.8	-	-
มัธยมศึกษา	3	2.9	4	8.9
อนุปริญญา	38	36.2	16	35.5
ปริญญาตรี	33	31.4	9	20.0
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.8	2	4.4
ไม่ตอบ	23	21.9	14	31.1
อาชีพ				
ข้าราชการ	34	32.4	1	2.2
นักธุรกิจ	7	6.7	3	6.7
ลูกจ้างธุรกิจ	2	1.9	4	8.9
เกษตรกร	2	1.9	-	-
รับจ้างทั่วไป	7	6.7	5	11.1
นักเรียน/นักศึกษา	36	34.3	4	8.9
แม่บ้าน	3	2.9	3	6.7
เกษียณอายุหรือว่างงาน	1	1.0	3	6.7
อาชีพอื่น ๆ	6	5.7	19	42.2
ไม่ตอบ	7	6.7	3	6.7

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.24 (ต่อ)

คุณลักษณะ	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับรายได้ (บาทต่อปี)	105	100.0		
ต่ำกว่า 50,000 บาท	16	15.2	-	-
50,001-100,000 บาท	15	14.3	-	-
100,001-200,000 บาท	17	16.2	-	-
200,001-400,000 บาท	7	6.7	-	-
400,000 บาท ขึ้นไป	2	1.9	-	-
ไม่ตอบ	48	45.7	-	-
ระดับรายได้ (บาทต่อปี)			45	100.0
ต่ำกว่า 480,000 บาท (US \$ 10,000)	-	-	6	13.3
480,001-960,000 บาท (\$ 10,001-20,000)	-	-	14	31.1
960,001-1,440,000 บาท (\$ 20,001-30,000)	-	-	4	8.9
1,440,001-1,920,000 บาท (\$ 30,001-40,000)	-	-	6	13.3
1,920,001-2,450,000 บาท (\$40,001-50,000)	-	-	2	4.4
2,450,000 บาทขึ้นไป (\$50,000 ขึ้นไป)	-	-	2	4.4
ไม่มีรายได้	-	-	3	6.7
ไม่ตอบ	-	-	8	17.8

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยน 1 US \$ = 48 บาท (ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2541)

(2) ระดับการศึกษา

กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศกว่าร้อยละ 50 มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาถึงปริญญาตรี โดยชาวไทยเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาร้อยละ 36.2 และปริญญาตรีร้อยละ 31.4 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศระดับอนุปริญญาร้อยละ 35.5 และปริญญา

ตรีร้อยละ 20.0 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวกระจายอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นที่มีการศึกษาและบุคคลวัยทำงาน ซึ่งสามารถหาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวได้

(3) อาชีพของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทยประกอบด้วยกลุ่มอาชีพหลัก 2 กลุ่ม คือ นักเรียน/นักศึกษาและข้าราชการ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 34.4, 32.4 ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีการประกอบอาชีพก่อนขึ้นเครื่องกระจาย ได้แก่ กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป นักธุรกิจ นักเรียน/นักศึกษาแม่บ้าน โดยส่วนใหญ่มีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10

(4) รายได้ของนักท่องเที่ยว

จากการพิจารณาระดับรายได้ของนักท่องเที่ยวปรากฏว่า ระดับรายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่ำกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เนื่องจากระดับค่าจ้างและเงินเดือนของชาวต่างประเทศโดยเฉพาะในยุโรปและอเมริกา สูงกว่าของประเทศไทยค่อนข้างสูง จึงทำให้ระดับรายได้แตกต่างกันมาก อีกทั้งในกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวไทยมักเป็นนักเรียน นักศึกษา ซึ่งยังไม่มีรายได้ ในสัดส่วนสูง ซึ่งมีรายได้ไม่มากนัก ร้อยละ 15.2 มีรายได้ไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี

ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 50,000-200,000 บาท ก็มีรายได้ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 16.2 และ ร้อยละ 14.3 ตามลำดับ ทั้งนี้สอดคล้องกับระดับอายุและระดับการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นและกำลังศึกษาหรือทำงานในระยะเริ่มต้น ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศซึ่งนอกจากจะมีรายได้มากกว่าแล้ว ยังมีการกระจายรายได้ในทุกระดับอีกด้วย

2) รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.25 แสดงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีวัตถุประสงค์หลักในการพักผ่อนสูงสุด ร้อยละ 51.9 รองลงมาคือท่องเที่ยววันหยุด ร้อยละ 32.7 แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยววันหยุด คือมีสัดส่วนถึงร้อยละ 68.2 รองลงมาคือ พักผ่อนร้อยละ 27.3 และเยี่ยมญาติ/เพื่อน ร้อยละ 2.3

(2) ลักษณะการเดินทาง

ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเหมือนกัน กล่าวคือ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.3 รองลงมาคือ กลุ่มญาติ คู่สมรส และกลุ่มทัวร์ มีสัดส่วนร้อยละ 15.2, 15.2 และ 8.6 ตามลำดับ ส่วน

ตารางที่ 3.25 รูปแบบในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์หลัก				
ท่องเที่ยววันหยุด	34	32.7	30	68.2
ธุรกิจ	-	-	-	-
ประชุม/สัมมนา	7	6.7	-	-
ราชการ	4	3.8	-	-
พักผ่อน/หาความบันเทิง	54	51.9	12	27.3
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	1	1.0	1	2.3
อื่น ๆ	4	3.8	1	2.3
ลักษณะการเดินทาง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)				
คนเดียว	4	3.8	4	8.9
คู่สมรส	16	15.2	8	17.7
ญาติ	16	15.2	5	11.1
เพื่อน	78	74.3	29	64.4
กลุ่มทัวร์	9	8.6	-	-
อื่น ๆ กลุ่มใหญ่รวม ๆ	2	1.9	-	-
จำนวนวันพักในพื้นที่				
1-3 วัน	83	79.1	4	10.0
4-7 วัน	11	10.5	18	45.0
8-14 วัน	2	2.0	8	20.0
15-30 วัน	1	1.0	5	12.5
31-60 วัน	-	-	5	12.5
จำนวนวันพักเฉลี่ย (วัน)	2.8	-	12.4	-
แหล่งข้อมูลที่ได้รับข่าวสารการท่องเที่ยว *				
บริษัททัวร์	7	6.7	1	2.2
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	18	17.1	1	2.2
สายการบิน	1	1.0	-	-
ญาติ/เพื่อน	69	65.7	23	51.1
โทรทัศน์	14	13.3	1	2.2
วารสาร	16	15.2	2	4.4
หนังสือนำเที่ยว	13	12.4	31	68.9
สิ่งตีพิมพ์โฆษณา	8	7.6	3	6.7
อื่น ๆ	2	1.9	2	4.4

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.25 (ต่อ)

คุณลักษณะ	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทข้อมูลข่าวสารที่ได้รับก่อนการท่องเที่ยว				
ประวัติศาสตร์และโบราณสถาน	11	10.5	15	33.3
ความงามทางวัฒนธรรม	6	5.7	17	37.8
พุทธศาสนาและธรรมะ	2	1.9	15	33.3
ชาวบ้าน	14	13.3	20	44.4
บริการและการแสดง	5	4.8	3	6.7
สภาพเศรษฐกิจและสังคม	15	14.3	5	11.1
ความงามทางธรรมชาติ	89	84.8	36	80.0
อื่น ๆ	-	-	5	11.1
การจัดการในการเดินทาง				
ด้วยตนเอง	43	41.0	38	86.4
บริษัททัวร์ในภาค	2	1.9	1	2.3
บริษัททัวร์ในกรุงเทพฯ	1	1.0	-	-
เพื่อน	50	47.6	5	11.4
อื่น ๆ	4	3.8	-	-

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

หมายเหตุ : มีน้บซ้ำ

กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ มากับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 64.4 คู่สมรส ร้อยละ 17.7 ญาติร้อยละ 11.1 และเดินทางคนเดียวร้อยละ 8.9

(3) ระยะเวลาพักของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีจำนวนวันพักเฉลี่ย 2.8 วัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีวันพักเฉลี่ยสูงถึง 12.4 วัน โดยชาวไทยส่วนใหญ่มีวันพักระหว่าง 1-3 วัน ร้อยละ 79.1 และ 4-7 วัน ร้อยละ 10.5 ส่วนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีวันพัก 4-7 วัน ร้อยละ 45.0 และ 8-14 วัน ร้อยละ 20.0 โดยมีผู้พัก 30 วันขึ้นไปมากถึงร้อยละ 12.5 ดังนั้นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจึงใช้เวลาในพื้นที่สูงกว่าชาวไทยมาก

(4) การได้รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว

ข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยมาก คือ การบอกกล่าวของญาติและเพื่อน ซึ่งชาวไทยได้รับข้อมูลจากสื่อนี้ถึงร้อยละ 65.7 รองลงมาคือข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประเทศไทย แต่มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 17.1 ส่วนชาวต่างประเทศ ได้รับข้อมูลจากหนังสือนำเที่ยวและคำบอกกล่าวของญาติและเพื่อนในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 68.9 และร้อยละ 51.1 จะเห็นได้ว่า นอกจากการให้ข้อมูลข่าวสารในสื่อที่น่าสนใจแล้ว การสร้างความประทับใจจะช่วยให้ข้อมูลที่ถูกคัดค้านักท่องเที่ยวได้ดีที่สุดทางหนึ่งด้วย

จากการสำรวจพบว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ ชีวิตชาวบ้านและการดำเนินชีวิตในชุมชน ตลอดจนความงดงามทางวัฒนธรรมและโบราณสถาน เป็นข้อมูลที่น่าสนใจ โดยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางธรรมชาติและชีวิตชาวบ้านอยู่ในความสนใจของชาวต่างประเทศ สูงถึงร้อยละ 80.0 และ 44.4 ตามลำดับ

(5) การจัดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมักจัดเตรียมการเดินทางด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างประเทศ (ร้อยละ 86.4) แต่ชาวไทยนิยมให้เพื่อนจัดการมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 47.6 และจัดการด้วยตนเองร้อยละ 41.0

3) จุดมุ่งหมายการเดินทางท่องเที่ยว

(1) นักท่องเที่ยวชาวไทย

แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมไปเที่ยวและพักผ่อน คือ บริเวณเกาะบุโหลนเล อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา และเกาะตะรุเตามากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากมีหาดที่สวยงาม สะอาด และผู้คนไม่มากนัก ส่วนเกาะอาดัง-ราวี เกาะหลีเป๊ะ และเกาะไข่ ได้รับความนิยมรองลงมา เนื่องจากเป็นเกาะเล็กและอยู่ไกล

(2) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมไปเกาะบุโหลนเลมากที่สุด เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวไทย รองลงมาคือเกาะตะรุเตา อาดัง-ราวี และหลีเป๊ะ

ตารางที่ 3.26 แสดงแหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเที่ยว

4) รายได้จากการท่องเที่ยว

รายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดแต่ในการศึกษาได้ประเมินจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามหมวดต่าง ๆ เพื่อหาการใช้จ่ายโดยเฉลี่ย (เน้นเฉพาะที่จ่ายในพื้นที่) ดังแสดงในตารางที่ 3.27

ตารางที่ 3.26 แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

แหล่งท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกาะบุโหลนเล	53	50.5	30	66.7
เกาะบุโหลนจั่นก (เกาะบุโหลนไม้ไผ่)	10	9.5	3	6.7
เกาะบุโหลนดอน	13	12.4	2	4.4
เกาะเกตรา	26	24.8	-	-
เขาใหญ่	5	4.8	3	6.7
เกาะอาดัง-ราวี	17	16.2	11	24.4
เกาะหลีเป๊ะ	16	15.2	9	20.0
เกาะตะรุเตา	34	32.4	19	42.2
เกาะหินงาม	14	13.3	6	13.3
เกาะกาดตา	5	4.8	-	-
เกาะบาตอง	4	3.8	1	2.2
เกาะไข่	13	12.4	3	6.7
เกาะเหลาเหลียง	1	1.0	-	-
หาดกาสิงห์	7	6.7	-	-
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา	35	33.3	-	-
เกาะลิคิ	7	6.7	-	-

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

หมายเหตุ : มีน้บ้ำ

(1) นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากจำนวนผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 44.8 ได้ประมาณค่าใช้จ่ายต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้เฉลี่ย 1282.2 บาท โดยมีรายจ่ายสูงสุดเป็นค่าอาหาร/เครื่องดื่ม เฉลี่ย 385.4 บาท (ร้อยละ30.1) รองลงมา เป็นค่าซื้อของและค่าที่พัก (เฉลี่ย 262.0 และ 243.4 บาท) น่าสังเกตว่า นักท่องเที่ยวในบริเวณนี้มีภูมิลำเนาอยู่แถบจังหวัดยะลา สตูล และสงขลาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวจึงไม่สูงมากนัก

ตารางที่ 3.27 ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ประเภทค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย (บาท/คน)			
	เฉลี่ย (บาท)	ร้อยละ	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)
ชาวไทย (ร้อยละ 44.8)				
ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม	385.4	30.0	100	3,000
ค่าพาหนะ (ท้องถิ่น)	182	14.2	100	2,500
ค่าทัวร์โปรแกรมในท้องถิ่น	55.0	4.3	100	1,700
ค่าที่พัก	243.4	18.9	100	7,000
ค่าชมการแสดงบันเทิง	-	-	-	-
ค่าซื้อของ	262.0	20.4	100	3,000
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	154.9	12.1	200	4,000
รวม	1,282.2	100.0	-	-
ชาวต่างประเทศ (ร้อยละ 66.7)				
ค่าอาหาร/เครื่องดื่ม	1,257.0	32.7	200	8,000
ค่าพาหนะ (ท้องถิ่น)	444.3	11.6	200	1,600
ค่าทัวร์โปรแกรมในท้องถิ่น	143.0	3.7	100	300
ค่าที่พัก	1,038.5	27.0	140	7,000
ค่าชมการแสดงบันเทิง	366.7	9.5	500	600
ค่าซื้อของ	282.5	7.3	100	1,000
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	314.0	8.2	200	1,000
รวม	3,845.7	100.0	-	-

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเฉพาะผู้ให้ข้อมูล

(2) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศร้อยละ 66.7 ที่ให้ข้อมูลครั้งนี้ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการท่องเที่ยวถึง 3,845.7 บาทต่อคน ซึ่งสูงกว่าชาวไทยกว่า 3 เท่า โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร/เครื่องดื่มเฉลี่ย 1,257.0 บาท (ร้อยละ 32.7) รองลงมาคือ ค่าที่พัก เฉลี่ย 1,038.5 บาท ซึ่งค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ สูงกว่าค่าใช้จ่ายของชาวไทยทุกประเภท ทั้งนี้เพราะชาวต่างประเทศมีวันหยุดเฉลี่ยที่ยาวนานและการเดินทางที่ไกลกว่าชาวไทยมาก

3.5.4 กิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมหลากหลายระหว่างการท่องเที่ยว จากการสำรวจกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยทั่วไป และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกิจกรรมที่สะท้อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดูปะการัง (ดำน้ำผิว ดำน้ำลึก) การพายเรือใบ (แคนู คะยัค) ดูนก ดูสัตว์ เป็นต้น ตารางที่ 3.28 แสดงกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา สรุปได้ว่า

1) กิจกรรมของนักท่องเที่ยว

(1) นักท่องเที่ยวชาวไทย กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีเฉลี่ย 4.9 กิจกรรม กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบทั่วไป ใกล้เคียงกันคือเฉลี่ย 2.8 และ 2.7 กิจกรรมตามลำดับ ได้แก่ การท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแบบทัศนศึกษา การพักผ่อน ดาอากาศ และการจับจ่าย ชื้อของ เป็นต้น

กิจกรรมเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมมากที่สุดคือ การศึกษาธรรมชาติ โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 46.7 รองลงมาคือ ทางเดินที่พักผ่อน ดูปะการังน้ำตื้น ดูนก/ดูสัตว์ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 33.4., 33.3, และ 19.1 ตามลำดับ

(2) ชาวต่างประเทศ กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีมากกว่าชาวไทยคือเฉลี่ย 5.8 กิจกรรม โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีมากกว่าคือกิจกรรมเชิงนิเวศเฉลี่ย 3.4 กิจกรรม ที่นิยมมากที่สุดคือ ดูปะการังน้ำตื้น (ร้อยละ 66.7) รองลงมาคือ พายเรือชมสถานที่ ร้อยละ 51.1 ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การดูนก/สัตว์ เดินป่า มีสัดส่วนสูงเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 46.7 และ 40.0)

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไปมีสัดส่วนใกล้เคียงกับชาวไทย โดยมีกิจกรรมเฉลี่ยเพียง 2.7 กิจกรรมเท่านั้น แต่กิจกรรมที่ทำแตกต่างกันกล่าวคือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมพักผ่อนและอาบแดดคิดเป็น ร้อยละ 84.4 และ 82.2 ส่วนชาวไทยนิยมพักผ่อนและถ่ายรูป ร้อยละ 83.8 และ 57.8

ตารางที่ 3.28 กิจกรรมของนักท่องเที่ยว

กิจกรรมของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไป				
เยี่ยมชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	30	28.6	7	15.6
เข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม	3	2.9	1	2.2
ล่องเรือทัวร์ (cruising)	15	14.3	4	8.9
กระดานโต้ลม	1	1.0	4	8.9
ชีวิตกลางคืน	2	1.9	1	2.2
ไปเที่ยวซื้อของ	19	18.1	9	20.0
ประชุม/สัมมนา	10	9.5	-	-
ธุรกิจ	3	2.9	-	-
อาบแดด/กิจกรรมชายหาด	34	32.4	37	82.2
ตกปลา	21	20.0	3	6.7
พักผ่อน	88	83.8	38	84.4
ถ่ายรูป	54	51.4	26	57.8
เฉลี่ย (กิจกรรม)	2.7	-	2.7	-
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
ศึกษารวมชาติ	49	46.7	10	22.2
พายเรือชมสถานที่	3	2.9	23	51.1
เดินป่าละเมาะ	11	10.5	18	40.0
ดูนก/ดูสัตว์	20	19.1	21	46.7
เดินป่าค้างแรม	13	12.4	10	22.2
ขี่จักรยานขึ้นเขา	1	1.0	-	-
ปีนเขา/ไต่เขา	11	10.5	2	4.4
เที่ยวดำ	6	5.7	5	11.1
กางเต็นท์พักแรม	35	33.4	7	15.6
ล่องแพ	5	4.8	-	-
พายเรือแคนู คะยัค	1	1.0	2	4.4
ดูปะการังน้ำตื้น	35	33.3	30	66.7
ดำน้ำ	9	8.6	2	4.4
ศึกษาห้องฟ้า/ดูดาว	16	15.2	-	-
เฉลี่ย (กิจกรรม)	2.8	-	3.4	-
เฉลี่ยรวม (กิจกรรม)	4.9	-	5.8	-

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

หมายเหตุ : มีการนับซ้ำ

2) พฤติกรรมการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว

ด้านพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว ที่ได้จากการสอบถามด้านต่าง ๆ (ตารางที่

3.29) สรุปได้ดังนี้

(1) นักท่องเที่ยวชาวไทย

นักท่องเที่ยวมีการศึกษาข้อมูลก่อนเดินทางมาบ้าง ร้อยละ 51.4 ได้เตรียมอุปกรณ์ใด ๆ ด้วยตนเอง ร้อยละ 63.4 เมื่อถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมักศึกษาสิ่งที่มีอยู่ ร้อยละ 41.0 ไม่ได้เข้าไป ร้อยละ 30.5 การพบปะพูดคุยกับผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวมีการสนทนากันในเรื่องทั่วไป ร้อยละ 49.5 เรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรน้อยมากเพียง ร้อยละ 8.6 มีการทักทายกับคนท้องถิ่น ร้อยละ 32.4 แต่มีมากถึงร้อยละ 24.8 ไม่ได้คุยอะไรกับคนท้องถิ่นเลย ส่วนร้อยละ 22.9 คุยกับคนท้องถิ่นเรื่องความเป็นอยู่

ในการท่องเที่ยวใช้คนนำทางให้บริการทั่วไปเพียง ร้อยละ 21.0 ให้ข้อมูล ร้อยละ 17.1 มีการใช้คู่มือเดินทางมากร้อยละ 12.4 ใช้เป็นบางครั้ง ร้อยละ 13.3 ไม่ได้ใช้สูงถึงร้อยละ 55.2 แต่ไม่ได้ใช้คนนำทางถึงร้อยละ 42.9 ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 38.1 มองผ่านป้ายข้อมูลต่าง ๆ แต่อ่านทุกครั้ง ร้อยละ 30.5

นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อมดี โดยร้อยละ 38.1 ไม่ส่งเสียงดังแต่มี ร้อยละ 34.0 ขอมรับว่าส่งเสียงดังเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่ทราบและไม่มีการเก็บสิ่งของหรือเด็ดดอกไม้ ร้อยละ 63.8 มีทำเป็นบางครั้งเพียง ร้อยละ 15.2 การเก็บปะการัง การตกปลา/ล่าสัตว์ การทิ้งขยะมี น้อยมาก โดยร้อยละ 77.1, 75.2 และ 79.0 ตามลำดับ ที่ไม่ได้ทำ โดยมีร้อยละ 58.4 และ 7.0 ทำเป็น บางครั้งตามลำดับ

นักท่องเที่ยวร้อยละ 79.0 ทิ้งขยะลงถังรองรับเพียง ร้อยละ 3.0 ขนกลับที่พักเมื่อพบ เห็นขยะตกหล่น ร้อยละ 53.3 มักเก็บเป็นบางครั้งมีถึงร้อยละ 26.7 จะเก็บทุกครั้งที่เจอ

เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวถึง ร้อยละ 63.8 นำไปเล่าให้ผู้อื่นฟังต่อมีการ ศึกษาเพิ่มเติมเพียง ร้อยละ 15.2

(2) ชาวต่างประเทศ

ชาวต่างประเทศไม่ต่างจากชาวไทยมากนัก โดยร้อยละ 44.4 มีการศึกษาข้อมูลการ เดินทางมาบ้าง และมีถึงร้อยละ 31.1 ที่ศึกษามาอย่างดี ร้อยละ 71.1 เตรียมอุปกรณ์ก่อนเดินทาง ด้วยตนเอง รวมทั้ง ร้อยละ 40.0 ชาวต่างประเทศเข้าเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแต่ไม่ได้ศึกษา จริงจัง ชาวต่างประเทศนิยมพบปะสนทนากับคนท้องถิ่น เรื่องความเป็นอยู่ ร้อยละ 48.9 ทักทายคน ท้องถิ่น ร้อยละ 33.3

ตารางที่ 3.29 พฤติกรรมการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบริเวณชุมชนปากน้ำ จ.สตูล

การปฏิบัติตัว	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	105	100	45	100
การศึกษาข้อมูลก่อนเดินทาง				
ศึกษามาก่อนมาก	14	13.3	14	31.1
ศึกษามาบ้าง	54	51.4	20	44.4
ไม่ได้ศึกษา	19	18.1	1	2.2
ไม่ตอบ	18	17.1	10	22.2
การเตรียมอุปกรณ์ก่อนเดินทาง				
เตรียมด้วยตนเอง	67	63.8	32	71.1
มีผู้จัดให้	17	16.2	3	6.7
ไม่ได้เตรียม	7	6.7	2	4.4
ไม่ตอบ	14	13.3	8	17.8
การศึกษาในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว				
ศึกษาสิ่งที่มียู่	43	41.0	4	8.9
เข้าเยี่ยมชมแต่ไม่ศึกษา	4	3.8	18	40.0
ไม่ได้ไปชม	32	30.5	12	26.7
ไม่ตอบ	26	24.8	11	24.4
การพบปะสนทนาผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว				
คุยเกี่ยวกับทรัพยากร	9	8.6	3	6.7
คุยเรื่องทั่วไป	52	49.5	19	42.2
ไม่ได้คุย	23	21.9	11	24.4
ไม่ตอบ	21	20.0	12	26.7
การพบปะสนทนากับคนท้องถิ่น				
คุยเกี่ยวกับความเป็นอยู่	24	22.9	22	48.9
ทักทาย	34	32.4	15	33.3
ไม่ได้คุย	26	24.8	1	2.2
ไม่ตอบ	21	20.07	7	15.6

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.29 (ต่อ)

การปฏิบัติตัว	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	105	100	45	100
การใช้ประโยชน์จากคนนำทาง				
ให้ข้อมูลต่าง ๆ	18	17.1	3	6.7
ให้บริการทั่วไป	22	21.0	6	13.3
ไม่ได้ใช้	45	42.9	24	53.3
ไม่ตอบ	20	19.0	12	26.7
การใช้คู่มือเดินทาง				
ใช้มาก	13	12.4	17	37.8
ใช้เป็นบางครั้ง	14	13.3	14	31.1
ไม่ได้ใช้	58	55.2	5	11.1
ไม่ตอบ	20	19.0	9	20.0
การอ่านป้ายข้อมูลในพื้นที่				
อ่านทุกครั้ง	32	30.5	12	26.7
มองผ่าน	40	38.1	18	40.0
ไม่สนใจ	6	5.7	2	4.4
ไม่ตอบ	27	25.7	13	28.9
ขีดเขียนฝาผนัง/ต้นไม้				
ไม่ได้ทำ	81	77.1	38	84.4
เป็นบางครั้ง	3	2.9	1	2.2
บ่อย ๆ เพราะชอบ	-	-	-	-
ไม่ตอบ	-	-	6	13.3
การส่งเสียงดัง				
ไม่ได้ส่งเสียงดัง	40	38.1	34	75.6
เป็นบางครั้ง	36	34.0	4	8.9
บ่อย ๆ เพราะสนุกดี	11	10.5	-	-
ไม่ตอบ	18	17.1	7	15.6
เก็บสิ่งของและเด็ดต้นไม้				
ไม่ได้ทำ	67	63.8	36	80.0
ทำเป็นบางครั้ง	16	15.2	3	6.7
ทำบ่อย ๆ เพราะสนใจ	1	1.0	-	-
ไม่ตอบ	21	20.0	6	13.3

(มีต่อ)

ตารางที่ 3.29 (ต่อ)

การปฏิบัติตัว	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	105	100	45	100
เก็บหักปะการัง				
ไม่ได้ทำ	81	77.1	36	80.0
ทำเป็นบางครั้ง	3	2.9	3	6.7
ทำบ่อย ๆ	1	1.0	-	-
ไม่ตอบ	20	19.0	6	13.3
ตกปลาหรือล่าสัตว์				
ไม่ได้ทำ	79	75.2	34	75.6
ทำเป็นบางครั้ง	5	4.8	3	6.7
ทำบ่อย ๆ เพราะชอบ	1	1.0	-	-
ไม่ตอบ	20	19.0	8	17.8
การเก็บและทิ้งขยะ				
ทิ้งในที่รองรับ	83	79.0	32	71.1
เก็บกลับที่พัก	4	3.0	-	-
ทิ้งทั่วไป	1	1.0	2	4.4
ไม่ตอบ	17	16.2	11	24.4
เมื่อพบขยะตกหล่น				
เก็บทุกครั้งที่เจอ	28	26.7	24	53.3
เก็บเป็นบางครั้ง	56	53.3	11	24.4
ไม่เก็บ เป็นหน้าที่ผู้อื่น	1	1.0	2	4.4
ไม่ตอบ	20	19.0	8	17.8
เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว				
ศึกษาเพิ่มเติม	16	15.2	7	15.6
เล่าให้ผู้อื่นฟัง	67	63.8	29	64.4
ไม่ได้ทำอะไร	2	1.9	-	-
ไม่ตอบ	20	19.0	9	20.0

ที่มา : จากการสำรวจโดย วท.

การใช้ประโยชน์คนนำทางในการให้ข้อมูลมีผู้น้อยรวมกันเพียง ร้อยละ 20.0 แต่ผู้ไม่ใช้บริการมีอยู่ถึง ร้อยละ 53.3 สูงกว่าชาวไทย การใช้คู่มือเดินทางเป็นสิ่งที่ชาวต่างประเทศใช้มาก ร้อยละ 37.8 ใช้เป็นบางครั้ง ร้อยละ 31.1 มีผู้ไม่ใช้ถึง ร้อยละ 11.1 ชาวต่างประเทศให้ความสนใจอ่านป้ายทุกครั้ง ถึงร้อยละ 26.7 แต่มองคนผ่าน ๆ ถึงร้อยละ 40.0

นักท่องเที่ยวไม่นิยมเขียนฝาผนังต้นไม้ ร้อยละ 84.4 ไม่ส่งเสียงดัง ร้อยละ 75.6 สูงกว่าชาวไทยและมีส่งเสียงดังเป็นบางครั้งเพียงร้อยละ 8.9 ไม่เด็ดดอกไม้ ร้อยละ 80.0

การเก็บหักปะการัง ตกปลา/ล่าสัตว์ ไม่เป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ (ไม่ได้ทำ ร้อยละ 80.0 และ 75.6 ตามลำดับ) ร้อยละ 71.1 ทิ้งขยะในที่รองรับ มีการพบเห็นขยะแล้วเก็บทุกครั้ง และเก็บเป็นบางครั้ง ร้อยละ 53.3 และ 24.4 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวนิยมเล่าให้อื่นฟังหลังกลับจากการท่องเที่ยว ร้อยละ 64.4

กล่าวโดยสรุป เห็นได้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีพฤติกรรมปฏิบัติตัวค่อนข้างดีในการท่องเที่ยว มีเพียงเรื่องการส่งเสียงดังของชาวไทย การเก็บเด็ดต้นไม้ การเก็บปะการัง ที่ยังมีผู้ปฏิบัติเป็นบางครั้งอยู่บ้าง

3.5.5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

1) ความคิดเห็นต่อสิ่งดึงดูดใจและบริการท่องเที่ยว

จากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจและบริการท่องเที่ยว ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างมีความคิดเห็นว่สิ่งดึงดูดใจและบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ดีและพอใช้ เป็นที่ชื่นชอบและประทับใจ ดังแสดงในตารางที่ 3.30 กล่าวคือ

(1)ชาวไทย มีความคิดเห็น ดี-ดีมาก ในสิ่งดึงดูดใจที่เป็นความงดงามทางธรรมชาติ (4.3) มากที่สุด โดยมีเรื่องการต้อนรับของคนท้องถิ่น และพาหนะการเดินทาง เป็นสิ่งดึงดูดใจรองลงมา ส่วนเรื่องอื่นๆ คะแนนอยู่ในระดับมากกว่า 3.5 ซึ่งนับว่าดี

(2)ชาวต่างประเทศ มีความพึงพอใจเกินกว่าระดับคะแนน 4 จำนวน 2 เรื่องคือ ความงดงามทางธรรมชาติ และการต้อนรับของคนในท้องถิ่น รวมไปถึงบริษัททัวร์ด้วย ซึ่งมีคะแนนใกล้เคียงมาก (3.9) ส่วนเรื่องโบราณสถาน สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม และพาหนะการเดินทาง ต่างก็มีระดับคะแนนที่แสดงถึง ความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงดี สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ เรื่องการแสดงออกทางวัฒนธรรม ที่ชาวต่างประเทศให้ระดับคะแนนเพียง 2.7 ซึ่งต่ำที่สุด

2) ความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คมนำทาง/มัคคุเทศก์ ป้ายบอกทาง และสถานที่จำหน่ายอุปกรณ์) อยู่ในระดับพอใช้-ดี (คะแนนระหว่าง 3-4) (ดังแสดงในตารางที่ 3.31) โดยชาวต่างประเทศให้คะแนนสถานที่จำหน่ายอุปกรณ์และเส้นทางศึกษาธรรมชาติเฉลี่ย 4 ในขณะที่ชาวไทยให้คะแนนไม่เกิน 4 ทุกรายการ

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นภาระกิจของทุกคนที่ต้องช่วยกัน โดยภาระกิจหลักเป็นของผู้เป็นเจ้าของพื้นที่หรือผู้ดูแลพื้นที่ ในระยะที่ผ่านมาการจัดการสิ่งแวดล้อมมีประสบปัญหาการขาดงบประมาณในการจัดการ การจัดเก็บเงินค่าจัดการสิ่งแวดล้อมจากนักท่องเที่ยวเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 50.5 ชาวต่างประเทศร้อยละ 51.1 มีความเห็นสนับสนุนให้เก็บจากนักท่องเที่ยว ผู้ไม่เห็นด้วยมีร้อยละ 11.5 และ 13.3 ตามลำดับ โดยมีผู้ไม่ออกความเห็นสูงมาก คือชาวไทยไม่มีความเห็นร้อยละ 38.1 ชาวต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 35.5 (ตารางที่ 3.32)

วิธีการเก็บที่เหมาะสมส่วนใหญ่เห็นควรให้รวมไว้ในค่าบริการตามใจสมัคร (ชาวไทยร้อยละ 15.2 ชาวต่างประเทศ ร้อยละ 8.9) และการรวมอยู่ในค่าบริการถือเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งมีผู้เห็นด้วย (ชาวไทยร้อยละ 14.3 ชาวต่างประเทศร้อยละ 2.2) อัตราที่นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายมีตั้งแต่ 1 บาท/คน ไปจนถึง 1,000 บาท สำหรับชาวไทย ส่วนชาวต่างประเทศยินดีที่จะจ่ายตั้งแต่ 50 บาทจนถึงกว่า 200 บาท โดยผู้ที่ยินดีจ่ายสูงกว่า 100 บาท มีร้อยละ 8.7 สำหรับชาวไทย และร้อยละ 13.2 สำหรับชาวต่างประเทศ เมื่อคิดค่าเฉลี่ยแล้ว ปรากฏว่าชาวไทยและชาวต่างประเทศยินดีจ่ายในอัตราเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 109.4 และ 110.0 บาท/คน ตามลำดับ

ตารางที่ 3.30 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อบริการท่องเที่ยว

สิ่งดึงดูดใจ	ความคิดเห็น						คะแนน
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ไม่ดี (2)	ไม่ดีย่างยิ่ง (1)	รวม	
ชาวไทย (105 ชุด)							
1. ความงามทางธรรมชาติ	35	50	8	-	-	93	4.3
2. โบราณสถาน	5	21	22	1	-	49	3.6
3. สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม	5	22	22	2	1	52	3.5
4. การแสดงทางวัฒนธรรม	1	16	25	5	1	48	3.2
5. การต้อนรับของคนในท้องถิ่น	15	44	23	4	1	87	3.8
6. บริษัททัวร์	2	28	17	3	-	50	3.6
7. สถานที่พัก	13	34	36	5	-	88	3.6
8. พาหนะเดินทาง/การเดินทาง	8	55	24	3	-	90	3.8
ชาวต่างประเทศ (45 ชุด)							
1. ความงามทางธรรมชาติ	33	10	-	-	-	43	4.8
2. โบราณสถาน	5	9	2	6	1	23	3.5
3. สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม	5	11	4	5	-	25	3.6
4. การแสดงทางวัฒนธรรม	3	1	3	5	3	15	2.7
5. การต้อนรับของคนในท้องถิ่น	16	21	2	-	-	39	4.4
6. บริษัททัวร์	4	5	3	1	-	13	3.9
7. สถานที่พัก	10	23	7	1	-	41	4.0
8. พาหนะเดินทาง/การเดินทาง	4	19	16	3	-	42	3.6

ที่มา : จากการสำรวจและวิเคราะห์โดย วท.

หมายเหตุ : ให้ค่าน้ำหนักความคิดเห็น ดีมาก-ไม่ดีย่างยิ่ง เท่ากับ 5-1 คะแนน = ผลคูณของค่าน้ำหนักกับคะแนน
ความคิดเห็นหารด้วยจำนวนรวมผู้ตอบ ผลที่ได้แสดงถึง ระดับของสิ่งดึงดูดใจและบริการ ส่วนคะแนน
เฉลี่ยคิดจากผู้ตอบ

ตารางที่ 3.31 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่

การจัดตั้งอำนวยความสะดวก	ความคิดเห็น					รวม	คะแนน
	ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ (3)	ไม่ดี (2)	ไม่ดีย่างยิ่ง (1)		
ชาวไทย							
1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	9	35	25	10	-	79	3.5
2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	9	36	23	1	1	70	3.7
3. คมนำทาง/มัคคุเทศก์	5	29	28	5	-	67	3.5
4. ป้ายบอกทาง	6	42	17	14	-	79	3.5
5. สถานที่จำหน่ายอุปกรณ์	10	30	18	5	-	63	3.7
ชาวต่างประเทศ (138 ชุด)							
1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	-	15	4	1	1	21	3.6
2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	7	10	6	1	-	24	4.0
3. คมนำทาง/มัคคุเทศก์	2	7	1	1	-	11	3.9
4. ป้ายบอกทาง	2	2	14	1	-	19	3.3
5. สถานที่จำหน่ายอุปกรณ์	12	20	5	-	1	38	4.1

ที่มา : จากการสำรวจและวิเคราะห์โดย วท.

หมายเหตุ : ให้ค่าน้ำหนักความคิดเห็น ดีมาก-ไม่ดีย่างยิ่ง เท่ากับ 5-1 คะแนน = ผลคูณของค่าน้ำหนักกับคะแนนความคิดเห็นหารด้วยจำนวนรวมผู้ตอบ ผลที่ได้แสดงถึง ระดับของสิ่งดึงดูดใจและบริการ ส่วนคะแนนเฉลี่ยคิดจากผู้ตอบ

ตารางที่ 3.32 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

คำรักษาสีงแวดล้อม	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	105	100	45	100
การเก็บคำรักษาสีงแวดล้อม				
เห็นด้วย	53	50.5	23	51.1
ไม่เห็นด้วย	12	11.5	6	13.3
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ	40	38.1	16	35.5
วิธีการเก็บรายได้อัรรักษาสีงแวดล้อม				
การบริจาค	16	15.2	4	8.9
รวมในค่าบริการ	15	14.3	1	2.2
เจ้าหน้าที่ระลึล	-	-	-	-
อื่น ๆ	1	2.9	1	2.2
ไม่ตอบ	73	69.5	39	86.7
อัตราที่ยินดีจ่าย (บาท/คน)				
1	3	2.9	-	-
5	5	4.8	-	-
6	-	-	-	-
10	9	8.6	-	-
20	3	2.9	-	-
30	1	1.0	-	-
50	4	3.8	9	20.0
60	-	-	1	2.2
70	1	1.0	-	-
100-200	5	4.8	4	8.8
มากกว่า 200	4	3.9	2	4.4
ไม่มีควมเห็น	70	66.7	29	64.4
เฉลี่ยเฉพาะผู้ตอบ	109.4 บาท/คน		110.0 บาท/คน	
สูงสุด	1,000 บาท/คน		350 บาท/คน	

ที่มา : จากการสำรวจของ วท. พ.ศ. 2541

3.6 พื้นที่ท่องเที่ยวเฉพาะแห่ง

จากการสำรวจทรัพยากรตามในพื้นที่ศึกษาต่างๆ สามารถแบ่งกลุ่มพื้นที่เป็น 3 กลุ่มตามที่ตั้งและการจัดการพื้นที่คือ 1) กลุ่มหมู่เกาะบุโหลนประกอบด้วย เกาะบุโหลนเล เกาะบุโหลนคอน เกาะบุโหลนไม้ไผ่ หินแพ หินขาวและเกาะอาฮัม 2) กลุ่มอ่าวนุ่น ประกอบด้วยอ่าวนุ่น เกาะเขาใหญ่ และเกาะลิดี 3) กลุ่มบ่อเจ็ดลูก ประกอบด้วยบ้านบ่อเจ็ดลูกและหาดกาลิงห์

ข้อมูลโดยสรุปในพื้นที่เฉพาะแห่งที่สำรวจจำนวน 9 พื้นที่ มีดังนี้

1) เกาะลิดี

เป็นเกาะแผ่ขนาดเล็ก เรียกว่า เกาะลิดีเล็กและเกาะลิดีใหญ่ เมื่อน้ำลงต่ำสุดเกาะอาจจะเชื่อมต่อกันด้วยหาดทราย อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปทางใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากฝั่งทางทิศตะวันออกเพียง 3.5 กิโลเมตร เกาะลิดีมีหาดทรายสั้น ๆ อยู่ทางตอนเหนือและทางใต้ของเกาะ

น้ำในบริเวณรอบเกาะลิดีมีความขุ่นมาก ระยะของการมองเห็นที่พิจารณาได้มีเพียง 1-2 เมตร แนวปะการังพบได้ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะลิดีใหญ่ ส่วนเกาะลิดีเล็ก (มีที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ และหน่วยพิทักษ์รังนกแอนกีนรังของเอกชน) จากการสำรวจพบปะการังทางเหนือ และตะวันตก และทางใต้ อย่างไรก็ตามแนวปะการังบริเวณนี้มีการพัฒนาน้อย มีแนวกว้างเพียง 20-30 เมตร และโผล่พ้นน้ำเมื่อน้ำลงต่ำสุด สภาพของแนวปะการังโดยทั่วไปเสื่อมโทรมมาก สาเหตุเนื่องจากตะกอนและการโผล่พ้นน้ำเป็นเวลานาน บริเวณที่พอมีปะการังมีชีวิตบ้างคือตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะใหญ่ และด้านตะวันตกและด้านใต้ของเกาะเล็ก ปะการังที่พบเหลืออยู่เกือบทั้งหมดเป็นปะการังก้อนขนาดเล็ก โดยเฉพาะ *Favia* spp. และ *Porites lutea* สำหรับปลาแนวปะการังส่วนใหญ่เป็นพวกปลาสติกทะเลขนาดเล็กโดยเฉพาะ *Pomacentrus adelus*, *Abudefduf sexfasciatus* และมีปลาผีเสื้อ *Chaetodon octofasciatus* โดยสรุปแล้วศักยภาพของแนวปะการังที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีต่ำ

หญ้าทะเลพบกระจายเป็นหย่อมบริเวณร่องน้ำตอนกลางระหว่างเกาะ และทางตอนใต้ของเกาะเล็ก โดยบริเวณร่องน้ำพบอยู่บริเวณหน้าที่ตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าไปทางเหนือ ซึ่งโดยทั่วไปสภาพพื้นเป็นหาดทรายปนโคลน จึงสามารถเดินหรือดำน้ำแบบผิวชมธรรมชาติได้ บริเวณนี้พบหญ้าทะเลอยู่เพียง 2 ชนิด คือหญ้าใบมะกรูด (*Halophila ovalis*) และ หญ้าหมนาง (*Halodule uninervis*) ลักษณะที่น่าสนใจสำหรับหาดทรายปนโคลน และแหล่งหญ้าทะเลบริเวณนี้คือ ปลาบู่กับกุ้งคืดขันที่อาศัยอยู่ในรูเดียวกัน ซึ่งมีมากทั้งจำนวนชนิดและปริมาณ นอกจากนี้บางชนิดยังเป็นพันธุ์ที่หายากหรืออาจเป็นพันธุ์ที่ยังไม่เคยมีนักวิทยาศาสตร์พบมาก่อนด้วย

แหล่งหญ้าทะเลทางตอนใต้ของเกาะลิดีเล็ก พบอยู่ต่อจากแนวปะการัง เป็นแนวกว้างออกมาอีกประมาณ 30-50 เมตร หญ้าทะเลที่พบคือหญ้าชะเงาใบยาว (*Enhalus acoroides*) สำหรับสัตว์ทะเลที่พบมาก คือ ปลิงดำ (*Holothuria atra*) อย่างไรก็ตามน้ำบริเวณนี้ขุ่นมากทำให้บางครั้งยากต่อการสังเกต ดังนั้นอาจทำการเดินศึกษาได้ขณะน้ำลง หรือใช้การดำน้ำแบบผิวในขณะที่มีระดับสูงพอสมควร หญ้าทะเลบริเวณนี้จึงมีศักยภาพพอสมควรสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พรรณไม้ชายหาดที่พบ ได้แก่ หย่น้ำ สนทะเล หูกวาง ไข้ว โมกมัน หว่า โปะทะเล ปอทะเล โกงกางหูช้าง มะนาวผี ขม้น ปอ มะหวด ขอบป่า มะกอกป่า ส้าว เต่าร้างกะพ้อ หวายนึ่ง ข่อย หนามขี้แรด ไทย (*Ficus callophylla* Bl.) โพจีนก ชิงชี ผักหวานทะเล สวาด เศษทะเล ช้องแมว เถาคัน พลับพลึง พรรณไม้ระหว่างหาดน้ำหน่วยพิทักษ์เดินไปชายฝั่งอีกด้าน ได้แก่ อะราง แคนหางค้าง แคนป่า โมกมัน เนียน ราม จิก เต่าร้าง กะพ้อ หวายกำพวน ลำเท็ง ย่านาง เถาคัน เถาะจะค้ำ

พื้นที่ส่วนที่เป็นป่าดิบชื้น มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ที่พบได้แก่ มะหาด ตะแบก มะฮัง ส้าว ไข้ว รักป่า แคน แชะ มะเคื่อปล้อง ปอขนุน ขนุน ไม้ยืนต้นขนาดรองลงมา ได้แก่ มะหวด เมา เพกา ไข้ว พลับพลึง เนียง ข่อย หนามขี้แรด บกนอน ขอบป่า เปล้า (*Croton* sp.) หลอด (*Mallotus* sp.) ไม้พวง ปาล์ม ได้แก่ กะพ้อ เต่าร้าง หวายกำพวน ไม้เถาและพืชอิงอาศัย ได้แก่ เสี้ยวป่า (*Bauhinia cursii*) ต่างคอก (*Mursaelncla* sp.) จะค้ำ และพืชวงศ์ขิงข่า (*Zingiberaccae*)

ป่าชายเลนบริเวณเกาะลิดีมีศักยภาพ ที่จะดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี โดยการทำทางเดินเท้า (Trail) เดินเข้าป่าเดินทะลุถึงอีกชายฝั่งและดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในป่าเลนอีกทางหนึ่ง บริเวณสำนักงานหน่วยฯ สามารถกางเต็นท์เป็นที่พักสำหรับผู้มาท่องเที่ยวเล่นน้ำ คูปะการังน้ำตื้นและคูป่าดิบ ป่าชายหาดและป่าชายเลนได้

2) เกาะนุโหล่นไม้ไผ่

เกาะนุโหล่นไม้ไผ่เป็นเกาะขนาดเล็ก เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ กต.3 ความยาวเกาะมีประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 15 กิโลเมตร มีหาดทรายสั้นๆ ทางเหนือและทางตะวันออกของเกาะ หาดทรายด้านตะวันออกจะยาว และมีหาดทรายกว้างกว่าทางเหนือ และมีทรายขาวละเอียดสวยงามแต่พบสิ่งมีชีวิตไม่มากนัก ที่พบคือปูลม ทางใต้และตะวันตกเป็นหาดหิน มีแมงสาบทะเล และหอยนางรมอยู่ทั่วไป

ความขุ่นใสมือน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีระยะของการมองเห็นที่พิจารณาได้ อยู่ในช่วง 5-7 เมตร พบแนวปะการังเกือบรอบเกาะ โดยสามารถแบ่งแนวออกได้เป็น 2 แบบ คือ แนวปะการังที่อยู่กับหาดทราย พบทางเหนือและตะวันออกของเกาะ และแนวปะการังที่อยู่กับหาดหินพบทางด้านใต้และทางตะวันตกของเกาะ แนวปะการังบริเวณนี้มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

มีแนวกว้างอยู่ในช่วง 40-70 เมตร และลึกไม่เกิน 3 เมตรเมื่อน้ำลงต่ำสุด ได้ทำการสำรวจรายละเอียดรวม 2 จุด คือแนวด้านตะวันออก และแนวด้านตะวันตก

แนวปะการังด้านตะวันออก เป็นแนวที่อยู่กับหาดทราย แนวกว้างสุดประมาณ 80 เมตร โดยจะเป็นส่วนของแนวราบถึง 70 เมตร ที่มีระดับความลึกจาก +0.5 เมตร ถึง 1 เมตร ส่วนของแนวลาดกว้างเพียง 10 เมตร และลึกสุด 6 เมตร ส่วนของแนวราบจะโผล่พื้นน้ำเมื่อน้ำลงต่ำ บริเวณนี้จะพบทรายและซากปะการังตายมาก สิ่งมีชีวิตที่พบเด่นคือ เม่นทะเลดำหนามยาว (*Diadema setosum*) และปลิงดำ (*Holothuria atra*) ซึ่งพบหนาแน่นมาก ส่วนปลาพบปลากระป๋องใหญ่ลาย (*Selarias fasciatus*) จำนวนมาก และปลาสติคะเลขขนาดเล็ก (*Chrysipterus unimaculatus*) บริเวณตอนปลายพบปะการังมีชีวิต โดยเฉพาะแนวปะการังด้านตะวันออกมีปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) และปะการังเขากวางรูปโศ๊ะ (*A. hyacinthus*) ขึ้นอย่างหนาแน่นสมบูรณ์ และยังพบเม่นทะเลดำหนามยาว (*Diadema setosum*) มาก สำหรับส่วนของ reef edge และ reef slope จะเป็นปะการังก้อน (*Porites lutea*) ที่มีขนาดใหญ่มากและมีปะการังชนิดที่มีรูปแบบต่างๆ ขึ้นแซมบ้าง และยังพบดอกไม้ทะเล (*Heteractis magnifica*) กับปลาการ์ตูนอินเดียแดง (*Amphiprion akalopisos*) สำหรับปลาที่พบมีจำนวนและความหลากหลายอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แนวปะการังด้านตะวันออกที่มีศักยภาพ (ปานกลาง) สำหรับการดำน้ำแบบผิว และการเดินศึกษาแนวปะการังระดับปานกลาง มีแนวกว้างอยู่ในช่วง 40-70 เมตร และลึกไม่เกิน 3 เมตร เมื่อน้ำลงต่ำสุด

ลักษณะของแนวปะการังที่อยู่กับหาดทรายนั้น จะมีส่วนของ reef flat ซึ่งจะโผล่พื้นน้ำเมื่อน้ำลงต่ำ บริเวณนี้จะพบทรายและซากปะการังตามมาก และพบปลิงดำหนาแน่นมาก บริเวณตอนราบ

แนวปะการังด้านตะวันตก เป็นแนวปะการังที่อยู่กับหาดหิน กว้างประมาณ 80 เมตร และเกือบทั้งหมดจมอยู่ใต้น้ำ ดังนั้นจึงพบปะการังกระจายเป็นบริเวณกว้างแม้จะไม่หนาแน่นนัก ความลึกของบริเวณนี้อยู่ระหว่าง 2-8 เมตร ปะการังที่พบเป็นปะการังก้อนชนิดต่างๆ ขนาดปานกลางจนถึงขนาดใหญ่ โดยเฉพาะ *Porites lutea* ปลาที่พบบริเวณนี้มีพอสมควรทั้งจำนวนชนิดและปริมาณ สัตว์ทะเลอื่นที่พบเด่นคือ เม่นทะเลดำหนามสั้น ดอกไม้ทะเลและพรทะเล เมื่อว่ายไปบริเวณหาดหินจะพบ หอยหวมกแจ็ก หอยนางรมปากจีบ และเพรียงหิน บริเวณนี้จึงเหมาะสำหรับการดำน้ำแบบผิว ที่ผู้ดำต้องมีประสบการณ์มาแล้วจึงอาจสรุปได้ว่าเกาะบุโหลนไม่มีศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว สำหรับการชมแนวปะการังน้ำตื้น และหาดทรายตอนปลายพบปะการังมีชีวิต โดยเฉพาะแนวปะการังด้านตะวันออกจะมีปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) และปะการังเขากวางรูปโศ๊ะ (*A. hyacinthus*) ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นสมบูรณ์ และจะพบเม่นทะเลดำหนามยาว (*Diadema setosum*) จำนวนมาก สำหรับส่วนของ reef edge และ reef slope เป็นปะการังก้อน (*Porites lutea*) ที่มีขนาดใหญ่มากและมีปะการังชนิดที่มีรูปแบบต่างๆ ขึ้นแซมบ้าง สำหรับปลาที่พบมีมากทั้ง

จำนวนและความหลากหลาย เฉพาะแนวปะการังด้านตะวันออกที่มีศักยภาพ (ปานกลาง) สำหรับการดำน้ำแบบผิว และการเดินศึกษาแนวปะการัง

แนวปะการังด้านใต้และตะวันตกเป็นแนวปะการังที่อยู่กับหาดหิน แต่แนวปะการังทางด้านตะวันตกจะมีการพัฒนาและสภาพที่ดีกว่า เนื่องจากแนวทางด้านใต้ค่อนข้างแคบและตื้น ในขณะที่แนวทางด้านตะวันตกกว้างประมาณ -70 เมตร และเกือบทั้งหมดจมอยู่ใต้น้ำ ดังนั้นจึงพบปะการังกระจายเป็นบริเวณกว้างแม้จะไม่หนาแน่นนัก ความลึกของบริเวณนี้อยู่ระหว่าง 2-5 เมตร ปะการังที่พบเป็นปะการังก้อนชนิดต่าง ๆ ขนาดปานกลางจนถึงขนาดใหญ่ ปลาที่พบบริเวณนี้มีมากพอสมควรทั้งจำนวนชนิดและปริมาณ สัตว์ทะเลอื่นที่พบเด่น คือ เม่นทะเลดำหนามสั้น บริเวณนี้จึงเหมาะสำหรับการดำน้ำแบบผิว ที่ผู้ต้องมีประสบการณ์มาแล้ว

พรรณไม้ที่สำรวจบนชายหาดและตามชายป่า ได้แก่ เนียน สำโรง จิกเล ขอป่า มะฮัง โปะทะเล ปอทะเล หมัน หยี่น้ำ หูกวาง-จิวหัว เลียบ ส้าว มะกอกป่า รักป่า แหระ เมามะนาวผี ไพ ปอเพกา รักทะเล ข่อย หนามขี้แรด ชิงชี สวาด ลำเจียก พลับพลึง ไม้ป่า ลำเท็ง ย่านาง

3) เกาะบุโหลนดอน (หมู่บ้านชาวเล)

เกาะบุโหลนดอนเป็นเกาะขนาดเล็ก ความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 15 กิโลเมตร อยู่ทางเหนือของเกาะบุโหลนไม้ไผ่ห่างราว 2 กิโลเมตร พบหาดทรายยาวจากทางตะวันออกของเกาะจากทิศเหนือจรดทิศใต้ โดยทางใต้มีลักษณะเป็นเว้าอ่าวและมีทรายขาวละเอียดและเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวเล ส่วนทางด้านตะวันตกจะเป็นหาดหินตลอดแนว สภาพโดยทั่วไปทั้งหาดทรายและหาดหินมีสภาพดีและสะอาด แต่พบสิ่งมีชีวิตน้อยเช่นเดียวกับเกาะบุโหลนไม้ไผ่

ความขุ่นใสของน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีระยะของการมองเห็นที่พิจารณาได้ อยู่ในช่วง 3-5 เมตร พบแนวปะการังเกือบรอบเกาะ ลักษณะของแนวปะการังที่พบโดยทั่วไปคล้ายที่พบที่เกาะบุโหลนไม้ไผ่ คือแนวปะการังที่อยู่บนหาดทรายทางทิศตะวันออก และแนวปะการังที่อยู่บนหาดหินทางทิศตะวันตก แนวปะการังด้านตะวันออกโดยทั่วไปมีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ได้ทำการสำรวจรายละเอียดรวม 3 จุด คือแนวทางด้านเหนือ ด้านใต้ และด้านตะวันตก คือ

(1) แนวทางด้านเหนือ มีความกว้างประมาณ 130 เมตร ส่วนใหญ่เป็นแนวราบที่ตื้น 0-1 เมตร ส่วนของแนวลาดกว้างเพียง 15-20 เมตร และลึกสุดเพียง 6 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นซากปะการัง โดยเฉพาะปะการังเขากวางที่ตายมานานพอสมควรแล้ว เฉพาะส่วนของแนวลาดมีปะการังยังมีชีวิตมากอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปะการังก้อนขนาดใหญ่

(2) แนวทางด้านใต้ เป็นส่วนที่มีความกว้างมากที่สุดคือกว้างมากถึง 200 เมตร อย่างไรก็ตามเกือบทั้งหมดเป็นส่วนของแนวราบและหาดทราย ที่มีความลึกเพียง 0.5 เมตร ส่วนของแนวลาดนั้นแคบและตื้นมาก คือกว้าง 10 เมตร และลึก 3 เมตร เนื่องจากมีแนวของหาดทราย

แผ่กว้างลงมา บริเวณนี้จึงเหมาะแก่การดำน้ำแบบผิวและการเดินสำรวจปะการังเมื่อน้ำลงสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

(3) แนวปะการังด้านตะวันตก มีความกว้างประมาณ 100 เมตร และมีความลึกที่ปลายแนว 7 เมตร สภาพของแนวปะการังอยู่ในระดับปานกลางส่วนใหญ่เป็นปะการังก้อน เนื่องจากไม่มีพื้นทรายและบริเวณที่ตื้นบริเวณนี้จึงเหมาะแก่การดำน้ำแบบผิวสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์

พื้นที่บริเวณชายหาดชายหาดด้านใต้ มีหมู่บ้านชาวประมง โรงเรียนและบ่อน้ำรวม พรรณไม้ขึ้นต้นที่สำรวจพบ ได้แก่ มะหาด โมกมัน สนทะเล หูกวาง มะหาด หยินน้ำ โปทะเล ปอทะเล มะนาวผี หว่า ข่อย หนามขี้แรด ไทร โกกงาง หูช้าง หว่า เมา ไพ ลำดอง จิกทะเล เพกา หว่าหิน หงอนไก่ทะเล รักป่า (*Semecarpus curtisii* King) ปอ ไม้พุ่ม ได้แก่ ถ้ำเจ๊ก ผักหวานทะเล ช้าเลือด สวาด รักทะเล ชิงชี เต่าร้าง ไม้พื้นล่าง ผักบุงทะเล คนทิสอ นอกจากนี้มีไม้ที่ชาวประมงปลูกที่พบมี มะพร้าว มะม่วง มะขาม มะละกอ มะขม นุ่น เสลา กัลปพฤกษ์ กล้วย กระจิน ไม้เลื้อย ทองอุไร เฟื่องฟ้า ผกากรอง

โดยสรุปแล้วเกาะบุโหลนคอนมีศักยภาพของทรัพยากร ด้านหาดทรายและแนวปะการังน้ำตื้น

4) เกาะบุโหลนเล (ใหญ่)

เกาะบุโหลนเลเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกลุ่มเกาะนี้ ขนาดยาวประมาณ 2 กิโลเมตร และกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร และเป็นเกาะที่อยู่ห่างจากฝั่งมากที่สุด คือ 22 กิโลเมตร หรืออยู่ห่างจากเกาะบุโหลนไม้ไผ่ทางตะวันตก 7 กิโลเมตร ลักษณะของชายฝั่งโดยทั่วไปเป็นหาดทรายสลับกับหาดหินหรือผาหิน สำหรับหาดทรายที่พบทุกหาดมีความยาวพอสมควร โดยเฉพาะทางเหนือและตะวันออกจะเป็นหาดทรายต่อกันเป็นแนวยาว และมีความกว้างของหาดพอสมควร ทรายมีสีขาว สะอาดและละเอียดสวยงามมาก

หาดทรายพบทางทิศเหนือและทิศตะวันออก ด้านทิศเหนือหาดมีความยาวประมาณ 1-1.5 กิโลเมตร กว้างเฉลี่ยประมาณ 200-300 เมตร ทรายละเอียดขาว มีสันทรายป่าสนทะเลขึ้นปกคลุม ด้านทิศตะวันออกเป็นหาดมีความยาวประมาณ 1.5-2 กิโลเมตร กว้างเฉลี่ยประมาณ 300-400 เมตร ทรายขาวละเอียดสวยงาม

ทรัพยากรสัตว์ป่ายังมีอยู่มากในพื้นที่บริเวณที่สูงทางด้านทิศตะวันตกของเกาะ นักท่องเที่ยวนิยมไปดูค้างคาวบินจากรังจากถ้ำทางเหนือของเกาะ

จากการสำรวจพบว่าน้ำทะเลมีความใสปานกลางถึงดี ระยะของการมองเห็นที่พิจารณาได้อยู่ในช่วง 7-10 เมตร แนวปะการังที่พบจึงมีการพัฒนาที่ดี และถือว่าดีที่สุดในอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ แนวปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นแนวปะการังที่อยู่ติดกับหาดทราย ยกเว้นแนวปะการังทาง

ตะวันตกเฉียงใต้ที่อยู่ติดกับหาดหิน ทำการสำรวจรวม 6 จุดคือ อ่าวพังกาใหญ่ อ่าวพังกาน้อย บูลโหลนรีสอร์ท แพนแซนรีสอร์ท แหลมถ้ำค้างคาว และหินถ้ำค้างคาว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) อ่าวพังกาใหญ่ อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือจะเป็นแนวที่มีความกว้างมาก คือกว้างกว่า 190 เมตร และลึกสุดประมาณ 7.5 เมตร แม้ส่วนใหญ่จะเป็นส่วนของแนวราบ แต่ส่วนของแนวขอบและแนวลาดก็มีความกว้างพอสมควร คือกว้างถึง 60 เมตรที่ปลายแนวมีความลึก 7.5 เมตร และลดลงจนถึง 2 เมตรที่แนวขอบ ส่วนนอกสุดพบปะการังก้อน (*Porites lutea*) ขนาดใหญ่ ในส่วนของแนวลาดมีปะการังมากขึ้นโดยเฉพาะปะการังเขากวาง (*Acropora spp.*) ตามพื้นพบปลาบู๋กับ กุ้งคีดชันมากพอสมควร โดยพบปลาบู๋ชนิดที่แตกต่างจากบริเวณอื่นคือ *Ctenogobiops pomastictus* และเมื่อเข้ามาในส่วนของแนวลาดที่มีปะการังมาก จะพบดอกไม้ทะเล และปลาการ์ตูน หนอนฉัตร หนอนหลอด และหอยมือเสือ แต่ไม่ชุกชุมนัก สำหรับในเขตแนวราบนั้นมีความกว้างประมาณ 120 เมตรก็จะสิ้นสุดที่หาดหินซึ่งโผล่พื้นน้ำ 1 เมตร เมื่อน้ำลงต่ำสุด พื้นส่วนใหญ่เป็นเศษปะการังตาย โดยเฉพาะพวกปะการังเขากวาง จึงพบสิ่งมีชีวิตอื่นไม่มากนักที่พบเด่นในที่นี้คือปลิงดำ (*Holothuria atra*) และพบหอยมือแมว (*Tridacna crocea*) บ้าง ส่วนปลาพบปลาสีกทะเล *Chrysiptera unimaculatus* ชุกชุม

(2) อ่าวพังกาเล็ก เป็นแนวที่ต่อเนื่องมาจากแนวของอ่าวพังกาใหญ่ อย่างไรก็ตามแนวปะการังที่พบมีความกว้างมากกว่าและถือว่ากว้างที่สุดในกลุ่มเกาะนี้ คือกว้างถึง 250 เมตร โดยเป็นส่วนหนึ่งของแนวราบ 150 เมตร และที่เหลือเป็นส่วนของแนวลาดที่ไม่ชันนัก ไม่สามารถระบุเขตสิ้นสุดแนวปะการังได้ชัดเจน เพราะพื้นทะเลที่ต่อเนื่องไปยังสามารถพบปะการัง กัลปังหา และฟองน้ำอยู่กันอย่างจัดกระจายได้อีกเป็นแนวกว้างมาก ตอนนอกของแนวปะการังนี้มีความลึกประมาณ 7-8 เมตร และเมื่อถึงแนวราบความลึกจะลดลงเหลือประมาณ 2 เมตร ปะการังที่พบในบริเวณนี้คือปะการังก้อนหลายชนิด เช่น *Porites lutea* สัตว์ทะเลที่พบเช่น ปลิงดำ เม่นทะเลดำหนามขาว เม่นทะเลดำหนามสั้น หอยมือเสือ และหอยเจาะปะการัง ในส่วนของแนวราบจะมีลักษณะใกล้เคียงกับอ่าวพังกาใหญ่

(3) บูลโหลนรีสอร์ท อยู่ทางด้านเหนือถัดมาทางตะวันออกของอ่าวพังกาเล็ก เป็นแนวปะการังที่อยู่บนหาดทราย โดยแนวเริ่มพัฒนามาจากทางตะวันออกและพัฒนามากขึ้นเมื่อไปทางตะวันตก โดยแนวกว้างและลึกขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ตามแนวปะการังด้านนี้แตกต่างจากทางตะวันออก โดยส่วนของ reef flat ไม่ค่อยพบปะการังก้อนแต่พบปะการังเขากวางอยู่ค่อนข้างหนาแน่น เมื่อน้ำลงทำให้ไม่สามารถเดินศึกษาได้ จุดที่ทำการสำรวจมีความกว้างประมาณ 170 เมตร โดยเกือบทั้งหมดเป็นแนวราบ มีเพียง 20 เมตรเท่านั้นที่เป็นแนวขอบและแนวลาด ตอนนอกสุดลึกประมาณ 2-3 เมตรและตื้นขึ้นเป็น 0 เมตรเมื่อถึงแนวราบ สัตว์ทะเลที่พบได้แก่ เม่นดำหนามขาว ดอกไม้ทะเล ดอกไม้ทะเลสีฟงทราย หนอนหลอด หนอนฉัตร กุ้งคีดชันและปลาบู๋ ปลาอื่นๆที่พบมีความหลากหลาย

หลายและความชุกชุมพอประมาณ ที่เด่นเช่น ปลาไหลทะเล ปลาสิงห์โต ปลาการ์ตูน สำหรับส่วนของแนวราบที่มีความกว้างถึง 150 เมตร จะอยู่ตื้นมากคือ 0-1 เมตรเหนือระดับน้ำลงต่ำสุด ดังนั้นจึงมักโผล่พื้นน้ำในฤดูที่มีน้ำลงต่ำสุด (ธ.ค.-ม.ค.) ปะการังที่พบตอนปลายเป็นปะการังเขากวาง เมื่อใกล้ฝั่งจะเป็นเศษซากปะการัง พบปลิงเด่นมาก 2 ชนิดคือ ปลิงดำเหลี่ยม และปลิงดำกลม นอกจากนี้พบเม่นทะเลดำหนามยาว และหนามสั้น ดอกไม้ทะเล และหอยเจาะปะการัง

(4) แพนแซนรีสอร์ท เป็นแนวปะการังทางด้านตะวันออกของบุโหลนเล เป็นตัวอย่างหนึ่งสำหรับการดำน้ำแบบผิว และการเดินศึกษา ที่กว้างราว 80-100 เมตร อย่างไรก็ตามแนวที่กว้างเป็นผลมาจากส่วนของ reef flat ที่กว้างมาก (ประมาณ 90% ของความกว้างทั้งหมด) แต่มีส่วนของ reef edge และ reef slope ตื้นมาก จากลักษณะของ reef flat ที่กว้างมากทำให้เวลาน้ำลงมีส่วนของแนวปะการังที่อยู่ตื้นมาก หรือโผล่พื้นน้ำมาก เนื่องจากส่วนของ reef flat ตอนต้นเป็นซากปะการังทับถมมีสิ่งมีชีวิตหลายชนิดหลบซ่อนอยู่ ตอนกลางมีปะการังก้อน (*Porites lutea*) ขนาดปานกลางที่ส่วนบนของโคโลนีแห้งตายกระจายสลับกับพื้นทราย ซึ่งเมื่อน้ำลงจะกลายเป็นแอ่งน้ำ (tide pool) ส่วนปลายของ reef flat จะมีปะการังหลายชนิดขึ้นสลับกันโดยมากเป็นปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) มีความหนาแน่นพอสมควร สำหรับส่วนของ reef edge และ reef slope จะมีปะการังก้อนขนาดใหญ่ขึ้นอยู่โดยทั่วไป และมีปะการังศีกกาด (*Platygyra* sp.) ขึ้นอยู่มากเช่นกัน สำหรับสัตว์ทะเลอื่นๆที่พบมีหลากหลายพอสมควร ทั้งฟองน้ำครก ดอกไม้ทะเล ปลาการ์ตูน (4 ชนิด) ปลิงทะเล 3-4 ชนิด เม่นทะเล 2-3 ชนิด ปลาแนวปะการังพบได้ไม่น้อยกว่า 60 ชนิด โดยสามารถพบปลาขนาดใหญ่ เช่นปลาสร้อยนกเขา (*Diagramus pictum*) ขนาด 60-80 ซม. ได้ แนวปะการังนี้จึงมีศักยภาพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ใช้การดำน้ำแบบผิวเมื่อน้ำขึ้น และการเดินศึกษาเมื่อน้ำลง

(5) แหลม-หินดำค้างคาว เป็นแนวปะการังบริเวณปลายด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ ซึ่งมีลักษณะเด่นคือเป็นแนวติดต่อระหว่างแนวปะการังที่อยู่บนส่วนของเกาะ กับแนวปะการังที่อยู่กับกองหิน ทั้งนี้เนื่องจากกองหินดังกล่าวอยู่ใกล้กับเกาะนั่นเอง แนวปะการังจากทั้งสองส่วนจึงถูกแบ่งออกจากกันด้วยร่องน้ำที่ไม่ลึกนัก 4-7 เมตร และห่างกันเพียง 30-50 เมตร จึงเป็นแหล่งดำน้ำที่น่าสนใจมากแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามแนวปะการังในส่วนของเกาะ เป็นแนวที่ต่อมาจากหาดหินแต่แนวปะการังอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม แต่จากร่องรอยเชื่อว่าเดิมเป็นบริเวณที่มีปะการังขึ้นอย่างหนาแน่น แต่ถูกทำลายไปด้วยการระเบิดปลา สภาพในปัจจุบันจะพบปะการังหนาแน่นเป็นหย่อม ส่วนที่เหลือเป็นพื้นทรายปะปนด้วยซากปะการัง

(6) รอบกองหินด้านตะวันออก เป็นแนวที่แผ่กว้าง แต่ถูกทำลายไปมากเช่นเดียวกับแนวปะการังในส่วนของเกาะ แนวทางด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนที่มีความกว้างมากที่สุด สำหรับแนวปะการังด้านตะวันออก ไม่กว้างแต่มีความชันและลึกมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากเป็นด้านที่รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

โดยสรุปแล้วเกาะบุโหลนเล มีศักยภาพของทรัพยากรสำหรับใช้เพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุด หมู่เกาะ โดยสามารถใช้เป็นแหล่งเดินศึกษาหาทราย หาดหิน แนวปะการังน้ำตื้น และแนวปะการังน้ำปานกลางได้ดี พรรณไม้บริเวณแพนแซนค์รีสอร์ท ไปจนถึงโรงเรียนที่พบมี หูกวาง สนทะเล หิวน้ำ เลียบ มะเดื่อปล้อง มะหวด มะหาด โปะทะเล ปอทะเล หมัน จิกทะเล กระติง เมารักป่า ลำโรง มะฮัง เม่า ตะแบก ไผ่ แซะ ปอขนุน รักทะเล เต่าร้าง พลับพลึง ลำมะงา

ไม้ประดับที่นำมาปลูกในเขตรีสอร์ท ได้แก่ ไม้พวก โกสน หูปลาซ่อน ขบา ผกากรอง วาสนา และคริสมาสต์

บริเวณป่าดิบชื้นทำการสำรวจตามทางเดินเท้าระหว่างแพนแซนค์รีสอร์ท ไปยังอีกชายฝั่งอีกด้านหนึ่งพรรณไม้ที่พบเป็นไม้ยืนต้นมี มะฮัง มะหาด ไผ่ หัน ลำโรง แซะ มะไฟ เมานน ปอขนุน โมกมัน มะหวด เนียง เลียบ รักป่า มะเดื่อปล้อง ขอป่า ช้าแป้น เม่า ตะแบก กล้วยป่า หวายที่พบมีหวายกำพวน หวานั่ง ไม้พุ่มที่พบมี กระดุกไก่ (*Prismatomeris griffithii* Roll.) รัม นกนอน โคลงเคลง เป็ด้า หลอด สมุย ไม้พวกเข็ม สกุล *Ixora chasalia* ตลอดจน *Mussaencla Pavetta* และ *Psychotria* ไม้พื้นล่าง ได้แก่ พวกบอน (Araceae) พวกวงศ์ ขิงข่า (Zingiberaceae)

5) หินแพ

เป็นหินที่โผล่พ้นน้ำตลอดเวลาอยู่ทางเหนือของเกาะบุโหลนเล ห่างออกมาประมาณ 2 กิโลเมตร ส่วนที่โผล่พ้นน้ำยาวประมาณ 200 เมตร และกว้าง 20-30 เมตร โดยทอดตัวอยู่ในแนวเหนือใต้ จะพบปะการังขึ้นหนาแน่นทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น สำหรับทางทิศตะวันตกจะมีลักษณะเป็นผาหินมีปะการังน้อยมาก

แนวปะการังด้านทิศตะวันออก มีความกว้างประมาณ 120 เมตร โดยเป็นส่วนของแนวลาดเพียง 20 เมตร มีความลึกอยู่ในช่วง 4-6 เมตร จากนั้นจะเป็นส่วนของแนวราบที่กว้าง 100 เมตรและตื้นสุดที่ระดับ 1 เมตร โดยสิ้นสุดที่หาดหิน สำหรับปะการังกลุ่มเด่นที่พบคือปะการังเขากวาง พบได้หนาแน่นดี นอกจากนี้บริเวณปลายแนวจะพบปะการังขนาดกลาง ปะการังอ่อนช่อ (*Nephtea* sp.) และกัลปังหาแซ่ (*Juncella* sp.) กระจายอยู่ทั่วไป ปลาแนวปะการังพบชุกชุมดีมาก โดยเฉพาะปลาขนาดใหญ่ที่สามารถใช้เป็นอาหารได้ เช่น ปลากะพงแดง (*Lutjanus sebae*) และปลามง (หรือกะมง) (*Caranx* sp.) นอกจากนี้ยังพบปลาฉลามหูดำ (*Cacharinus melanoturus*) ชุกชุมอีกด้วย สำหรับสัตว์ทะเลอื่นที่พบชุกชุม ได้แก่ ดอกไม้ทะเล แม่นทะเลหนามดำ และปลิงทะเลดำ

หินแพเป็นแนวปะการังขนาดเล็ก แต่ก็มีความอุดมสมบูรณ์มากบริเวณหนึ่ง จึงควรเก็บไว้สำหรับเป็นแหล่งพันธุ์สัตว์ทะเลของบริเวณนี้

6) หินขาว

หินขาวอยู่ใกล้เกาะอาฮัม อยู่ห่างเขตอุทยานห่างไปทางตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 500 เมตร หรือห่างจากเกาะบุโหลนเลทางตะวันออกเฉียงใต้ 4 กิโลเมตร ลักษณะเป็นกองหินที่มีส่วนโผล่พ้นน้ำ แม้มีปะการังอยู่บ้างแต่ไม่จัดเป็นแนวปะการัง สัตว์ทะเลที่พบเด่นคือปะการังอ่อนในสกุล *Dendronepthea* spp. ซึ่งมีหลายสี คนในพื้นที่จึงเรียกว่า “ปะการังเจ็ดสี” เนื่องจากการสำรวจครั้งนี้ ทัศนวิสัยต่ำมากจึงไม่สามารถเห็นสภาพของกองหินส่วนที่อยู่ใต้น้ำทั้งหมด อย่างไรก็ตามพบปะการังอ่อนน้อยมาก แต่พบ *Corallimorphs* ซึ่งเป็นสัตว์ในกลุ่มใกล้เคียงกับปะการังแข็งมาก ปลาส่วนใหญ่ที่พบเป็นปลาฉลาม เช่นปลาข้างเหลือง *Caranx* sp. และปลาหางเหลือง *Casio* sp. นอกจากนี้พบ *Abudefduf notatus* ด้วย

มีศักยภาพสำหรับใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชมสิ่งมีชีวิตบนกองหินใต้น้ำ

7) เกาะอาฮัม

เป็นเกาะขนาดเล็กนอกเขตอุทยาน ระหว่างหินขาว และเกาะบุโหลนรัง โดยรอบเป็นผาหินและหาดหิน ด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีลักษณะเป็นลานหิน คล้ายเวทีดูแปลกตา สำหรับทรัพยากรอื่นทั้งปะการังและหาดทรายมีน้อยมาก

โดยสรุปแล้ว ไม่น่าจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว

8) เกาะบุโหลนรัง

เกาะบุโหลนรังเป็นเกาะขนาดเล็กอยู่นอกเขตอุทยานทางปลายด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะบุโหลนเล ห่างออกมาประมาณ 4 กิโลเมตร ด้านตะวันตกเป็นหาดหิน ส่วนทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหาดทรายและพบปะการังอยู่ด้วย โดยเฉพาะทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเป็นแนวปะการังแคบๆ กว้างเพียง 50 เมตร โดยระยะ 10 เมตรเป็นส่วนของแนวลาดที่ค่อนข้างชัน คือความลึกอยู่ในช่วง 1-7 เมตร ส่วนที่เหลือเป็นแนวราบสิ้นสุดที่หาดทราย ปะการังในแนวลาดจะเป็นโขดปะการัง (*Porites lutea*) ขนาดใหญ่มาก ซึ่งหาได้ยากในแนวปะการังแถบนี้ สำหรับในแนวราบเป็นปะการังก้อน ปะการังเขากวางรูปโต๊ะ (*Acropora hyacinthus*) และปะการังเขากวางกิ่ง (*Acropora formosa*) สำหรับปลาที่พบมีความหลากหลายและความหลากหลายพอสมควร แต่ชนิดที่พบแตกต่างจากที่อื่น เช่น ปลามีดโกน (*Aeoliscus strigatus*) และปลากระบี่ (*Ecsenius bicolor*)

โดยสรุปแล้วมีศักยภาพสำหรับใช้เป็นแหล่งดูปะการังน้ำตื้น

9) เกาะเขาใหญ่

เกาะเขาใหญ่เป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่ใกล้ชายฝั่ง มีลักษณะเป็นเขาและผาหินลักษณะ ภายภาพมี สภาพเกาะมีอ่าว และสะพานหินธรรมชาติที่สวยงาม มีฟาร์มหอยมุกบริเวณอ่าวมีทรัพยากร ป่าดิบชื้นที่เกาะเขาใหญ่ ยังมีสภาพป่าหนาแน่นมาก มีเป็นป่าในหุบเขา ขาดต่อการปีนป่ายบริเวณหน้า ผา มีจันทร์ ปรง พืชยี่ดเกาะสลัดกับเฟิร์นขึ้นสวยงาม ทางด้านทิศใต้ของเกาะ บริเวณที่ทำการหน่วย พืชป่าเก่า มีป่าหาดขึ้นสลัดป่าเลนบนพื้นที่ทรายทรัพยากรป่าชายเลน พบอยู่บริเวณปากธารน้ำ สลัดกับป่าเลน ส่วนสัตว์ป่า ยังมีอยู่ชุกชุม พบรอยเท้าสัตว์ป่าจำนวนหลายรอย บนพื้นทราย

10) ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา (อ่าวนุ่น)

บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา อยู่บริเวณอ่าวนุ่น ซึ่งเป็นอ่าวที่มีหาด ทรายและแหลมหิน พื้นที่ด้านหลังเป็นเนินเขาที่ยังคงสภาพป่าดิบชื้นค่อนข้างสมบูรณ์อยู่มาก สัตว์ป่า คาดว่ายังมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยพบค้างคองอกเป็นฝูงใหญ่ บริเวณนี้มีบริการและที่ทำการของ อุทยานแห่งชาติ

11) บ่อเจ็ดลูก

พื้นที่บ่อเจ็ดลูกครอบคลุมหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก หาดกาสิงห์และใกล้เคียง ซึ่งตั้งอยู่ตอน เหนือของปากบารา พื้นที่โดยรอบเป็นป่าชายเลนมีหมู่บ้านชาวประมงรวมตัวกันเป็นกลุ่ม

บริเวณหาดกาสิงห์ มีพรรณไม้ที่พบบนตามชายหาดและบริเวณพื้นที่ที่ถูกทำลายเป็นที่ ทำกินและที่อยู่อาศัย ได้แก่ หูกวาง สนทะเล หยีน้ำ ปอทะเล ชิงชี โปทะเล มะนาวผี มะหวด ข่อย ขอ ยอป่า โกงกางหูช้าง สวาด ลำเจียก รักทะเล ไม้ป่า ผักบุงทะเล พลับพลึง และจะพบพืชของอาศัยพวก นมตำเลีย สังกวาลัยพระอินทร์ หัวว่าว (เฟิน) เกาะตามดินและคบไม้

พรรณไม้ที่สำรวจพบตามทางเดินบริเวณเชิงเขา ได้แก่ พวกจิก (*Barringtonia* sp.) เม่า เนียน สยา (*Shorea* sp.) ไทร เม่า หนามขี้แรด ราม เต่าร้าง ขม้น ทุ โคลงแคลง เสม็ด ย่านลิเภา เถาคัน เชย ลูกไก่อ่าน

บริเวณเกาะบ่อเจ็ดลูกเมื่อ 2538 เป็นหาดทรายแห่งเดียวในจังหวัดสตูล ที่เป็นแหล่ง วางไข่ของเต่า โดยเฉพาะเต่ามะเฟือง หาดกาสิงห์ มีบรรยากาศเงียบสงบ สลัดกับโขดหินรูปร่างแปลก ตา มีที่พัก 1 แห่ง ชื่อ ปากน้ำรีสอร์ท มีจำนวน 20 หลัง อัตราค่าเช่าหลังละ 250 บาท/คืน ซึ่งบริเวณนี้มี ไม้ยืนต้นที่สำรวจพบ ได้แก่ ทองหลวง โพ หว่า ขนุนนก ไทร หยีน้ำ โปทะเล ปอทะเล มะหวด เม่า มะนาวผี ไม้พุ่ม ได้แก่ ตะขบป่า รักทะเล ผักหวานทะเล สวาด ชิงชี หนามขี้แรด ลำมะงา ไม้เถาว์ และพืชคลุมดิน ถั่วกระเป๋า ผักบุงทะเล นีวพระนารายณ์ (*Scheffera* sp.) ระงด สักได มะเบนหิน กำลั้งข้างสาร (*Dracaena*) กล้วยไม้พวกกระเรกระร่อน และเฟินพวกหัวว่าว ระงด สะโงง

บทที่ 4

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
จังหวัดสตูล

บทที่ 4

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

จังหวัดสตูล

จากการศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการจัดการดังกล่าวเป็นแนวทางสำหรับการจัดการในระดับจังหวัด (โปรดศึกษาในรายงานหลัก หรือ สรุปลในภาคผนวกที่ 4.1) จังหวัดสตูล ควรพิจารณาดำเนินการตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงพื้นที่กรณีตัวอย่างให้สอดคล้องกัน

4.1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

4.1.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบ (form) หนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) ที่มุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงและมีความอ่อนไหวมาก การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) จึงเป็นการกำหนดแบบหรือตัวแบบหรือลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการจัดการตามกรอบองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

- (1) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ได้แก่ ทรัพยากรชายฝั่งทะเลทั้งหมด รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นชายฝั่งทะเล
- (2) จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายและไม่ส่งมลพิษ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้องผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ
- (3) จัดการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกิจกรรมและการสื่อความหมายธรรมชาติ
- (4) จัดการโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการรักษาและวางแผนการจัดการทรัพยากร เพิ่มศักดิ์ศรีและรายได้แก่ท้องถิ่น

4.1.2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ทางทะเล) นั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ รูปแบบเชิงกระบวนการ รูปแบบการใช้ทรัพยากร และรูปแบบเชิงปฏิบัติการ

1) รูปแบบเชิงกระบวนการ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการ (process) ที่เน้นการให้การศึกษาเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในหมู่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีความเข้มงวดในการดำเนินงาน การสร้างมาตรฐานในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการเชิงกระบวนการจังหวัดสตูลควรดำเนินการดังนี้

(1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด โดยเสริมบทบาทคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด และจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรับผิดชอบงานด้านนี้เป็นพิเศษ

(2) ดำเนินการกำหนดกรอบการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดโดยรวม ทั้งนี้ให้พิจารณาบทบาทและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความประสงค์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับต่าง ๆ

(3) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยพิจารณาจากผลการแบ่งกลุ่มตามการกำหนดทิศทางโดยรวม

(4) วางแนวทางการจัดการพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ที่เน้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นพิเศษ โดย

- จัดตั้งคณะกรรมการพื้นที่ ร่วมกันกำกับดูแลแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ของรัฐ

- สนับสนุนองค์กรท้องถิ่น ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและองค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ
- ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดย ความช่วยเหลือของ ททท.ภูมิภาค
- กำหนดเขตการใช้ที่ดินและพื้นที่รองรับการท่องเที่ยว กำหนดการใช้พื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ การป้องกันผลกระทบ โปรแกรมและกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ของประชาชน และการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย นอกจากนี้ให้กำหนดเกณฑ์การอนุญาตเข้าพื้นที่ตามปริมาณและกิจกรรมที่เหมาะสม กำหนดการอนุญาตและการจัดทำเขตบริการนักท่องเที่ยวที่บริการมีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ โดยเจ้าของพื้นที่หรือองค์กรหรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีการใช้ข้อมูลและวิชาการสนับสนุน ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการฯ
- กำหนดหลักเกณฑ์การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการนำเที่ยวในพื้นที่บริการนำเที่ยวครอบคลุมถึงมัคคุเทศก์ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการนำเที่ยวและการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว สนับสนุนการมีส่วนร่วมของธุรกิจชุมชนที่ดำเนินงานทางธุรกิจโดยองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งธุรกิจของประชาชนในชุมชน

(4) กำกับดูแลและติดตามตรวจสอบกระบวนการจัดการทั้งระบบ โดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น และจังหวัดให้เป็นไปตามที่ตกลงร่วมกัน

2) รูปแบบการใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว

รูปแบบการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลนั้น ได้พิจารณาระบบนิเวศความอ่อนไหว เปราะบาง ความดึงดูดใจ สักยภาพและความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ได้แบ่งตามลักษณะทางกายภาพและแบ่งย่อยตามที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว แต่ละทรัพยากรมีความเหมาะสมของกิจกรรมในหลายรูปแบบ ทั้งที่มีสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเข้มข้น (intensive ecotourism) มีการศึกษาเพียงบางส่วน(กึ่งนิเวศ) และแบบทั่วไป (Conventional tourism) ที่ไม่เน้นการศึกษาเรียนรู้

รูปแบบการใช้ทรัพยากรมีแนวทางดังนี้

(1) คัดเลือกและกำหนดทรัพยากรที่มีอยู่

(2) กำหนดกิจกรรมการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมที่มีความเหมาะสมเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศมากที่สุดได้แก่ การศึกษาธรรมชาติในแนวปะการัง การดำน้ำ ประดาน้ำ ดำแค้มป์ การดูนก ดูแมลง การพายเรือ เรือกึ่งดำน้ำ (ในพื้นที่ที่เหมาะสม) การศึกษาชีวิตสัตว์ ร่วมกิจกรรมกับชุมชน และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมที่มีลักษณะกึ่งนิเวศ

หรืออาจเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศถ้ามีการจัดที่เหมาะสม ได้แก่ การเดินชายหาด เดินถ้ำ ใต้น้ำผา ตั้งแคมป์ ปิกนิก เรือแคนู/คะยัค แพยาง เรือท้องกระจก คูควา เป็นต้น ส่วนกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากมีข้อจำกัดการจัดการ หรือเป็นกิจกรรมแบบทั่วไป ได้แก่ เดินใต้ทะเล การเก็บซากพืช-สัตว์ วายน้ำ อาบแดด นอนชายหาด การขับขี้นานพาหนะในพื้นที่ การยิงปลา ตกปลา เรือลากและสกีลวดอร์ เป็นต้น

(3) พิจารณาการใช้ประโยชน์ร่วมกันกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของชายฝั่งทะเล โดยปรับให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ใกล้เคียงกัน และลดผลกระทบจากกิจกรรมของประชาชน ประสานการใช้ประโยชน์ของชุมชนกับการท่องเที่ยว ให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบนิเวศ วิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร จัดการให้มนุษย์มีวิถีชีวิตในเขตทรัพยากรอย่างมีความสมดุลของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์

(4) ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว อาทิ

- กำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจน
- ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวและกิจกรรมให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับ
- จัดตั้งอำนวยความสะดวก เช่น เรือท่อนจอดเรือ ทู่นักท่องเที่ยว เส้นทางเดินทางเดินเรือ
- ควบคุม ป้องกันและกำจัดมลพิษอันเกิดจากกิจกรรม เช่น ขยะ น้ำเสีย สิ่งปฏิกูลเศษอาหาร ไม่ให้เข้าสู่พื้นที่ทรัพยากร
- ควบคุมกิจกรรมไม่ให้มีการเหยียบย่ำ ทำลาย หัก เก็บ หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นอันตรายต่อทรัพยากร หรือองค์ประกอบของทรัพยากร
- จัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น ป้ายคู่มือศึกษา คนนำทางและมัคคุเทศก์ ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อนักท่องเที่ยว
- ระมัดระวังกิจกรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นไม่ให้กระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีของประชาชนท้องถิ่น

3) รูปแบบเชิงปฏิบัติการ

(1) การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการกำหนดบทบาทและเป้าหมายของการเปิดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นการปฏิบัติการจัดการพื้นที่จำเป็นต้องมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

- แบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่
- ประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่
- การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการอนุรักษ์ทรัพยากร
- กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการจัดการพื้นที่ และเกณฑ์การให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งโดยเจ้าของพื้นที่ โดยมอบหมายบุคคลหรือองค์กรอื่นดำเนินการ และวิธีการควบคุมและบริหารการจัดการ

- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
- ติดตามตรวจสอบหลังดำเนินกิจกรรม เป็นระยะ
- ดำเนินการแก้ไขและป้องกันผลกระทบและระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น

(2) รูปแบบการจัดการพื้นที่ของรัฐ

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้หลายแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวความคิดในการถ่ายโอนความรับผิดชอบ ในการจัดการของรัฐสู่ท้องถิ่นมากขึ้นและภายใต้แนวทางการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการจัดการ แนวทางที่เป็นไปได้แต่ละแบบมีข้อดีและข้อด้อยที่ต่างกัน อีกทั้งการเลือกวิธีการหนึ่งวิธีการใดอาจไม่เหมาะสมในบางพื้นที่จนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมได้ การเลือกใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมจึงควรดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายผ่านคณะกรรมการพื้นที่ หรือคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาท่องเที่ยวท้องถิ่น หรือมีการเปิดเผยกระบวนการต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) รูปแบบการจัดการพื้นที่ ได้แก่

(ก) รัฐลงทุนก่อสร้างและดำเนินการเอง ในกรณีนี้รัฐเป็นทั้งผู้ดำเนินการ (Operator) และผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor)

(ข) รัฐลงทุนก่อสร้างและให้เอกชนดำเนินการโดยการเช่าดำเนินการ (Lease) หรือการว่าจ้างเอกชนดำเนินการ (Contract-out หรือ Management Contract) ซึ่งรัฐจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor)

(ค) รัฐให้เอกชนลงทุนก่อสร้างและดำเนินการในรูปของการให้สัมปทาน (Concession) แก่เอกชน รัฐจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor) โดยไม่ต้องลงทุนในระยะเริ่มแรก

(ง) รัฐและเอกชนร่วมลงทุนและ/หรือดำเนินการ (Joint Venture)

(จ) รัฐมอบหมายให้ชุมชนดูแล ชุมชนในที่นี้อาจเป็นกลุ่มชมรม สมาคม- สหกรณ์ หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

การเลือกใช้วิธีการใดก็ตามควรมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ

- เป็นวิธีการที่ได้พิจารณาถ่วงถ่วงถึงประโยชน์ที่ดีที่สุดแล้วเป็นประโยชน์ต่อรัฐและประชาชนอย่างแท้จริง เป็นที่รับรู้และมีมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม ภายใต้การตกลงร่วมกัน จะไม่ก่อให้เกิดความระแวงและไม่ไว้ใจกัน
- มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้อง น้อยที่สุดการให้โอกาสชุมชนในการเข้าดำเนินการควรเป็นทางเลือกแรกหรือให้ชุมชนมีโอกาสพิจารณา การให้ออกชนดำเนินการต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม
- มีการกำหนดแผนการจัดการที่มีคุณภาพก่อนดำเนินการ รวมทั้งมีการวางมาตรการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การจัดการธุรกิจบริการ

ในการบริหารและจัดการธุรกิจภาคเอกชนมีทักษะและวิธีการจัดการได้ค่อนข้างดีอยู่แล้ว ยกเว้นภาคเอกชนบางส่วนที่มีความต้องการผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบหรือความถูกต้อง ดังนั้นการจัดการธุรกิจบริการมีเป้าหมาย เพื่อกำกับดูแลให้ธุรกิจบริการมีความถูกต้องเหมาะสมอย่างเข้มงวดขึ้นกว่าการท่องเที่ยวทั่วไป จึงให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตการประกอบธุรกิจนำเที่ยวประเภทต่าง ๆ ขึ้น รวมถึงการอนุญาตให้เข้าประกอบธุรกิจในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นการประกันการดูแลและรักษาทรัพยากร การให้ความรู้ และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

กระบวนการจัดการให้ท้องถิ่นให้พิจารณาร่างหลักเกณฑ์ เพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์เฉพาะถิ่น (ผ่านทางอนุกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์จังหวัด) ผู้ประกอบการเตรียมความพร้อม ขออนุญาตประกอบกิจการ ขออนุญาตเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่และให้มีการดำเนินการและติดตามตรวจสอบโดยผู้ประกอบการเอง และโดยคณะทำงานที่กำหนดขึ้น

เกณฑ์ที่กำหนดต้องใช้ในพื้นที่ที่มีการจัดการ ไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างรุนแรง ไม่ปิดโอกาสชุมชนและธุรกิจชุมชน และเป็นการตกลงร่วมกันของประชาคมจังหวัด ผ่านทางคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด

4.1.3 กรอบการการท่องเที่ยวทางทะเลของไทย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในรายงานหลักกำหนดไว้ให้ :

“พื้นที่ทะเลไทยได้รับการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ประสานกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยสร้างความสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวทั่วไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้การท่องเที่ยวเชิง

นิเวศทางทะเลมีบทบาทนำในการรักษาระบบนิเวศและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่”

ในภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลไทย มีกรอบการจัดการดังนี้

1) นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(1) รัฐพึงร่วมมือกับภาคธุรกิจและภาคประชาชน กำหนดขอบเขตการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สมดุลเหมาะสมตามความต้องการของท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายที่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกัน

(2) พื้นที่ท่องเที่ยวต้องได้รับการกำหนดเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ดำรงไว้ซึ่งองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสร้างความสมดุลของระบบนิเวศกับการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว

(3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ต้องให้ความสำคัญในกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจระบบนิเวศที่ถูกต้องชัดเจน มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และสามารถกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง

(4) การจัดการการท่องเที่ยวต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐเอกชนและชุมชนได้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ โดยมุ่งเน้นการรับรู้และร่วมตัดสินใจจากชุมชนในพื้นที่ และมีการพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วม

(5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ควรได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย พัฒนากระบวนการ การรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไขทั้งเชิงกระบวนการ และการปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ

2) ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของไทย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของไทยกำหนดให้ดำเนินการเป็นกลุ่มและพื้นที่ตามศักยภาพ ดังนี้

(1) กลุ่มหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หมายถึง กลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพความพร้อม และความเป็นไปได้สูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทั้งระบบ หรือแบบผสมผสานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนรูปแบบอื่นๆ เป็นพื้นที่ที่สามารถสนองความต้องการของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสมดุล ทั้งนี้ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาและจัดการระหว่างจังหวัดในกลุ่ม กลุ่มจังหวัดหลักมีลำดับความสำคัญในระยะแรกเทียบกับกลุ่มจังหวัดที่มีลำดับความสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แท้จริงแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลำดับกลุ่มหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สองเป้าหมาย

กลุ่มหลักตามความต้องการ ของตลาด	ลำดับที่	กลุ่มหลักเพื่อการสนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน (จังหวัดภูเก็ต พังงา และ กระบี่)	1	กลุ่มสตูด ครึ่ง (หมู่เกาะเภตรา ตะรุเตา อาดัง-ราวี และ ชายฝั่งคลองแห)
กลุ่มหมู่เกาะและชายฝั่งสุราษฎร์ธานี (ดอนใต้ ชุมพร-ปากน้ำ สุราษฎร์ธานี- หมู่เกาะอ่างทอง-หมู่ เกาะสมุย-คอนสีก-ขนอม นครศรีธรรมราช)	2	กลุ่มทะเลตรวด (หมู่เกาะช้าง-เกาะกูด ชายฝั่งทะเล ตรวดบางส่วน-ชายฝั่งทะเลจันทบุรี)
กลุ่มทะเลตรวด (หมู่เกาะช้าง-เกาะกูด ชายฝั่งทะเล ตรวดบางส่วน-ชายฝั่งทะเลจันทบุรี)	3	กลุ่มสามร้อยยอด (พื้นที่ชุ่มน้ำ ชายฝั่ง และอุทยาน แห่งชาติทางทะเล)
กลุ่มสตูด ครึ่ง (หมู่เกาะเภตรา ตะรุเตา อาดัง-ราวี และชายฝั่งคลองแห)	4	กลุ่มหมู่เกาะและชายฝั่งสุราษฎร์ธานี (ดอนใต้ ชุมพร-ปากน้ำ สุราษฎร์ธานี- หมู่เกาะอ่างทอง-หมู่ เกาะสมุย-คอนสีก-ขนอม นครศรีธรรมราช)
กลุ่มสามร้อยยอด (พื้นที่ชุ่มน้ำ ชายฝั่ง และอุทยาน แห่งชาติทางทะเล)	5	กลุ่มสามเหลี่ยมอันดามัน (จังหวัดภูเก็ต พังงา และ กระบี่)

(2) พื้นที่ทรัพยากรชายฝั่งทะเล มีอยู่ในทุกจังหวัดชายฝั่งทะเลมากน้อยตามสภาพ ใช้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเสริมในจังหวัด และเน้นการท่องเที่ยวของคนท้องถิ่นเป็นหลัก

(3) โครงการการท่องเที่ยว จำแนกระดับนานาชาติ ระดับชาติ ภายในประเทศและท้องถิ่นที่เชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว

4.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจังหวัดสตูลโดยรวม

4.2.1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด

1) คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยว จังหวัดสตูล

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวในระดับจังหวัด จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนัก นายกรัฐมนตรี โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นองค์กรในรูปคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนมีหน้าที่

(1) พิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

(2) ทำหน้าที่พิจารณากับแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวของจังหวัด

(3) กำหนดนโยบายด้านส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงการวางแผนนโยบายและแนวทางอันเหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งเกิดจากการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

(4) เป็นองค์กรหลักในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเป็นไปตามกรอบแผนที่วางไว้

จังหวัดสตูลมีคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ (กรอ.) และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยว จังหวัดสตูล ซึ่งควรมีการพิจารณาบทบาทตามแนวทางตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางไว้ ดังนี้

(1) จังหวัดดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมจังหวัดที่มีองค์ประกอบหลัก คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด ประธานหอการค้าจังหวัดเป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ และผู้แทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ หนึ่งในการศึกษานี้เสนอให้เพิ่มผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์การชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เป็นกรรมการเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร (ร่างผังโครงสร้างคณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด ที่ ททท.ร่างขึ้นเสนอในภาคผนวกที่ 4.2

(2) คณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด จัดประชุมอย่างต่อเนื่องโดยจัดทำแผนปฏิบัติการชัดเจน

(3) จัดให้มีการถกแถลงเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด โดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัด อาทิ

- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันและเตรียมการรองรับการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ

- การอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมและการบินพาณิชย์

- การส่งเสริมจำหน่ายสินค้าและบริการการท่องเที่ยว

- การดูแลความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

- การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์

- การพัฒนาบุคลากร และองค์กรเอกชนด้านการท่องเที่ยว

(4) คณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด พิจารณามีมติ/ผลสรุปที่ประชุมนำเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวแห่งชาติ (ผ่านทางสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ทำการวิเคราะห์ถกแถลงก่อน)

(5) คณะกรรมการส่งเสริมฯแห่งชาติ และสำนักงบประมาณจะพิจารณากลับกรองในข้อเสนอที่ต้องใช้งบประมาณ โดยได้จัดการสนับสนุนใน 4 หมวดสำคัญ คือ

- งบประมาณเพื่อการขยายกำลังรองรับด้านสาธารณูปโภค
- งบประมาณเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- งบประมาณพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น
- งบประมาณส่งเสริมฯศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

(6) คณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัดควรร่วมกันพิจารณาวางกรอบและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดขอบเขตและบทบาทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีคณะทำงานหรืออนุกรรมการดำเนินการ โดยรวม และมีอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยดำเนินการก่อน

2) จัดตั้งคณะอนุกรรมการกำหนดและประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดสตูล

คณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด พิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกำหนดและประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดสตูล ขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่กำหนดรายละเอียดวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เสนอคณะกรรมการส่งเสริมฯ จังหวัดพิจารณา โดยมีสาระที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล ประสานงานเครือข่ายเชิงนิเวศทั้งภายในและภายนอกจังหวัด การให้ความสนับสนุนท้องถิ่นและพื้นที่ด้านวิชาการ การเตรียมการก่อนนำเสนอคณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด การประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร และการเตรียมการการทำประชาพิจารณ์ในเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ พึงหลีกเลี่ยงการตัดสินใจโดยใช้มติเพื่อให้ข้อสรุปต่างๆ เป็นความเห็นร่วมกัน

คณะอนุกรรมการฯ ควรประกอบด้วยบุคคลและตัวแทนองค์กรที่มีความเข้าใจในกระบวนการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เข้าใจบทบาทความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น มีความตั้งใจในการดูแลรักษาทรัพยากร และการกระจายอำนาจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และให้ความสำคัญในกระบวนการคิดและการดำเนินงานที่มีฐานทางวิชาการ สนับสนุนอย่างเหมาะสม องค์กรประกอบของคณะอนุกรรมการฯควรมีทั้ง ผู้แทนส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชน องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนระหว่าง 15-25 คน บุคคลและตัวแทนองค์กร มีอาทิ

(1) ประธานอนุกรรมการ ให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ดูแลรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว และมีแนวความคิดด้านการอนุรักษ์ที่ชัดเจน เป็นประธาน

(2) รองประธาน มี 3 คน คัดเลือกจาก

- ผู้แทนองค์กรประชาชนหรือ องค์กรพัฒนาเอกชน ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
- ผู้แทนภาครัฐกิจเอกชนที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ผู้แทนองค์กรของรัฐ ที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(3) อนุกรรมการจากกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวนประมาณ 9-12 คน เป็นผู้แทนจำนวนที่เท่ากันจาก ภาคราชการและรัฐวิสาหกิจ ภาครัฐกิจเอกชน องค์กรประชาชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ จำนวนกลุ่มละ 3-4 คน. (อนึ่งผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นให้จัดอยู่ในส่วนภาครัฐ)

(4) อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน คัดจากประชาชนทั่วไปและสถาบันการศึกษาในจังหวัด ในภาค หรือจากส่วนกลางตามที่เห็นสมควร

(5) อนุกรรมการและเลขานุการ ในระยะแรกให้ผู้อำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เขต 1 (ภาคใต้ตอนล่าง) เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ โดยมี เจ้าหน้าที่ สำนักงานจังหวัด หรือ สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ในระยะต่อไปให้พิจารณาจาก บุคคลที่เหมาะสมอื่นก็ได้

3) กำหนดกรอบการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดโดยรวม

คณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด ดำเนินการกำหนดกรอบการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดโดยรวม โดยมีคณะทำงานร่างกรอบหรือมอบหมายให้คณะอนุกรรมการฯ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นผู้ดำเนินงานเสนอให้คณะกรรมการส่งเสริมฯ จังหวัดพิจารณา

กรอบการจัดการให้ดำเนินตามแนวทางที่เสนอไว้ในการศึกษาทั้งในส่วนรูปแบบเชิงกระบวนการ และรูปแบบเชิงปฏิบัติ รวมทั้งทิศทางการท่องเที่ยวจังหวัด กรอบการจัดการสรุปโดยสังเขป มีดังนี้

- (1) กำหนดทิศทางและบทบาทการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล
- (2) กำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวและใช้ประโยชน์ เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล โดยมีกำหนดบทบาทเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- (3) กำหนดขนาดกิจกรรม และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ภายใต้บทบาทและขีดความสามารถในการรองรับได้
- (4) กำหนดเกณฑ์การประกอบการธุรกิจนำเที่ยว
- (5) มอบหมายหรือจัดวางระบบการจัดการการท่องเที่ยว ที่ประสานความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

กรอบการจัดการดังกล่าว จะใช้กำหนดความสำคัญและใช้คัดเลือกโครงการพัฒนาการจัดสรรงบประมาณ และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดต่อไป นอกจากนี้กรอบการจัดการนี้ยังจะเป็นการป้องกันปัญหาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอีกด้วย

4) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น

คณะกรรมการส่งเสริมฯท้องถิ่น ในความหมายนี้หมายถึง คณะกรรมการระดับพื้นที่ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งขึ้นตามความเห็นของคณะกรรมการส่งเสริมฯ จังหวัด โดยมีผู้แทนภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือธุรกิจชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เป็นกรรมการ โดยคณะกรรมการส่งเสริมฯท้องถิ่นจังหวัดเสนอให้แบ่งตามเขตพื้นที่ท่องเที่ยวออกเป็นอย่างน้อย 3 จุดพื้นที่ คือ ชุขชายฝั่งและหมู่เกาะตะรุเตา (อำเภอเมืองสตูล) ชุขชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะเกดตรา (อำเภอละงู และอำเภอทุ่งหว้า) และเขตพื้นที่ดอนใน (อำเภอท่าแพ อำเภอควนโดน และอำเภอควนกาหลง) โดยมีนายอำเภอที่อาวุโสสูงสุดเป็นประธาน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ หรือปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องที่สุด หรือผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ ตามมติคณะรัฐมนตรี รวมถึงการนำเสนอข้อมูลข้อคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัดผ่านคณะอนุกรรมการฯ ด้วย

4.2.2 ทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัด

1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มทะเลสตูล

จังหวัดสตูล มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลประมาณ 2,478.977 ตารางกิโลเมตร แนวชายฝั่งทะเลมีความยาวประมาณ 144.8 กิโลเมตร มีหมู่เกาะขนาดใหญ่ที่มีเกาะกว่า 83 เกาะ ส่วนใหญ่อยู่ในอุทยานแห่งชาติ จังหวัดสตูล

จังหวัดสตูล มีความเด่นทางด้านปะการัง มีจำนวนและคุณภาพจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดระดับ 2 จากการแบ่งเป็น 5 ระดับ มีคุณภาพน้ำทะเลจัดอยู่ในระดับดี มีที่พัก 23 แห่ง จัดอยู่ในอันดับ 18 จาก 23 จังหวัด มีบริษัทนำเที่ยว 7 แห่ง จัดอยู่ในระดับที่ 8 จากทั้ง 23 จังหวัดชายฝั่งทางทะเล จากการรวบรวมข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่มีอยู่ 11 กิจกรรม จังหวัดสตูลมีจำนวนอุทยานแห่งชาติทางทะเล 3 แห่ง จัดอยู่ในระดับ 2 ของจังหวัดชายฝั่ง มีเนื้อที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดชายฝั่งทะเล มีจำนวน/เนื้อที่หาดทรายเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดระดับ 2 มีคุณภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างมาก มีแหล่งธรรมชาติพิเศษ 7 แห่ง อยู่ในระดับที่ 3 มีความยาวชายฝั่ง 121.15 กิโลเมตร มีจำนวนเกาะในทะเล 61

แห่ง มีมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย มีองค์กรภาครัฐ 4 องค์กร ที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจัดอยู่ในอันดับ 3 ของจังหวัดชายฝั่งทะเลไม่มีองค์กรภาคเอกชนในพื้นที่ แต่มีโครงการประมงพื้นบ้านชายฝั่ง 1 โครงการ ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน ภาคใต้ดำเนินการอยู่ มีป่าชายเลน ทั้งด้านคุณภาพและเนื้อที่มากเป็นอันดับ 2 ของประเทศมีแหล่งปลาและสัตว์ป่า/สัตว์ทะเล 2 แห่ง ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจังหวัดอยู่ในอันดับที่ 13 ของพื้นที่ศึกษา 22 จังหวัด มีทรัพยากรทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 4 แหล่ง จัดอยู่ในอันดับ 1 ของพื้นที่ศึกษา ไม่มีทรัพยากรทางโบราณ-คดีที่เกี่ยวข้องทางนิเวศทางทะเล มีระยะเวลาในการท่องเที่ยวได้ประมาณ 7 เดือน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม จะเป็นช่วงมรสุม มีหุบเขาทะเล จัดอยู่ในชั้นคุณภาพระดับที่ 3 และมีป่าชายหาดจัดอยู่ในชั้นคุณภาพระดับ 1

จากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของ 23 จังหวัดชายฝั่งทะเลได้พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านลักษณะกายภาพ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางทะเล ตลาดการท่องเที่ยวทางทะเล และองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมใช้ข้อมูลพื้นฐานปัจจัยย่อยต่าง ๆ รวม 25 ปัจจัย ให้ค่าน้ำหนักโดยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและถ่วงน้ำหนักเปรียบเทียบผลการประเมิน สรุปได้ว่า จังหวัดสตูลมีศักยภาพในระดับสูงเป็นอันดับ 2 ของจังหวัดชายฝั่งทะเลของไทย รองจากจังหวัดพังงา

2) ทิศทางและบทบาทของกลุ่มทะเลสตูล

หมู่เกาะเกดราและชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูลทั้งหมดเกาะเกาะมีความสำคัญเชิงนิเวศสูงพื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งทะเลที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวได้มาก ในขณะที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้เป็นแบบอย่างที่ดีได้ จังหวัดสตูลอาจส่งเสริมให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างเด่นชัด ทิศทางและบทบาทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของจังหวัดสตูลควรมีดังนี้

(1) ปากบาราเป็นศูนย์รองรับการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการท่องเที่ยวทางทะเลทั้งหมดที่เน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในหมู่เกาะต่างๆ เป็นหลัก โดยบริเวณศูนย์ที่ปากบาราให้จำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการบันเทิงเรีงรมย์

(2) หมู่เกาะตะรุเตา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลหลักของจังหวัด หมู่เกาะบุโหลนเป็นแหล่งเสริมแต่พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่รองรับการกระจายตัวจากตะรุเตา

(3) อ่าวนุ่น เกาะลิคิ และเกาะริมชายฝั่งทะเล เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสำหรับคนท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะผู้ที่มีเวลาพักผ่อนสั้นๆ

(4) เสริมสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบริการสื่อความหมายธรรมชาติให้ชัดเจน

(5) จำกัดการท่องเที่ยวบางประเภทที่ไม่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ-ชุมชน-รัฐ โดยเร่งแก้ไขปัญหาคารเถื่อนที่ดิน และการพัฒนาแบบแยกศูนย์

(7) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในระดับชุมชน เร่งให้เกิดเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีรากฐานมาจากชุมชน

(8) พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มศักยภาพ โดยใช้กระบวนการชุมชนและให้บริการสื่อความหมายธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกับสภาพทรัพยากร โดยต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทางด้านต่าง ๆ

(9) ประสานงานในการติดตามตรวจสอบอยู่เสมอเพื่อปรับแก้กระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพเป็นแบบอย่างที่ดีต่อพื้นที่อื่น ๆ

3) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

พื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล มีศักยภาพและความสำคัญในการท่องเที่ยวสูงมีพื้นที่อนุรักษ์ที่ควรได้รับการเอาใจใส่ดูแลอย่างเหมาะสมก่อนที่การพัฒนาอย่างไม่มีขีดจำกัดจะทำลายองค์ประกอบเหล่านั้น ดังนั้น จังหวัดสตูลควรกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะเพื่อการท่องเที่ยว โดยกำหนดขึ้นจากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในคณะอนุกรรมการฯ และคณะกรรมการส่งเสริมฯจังหวัด ตามแนวทางเบื้องต้น (รูปที่ 4.1) ดังนี้

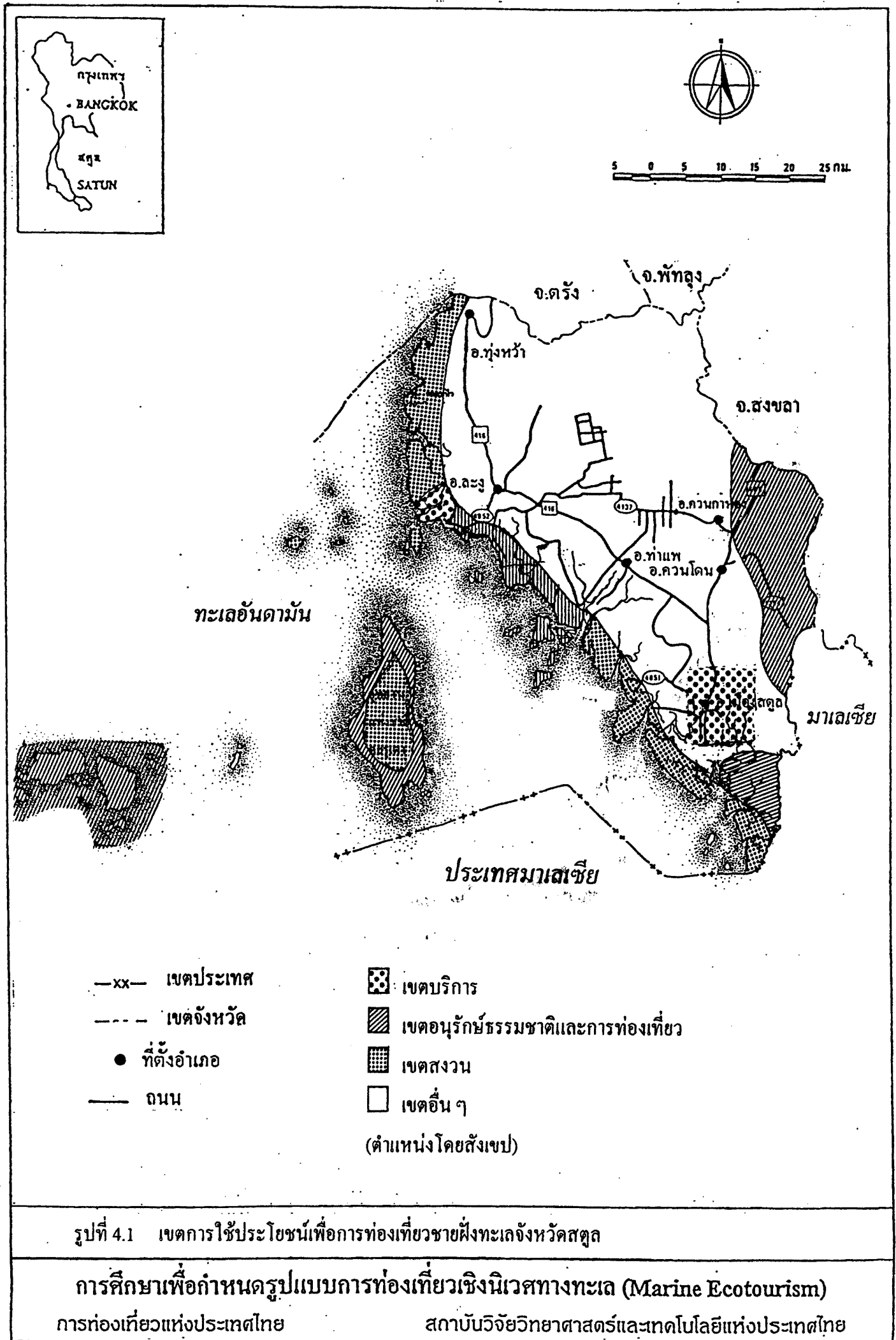
(1) เขตบริการ หมายถึงเขตที่มีการตั้งชุมชนหรือจัดให้มีการบริการการท่องเที่ยว มีการพัฒนาด้านการค้าและบริการ มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างสมบูรณ์ เขตบริการมุ่งเน้นการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการป้องกันกำจัดมลพิษต่าง ๆ และปรับปรุงรักษาภูมิทัศน์ พื้นที่บริการได้แก่ เมืองสตูล และปากบารา

(2) เขตอนุรักษ์ธรรมชาติและเอกรท่องเที่ยว หมายถึง เขตที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการนันทนาการและการรักษาระบบนิเวศ เหมาะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น ได้แก่ หมู่เกาะตะรุเตา หมู่เกาะบุโหลน อ่าวนุ่น บ้านบ่อเจ็ดลูก หาดกาสิงห์ เป็นต้น

(3) เขตสงวน หมายถึงเขตอนุรักษ์ที่ไม่ควรมีการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นพื้นที่ภายในของอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พื้นที่ป่าเขาของเกาะตะรุเตา เกาะลิคิใหญ่ เกาะเขาใหญ่ และบางส่วนของป่าชายเลน

(4) พื้นที่เพื่อกิจกรรมอื่น หมายถึง พื้นที่อื่น เช่น ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่สัมปทานรังนก ไม่อยู่ในข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง หรืออาจใช้เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทใช้แหว่ผ่านไป เป็นต้น

เขตการใช้ประโยชน์ดังกล่าวจะใช้เป็นกรอบในการกำหนดบทบาทของแต่ละพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวได้ชัดเจนขึ้น ทั้งยังสามารถกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมอีกด้วย

รูปที่ 4.1 เขตการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

4) กิจกรรมขนาดและขีดความสามารถในการรองรับ

กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยใช้แนวทางในรูปแบบเชิงปฏิบัติ จัดทำและหาข้อยุติในท้องถิ่น พื้นที่ที่ต้องกำหนดและให้มีการใช้ขีดความสามารถในการรองรับเป็นเครื่องมือสำคัญ คือ พื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยว (ในการศึกษานี้ได้เสนอเป็นเบื้องต้นไว้ 5 พื้นที่ ดังรายละเอียดขบที่ 5)

กิจกรรมที่เหมาะสมในพื้นที่ คือ กิจกรรมที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและวิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนมีอาทิ การดำน้ำลึก(ประดาน้ำ) การดำน้ำผิว การเดินศึกษาธรรมชาติ (ในแหล่งปะการัง ทางเดินยกระดับในป่า) การดูนก ศึกษาสัตว์ในป่าชายหาด ป่าชายเลน หาดหิน การตกปลา (บางพื้นที่) การพายเรือ เรือแคนู-คะยัค เรือท่องเที่ยวกระจัดกระจายในบางพื้นที่ และการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การออกหาปลา วางลอบ การหา/ทำยาสมุนไพร เป็นต้น

5) แนวทางการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

พื้นที่ที่กรณีตัวอย่างอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ที่ยังไม่มีการค้ากับดูแลและควบคุมธุรกิจการประกอบการท่องเที่ยว โอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีสูงหากไม่มีการจัดการที่เหมาะสมทิศทางการจัดการจึงมุ่งเน้นการใช้ระบบควบคุมและร่วมมือ โดย

(1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพิจารณาใช้อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ปี 2535 ให้มีการพิจารณาการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพื้นที่ประกอบการและคุณภาพการบริการ ทั้งนี้ให้ใช้เป็นแนวทางการพิจารณาออกหรือต่อใบอนุญาต รวมทั้งการขอใช้ประโยชน์ในพื้นที่อนุรักษ์

(2) วางหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวแต่ละประเภท (ดูรายงานหลัก) พร้อมให้เอกชนมีการประสานงานกับเจ้าของพื้นที่ หรือให้มีการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างและหลังการดำเนินงาน

(3) ส่งเสริมการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น บริการที่พัก บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว บริการนำเที่ยวที่เหมาะสมในพื้นที่ โดยการให้คำปรึกษา แนะนำ อบรม และจัดโปรแกรมการศึกษาเรียนรู้ให้องค์กรเอกชนและธุรกิจชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

(4) สนับสนุนให้เจ้าของพื้นที่หรือผู้รับผิดชอบพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานแห่งชาติฯ) โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวตามความเหมาะสม เช่น พื้นที่บริการเส้นทางท่องเที่ยว ระบบการจัดการมลพิษ เป็นต้น

4.2.3 แผนการจัดการการท่องเที่ยวทางทะเล จังหวัดสตูล

การท่องเที่ยวทางทะเลของจังหวัดสตูล ครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะและชายฝั่งควรมีรูปแบบหลักเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยให้พื้นที่น้อยแห่งเป็นพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพักผ่อนเป็นหลัก ทั้งนี้ไม่ควรให้มีการพัฒนาด้านการบันเทิงเรีงรมย์ และการกีฬาทางน้ำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่

บทบาทและเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบและการพัฒนา การพัฒนาการท่องเที่ยวทางทะเลจังหวัดสตูลโดยรวมควรมีแผนงานและโครงการ ดังนี้

- 1) แผนงานการจัดระบบการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล
 - (1) จัดตั้งคณะอนุกรรมการประสานงาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดสตูล
 - (2) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวท้องถิ่น
 - (3) กำหนดกรอบการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดโดยรวม (กำหนดทิศทาง บทบาท เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว)
 - (4) กำหนดเกณฑ์การประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
- 2) แผนงานกำหนดเขตท่องเที่ยวโดยรวม
 - (1) โครงการปรับปรุงแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติตะรุเตาให้สมบูรณ์ตรงและสอดคล้องกับหลักการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - (2) โครงการจัดทำแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนทั้งภายในและโดยรอบ ให้มีการใช้ทรัพยากรที่หลากหลาย รวมทั้งยกเลิกสัมปทานรังนกในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือประสานการจัดเก็บรังนกให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
 - (3) โครงการกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่ง และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดแนวชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล
- 3) แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ
 - (1) มาตรการสนับสนุนการจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งภายในและโดยรอบพื้นที่อนุรักษ์ เช่น ที่พักเชิงนิเวศให้ได้มาตรฐาน
 - (2) เพิ่มมาตรการความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว

(3) มาตรการส่งเสริมบริการนำเที่ยวที่ได้มาตรฐานภายใต้การกำกับดูแลโดยอุทยานแห่งชาติฯ และองค์กรที่ได้รับมอบหมาย เช่น การบริการสื่อความหมายธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมต่อแต่ละระบบนิเวศ

4) แผนงานการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกผู้เกี่ยวข้อง

(1) โครงการสัมมนาแนวทางและกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัด ไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ในปีแรก

(2) โครงการอบรมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจในปฏิบัติการประกอบการในจังหวัด 2 ครั้ง ครั้งละ 30 คน

(3) ให้นำการจัดทำสื่อความหมายและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 1 ครั้ง ให้แก่ ผู้แทนเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

5) แผนงานการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว

(1) ส่งเสริมชุมชนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยนำเสนอทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน

(2) ประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับจังหวัดจริง ให้เป็นชุดท่องเที่ยวเดียวกัน

6) แผนงานการจัดการพื้นที่เฉพาะ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (โครงการนำร่อง)

(1) โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล บ้านบ่อเจ้าตุ๊ก

(2) โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะลิดีเล็ก

(3) โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะบุโหลนเล

(4) โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะบุโหลนดอน

(5) โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะบุโหลนไม้ไผ่

รายละเอียดของแผนงานเสนอไว้ในบทที่ 5

บทที่ 5

โครงการนำร่องการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
จังหวัดสตูล

บทที่ 5

โครงการนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

โครงการนำร่องเป็นการประยุกต์รูปแบบการจัดการลงสู่พื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อจัดให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ข้อเสนอสมควรนำไปพิจารณาใช้ในพื้นที่โดยให้ท้องถิ่นมีโอกาสนในการปรับใช้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจากอาจมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์จริงในแต่ละช่วงเวลา การเสนอโครงการนำร่องจะถือเป็นตัวอย่างที่พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอื่นๆ อาจนำไปประยุกต์ได้ทันที โดยให้พิจารณาเงื่อนไขแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ประกอบ

พื้นที่เฉพาะในกรณีตัวอย่างหมู่เกาะเกตราดอนใต้ที่เสนอในการศึกษานี้ได้แก่ บ้านบ่อเจ็ดลูก เกาะลิคิ เกาะบุโหลนดอน เกาะบุโหลนเล เกาะบุโหลนไม้ไผ่ โดยทั้ง 5 พื้นที่มีรูปแบบการจัดการที่แตกต่างกันในบางประเด็น

การนำเสนอโครงการนำร่องได้ยึดถือรูปแบบการจัดการเชิงกระบวนการ และรูปแบบการจัดการเชิงปฏิบัติการเป็นหลัก โดยจำแนกเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำรวจ ศักยภาพและข้อจำกัดของการจัดการ กรอบการจัดการหรือกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแผนงานโครงการที่เป็นแผนปฏิบัติการที่ควรดำเนินการพัฒนาพื้นที่ ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่ดีต่อไป

5.1 พื้นที่นำร่องหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก และบริเวณใกล้เคียง

5.1.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้ง

พื้นที่โครงการนำร่องครอบคลุมหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก หาดกาสิงห์ และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสตูล บริเวณละติจูดที่ 60 องศา 47 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 99 องศา 42 ลิปดาตะวันออก มีความยาวชายฝั่งของพื้นที่ศึกษาประมาณ 22 กิโลเมตร ในพื้นที่ประกอบด้วยป่าชายหาด-หาดทราย-ชายฝั่ง-ป่าชายเลน-ชุมชน-พื้นที่เกษตรกรรม และโบราณสถาน

2) สภาพทางกายภาพ

(1) ภูมิประเทศ พื้นที่โครงการฯ มีเนื้อที่รวม 42,204 ไร่ ประกอบด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำ 23,521 ไร่ หาดทราย 299 ไร่ พื้นที่ราบ 10,654 ไร่ และพื้นที่ภูเขา 7,730 ไร่ (ดังรูปที่ 5.1)

(2) การใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน มีพื้นที่เกษตรกรรมเป็นบางส่วน โดยแบ่งเป็นหาดทราย 299-ไร่ นาข้าว 4,295.23 ไร่ สวนมะพร้าว 2,459.78 ไร่ ป่าชายเลน 21,612.354 ไร่ ป่าบก 6,953.5118 ไร่ สวนยางพารา 27,85.3108 ไร่ พืชสวน 274.3826 ไร่ พื้นที่ทิ้งร้าง 839.21 ไร่ พื้นที่ชุมชน-เมือง 1,404.952 ไร่ พื้นที่นาทุ่ง 215.92 ไร่ สระน้ำ 44.44 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ อีก 1019.91 ไร่ ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินที่ผสมผสานกับพื้นที่ชุ่มน้ำอื่น ๆ (ดังรูปที่ 5.2)

3) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(1) หาดทราย หาดทรายในพื้นที่ศึกษา คือ หาดกาสิงห์ มีลักษณะเป็นหาดทราย ขาว ประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นบริเวณที่เงียบสงบ หาดทรายมีความลาดชันสูงเป็นเนินทราย 2 ชั้น ลักษณะทรายเป็นทรายละเอียดสีน้ำตาล หาดกาสิงห์เคยเป็นแหล่งวางไข่ของเต่ามะเฟือง ในปี 2539 พบเต่าขึ้นมาไข่ 2 รัง แต่ปัจจุบันยังไม่พบว่ามีเต่าขึ้นมาไข่อีก บริเวณนี้มีการท่องเที่ยวในลักษณะ Camping เป็นคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มของลูกเสือ เนตรนารี ในจังหวัดสตูล และใกล้เคียง

(2) ป่าชายหาด จากการสำรวจพรรณไม้บริเวณชายหาดหน้าปากน้ำรีสอร์ท พบ

- ไม้ยืนต้น ได้แก่ ทองหลาง ไท หว่า ขนุนนก ไทร หยี่น้ำ โพทะเล ปอทะเล มะหาด เมามะนาวผี

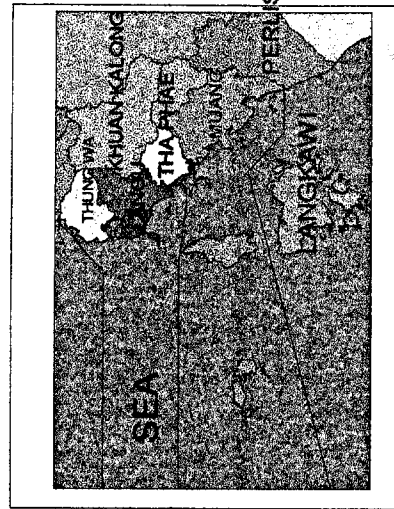
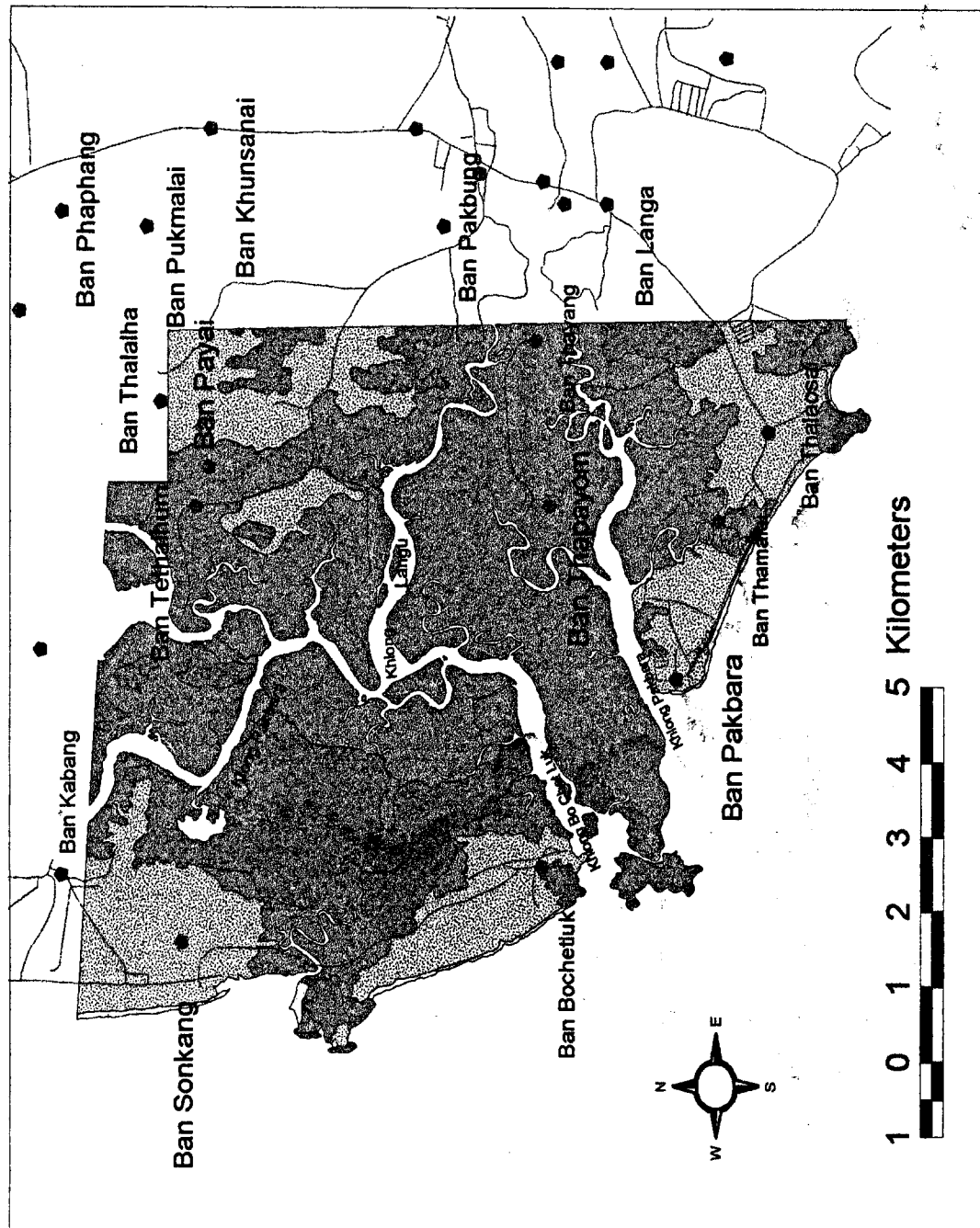
- ไม้พุ่ม ได้แก่ ตะขบป่า รักทะเล ผักหวานทะเล สวาด ชิงชี หนามขี้แรด สามะงา

- ไม้เถาวัลและพืชคลุมดิน ถั่วกระเปาะ ผักบุงทะเล ไม้พระนารายณ์ (*Scheffera* sp.) กระจูด สลัดได มะเบนหิน กำลั้งช้างสาร (*Dracaena*) กกล้วยไม้พวกกระรอกระร้อน และเฟินพวกหัวว่าว ระงด สะโมง

ส่วนบริเวณบริเวณหาดกาสิงห์ นั้นพรรณไม้ที่พบบนตามชายหาดและบริเวณพื้นที่ที่ถูกทำลายเป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ได้แก่ หูกวาง สนทะเล หยี่น้ำ ปอทะเล ชิงชี โพทะเล มะนาวผี มะหาด ข่อย ขอบ ขอบป่า โกงกางหูช้าง สวาด ลำเจียก รักทะเล ไม้ป่า ผักบุงทะเล พลับพลึง และจะพบพืชอิงอาศัยพวก นมตำเลีย สังกวาลพระอินทร์ หัวว่าว (เฟิน) เกาะตามดินและคืบไม้

พรรณไม้ที่สำรวจพบตามทางเดินบริเวณเชิงเขา ได้แก่ พวกจิก (*Barringtonia* sp.) เม่า เนียน สยา (*Shorea* sp.) ไทร เม่า หนามขี้แรด ราม เต่าร้าง ขม้น ทุ โคลงแคลง เสม็ด ย่านลิเภา เถาคัน เตย ดอกไก่อ่าน

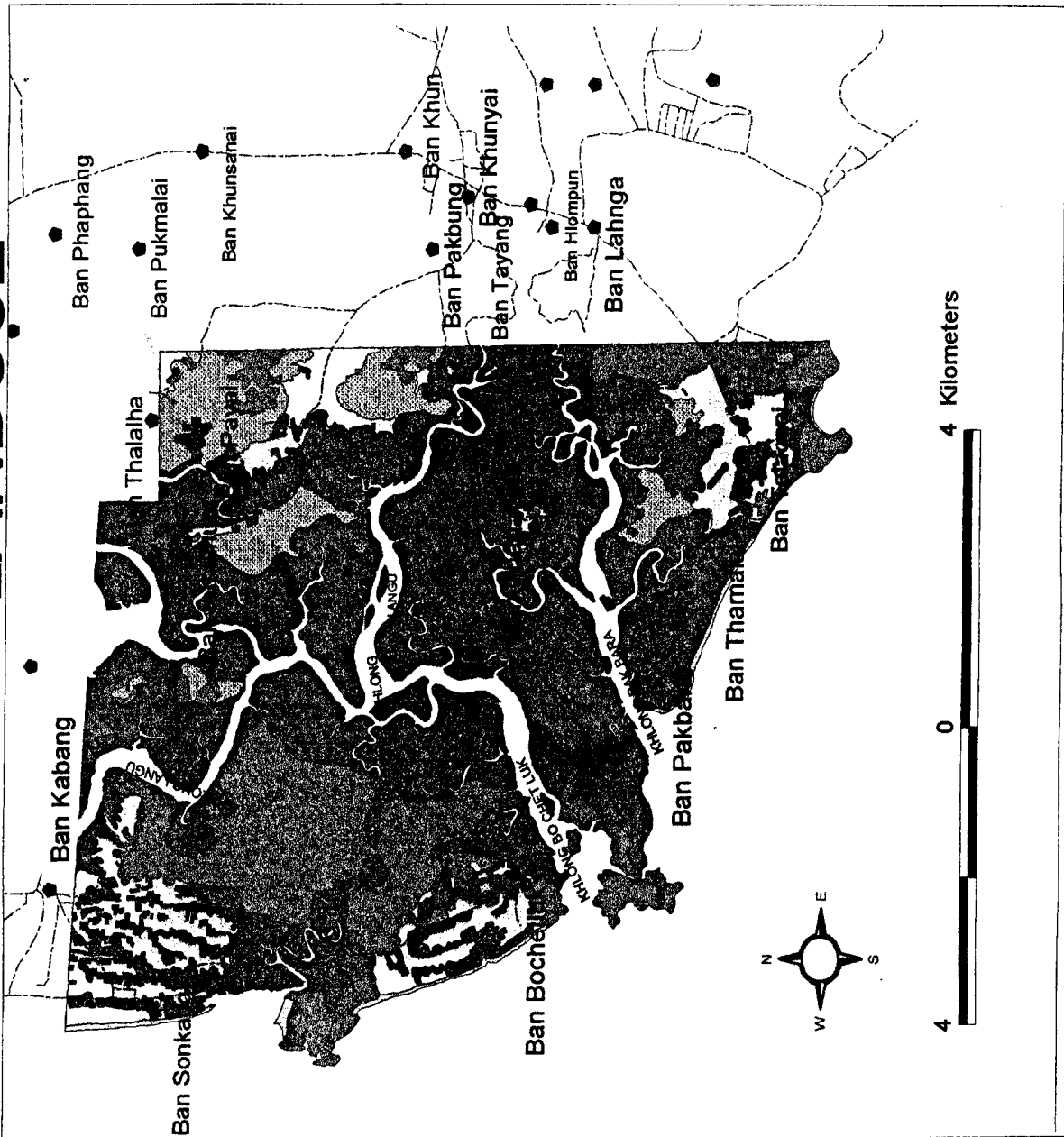
LANDFORM

รูปที่ 5.1 ภูมิประเทศของพื้นที่โครงการส่วนปักษ์นำหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

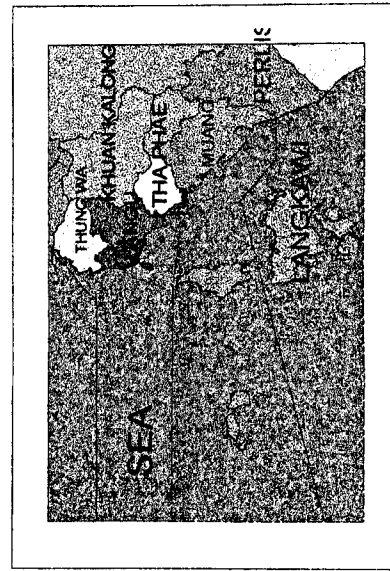
LANDUSE

LEGEND

Road
 Village

Bush fallow
 Beach
 Coconut
 Fishery
 Forest
 Mangrove swamp forest
 Orchard
 Paddy field
 Pararubber
 Water body
 Shrimp
 Urban

รูปที่ 5.2 การใช้ที่ดินของพื้นที่โครงการ ส่วนปากน้ำหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(3) ป่าชายเลน จากการสำรวจพบว่ามีพรรณไม้ป่าชายเลน 4 ชนิด ได้แก่ โกงกางใบเล็ก *Rhizophora apiculata* โกงกางใบใหญ่ *Rhizophora mucronata* แสมดำ *Avicennia officinalis* ตะบูนดำ *Xylocarpus granatum* โดยได้แบ่งสังคมพืชออกเป็น 2 ส่วนคือ

- สังคมพืชไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ และแสมดำ
- สังคมพืชไม้ตะบูนขาว

สภาพของป่าชายเลนของไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ แสมดำ และไม้ตะบูนขาว มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 4.5, 4.6, 6.1 และ 3 เมตร ตามลำดับ และมีความโตเฉลี่ยที่ DBH ประมาณ 5.9, 6.8, 11.8 และ 4 ซม. ตามลำดับ รูปที่ 5.3 แสดง Profile ของสภาพป่าบริเวณริมคลองบ่อเจ็ดลูก

(4) สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบมี ค่างแว่นถิ่นใต้ ส่วนนกพบถึง 52 ชนิด นกที่ชุกชุมมาก ได้แก่ เขียวแดง นกกินเปี้ยว นกปรอดหน้าขาว อีกา นกกางเขนบ้าน นกเอี้ยงสาริกา นกกินปลีคอสีน้ำตาล และนกสีชมพูสวน สัตว์เลื้อยคลานมี 4 ชนิด คือ จิ้งเหลนบ้าน แย้ กิ้งก่าแก้ว และจิ้งจกหางหนาม

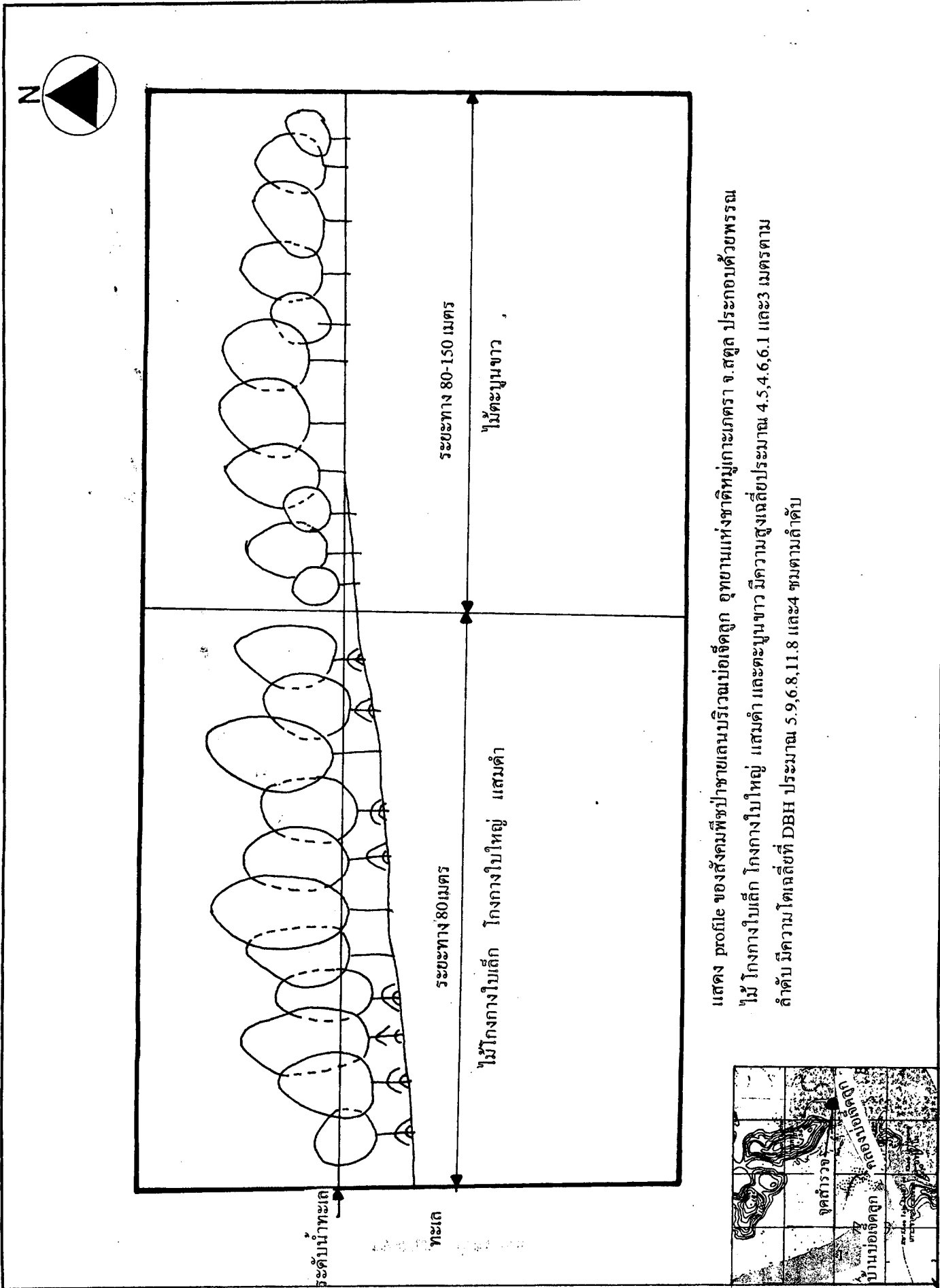
4) สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ชุมชนบริเวณพื้นที่นาร่องหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก และบริเวณใกล้เคียง เป็นชุมชนชายฝั่งทะเล เป็นชุมชนมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มานาน มีตำนานเกี่ยวข้องกับ สมัยดั้งเดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่รกร้าง และได้มีชาวมุสลิมกลุ่มหนึ่งเคลื่อนย้ายมาจากมะละกามาตั้งถิ่นฐาน แต่เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ขาดแคลนน้ำจืด จึงได้ขุดบ่อขึ้นเพื่อใช้น้ำ บ่อน้ำบ่อที่ 1 ใช้น้ำเพียง 1 วันหมด บ่อที่ 2 ใช้น้ำ 2 วันหมด บ่อที่ 3 ใช้น้ำ 3 วันหมด เป็นเช่นนี้ไปจนถึงวันที่ 7 ชาวบ้านจึงอ้อนวอนองค์ศาสดาขอให้ขุดบ่อที่ 7 เป็นผลสำเร็จ ซึ่งปรากฏว่ามีน้ำไหลเต็มตลอดและรสหวานเย็น จึงเป็นตำนานที่มาของบ่อเจ็ดลูก ซึ่งปรากฏอยู่ถึงทุกวันนี้

จากการสำรวจสภาพสังคมด้วยแบบสอบถาม ประชากรตัวอย่าง 51 ครัวเรือน พบสถานภาพของครัวเรือนด้านต่าง ๆ (ตารางที่ 5.1) สรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่าง เป็นหัวหน้าครอบครัวและแม่บ้าน ที่มีระยะเวลาอาศัยมากกว่า 15 ปี โดยกว่าร้อยละ 29/51 เป็นผู้เกิดและอาศัยอยู่ที่นี้ ครัวเรือนบ่อเจ็ดลูกเป็นครัวเรือนใหญ่ที่ผู้อยู่อาศัยเฉลี่ย 5.15 คน สูงสุดอาศัยถึง 10 คน

(2) อาชีพและรายได้ ประชากรบ่อเจ็ดลูกมีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักมากที่สุด ร้อยละ 86.3 การทำประมงเป็นประมงพื้นบ้านรอบๆเกาะ การทำประมงเป็นประมงพื้นบ้านรอบๆเกาะ รายได้จากอาชีพหลัก เฉลี่ย 27,500 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ย 27,250 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ประมาณร้อยละ 20 มีอาชีพพิเศษที่มีรายได้เฉลี่ย 7,055.55 บาทต่อปี สำหรับการหาประมงนั้น ชาวประมงมีต้นทุนเฉลี่ย 39,606.06 บาท/ปี และมีรายได้เฉลี่ย 41,190.47 บาท/ปี

รูปที่ 5.3 Profile ของสภาพป่า บริเวณริมคลองบ่อเจ็ดลูก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

ตารางที่ 5.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

หัวข้อ	รายละเอียด
สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพหลัก	- ประมง ขับเรือรับจ้าง รับจ้าง และทำสวน คิดเป็นร้อยละ 86.3, 7.8, 2, 2 และ 2 ตามลำดับ
รายได้เฉลี่ย บาท/ปี	- 27,500 บาท/ปี และจำนวนเงินที่มีผู้ตอบเข้ามามากที่สุดคือ 15,000 บาท และ 20,000 บาท จำนวนละ 6 คน เท่ากัน
ความยาวนานของการประกอบอาชีพ	- เฉลี่ย 25.ปีครึ่ง
อาชีพรองของครัวเรือน	- ร้อยละ 58 มีอาชีพรอง และร้อยละ 42 ไม่มีอาชีพรอง
รายได้เฉลี่ย บาท/ปี	- 27,250 บาท/ปี
คนในครอบครัวมีงานพิเศษ คือ	- มีเพียง 10 ราย ที่ตอบคำถามจากจำนวนทั้งหมด 51 ราย คือ รับจ้าง ขับเรือ เลี้ยงสัตว์ ซ่อมเรือ และบริการอื่น ๆ
จำนวน (คน)	- มีคนในครอบครัวมีงานพิเศษ 10 ครอบครัว ครอบครัวละ 1 คน 6 ครอบครัว ครอบครัวละ 2 คน 2 ครอบครัว
รายได้รวม/ปี	- 7,055.55 บาท/ปี
ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพ ในอนาคต	- มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพในอนาคต 29 ราย ไม่เปลี่ยน 17 ราย ไม่ตอบคำถาม 5 ราย
ปัญหาในการประกอบอาชีพ	- มีผู้ตอบคำถามดังนี้ มีที่ดินไม่เพียงพอ 2 ราย ค่าครองชีพสูง 29 ราย การคมนาคมขนส่ง 13 ราย และปัญหาอื่น ๆ 20 ราย
การถือครองที่ดินและบ้าน และสภาพ ความเป็นอยู่ มีที่ดิน (ไร่)	- เฉลี่ยรายละ 6.076 ไร่
เป็นของครอบครัว (ไร่)	- เฉลี่ยรายละ 6.040 ไร่
เอกสารสิทธิ์	- มีผู้ตอบคำถามนี้ 22 ราย จาก 51 ราย 12 ราย มีเอกสารสิทธิ์เป็น นส.3 5 ราย เป็น 2 นส.3 ก. 6 ราย เป็นโฉนดที่ดิน
ผู้ให้ใช้ประโยชน์	- มีผู้ตอบคำถามนี้ 9 ราย ใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนเอง 4 ราย เครือญาติให้ใช้ประโยชน์ 1 ราย อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ 4 ราย
ที่ดินและจำนวน (ไร่)	โดยเฉลี่ยให้ใช้ประโยชน์ 13 ไร่
ใช้ประโยชน์เพื่อ	- อยู่อาศัยจำนวน 42 ราย เลี้ยงสัตว์ 5 ราย พืชสวน 2 ราย
ความพอเพียงในการใช้ที่ดิน	- 24 รายตอบว่าเพียงพอ แต่อีก 26 ราย ตอบว่าไม่เพียงพอ
การซื้อขายที่ดินในรอบ 5 ปี	- มีซื้อที่ดิน 1 ราย และขายที่ดิน 1 ราย อีก 45 ราย ไม่ตอบคำถาม
การครอบครองบ้าน	- 41 รายมีบ้านเป็นของตนเอง 7 ราย อาศัยอยู่
ขนาดของบ้าน	- เฉลี่ย 84.435 ตารางเมตร

(มีต่อ)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียด
<p>การใช้ประโยชน์บ้าน การใช้ส้วม แหล่งน้ำดื่ม แหล่งน้ำใช้ การใช้เชื้อเพลิงหุงต้ม</p>	<p>- จะใช้อยู่อาศัย และเก็บของใช้ที่ใช้ประกอบอาชีพ - 45 ราย มีส้วมเป็นของตนเอง 6 ราย ไม่ตอบคำถาม 3 รายตอบว่าไม่จำเป็นต้องมี และไม่มีเงินสร้าง โดยไปใช้ของเพื่อนบ้าน แต่มีถึง 12 ราย ทั้งที่มีส้วมและไม่มีก็ยังคงใช้ตามสภาพภูมิประเทศอยู่ - โดยมากจะใช้น้ำฝน และน้ำบ่อ - ใช้น้ำบ่อ - ชุมชนนี้ใช้เชื้อเพลิงหุงต้มทั้งแก๊ส ถ่าน และ ไม้ ร้อยละ 88.2, 84.3 และ 45.1 ของจำนวนผู้ตอบ 51 ราย ใช้ ก๊าซ ถ่าน และ ไม้ตามลำดับ ซึ่งการใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิง มีอยู่ 24 ราย ที่ซื้อจากผู้จัดจำหน่ายในราคาเฉลี่ย 175 บาท/ปี/1 กระสอบ อีก 19 ราย เผาถ่านเอง และ 25 ราย ให้คำตอบว่าได้ทำการเก็บ-ตัด ไม้ฟันในป่าเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิง</p>
<p>ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าข่าวสาร - ค่ากับข้าว - ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม - ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนของบุตร ธิดา - ค่าภาษี - ค่าบันเทิง - ค่าไฟฟ้า - ค่าเชื้อเพลิง - ค่ารักษาพยาบาล - ค่าอื่น ๆ <p>หนี้สินและมูลค่า เงินออมและมูลค่า</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เฉลี่ย 8,452.31 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่าย และเฉลี่ย 6,463.53 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 17,460 บาท/ปี เฉลี่ยทั้งหมด 13,694.12 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 2,580 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่าย และเฉลี่ย 1,517.65 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 13,568 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 6,651.37 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 145.04 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 65.41 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 1,972 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 386.67 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 1,596.33 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 1,126.82 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 3,457.20 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 2,711.53 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 3,524.35 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 1,589.41 บาท/ปีของทั้งหมด - เฉลี่ย 5,066.67 บาท/ปีของผู้มีค่าใช้จ่ายและเฉลี่ย 298.04 บาท/ปีของทั้งหมด <p>มีหนี้สิน โดยเฉลี่ย 38,893.94 บาท มีเพียง 5 ราย ที่มีการออมทรัพย์ ในจำนวนเงิน 10,000 บาท ถึง 100,000 บาท</p>
<p>การผลิตของครัวเรือน</p> <p>การประกอบอาชีพของครัวเรือน เนื้อที่/พื้นที่ผลิต ต้นทุน (บาท/ปี) ผลผลิต (บาท/ปี)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการประมงเป็นส่วนมาก รองลงมา คือ ปลูกแดงโม - โดยมากจะทำการประมงรอบ ๆ เกาะ และทำเกษตรกรรมในหมู่บ้าน - เฉลี่ย 39,606.06 บาท/ปี - เฉลี่ย 41,190.47 บาท/ปี

(มีต่อ)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

หัวข้อ	รายละเอียด
อุปกรณ์การผลิต	- ในการทำการประมงส่วนมากจะใช้จวนลอย ตาข่าย เรือ ด้านการเกษตรกรรมใช้รถไถเป็นส่วนมาก
วิธีการผลิต	- ทำการประมง โดยรอบบริเวณพื้นที่ที่มีบางส่วนของอ่างไปไกลถึงหมู่เกาะตะรุเตา
แหล่งเงินทุน	- โดยมากใช้จากกองทุนสงเคราะห์ และรองลงมาคือ นายทุนในพื้นที่
ปัญหา	- การทำการประมงแบบอวนรุน อวนลาก ได้ทำลายเครื่องมือหาปลา รองลงมาคือปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากร
แนวทางการแก้ไขปัญหาการผลิต	- มีความต้องการให้รัฐสนับสนุนความต้องการพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และควบคุม เรืออวนรุน อวนลาก
สภาพทางสังคมของครัวเรือน	
ศาสนา	- นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด
กิจกรรมประเพณี	- มีกิจกรรมประเพณีแบบอิสลามิกชนทั่วไป เช่น การรอมมาคอมห์ รายอละหมาด
การเข้าถึงกลุ่มองค์กร	มีผู้ตอบคำถามนี้ 17 ราย โดยมากจะเข้ากลุ่มกองทุนประกันสังคม และกลุ่มแม่บ้าน

ที่มา : จากการสำรวจ

(5) รายจ่ายในครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 37,655.50 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าข้าวสาร อาหาร เฉลี่ย 22,049.20 บาท รองลงมาคือ ค่าเล่าเรียนบุตร เฉลี่ย 11,078.50 บาท ประชากรร้อยละ 64.58 มีหนี้สิน เฉลี่ยถึง 38,893.94 บาทต่อครัวเรือน และมีผู้มีเงินออมเพียงร้อยละ 10.4 จำนวนระหว่าง 10,000 ถึง 100,000 บาท

5) โครงสร้างพื้นฐาน

บริเวณหมู่บ้านสลักเพชร-โรงถ่าน มีถนนลูกรัง กว้าง 4-5 เมตร เชื่อมต่อกับถนนใหญ่ รอบเกาะช้าง มีระบบไฟฟ้า 2 เฟส ยังไม่มีระบบประปามาตรฐาน อาศัยน้ำอุปโภค-บริโภค จากการกักเก็บและระบบประปาภูเขาจากน้ำตกคีรีเพชรซึ่งมีปริมาณเพียงพอ ชาวประมงมีสะพานปลาหลายแห่ง และมีท่าเรือสาธารณะ 1 แห่ง

(3) ที่ดินทำกิน ประชากรมีที่ดินเฉลี่ย 6.076 ไร่ กว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่าไม่เพียงพอ ส่วนบ้านอยู่อาศัยมีเนื้อที่เฉลี่ย 84.44 ตารางเมตร ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

(4) ประชากรส่วนใหญ่ใช้น้ำบ่อเป็นหลัก ใช้เชื้อเพลิงจากแก๊ส ถ่าน และไม้ฟืน ร้อยละ 88.2 84.3 และ 45.1 ตามลำดับ

5.1.2 การท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนบ่อเจ็ดลูกมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวสูง โดยรอบบริเวณเป็นป่าชายเลนและป่าดิบชื้น มีชายหาด 1 แห่ง มีถ้ำบริเวณหลังโรงเรียน 1 แห่ง มีโบราณสถาน คือ บ่อเจ็ดลูก 1 แห่ง มีวิถีชุมชนมุสลิม การประกอบอาชีพของชาวชุมชนที่น่าสนใจ และถนนที่เข้าถึงหมู่บ้านผ่านป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

2) การบริการการท่องเที่ยว

บริเวณบ่อเจ็ดลูกมีรีสอร์ท 1 แห่ง ชื่อปากน้ำรีสอร์ท มีที่พัก 20 หลัง อัตราค่าเช่าหลังละ 250/วัน สำหรับบังกะโลหลังใหญ่ ให้เช่าในอัตรา 1,200-1,500 บาท/วัน อย่างไรก็ตาม การบริการที่พักรู้นี้มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนน้อย

3) ตลาดการท่องเที่ยว

พื้นที่โครงการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของคนท้องถิ่นและประชาชนในจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งแคมป์พักแรมของลูกเสือ เนตรนารี โดยบริเวณนี้ไม่มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากนัก แต่มีนักท่องเที่ยวชาวเยอรมันจำนวนหนึ่งเป็นลูกค้าประจำมาพักในทุกฤดูกาลท่องเที่ยว

4) องค์การจัดการ

บริเวณบ่อเจ็ดลูกอยู่ในความดูแลของ อบต. ปากน้ำ ซึ่งยังไม่มีรูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวแต่อย่างใด จากการสำรวจประชากรทั่วไปให้ความสนใจในการจัดการการท่องเที่ยวบ้าง

5) ปัญหาและความต้องการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

การคมนาคมเข้าถึงเป็นปัญหาสำคัญ โดยการเข้าถึงทางรถยนต์ยังขาดความสะดวก เนื่องจากพื้นที่ผืนถนนเป็นทรายไม่ถาวรทำให้รถติดหล่มทรายเป็นประจำ ประกอบกับผู้ขับขี่มักจะใช้ความเร็วสูง จึงเกิดฝุ่นที่กระจายเข้าบ้านประชาชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับรีสอร์ท เป็นครั้งคราว ส่วนปัญหาการพัฒนายังมีสัดส่วนต่ำ การท่องเที่ยวยังไม่มียุทธศาสตร์ในพื้นที่นี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาที่มีแบบแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น

จากการสำรวจประชากรพบว่าประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านดีคือส่วนใหญ่ได้ประโยชน์ ไม่มีผลกระทบมากนัก แต่ความรู้สึกรู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลงและการสูงขึ้นของค่าครองชีพที่สูง ทรัพยากรทางทะเลเป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวมาก ประชากรในชุมชนต้องการให้บริการการท่องเที่ยว โดยการนำเที่ยว และขายอาหารเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้มากที่สุด (ดังตารางที่ 5.2)

5.1.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) บทบาท

ควรกำหนดให้พื้นที่บ่อเจ้าถูกเป็นพื้นที่ท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนและระบบนิเวศป่าชายเลน ที่มีการจัดการโดยชุมชนเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวชุมชน (Community-based) โดยรับการสนับสนุนจากภายนอกเท่าที่จำเป็น

2) นโยบาย

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มุ่งเน้นการเปิดตลาดการท่องเที่ยวป่าชายเลน โดยจัดการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนและกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้เกิดผลกระทบทางลบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด

3) เป้าหมาย

เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ให้เสริมสร้างกระบวนการชุมชนภายใน 5 ปี มีบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเฉลี่ย 100 คน/สัปดาห์ แต่ควบคุมปริมาณสูงสุดไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้แต่ต้องละช่วงเวลา

ตารางที่ 5.2 ความคิดเห็นของประชากรต่อการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	รายละเอียด
ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	- จากผู้ตอบ 51 ราย บ่งบอกว่าไม่มีผลกระทบ 20 ราย อีก 31 ราย ตอบว่ามีผลกระทบ 21 ราย บ่งบอกผลกระทบด้านบวก คือ มีรายได้เพิ่ม และเกิดการพัฒนาหมู่บ้าน 5 ราย 14 ราย บ่งบอกผลกระทบด้านลบ คือ ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม 6 ราย รองลงมา คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในเยาวชน 3 ราย และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง 2 ราย เท่ากัน
ผลของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและขยายตัว	- โดยมากมีความคิดเห็นด้านดี และดีเยี่ยม 40 ราย เลข ๆ 6 ราย ไม่ดี 2 ราย
หากมีคนต่างถิ่นเข้ามา มาก ๆ การเปลี่ยนแปลงของสังคม	- 34 ราย ให้ความเห็นว่าเปลี่ยนแปลงมาก 16 ราย ให้ความเห็นว่าไม่เปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนแปลงน้อยมาก
ค่าครองชีพสูงขึ้นหรือไม่	- สูงและสูงมาก 32 ราย ไม่เปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนแปลงระดับต่ำ 19 ราย
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในบริเวณนี้	- 35 ราย มีความคิดเห็นว่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น 16 ราย มีความคิดเห็นว่าธรรมดา
ความต้องการให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยว	- 46 ราย อย่างให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ ไม่ต้องการ 4 ราย
ความต้องการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	- ไม่ต้องการ 4 ราย เลข ๆ 3 ราย สนใจมาก 16 ราย สนใจ 28 ราย
ความต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเยือนชุมชน	- 47 ราย ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน 1 ราย ไม่ต้องการ 2 ราย ไม่ทราบ
สิ่งที่คิดว่าดึงดูดใจในการท่องเที่ยวของชุมชน คือ	- หาดทราย, ป่าชายเลน, ป่าชายหาด, ทะเล, ป่าดิบ, ชุมชน, ความรู้สมุนไพร และ วิถีชีวิต ประการัง การประกอบอาชีพ และอื่น ๆ มีผู้ให้ความเห็น 49, 40, 33, 29, 23, 19, 14, 9, 2 ตามลำดับ
ความสามารถในการให้บริการนักท่องเที่ยว	- การนำชม ขายอาหาร Home stay วิถีชีวิตนำเดินป่า, ทำบังกะโล และอื่น ๆ มีผู้ให้ความเห็น 31, 23, 17, 15, 11, 6, 2 ตามลำดับ

ที่มา : จากการสำรวจ

4) กลยุทธ์การจัดการ

(1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยว

(2) วางแผนการใช้ที่ดิน การใช้ประโยชน์ทรัพยากร ชี้วัดความสามารถในการรองรับการ

ท่องเที่ยว และระบบการจัดการที่ชัดเจน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

(3) กำหนดกฎเกณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Measurement) เฉพาะพื้นที่ทั้งในด้านการจัดการชุมชนและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

(4) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และชุมชน ให้ไม่เกินขีดจำกัดการรองรับได้ เสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แปลกใหม่จากการท่องเที่ยวทั่วไป โดยวางรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ โดยปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชุมชน เช่น การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน เกษตรธรรมชาติ การใช้สมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ประมง เพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกต่อไป

(6) พัฒนาอุทยานการท่องเที่ยวด้านการบริการเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ และควบคุมมลพิษไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ โดยจัดบริการการท่องเที่ยวพื้นฐาน ได้แก่ ที่พัก (แบบ Home stay แคมป์ปิ้ง และบังกะโล) การนำเที่ยว การสื่อความหมายธรรมชาติ และกิจกรรมบริการอื่น ๆ

(7) ประชาสัมพันธ์ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการ

(8) ติดตามตรวจสอบผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5) รูปแบบองค์กรการจัดการ

องค์กรชาวบ้านที่เกิดจากการรวมตัวกันเองของชาวบ้าน จะเป็นรูปแบบองค์กรการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยมีกระบวนการพัฒนาดังนี้

(1) รวมกลุ่มผู้สนใจในชุมชน จัดตั้งเป็นชมรมท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางการรังสรรค์การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชุมชนและธรรมชาติป่าชายเลนขึ้น ทั้งนี้ให้ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนในการดำเนินงานส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการ การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน และการสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

(2) เมื่อชมรมได้รับความร่วมมือและมีความก้าวหน้า ให้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยวหมู่บ้านขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และกำกับดูแลการจัดการภายในจังหวัด

(3) ปรับปรุงบทบาทและองค์ประกอบขององค์กร ให้สามารถรองรับการพัฒนาภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่

(4) ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับองค์กรบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (อบต.) ให้ร่วมกันดำเนินงานที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

(5) ขอรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากองค์กรอื่น ได้แก่ ททท. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา สมาคมส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด รวมทั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด/ท้องถิ่น ที่จะจัดตั้งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรูปแบบองค์กรแบบชุมชนร่วมดำเนินงาน โดยขอเข้าใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรสาธารณะชายฝั่งทะเล และรับการสนับสนุนจากภายนอกอย่างน้อยในระยะแรก ชมรมท่องเที่ยวจัดหาสมาชิกร่วมดำเนินการพัฒนาและวางระบบการจัดการ โดยการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานทางวิชาการ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งกรมป่าไม้และกรมประมง ชมรมสามารถประสานงานด้านการตลาดและความร่วมมือกับภาคเอกชน โดยผ่านสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด

5.1.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ

1) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

แบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยอาศัยหลักการแบ่งเขตตามสภาพกายภาพ ลักษณะของระบบนิเวศ โครงสร้างพื้นฐานออกเป็นเขตต่างๆ ดังนี้

(1) พื้นที่สงวน เป็นพื้นที่สภาพนิเวศคงความอุดมสมบูรณ์ หรือเป็นพื้นที่ปิดห้ามใช้ทำประโยชน์อื่น ๆ เพื่อให้เป็นแหล่งอยู่อาศัยและวางไข่ของสัตว์และให้ธรรมชาติสามารถฟื้นตัวได้

(2) พื้นที่บริการ เป็นพื้นที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถปลูกสร้างอาคารบริการ เช่น ที่พัก สถานที่พักผ่อน ร้านค้า และพื้นที่เก็บอุปกรณ์การท่องเที่ยวต่างๆ พื้นที่นี้ส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้ชุมชน

(3) พื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ รองรับ

(4) พื้นที่ท่องเที่ยวทางเรือ เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ในการคมนาคม และเปิดไว้เพื่อการท่องเที่ยวทางเรือ ล่องเรือชมทิวทัศน์

(5) พื้นที่สำรองเพื่อใช้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นพื้นที่สำรองหวังผลในการใช้เพื่อท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตตามความยืดหยุ่นของสิ่งแวดล้อม หากความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถเพิ่มขึ้นได้ ให้เปิดพื้นที่นี้เท่านั้นและอาจจำกัดไว้เพียงนี้

(6) พื้นที่ป่าชุมชน เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการใช้ประโยชน์ของชุมชนเพื่อการดำรงชีพ ภายใต้การจัดการของชุมชน

พื้นที่เกือบทั้งหมด ยกเว้นพื้นที่สงวน และบางส่วนของชุมชนที่มีกิจกรรมอื่น อาจเรียกรวมกันเป็น *ย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ* ได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าบริเวณบ่อเจ็ดลูกมีความเหมาะสมเป็น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่ดี รูปที่ 5.4 แสดงเขตการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ่อ-
เจ็ดลูก

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วไป

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลบริเวณชุมชนบ่อเจ็ดลูกสามารถจำแนกได้ตาม
พื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ

(1) ป่าชายเลน บริเวณใกล้เคียงชุมชนบ่อเจ็ดลูกมีแปลงป่าชายเลนอยู่ทั่วไป โดยมาก
เป็นป่าที่มีสัมปทาน ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชมป่าชายเลน บางแห่งอาจจัดทำทางเดิน
ศึกษาธรรมชาติ(Board-walk) เข้าไปในป่าชายเลนได้

(2) ลำน้ำ คลองบ่อเจ็ดลูกมีอัตราการไหลของน้ำค่อนข้างแรงพอสมควร สามารถจัดกิจกรรม
การพายเรือแคนู ถองลำน้ำ หรือนั่งเรือติดท้ายเปลี่ยว เพื่อศึกษาธรรมชาติได้

(3) บริเวณชุมชน สามารถจัดการเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมประกอบอาชีพกับชาวชุมชน
เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวชุมชนในมิติต่าง ๆ

(4) บ่อเจ็ดลูก เป็นแหล่งโบราณสถานตามตำนานของชุมชน สามารถนำมาเป็นจุดสนใจ
ในการนำชมและรับทราบตำนาน เรื่องราว ของการตั้งถิ่นฐานที่ดีได้ การนำเที่ยวอาจจำเป็นต้องปรับ
รูปแบบการนำชมให้เหมาะสม เช่น นำเสนอการดำรงชีพของชุมชนบ่อเจ็ดลูกแบบวัฒนธรรมมุสลิม
โบราณ เป็นต้น

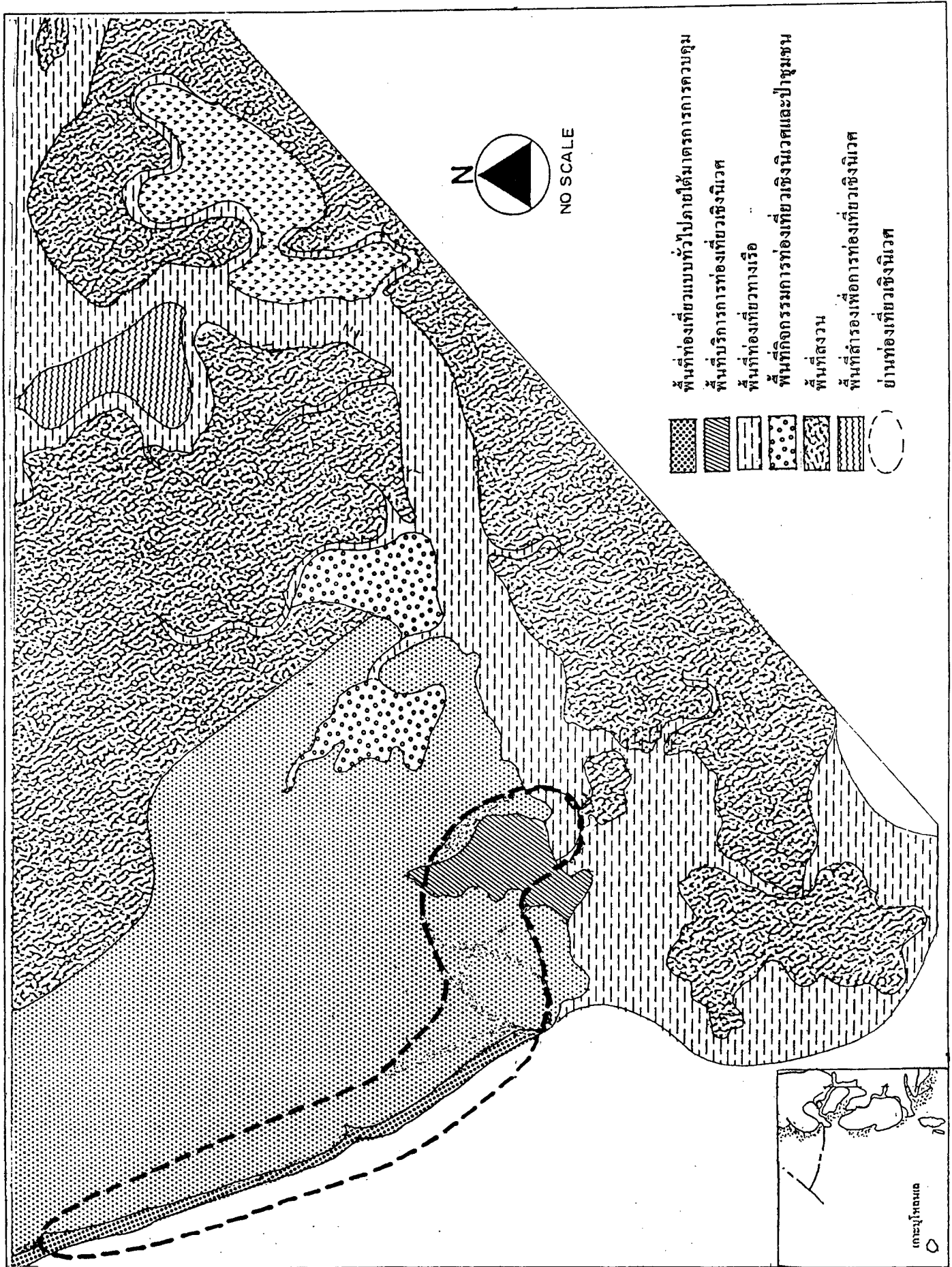
(5) การพักแรมตามบ้าน (Home stay) เป็นกิจกรรมใหม่ที่น่าสนับสนุน จากการสอบถาม
ประชากรพบว่า ชาวชุมชนจำนวนมากมีความยินดีที่จะให้นักท่องเที่ยวมาพักแรม และศึกษาวิถีชีวิตใน
ชุมชน โดยชุมชนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตามควร

(6) หาดทราย สามารถจัดกิจกรรมแบบทั่ว ๆ ไป ภายใต้อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดการ
แบบยั่งยืน

(7) ป่าชายหาด/ป่าเขาหินปูน สามารถนำเที่ยวชมธรรมชาติของป่า การจัดทำเส้นทาง
ศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ป่าเป็นการอำนวยความสะดวกมากขึ้น

(8) ป่าเชิงทรง ระหว่างรอยต่อของระบบนิเวศป่าชายเลนและป่าดิบ บริเวณหลังโรง
เรียนชุมชนบ่อเจ็ดลูก มีสภาพเป็นป่าเสม็ดและมีถ้ำอยู่บริเวณใกล้เคียงได้ ที่อาจจัดกิจกรรมการเดินชม
ศึกษาธรรมชาติ โดยอาจสร้างสะพานศึกษาธรรมชาติ (Board walk) ภายในระยะ 200 เมตร เป็นแบบ
ตัว U ทั้งนี้ควรให้โรงเรียนและนักเรียนได้เรียนรู้ระบบนิเวศร่วมกัน และดูแลป่าผืนนี้

(9) กิจกรรมการดูนก ทุกสภาพพื้นที่ในพื้นที่ศึกษาสามารถจัดกิจกรรมดูนกได้อย่างดี
เพราะมีความชุกชุมสูง

รูปที่ 5.4 เขตการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปอเจ็ดลูก

โครงการการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

3) ชี้ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ชี้ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของบริเวณชุมชนบ่อเจ็ดลูกและบริเวณทรัพยากรการท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้ประเมินไว้บริเวณป่าชายเลน ลำน้ำ ชุมชน แหล่งบ่อเจ็ดลูก หาดทราย ป่าชายหาด และป่าเชิงทรง ดังแสดงในตารางที่ 5.3

5.1.5 แผนการดำเนินการ

การดำเนินการพัฒนาพื้นที่บ่อเจ็ดลูกให้เป็นพื้นที่นาร่องเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณา คือ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบวิถีชีวิตชุมชน และทรัพยากรชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่นอกและเกี่ยวพันกับเขตอนุรักษ์ ยังมีการท่องเที่ยวน้อย แต่ชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง การดำเนินงานควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด แผนการดำเนินงานมีรายละเอียด ดังนี้

1) แผนงานจัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

บ้านบ่อเจ็ดลูกและใกล้เคียงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรหลากหลาย มีความอ่อนไหวในการใช้ประโยชน์ และเป็นพื้นที่ที่สามารถนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้ ลักษณะของพื้นที่อนุรักษ์และชุมชนที่สัมพันธ์กันนี้ ควรมีการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในให้เหมาะสมตามศักยภาพพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แนวทางการแบ่งเขตตามรายงานหลัก โดยเน้นการสงวนรักษา และการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนในพื้นที่ และจัดบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

วิธีดำเนินงาน

(1) องค์กรชุมชนร่วมกันพิจารณากำหนดเขตพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในป่าชายเลน โดยกำหนดพื้นที่เป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่สงวนไม่มีกิจกรรมใด ๆ พื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนเป็นครั้งคราว และบริเวณบริการการท่องเที่ยว หรือได้จัดกิจกรรมที่เหมาะสม โดยให้มีการสำรวจ ตรวจสอบ และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามแนวทางที่เสนอใน 5.1.4

(2) ชุมชนร่วมกันกำหนดพื้นที่ชุมชนรองรับการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอต่อองค์กรท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ส่วนของชุมชนท่องเที่ยวอาจประกอบด้วย ลักษณะบ้านอยู่อาศัย และเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เขตสวนและเขตพัฒนาเกษตรยั่งยืน

(3) วางแนวเขตย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครอบคลุมพื้นที่บกและพื้นที่น้ำ พร้อมกำหนดขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมที่เหมาะสมและระยะเวลาท่องเที่ยว

ตารางที่ 5.3 ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของทรัพยากรต่าง ๆ

บริเวณชุมชนบ่อเจ็ดลูกและบริเวณใกล้เคียง

ทรัพยากร	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว
1. ป่าชายเลน การพัฒนาในระยะแรก คือ ป่าชายเลน ทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน บ่อเจ็ดลูก	โดยปกติป่าชายเลนจะรับนักท่องเที่ยวได้น้อย โดยกิจกรรมการพายเรือรับ ได้ประมาณ 10 ลำๆ ละ 1-2 คน รวมผู้สื่อความหมายธรรมชาติเป็นผู้คัดท้าย จึงรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 10-15 คน/วัน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มๆละ 5 ลำ ท่องเที่ยวครั้งละ 3 ชั่วโมง หากมีการสร้าง Board walk กว้าง 1 เมตร ยาว 300 เมตร เป็นรูปตัว U ทำ ศาลาปากทางเข้าในขนาด 5x5 เมตร โดยจัดเป็นศูนย์บริการสื่อความหมาย ธรรมชาติไปพร้อมกัน พร้อมมัคคุเทศก์ทำศาลาตรงทางออกขนาด 10x10 เมตร เป็นศูนย์บริการเช่าเรือแคนู-เรือแจม และบริการมัคคุเทศก์ ให้พายลัด เลาะคลองที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเขาท่าแซะ จะรับนักท่องเที่ยวทาง เรือได้เหมือนเดิม หรือปรับปรุงให้มากขึ้น เป็น 3 กลุ่ม จะรับนักท่องเที่ยวได้ 15-20 คน/วัน และรับนักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และคูนตาม board-walk ได้ 30 คน/ 3 ชั่วโมง หรือ 60 คน/วัน
2. ลำน้ำ	รับนักท่องเที่ยวชมและศึกษาธรรมชาติของลำน้ำ ป่าชายเลน และเกาะแก่ง กลางลำน้ำ โดยรับนักท่องเที่ยวจากบริเวณหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก และท่าเรือ เสนอสร้างใหม่บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้ 4 ลำ ลำละ 20 คน พร้อมกับ ผู้สื่อความหมายธรรมชาติลำละ 2 คน รวมรองรับได้ กว่า 80 คน อย่างไรก็ตาม การล่องเรือในลำน้ำ หากมีการจัดการที่ดีสามารถรับนักท่องเที่ยวให้สูง ขึ้นได้
3. ชุมชน	รับนักท่องเที่ยว Home stay ได้ 30 คนต่อวันโดยรับ 1-2 คน/บ้าน การรับนัก ท่องเที่ยวให้หมุนเวียนในสมาชิก และให้เจ้าของบ้านนำนักท่องเที่ยวชมและ ร่วมกิจกรรมการประกอบอาชีพตามความสนใจ
4. บ่อเจ็ดลูก	รับนักท่องเที่ยวเข้าชมศึกษาได้ 15 คน หากปรับแต่งภูมิทัศน์ จะได้ 20-50 คน สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 30 คน/1 ชั่วโมง ประมาณวันละ 150 คน
5. หาดทราย	สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 30 คน/1 ชั่วโมง ประมาณวันละ 150 คน
6. ป่าชายหาด/ป่าเขาหินปูน บริเวณหาดกาสิงห์	จัดการทางเดินที่มีอยู่ปัจจุบันให้ใช้ในการศึกษาธรรมชาติ โดยรับนักท่องเที่ยว เที่ยวได้ 30 คน/วัน เปรียบเทียบสภาพป่าที่ถูกทำลาย
7. ป่าเชิงทรง	จัดทำ Board walk กว้าง 1 เมตร ยาว 100 เมตร รับนักท่องเที่ยวได้ 30 คน/ วัน/2 ช่วงเวลา ใช้ทางเดินบริเวณหลังโรงเรียนบ่อเจ็ดลูก

(4) ประกาศและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว

ผู้รับผิดชอบ

ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ป่าไม้เขต/จังหวัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2) แผนงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการ

ทรัพยากรธรรมชาติบ่อเจ็ดลูกมีความสมบูรณ์หลากหลายและอยู่ในสภาพที่ดี ควรได้รับการปกป้องและฟื้นฟู

วิธีดำเนินงาน

(1) กำหนดบทบาทหน้าที่ของพื้นที่ให้ชัดเจน และกำหนดภารกิจที่ต้องดำเนินงานในแต่ละเขตพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการเก็บรักษา สงวนสภาพและใช้ประโยชน์อย่างพอเหมาะภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้

(2) จัดตั้งกลุ่มสนใจให้มีหน้าที่หลักในการดูแลรักษาทรัพยากรต่าง ๆ

(3) รวบรวมข้อมูล ภูมิความรู้ องค์ประกอบและวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่และอบรมสมาชิกชุมชนให้เข้าใจและรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และนำมาใช้ตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(4) จัดประชุมและอบรมสมาชิกในชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการต้อนรับและรับรองการท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้มีการกำหนดและแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม และมีโอกาสมากขึ้น และอบรมให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงสถานภาพของทรัพยากร กฎหมายและระเบียบและการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวก่อนการมาเที่ยว

(5) ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการประเมินบทบาทขีดความสามารถในการรองรับอยู่เสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(6) ควบคุมดูแลและกำจัดของเสียต่างๆ รวมทั้งติดตามตรวจสอบทรัพยากรและการแก้ไขปัญหา

ผู้รับผิดชอบ

อบต. ปากน้ำ ประชากรในชุมชนบ่อเจ็ดลูก องค์กรพัฒนาเอกชน

3) แผนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการ

การเพิ่มบทบาทและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากต้องอาศัยการจัดการจัดทำและปฏิบัติตามแผนการที่ถูกต้องแล้ว จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งภายในชุมชน และกับภายนอก

วิธีดำเนินงาน

(1) สนับสนุนให้มีการจัดการประชุมร่วมกันระหว่างรัฐ-ชุมชน-ผู้ประกอบการในพื้นที่เป็นประจำ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจร่วมกันในการจัดการทรัพยากรโดยกำหนดความต้องการจากชุมชน

(2) บูรณาการกระบวนการวางแผนของหน่วยงานรัฐ/เอกชน/ชุมชน ในพื้นที่ให้สอดคล้องประสานกัน เช่น การส่งเสริมประมงพื้นบ้านของประมงอำเภอ การส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรอำเภอ การพัฒนาเส้นทางศึกษารวมชาติของชุมชน โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐในพื้นที่จะต้องเกี่ยวพันกันตลอด เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยมีการประสานกับโครงการของเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ และองค์กรเอกชนที่มีกิจกรรมพัฒนาชุมชนและต้องมีพลังความเคลื่อนไหวจากชุมชนเพื่อผลักดันเป็นสิ่งสำคัญ

(3) สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน สร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันของคนในชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติจริงให้มีกองทุนรวมของคนในหมู่บ้าน

(4) สร้างความเข้าใจกับชุมชนบ่อเจ็ดลูกถึงจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระบวนการต่าง ๆ ติดตามตรวจสอบแนวคิด/แผนที่จะปฏิบัติ โดยชุมชนเป็นเบื้องต้นและนำมาปรับปรุงแนวคิด/แผนจัดการติดตามตรวจสอบเป็นระยะ

(5) ค้นหาผู้นำไม่เป็นทางการในชุมชนเพื่อเพิ่มคณะผู้นำชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการจัดการกิจกรรมพิเศษในหมู่บ้าน ทั้งนี้ปฏิบัติโดยกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและปฏิบัติจริง

(6) จัดให้มีการติดตามประเมินผลการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทุก ๆ 2 ปี เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น

ผู้รับผิดชอบ

แผนงาน-มาตรการนี้ควรเป็นการร่วมมือและสนับสนุนของหลายองค์กร เช่น กลุ่มประชาชนชุมชนบ่อเจ็ดลูก สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้ เขต 2 พัฒนาการอำเภอ ป่าไม้เขต/จังหวัดสมุทรสาครอำเภอ ประมงอำเภอ องค์กรบริหารส่วนตำบลปากน้ำ เป็นต้น

4) แผนการจัดบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องการการบริการที่มีขนาดกิจกรรม และรูปแบบที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ และต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ นับแต่ส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ส่วนร่วมในการให้บริการที่ได้มาตรฐาน และส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน และจัดการ การบริการเชิงนิเวศจึงเป็นการบริการที่สอดคล้องกับรูปแบบและดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก การบริการการท่องเที่ยวบ่อเจ็ดลูก ประกอบด้วยบริการขนส่ง การนำเที่ยว การบริการที่พัก ร้านอาหาร บริการสินค้าที่ระลึก และกิจกรรมการสื่อความหมายธรรมชาติ

วิธีการดำเนินการ

(1) จัดตั้งกลุ่มและประสานเครือข่ายคมนาคมเพื่อการขนส่ง-บริการ เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งภายในชุมชน และกับภายนอก

(2) ส่งเสริมบริการร้านอาหารเชิงนิเวศ โดยอาจให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีส่วนร่วมในการเตรียมอาหาร

(3) สร้างและพัฒนาระบบการจัดการที่พักตามบ้าน (Home Stay) และส่งเสริมการจัดการที่พักแบบ Eco-lodge ในเขตพื้นที่ที่จัดไว้

(5) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบเป็นวงรอบในพื้นที่ เพื่อสัมผัสธรรมชาติศึกษาระบบนิเวศผสมผสานวิถีชีวิตชุมชน ให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายที่วางบนฐานของพื้นที่เกษตรกรรม ป่าดิบชื้น วิถีชีวิตชุมชน การประมงพื้นบ้าน ป่าชายเลน หาดทราย ล่าคลอง ซึ่งทรัพยากรที่กล่าวมาชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการได้ โดยส่งเสริมสมาชิกจัดบริการนำเที่ยวหรือบริการกิจกรรมท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเล คลอง ป่าชายเลน โดยจัดให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน เช่น เรือพาย เรือแคนู ออกเรือประมงขนาดเล็ก เดินเท้าเยี่ยมชมชุมชน จักรยานศึกษาชุมชน เป็นต้น

(6) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน ได้แก่ ศาลาพักผ่อนและศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลน ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ จัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชน จัดทำหุ่นบอกทาง และเครื่องหมายจราจรทางเรือ ปรับปรุงท่าเรือ และจัดตั้งศูนย์ชุมชนบริการท่องเที่ยว (ให้ข้อมูลเช่ายืมวัสดุอุปกรณ์ จำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน รวมถึงการจัดหาและให้เช่าจักรยาน)

(7) จัดผู้สื่อความหมายธรรมชาติประจำจุดการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรภายในหมู่บ้านและพื้นที่โดยรอบ

(8) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่แตกต่างกันไปตามฤดูกาลและประเพณีวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตโดยสัมผัสด้วยตนเอง

(9) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สื่อความหมายธรรมชาติอย่างพอเพียง

(10) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัศนคติ ความ-คิดเห็นหลังจากทำการท่องเที่ยว เพื่อทราบสถานภาพของการบริการการจัดการกิจกรรมการ ท่องเที่ยวและสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอีกแบบ หนึ่ง

(11) สนับสนุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จากกิจกรรมการเกษตร-ประมง

ผู้รับผิดชอบ

ผู้มีส่วนร่วมหลัก/รอง คือ สมาชิกชุมชนบ่อเจ็ดลูก ททท. สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2 จังหวัดสงขลา พัฒนาการอำเภอ ออมัยอำเภอ ประมงอำเภอ เกษตรอำเภอ โดยความร่วมมือ ของกองแปรรูปสัตว์น้ำ กรมประมง กลุ่มเคหะภัณฑ์การเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักทะเบียน นำเที่ยวมัลติทศก์ ททท. คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด และคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวท้องถิ่น (ที่จะจัดตั้งขึ้น) องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีเป้าประสงค์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานวิชาการท้องถิ่น หน่วยงานวิชาการที่มีศักยภาพในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5) แผนงานจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

บ้านบ่อเจ็ดลูกมีศักยภาพเชิงทรัพยากร แต่ประชากรยังไม่มี ความถนัดในการจัดการ การท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานควรต้องให้การพัฒนาการจัดการของชุมชนมีความพร้อมในระดับหนึ่งก่อน

วิธีดำเนินงาน

(1) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์พื้นที่และการจัดการ ให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

(2) จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมเพื่อเสนอให้กลุ่มสนใจและนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มาท่องเที่ยวในพื้นที่

(3) ประสานงานกับองค์กรสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่

ผู้รับผิดชอบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5.1.6 แผนการปฏิบัติ

แผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล บ้านบ่อเจ็ดลูก จำนวน 5 แผนงานนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในอันที่จะรวบรวมและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาที่มีอยู่เพื่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชน ดังนั้นจึงควรกำหนดเป็นรูปโครงการปฏิบัติที่สำคัญเป็นกรณีเร่งด่วนเฉพาะดังนี้

1) โครงการจัดย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ่อเจ็ดลูก

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	บ้านบ่อเจ็ดลูก
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) จัดระเบียบชุมชน และกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว (2) ให้มีการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน (3) ประสานการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุมชน เขตอนุรักษ์ และเกษตรกรรม
เพื่อการท่องเที่ยว	
<u>เป้าหมาย</u>	ให้ชุมชนบ่อเจ็ดลูกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ตัวอย่างของการใช้ประโยชน์ชุมชนและทรัพยากรร่วมกัน โดยมีรูปแบบการจัดการโดยชุมชนในพื้นที่สาธารณะ
<u>การดำเนินงาน</u>	(1) ชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชน เพื่อการดำเนินงาน โดยขอให้อำเภอ ททท. กรมป่าไม้ และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นที่ปรึกษา ภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด และคณะกรรมการประสานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ที่จะจัดตั้งขึ้น) (2) คณะทำงานร่วมกันกำหนดบทบาท และหน้าที่ของพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ โดยประสานประโยชน์ระหว่างการผลิตการอยู่อาศัย และบริการอย่างเหมาะสม (3) จัดทำผังข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่พร้อมกฎเกณฑ์ทั่วไป ประกาศรับฟังความคิดเห็น เมื่อได้ข้อยุติแล้วให้ใช้เป็นแนวทางของคนในชุมชนต่อไป (4) กำหนดกิจกรรมและขีดความสามารถในการรองรับได้ แต่ละพื้นที่หรือจุดพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้น อนึ่งการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะเพื่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชนต้องได้รับการกำหนดตามความเหมาะสมด้วย (5) ร่วมกันปรับปรุงกายภาพของชุมชน เพื่อให้มีภูมิทัศน์ที่ดี และสามารถรองรับการบริการการท่องเที่ยว โดยชุมชนได้ เช่น บริการที่พัก บริการร้านอาหาร บริการสุขา เป็นต้น (6) ปรับปรุงและพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน เพิ่มเติม ได้แก่ เส้นทางและสะพานศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลน และป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ทำเรือพาย ทู่นจอดเรือ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณเชื่อมต่อชุมชน ปากคลอง และป่าชายเลน

ระยะเวลา	1 ปี นับจากเริ่มดำเนินงาน [ปี 2543]
งบประมาณ	(1) จัดทำเขตการใช้ประโยชน์ 30,000 บาท (2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 500,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	องค์กรบริหารส่วนตำบล ปากน้ำ และชาวชุมชนบ่อเจ็ดลูก
องค์กรสนับสนุน	คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัดตาก/เกาะช้าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร

2) โครงการการจัดกลุ่มเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน

พื้นที่ดำเนินการ	บ้านบ่อเจ็ดลูก
วัตถุประสงค์	(1) เสริมสร้างกระบวนการรวมกลุ่มของชุมชน และเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยในชุมชน (2) สร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
เป้าหมาย	ชุมชนมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชัดเจนแบบไม่เป็นนิติบุคคลใน 2 ปี
วิธีดำเนินงาน	(1) พัฒนาความรู้ความเข้าใจ สิทธิของชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน (2) จัดทำผู้นำชุมชนในการจัดการทั้งในเชิงการบริหาร และการอนุรักษ์ธรรมชาติ และจัดตั้งกลุ่มริเริ่มในชุมชน (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มตามกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นศูนย์กลางการร่วมมือในชุมชน (4) จัดแบ่งภารกิจและความรับผิดชอบให้สมาชิกในการจัดการทรัพยากรตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
ระยะเวลา	ริเริ่มได้ใน 1 ปี และดำเนินการเพื่อติดตามผลใน 3 ปี
งบประมาณ	2 แสนบาท
ผู้รับผิดชอบ	กรมพัฒนาชุมชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก

3) โครงการรวบรวมและเผยแพร่วิถีชีวิตชุมชน

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	บ้านบ่อเจ็ดลูก	
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) รวบรวมภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชุมชนอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลัง (2) เผยแพร่ภูมิปัญญาสู่สาธารณชนในรูปการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันจะเป็นการสร้างเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนทางหนึ่งด้วย (3) สร้างให้เกิดกระบวนการกลุ่มในทางสังคม-เศรษฐกิจของชุมชน	
<u>เป้าหมาย</u>	(1) รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนใน 2 ปี (2) จัดทำเอกสารเผยแพร่จำหน่าย และนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 3,000 คนใน 2 ปี (3) สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนมีความรู้และความเข้าใจ จากการได้รับการอบรม ไม่น้อยกว่า 50 คน ต่อปี	
<u>การดำเนินงาน</u>	(1) กรรมการหมู่บ้านรวมกลุ่มผู้สนใจ เพื่อเริ่มดำเนินการ (2) สอบถาม บันทึก และรวบรวมภูมิปัญญา แบบละเอียดจากทุกครัวเรือน ให้สืบทราบถึง แหล่งและวิธีการใช้ประโยชน์ (3) จัดหมวดหมู่ หรือรวบรวมเครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง (กรณีไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน) หรือรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร เพาะปลูกและขยายพันธุ์พร้อมอุปกรณ์หมอยารวมทั้งทำการบันทึกกระบวนการ ขั้นตอน คุณประโยชน์ และสาระที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (4) จัดดำเนินการ ฝึกอบรม สมาชิกผู้เยาว์ และผู้สนใจในชุมชน ให้รับรู้ทั้งในแนวกว้าง (เพื่อความตระหนัก ภาคภูมิใจ และอธิบายต่อได้) และในแนวลึก (เพื่อสืบทอดภูมิปัญญา) (5) จัดสื่อความหมายรูปแบบต่างๆ (6) จัดเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน และการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนและป้าชายเลน	
<u>ระยะเวลา</u>	รวบรวม 1 ปี เผยแพร่และบริการ 2 ปี	
<u>งบประมาณ</u>	รวบรวมและบันทึกข้อมูล	30,000 บาท
	จัดหมวดหมู่ และจัดหาอุปกรณ์	100,000 บาท
	จัดสื่อความหมาย	200,000 บาท
	จัดอบรมสัมมนาในชุมชน 2 ครั้ง	20,000 บาท
	จัดอบรมสืบทอดคหภูมิปัญญา 2 ครั้ง/2 ปี	80,000 บาท
	เผยแพร่และจัดบริการ (ต้นทุน)	50,000 บาท

	ระยะแรก 2 ปี รวม 3 ปี	480,000 บาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	กรรมการหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู (ศึกษาราชการอำเภอ)	
<u>องค์กรสนับสนุน</u>	กระทรวงศึกษาธิการ กรมพัฒนาชุมชน ททท. กรมประมง	

ภูมิปัญญาที่ควรสืบทอด

- (1) การประมงพื้นบ้าน
- (2) การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง
- (3) การใช้ประโยชน์และรักษาป่าชายเลน
- (4) การผลิตและรักษาโรค โดยสมุนไพรพื้นบ้าน
- (5) ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้าน
- (6) เกษตรกรรม พืชสวน

4) โครงการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พื้นที่ดำเนินการ บ้านบ่อเจ็ดลูก

วัตถุประสงค์ (1) ให้ประชาชนมีทักษะความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนและทรัพยากรโดยรอบ

(2) เพิ่มและกระจายรายได้อย่างมีคุณภาพ เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน

(3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างถูกวิธีในการจัดบริการการท่องเที่ยวโดยประชาชนในชุมชน

เป้าหมาย (1) ให้มีบริการในชุมชนเพิ่มมากขึ้นรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างน้อย 2 กิจกรรมในแต่ละปี

(2) ให้ประชาชนมีรายได้จากการบริการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

การดำเนินงาน (1) จัดตั้งกลุ่มพัฒนาธุรกิจชุมชนขึ้น เพื่อสนับสนุนและถ่ายทอดประสบการณ์การประกอบการให้แก่กันและกันรวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางเศรษฐกิจ

(2) จัดอบรมวิธีการผลิตและให้บริการการท่องเที่ยวแบบต่างๆ เช่นการให้บริการที่พัก (บังกะโล เรือนรับรอง พักตามบ้าน) การประกอบอาหารและบริการ การบริการขนส่ง การนำเที่ยว และการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน

(3) ส่งเสริมการจัดตั้งธุรกิจบริการนำเที่ยว และบริการที่พักในชุมชน เป็นต้น และส่งเสริมการเข้ารับการอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะและทั่วไป โดยให้กำหนดระบบการจัดสรร ถูกคำที่เหมาะสมและเป็นธรรม

(4) จัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ (ดูโครงการที่ 5)

(5) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว (ดูโครงการที่ 6)

(6) จัดตั้งกองทุนหรือขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนภายนอก เพื่อให้สมาชิกใช้ในการลงทุนขึ้นต้น

<u>ระยะเวลา</u>	2 ปี		
<u>งบประมาณ</u>	อบรมและส่งเสริม	50,000	บาท
	จัดตั้งกองทุนเพื่อการลงทุน	200,000	บาท
	รวม	250,000	บาท

ผู้รับผิดชอบ

- (1) ชมรมแม่บ้าน
- (2) กรมส่งเสริมการเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- (3) ททท.

องค์กรสนับสนุน

- (1) สำนักทะเบียนธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์
- (2) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- (3) กรมการพัฒนาชุมชน

5) โครงการจัดสื่อความหมายธรรมชาติบ้านบ่อเจ็ดลูก

พื้นที่ดำเนินการ บ้านบ่อเจ็ดลูก

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อพัฒนาศักยภาพการให้บริการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติแก่สมาชิกในชุมชน
- (2) เพื่อให้เป็นความรู้ สร้างจิตสำนึก ความเข้าใจในระบบนิเวศ การดูแล จัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
- (3) ป้องกันและลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว

เป้าหมาย ให้มีอุปกรณ์การสื่อความหมายธรรมชาติครบถ้วนใน 2 ปี
ให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ประโยชน์โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 40 คน แต่ไม่เกิน 100 คน ในช่วงท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงาน (1) สร้างศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติของชุมชน

(2) จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ.ในป่าดิบ/ป่าชุมชน ป่าหาด ป่าชายเลน ป่าเชิงทรง ถ้ำ และบ่อเจ็ดลูก โดยมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกตามสมควร

(3) สร้างสะพานศึกษาธรรมชาติ (Board-walk) บริเวณป่าชายเลนด้านตะวันออกของหมู่บ้าน ป่าเชิงทรงหลังโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก

(4) จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และจัดทำคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ธรรมชาติต่างๆ ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่จัดสร้างขึ้น

(5) จัดเตรียมกล้องส่องทางไกล และคู่มือการดูนก จำนวน 2 ชุด เรือแคนู จักรยานภูเขา เรือพาย และเอกสารศึกษาธรรมชาติต่างๆ เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว

(6) จัดฝึกอบรมผู้สื่อความหมายธรรมชาติ หรือมัคคุเทศก์เฉพาะในชุมชน ไม่น้อยกว่า 3 คน

<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 2 ปี	
<u>งบประมาณ</u>	ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	40,000 บาท
	สร้างสะพานศึกษาธรรมชาติ	2,500,000 บาท
	จัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กล้องส่องทางไกล 2 ชุด	
	เรือแคนู 2 ลำ จักรยานภูเขา 4 คัน คู่มือดูนก 2 ชุด และ	
	อุปกรณ์อื่นๆ	220,000 บาท
	จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติและ	
	คู่มือศึกษาธรรมชาติ	200,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	2,940,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สมาคมผู้สื่อความหมายธรรมชาติแห่งประเทศไทย
ชุมชนบ่อเจ็ดลูก
อบต. ปากน้ำ

6) โครงการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลบ้านบ่อเจ็ดลูก

พื้นที่ดำเนินการ บ้านบ่อเจ็ดลูก

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อให้เกิดการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลบ้านบ่อเจ็ดลูกกันอย่างยั่งยืน และเป็นการพัฒนาระบบธุรกิจชุมชนในพื้นที่

(2) เพื่อให้มีผู้ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยให้มีการติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด

(3) เพื่อเป็นการเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป้าหมาย ชุมชนมีการจัดการตลาดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนมั่นคงใน 5 ปี และมีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น เป็นเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 80 คน ในฤดูกาลท่องเที่ยว

การดำเนินการ (1) จัดวางกลไกทางการตลาด เช่น การควบคุมการใช้ทรัพยากรในกระบวนการจัดกลุ่มสนใจให้เหมาะสมกับทรัพยากร ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับของทรัพยากร แบ่งเขตการใช้ประโยชน์ การกำหนดราคาการใช้ทรัพยากรและการบริการให้เหมาะสมชัดเจน

(2) ติดตามตรวจสอบและจัดทำสถิตินักท่องเที่ยว การบริการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ในการประเมินความต้องการของตลาด การปรับปรุงการบริการ และควบคุมขีดความสามารถในการรองรับ โดยควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นในหมู่สมาชิกไม่น้อยกว่า 2 เดือน/ครั้ง

(3) จัดตั้งคณะประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านบ่อเจ็ดลูก โดยวางแผนการประชาสัมพันธ์เป็นระดับตามความก้าวหน้าของงานและระยะเวลา และให้มีการวางแผนการทำตลาดในตลาดเฉพาะกลุ่มสนใจ

ระยะเวลา ภายในระยะเวลา 1 หลังจากที่ชุมชนมีความพร้อมเปิดทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

งบประมาณ 5 แสนบาท

ผู้รับผิดชอบ กลุ่มชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง
อบต. ป่ากน้ำ
ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 1 และส่วนกลาง
สำนักงานจังหวัดสตูล

5.2 พื้นที่นําร่องเกาะลิดี (ลิดีเล็ก)

5.2.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้ง

เกาะลิดีอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของทำการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา อ่าวนุ่น เป็นระยะทาง 5 กิโลเมตร อยู่ห่างจากฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียง 3.5 กิโลเมตร บริเวณละติจูดที่ 6 องศา 35 ลิปดา ถึง 6 องศา 44 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 99 องศา 41 ลิปดาตะวันออกเฉียง การศึกษานี้ได้มุ่งเฉพาะเกาะลิดีเล็ก

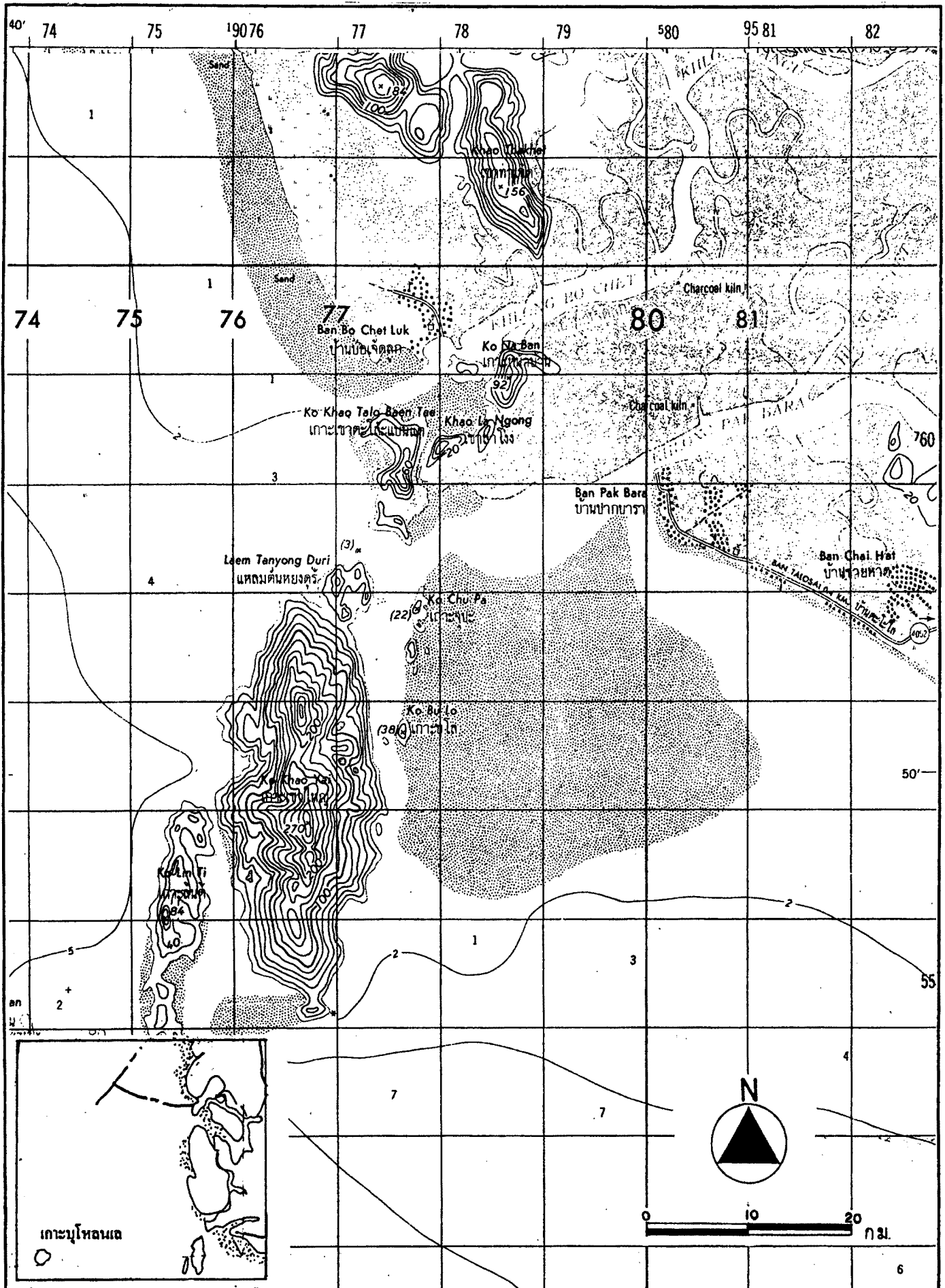
2) สภาพกายภาพ

(1) ภูมิประเทศ เกาะลิดีเล็กเป็นเกาะขนาดเล็กที่เกิดจากการจมตัวของชายฝั่งทะเล สภาพธรณีสัณฐานเป็นหินปูนยุคเพอร์เมียน ทำให้เกิดการกัดเซาะง่าย เกิดเป็นถ้ำ-โพรง จำนวนมาก บริเวณกลางเกาะเป็นภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 94 เมตร สภาพทั่วไปปกคลุมด้วยป่าไม้ และทุ่งหญ้าขึ้นอยู่ในบริเวณที่เคยถูกบุกรุก มีป่าชายเลนบริเวณอ่าวใกล้ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทางทะเลเกาะลิดีเนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ มีหน้าผาหินและเว้าทะเลเป็นชายฝั่งทางทิศตะวันออกเฉียงของเกาะ มีหาดโคลนปนทรายเป็นชายฝั่งทางทิศใต้ของเกาะ มีหาดทรายทางทิศตะวันตก 2 แห่ง และทางทิศตะวันออกเฉียง 1 แห่ง (ดูรูปที่ 5.5)

(2) สภาพการใช้ที่ดิน เกาะลิดีเล็กมีเนื้อที่ประมาณ 1,925 ไร่ มีสภาพการใช้ที่ดิน ดังนี้ เป็นทุ่งหญ้าที่เกิดจากการทำไร่ร้าง 60 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 15 ไร่ ป่าชายเลน 80 ไร่ ป่าดิบชื้น-ป่าชายหาด 1,700 ไร่ หาดทราย 30 ไร่ และป่าปลูก 40 ไร่ ดังแสดงในรูปที่ 5.6

3) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(1) หญ้าทะเล หญ้าทะเลพบกระจายเป็นหย่อมบริเวณร่องน้ำตอนกลางระหว่างเกาะและทางตอนใต้ของเกาะ บริเวณร่องน้ำพบหญ้าใบมะกรูด *Halophila ovalis* เส้นทางตอนใต้ของเกาะ มีหญ้าชะเงาใบขาว *Enhalus acoroides* ขึ้นชุกชุม มีปลิงดำ *Holothuria atra* กระจายตัว ค่อนข้างชุกชุม มีปลาบู่และกั้งคืดชั้นหลากหลายชนิดที่อาศัยอยู่ในรูเดียวกัน แต่บริเวณนี้น้ำขุ่นมาก อาจใช้ดินศึกษาธรรมชาติได้เมื่อน้ำลงต่ำสุด

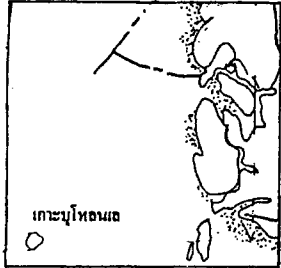

รูปที่ 5.5 ลักษณะทางกายภาพของเกาะลิดี

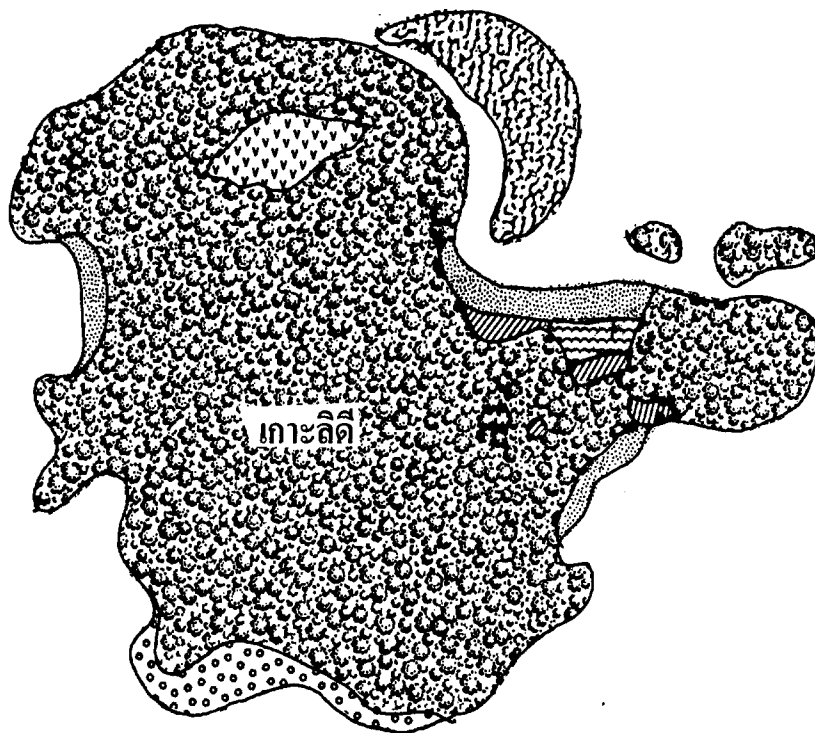
การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

NO SCALE

สัญลักษณ์

- ที่อยู่อาศัย
- ป่าดิบชื้น-ป่าชายหาด
- หาดทราย
- ป่าปลูก
- ป่าชายเลน
- ทุ่งหญ้า
- หญ้าทะเล

รูปที่ 5.6 การใช้ที่ดินเกาะลิเป้เล็ก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(2) ปะการัง พบปะการังทางเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ มีการพัฒนาตัวน้อยและเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากความสามารถในการฟื้นตัวต่ำ และเกาะลิดีอยู่ติดฝั่งมากจึงเกิดตะกอนขึ้นปกคลุมปะการังมาก บริเวณนี้มีแนวปะการังกว้างเพียง 20-30 เมตร และโผล่พ้นน้ำเมื่อน้ำลงต่ำสุด สภาพของแนวปะการังมีชีวิตบ้าง คือ แนวด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะเป็นปะการังก้อนขนาดเล็กโดยเฉพาะพวก *Favia* spp. และ *Porites lutea* ปลาในแนวปะการังส่วนใหญ่เป็นพวกปลาชนิดทะเลขนาดเล็ก เช่น *Pomacentrus adelus* และ *Abuclat duf sexfasciatus* และปลาผีเสื้อ *Chuetodon octofasciatus*

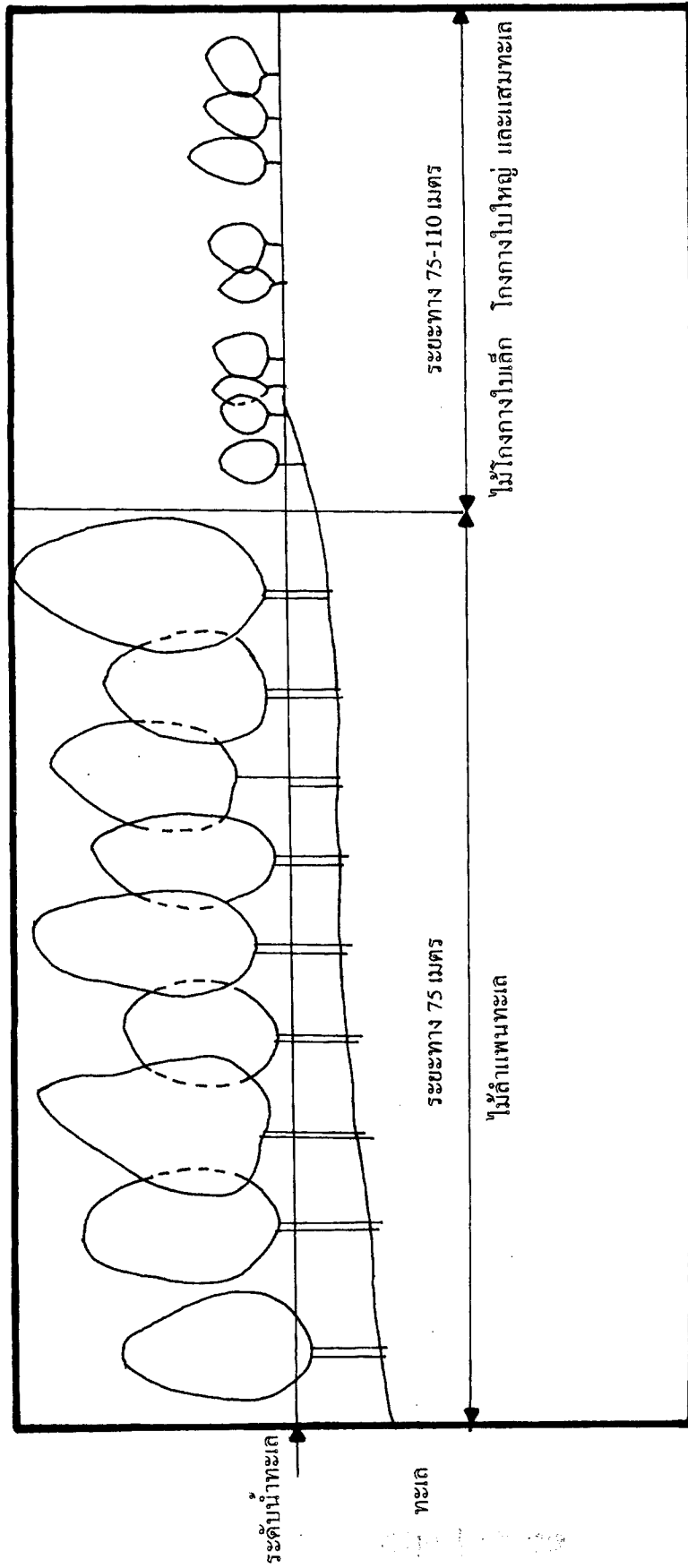
(3) หาดทราย เกาะลิดีเล็กมีหาดทราย 3 แห่ง คือ บริเวณที่ตั้งที่ทำการหน่วยพิทักษ์ฯ มีหาดทรายสีน้ำตาลละเอียดขาวประมาณ 300 เมตร ถัดไปบริเวณบ้านพักเจ้าหน้าที่เฝ้าเกาะรังนกมีความยาวประมาณ 200 เมตร และด้านทิศตะวันออกมีความยาวประมาณ 250 เมตร

(4) ป่าชายเลน พรรณไม้ที่สำรวจพบมี 4 ชนิด ได้แก่ ลำแพนทะเล (*Sonneratia griffithii*) โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) และแสมทะเล (*Avicennia marina*) ป่าชายเลนของเกาะลิดีเล็กภาพตัด (profile) ของสังคมพืช ดังรูปที่ 5.7 ซึ่งมีความสูงของ ลำแพนทะเล โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ และแสมทะเล เฉลี่ยประมาณ 20, 4.8, 4.5 และ 5 เมตรตามลำดับ โดยมีความโตเฉลี่ยที่ DBH ประมาณ 64.4, 20, 15 และ 15 ซม. ตามลำดับ

(5) แอ่งหินหลังน้ำลง เนื่องจากเกาะลิดี มีธรณีสัณฐานเป็นหินปูนยุคเพอร์เมียนที่เกิดการกัดกร่อนขามน้ำลงและเป็นแอ่งอยู่ทั่วไป จึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลต่าง ๆ เช่น ถิ่นทะเล หอยนมสาว หอยดาว วัลลวดจอนสัตว์ทะเลที่อาศัยการยึดเกาะ โขดหิน เช่น เพรียง หอยตะไกรม หอยนางรม เมื่อน้ำลงลิดีเล็กจะมีสันหินเชื่อมต่อไปถึงเกาะเล็กๆ ที่เป็นเกาะบริวาร ชื่อเกาะตะมะน้อย และระหว่างทางเดินมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่ กว้างประมาณ 8 เมตร ยาวประมาณ 12 เมตร เป็นแอ่งรูปวงรีสามารถเดินได้รอบแอ่ง มีดอกไม้ทะเลและปลาการ์ตูนอาศัยอยู่ร่วมกัน และยังมีสัตว์อื่นๆ อาศัยอยู่ร่วมกันซึ่งเป็นการจำลองระบบนิเวศทางทะเลพื้นฐานได้อย่างชัดเจน โขดหินหลังน้ำลงด้านเหนือของเกาะจะมีชาวบ้านจากตำบลปากน้ำ เก็บหอยตะไกรม หอยนางรม โดยการกระแทกจากโขดหินเป็นประจำ

(6) ถ้ำ เกาะลิดีเล็กมีถ้ำที่สำรวจพบ 3 ถ้ำ สามารถใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 1 ถ้ำ ส่วนเกาะลิดีใหญ่มีถ้ำที่ใช้เก็บรังนกแอนกินรังอยู่ 5 ถ้ำ จากการสำรวจพบ 14 ถ้ำ ถ้ำที่สามารถใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะลิดีเล็กนั้น เป็นถ้ำแบบ Grotto มีความยาวประมาณ 50 เมตร พื้นเป็นทรายละเอียดที่ถูกพัดพามา บริเวณตอนกลางของถ้ำค่อนข้างแคบต้องคลานเข้าไปและสามารถทะลุถึงอีกฝั่งหนึ่งของเกาะใกล้บริเวณบ้านพักเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า ถ้ำนี้มีโถงซึ่งอยู่ทะลุเพดานถ้ำ ภายในถ้ำพบเห็นสิ่งมีชีวิตน้อยมาก

(7) ป่าดิบชื้นและป่าชายหาด พรรณไม้ชายหาดที่พบ ได้แก่ หยีน้ำ สนทะเล หูกวาง ไผ่จืด โมกมัน หว่า โปทะเล ปอทะเล โกงกางหูช้าง มะนาวผี ขมัน ปอ มะหวด ยอป่า มะกอกป่า

แสดง profile ของสังคมพืชป่าชายเลน บริเวณหมู่เกาะลิดี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จ.สตูล ประกอบด้วย
 พรรณไม้ ลำแพนทะเล โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ และเสมตทะเล มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 20,4,8,4,5,และ5
 เมตร ตามลำดับ มีความโตเฉลี่ยที่ DBHประมาณ 64,4,20,16 และ15 ซม ตามลำดับ

รูปที่ 5.7 Profile ของป่าชายเลนบริเวณเกาะลิดีเล็ก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

สาวเต่าร้างกะพ้อ หวายนัง ข่อย หนามจีแรดไทย (*Ficus callophylla* Bl.) โพขี้นก ชิงชี ผักหวานทะเล สวาด เตยทะเล ช้องแมว เถาคัน พลับพลึง ส่วนพรรณไม้ที่พบระหว่างหาดหน้าหน่วยพิทักษ์เดินไป อีกชายฝั่งอีกด้าน ได้แก่ อะราง แคนหางค่าง แคนป่า โมกมัน เนียน ราม จิก เต่าร้าง กะพ้อ หวายกำพวน ลำเท็ง ย่านาง เถาคัน เถาจะค้ำ

พื้นที่ส่วนที่เป็นป่าดิบชื้นมีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่พบ ได้แก่ มะหาด ตะแบก มะฮัง สาว ไผ่ รักป่า แคน และ มะเคื่อปล้อง ปอขนุน ขนนาน ไม้ยืนต้นขนาดรองลงมา ได้แก่ มะหวด เมา เพกา จิว พลับพลา เนียง ข่อย หนามจีแรด บกนอน ขอบป่า เปกล้า (*Croton* sp.) หลอด (*Mallotus* sp.) ไม้พวง ปาล์ม ได้แก่ กะพ้อ เต่าร้าง หวายกำพวน ไม้เถาว์และพืชอิงอาศัย ได้แก่ เตี้ยป่า (*Bauhinia cursii*) ต่าง คอก (*Mursaelncla* sp.) จะค้ำ และพืชวงศ์ขิงข่า (*Zingiberaceas*)

(8) ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์ป่าของเกาะลิดีเล็กที่ประกอบไปด้วยนก 18 ชนิด นกที่ชุกชุมมาก ได้แก่ เขี้ยวแดง นกกางเขน นกแก้วนกแร้ง นกกินเปี้ยว อีกา นกกางเขนบ้าน นกเอี้ยงสาริกา นกกินปลีคอสีน้ำตาล และนกสีชมพูสวน สัตว์เลื้อยคลานที่พบ 4 ชนิด คือ กิ้งก่าแก้ว แย้ จิ้งเหลนบ้านและงูเหลือม

5.2.2 การท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยว

เกาะลิดีเล็กมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวมาก ปัจจุบันถูกกำหนดไว้ในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา ให้เป็นพื้นที่นันทนาการ นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวที่เกาะนี้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อมาเล่นน้ำ และ Camping ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตราที่อ่าวนุ่น การเดินทางใช้เรือโดยสารเรือติดท้ายเปลายาวจากอ่าวนุ่นไปถึงเกาะใช้เวลาประมาณ 30-40 นาที

2) การบริการการท่องเที่ยว

เกาะลิดีมีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ 12 หลัง อุทยานแห่งชาติมีเต็นท์ให้บริการแต่จะต้องแจ้งความประสงค์ล่วงหน้าก่อนเดินทางมายังเกาะ เกาะลิดีมีบ่อน้ำจืด 2 บ่อ มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำเกาะ 1 คน

3) ตลาดการท่องเที่ยว

เกาะลิดีเล็กเป็นเกาะที่อยู่ใกล้กับฝั่งมาก สามารถเดินทางจากอ่าวนุ่นมาได้เกือบตลอดเวลา เป็นเกาะที่ใกล้ที่สุดที่จะดูปะการังได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมามีเป็นชาวไทยและ

เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนนักศึกษา การประมาณการในปี 2540 เกาะลิดีมีนักท่องเที่ยว 300 คน คาดว่าในปี 2550 เกาะลิดีจะมีนักท่องเที่ยว 532 คน การแนะนำและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในธรรมชาติป่าชายเลน และต้องการศึกษารธรรมชาติจะช่วยให้ปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงขึ้น

4) องค์การจัดการจัดการ

เกาะลิดีเล็กเป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา มีเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าเกาะลิดีประจำ 1 นาย แต่เนื่องจากยังไม่มีแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา จึงทำให้ยังขาดความชัดเจนในการจัดการ การจัดการโดยปกติเป็นการจัดการเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ นอกจากนี้ในบริเวณใกล้เคียง และเกาะลิดีใหญ่เป็นเขตสัมปทานรังนกแอนกิ้นรัง การจัดการจึงมีสองหน่วยดูแล ด้านการท่องเที่ยวยังไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

5) ปัญหาและความต้องการ

ปัจจุบันมีการปลูกสร้างหน่วยพิทักษ์ฯ และอาคารที่ทำการไว้แล้วแต่ยังขาดกรอบการจัดการพื้นที่และระบบที่ชัดเจน อย่งไรก็ตาม แผนการเบื้องต้นอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา ได้กำหนดให้เกาะลิดีเล็กเป็นพื้นที่นันทนาการ

ในด้านนโยบายการกำหนดขอบเขตของสัมปทานรังนกและการดำเนินกิจการยังมีความไม่ชัดเจน จึงทำให้มีปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นครั้งคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว

เกาะลิดียังขาดสื่อและการประชาสัมพันธ์ในจุดเด่นของทรัพยากรที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.2.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

1) บทบาท

เกาะลิดีควรมีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเต็มรูปแบบ ที่สามารถรองรับและส่งเสริมกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นได้ เกาะลิดีจึงควรได้รับการจัดการพื้นที่โดยองค์กรรัฐ คือ อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสม

2) นโยบาย

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลบนพื้นที่เกาะลิคี่เล็ก ให้ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดการการบริการเชิงนิเวศ การสื่อความหมายธรรมชาติ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เหมาะสมและก่อผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด

3) เป้าหมาย

(1) จัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ เช่น ที่พัก เส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริการเรือพาย และการสื่อความหมายธรรมชาติที่ชัดเจน ภายใน 1 ปี

(2) เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้อัตนภาพในการรองรับการท่องเที่ยวของระบบนิเวศ ให้ได้อย่างน้อย 300 คน/ปี สูงสุดไม่เกิน 550 คน/ปี

(3) พัฒนาให้มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เป็นแบบอย่างแก่พื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้มีการพัฒนาเป็นเครือข่ายที่เหมาะสมในอุทยานแห่งชาติทางทะเลฝั่งอันดามันอย่างสมบูรณ์แบบ ภายใน 5 ปี

4) กลยุทธ์การจัดการ

(1) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(2) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในแต่ละจุดท่องเที่ยว และกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้

(3) จัดทำสื่อความหมายธรรมชาติที่สมบูรณ์รูปแบบต่าง ๆ รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาสัดส่วน ปริมาณ การกระจาย และชนิดของระบบนิเวศให้เหมาะสม

(4) พัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เหมาะสมกับระบบนิเวศเฉพาะ

(5) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อม

(6) เสริมการบริการเชิงนิเวศทางทะเล และการควบคุมมลพิษ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับระบบนิเวศ และความต้องการของนักท่องเที่ยว

(7) เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารระดับนโยบายท้องถิ่น ในส่วนของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ที่ควรจัดตั้งขึ้น

(8) จัดมาตรการการอนุญาตเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ และการประกอบธุรกิจในเขตพื้นที่ และใช้มาตรการด้านราคาเสริมการจัดการของอุทยานแห่งชาติผ่านทางการใช้สื่อความหมายธรรมชาติและ การประกอบกิจกรรมในเขตหมู่เกาะรัง

(9) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5) รูปแบบองค์กรการจัดการ

องค์กรการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะลิดีควรเป็นการบริหารโดยอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดรา โดยอุทยานแห่งชาติฯ กำหนดกรอบและรูปแบบการจัดการอุทยานแห่งชาติฯ ให้เหมาะสม มีผู้รับผิดชอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง และให้อยู่ในกรอบของนโยบายที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นกำหนด

5.2.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ

1) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

เกาะลิดีเล็กและเกาะลิดีใหญ่สามารถแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ โดยการกำหนดเขตตามสภาพของระบบนิเวศ ดังแสดงในรูปที่ 5.8 โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่สงวน เป็นพื้นที่สภาพนิเวศคงความอุดมสมบูรณ์ หรือ เป็นพื้นที่ปิดห้ามใช้ทำประโยชน์อื่น ๆ เพื่อให้ธรรมชาติฟื้นตัว

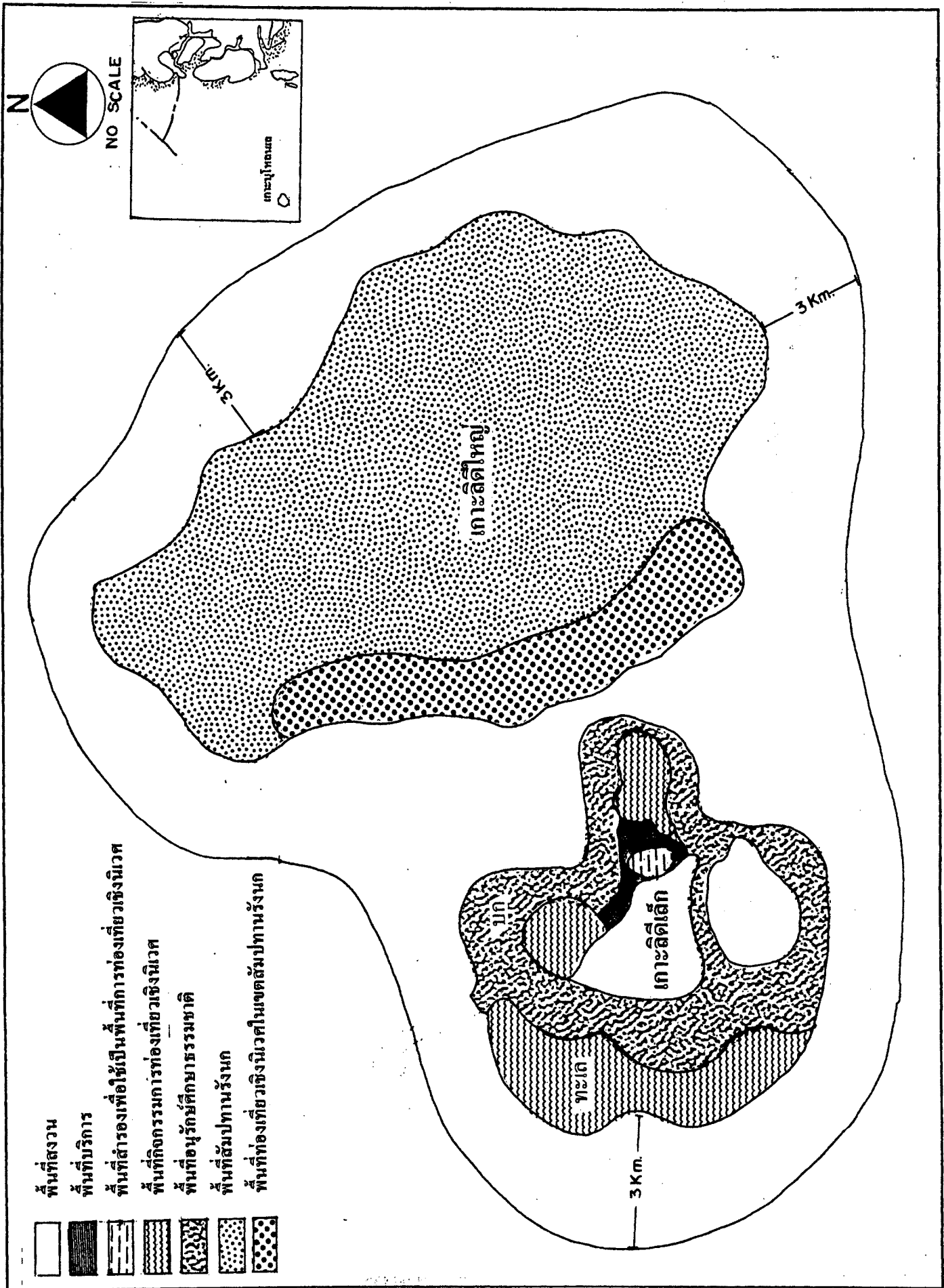
(2) พื้นที่บริการ เป็นพื้นที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งอาคารที่พัก สถานที่พักผ่อน-กางเต็นท์ พื้นที่เก็บอุปกรณ์ สื่อความหมายธรรมชาติและอื่น ๆ

(3) พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นพื้นที่ที่กำหนดให้ใช้ประกอบกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(4) พื้นที่อนุรักษ์และศึกษาธรรมชาติ เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีกิจกรรมแบบ passive เน้นการศึกษาธรรมชาติเป็นหลัก

(5) พื้นที่สำรองเพื่อใช้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต เป็นพื้นที่ที่สำรองไว้ในกรณีมีการท่องเที่ยวมากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เดิมอันเป็นการพัฒนาตามความยืดหยุ่นของสิ่งแวดล้อม

(6) พื้นที่สัมปทานรังนก เป็นพื้นที่ที่มีผู้ได้รับสัมปทานการเก็บรังนกตาม พ.ร.บ. รังนกถ้ำแอ่น พ.ศ. 2538 และระเบียบกรมป่าไม้ เรื่อง การอนุญาตให้ผู้ได้รับอนุญาตเก็บรังนกถ้ำแอ่นเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2532 พื้นที่นี้จัดเป็นพื้นที่กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการท่องเที่ยว

รูปที่ 5.8 การแบ่งเขตการใช้ที่ดินบริเวณ เกาะลิดีเล็ก เกาะลิดีใหญ่

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(7) พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตสัมปทานรังนก เป็นพื้นที่ที่อาจเปิดเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีศักยภาพในการเปิดให้เข้าชมวิธีการเก็บรังนก/นิเวศวิทยาของนกแอ่นกินรัง ซึ่งผู้ได้รับสัมปทานอาจพิจารณาความพร้อมของตนเองต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะลิดีมีขอบเขตได้หลายเขต จึงกำหนดให้มีย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ขึ้น

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลหมู่เกาะลิดีเล็ก สามารถจำแนกได้ตามพื้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ

(1) ภูเขาทะเลและทรัพยากรในระบบนิเวศภูเขาทะเล สามารถใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาภูเขาทะเล กุ้งติดขันกับปลาบู๋ และปลิงดำ ได้หลากหลายวิธี คือ การดำน้ำผิว การเดินในเวลาน้ำลง การพายเรือแคนูหรือเรือเขม ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.4

(2) ปะการัง เกาะลิดีเล็กพบปะการังทางเหนือ ด้านตะวันตกเฉียงใต้ และด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ เป็นปะการังมีชีวิตแต่เนื่องจากแนวปะการังนี้เป็นแนวปะการังขนาดเล็กและเกาะล้อม โทรมต้องรอให้ฟื้นตัว ดังนั้นจึงอาจใช้ในการ Snorkeling ได้ใน บางเวลาจำนวน 1-2 ครั้ง/ปี

(3) หาดทราย ลิดีเล็กมีหาดทรายอยู่ 3 แห่ง คือ บริเวณหน้าที่ทำการหน่วยพิทักษ์ฯ บริเวณบ้านพักของเจ้าหน้าที่เฝ้าเกาะรังนก และบริเวณด้านทิศตะวันตก หาดทรายหน้าที่ทำการหน่วยพิทักษ์ฯ จัดเป็นพื้นที่บริการ ส่วนอีก 2 แห่ง จัดเป็นพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจประกอบด้วย

(3.1) แกะรอยทราย โดยเดินจากสันดอนทรายไปตามเนินทรายและแนวลาด สังเกตความขยาบ ความละเอียดของทราย และการสะท้อนแสง การสาธิตของคลื่น เปรียบเทียบระหว่าง 2 หาด

(3.2) สังเกตสิ่งมีชีวิตในหาดทราย สังเกตพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตในหาดทราย และรอบหาดทราย โดยใช้การจดบันทึกทั้งสัตว์บกสัตว์น้ำ สัตว์เลื้อยคลาน นก ตลอดจนสัตว์ทะเลบางชนิดที่สามารถทำได้

(3.3) Camping พื้นที่ตั้งเต็นท์บนเกาะลิดีมีประมาณ 12 เต็นท์ บนหาดด้านหน้าของหน่วยพิทักษ์ฯ กิจกรรมที่นี้ไม่ควรก่อไฟบริเวณชายหาด สามารถจัดเกมส์อนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความรู้และความสนุกสนานได้

(4) ป่าชายเลน ป่าชายเลนของเกาะลิดีเล็กมีจุดที่น่าสนใจ คือ มีต้นลำแพนทะเลที่คาดว่าใหญ่ที่สุดในประเทศไทย บริเวณป่าชายเลนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชายเลน และ Ecotone ที่เชื่อมต่อระหว่างป่าชายเลนและป่าบกได้ โดยเน้นการศึกษาธรรมชาติในเขตป่า

ตารางที่ 5.4 ทรัพยากรในระบบนิเวศห้วยทะเล และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากรในระบบนิเวศห้วยทะเล	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การศึกษาธรรมชาติ	การเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อุปกรณ์
1. ห้วยทะเล	1. Snorkeling ศึกษาระบบนิเวศห้วยทะเล	<ol style="list-style-type: none"> สังเกตความแตกต่างของชนิดพันธุ์ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ความสัมพันธ์ของชนิดพันธุ์และการเจริญเติบโตกับพื้นที่ชั้นล่างที่ห้วยทะเลชั้นอยู่ ความสำคัญของระบบนิเวศห้วยทะเล ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม 	<ol style="list-style-type: none"> ควรทำความเข้าใจระบบนิเวศห้วยทะเลจากสื่อต่างๆ ก่อนประกอบกิจกรรม ควรมีการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมตามหลักการดำน้ำ เตรียมพร้อมร่างกาย 	<ol style="list-style-type: none"> อุปกรณ์ Snorkeling อุปกรณ์ จดบันทึก คู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ
	2. การเดินป่าโคลนยมน้ำลงตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> สังเกตความแตกต่างของชนิดพันธุ์ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ความสัมพันธ์กับพื้นที่ดิน ความแตกต่างระหว่างภูมิสังคม ความสำคัญของระบบนิเวศห้วยทะเล ผลกระทบต่อห้วยทะเลจากกิจกรรมต่างๆ 	<ol style="list-style-type: none"> ควรทำความเข้าใจระบบนิเวศห้วยทะเลจากสื่อต่างๆ ก่อนประกอบกิจกรรม ควรมีการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 	<ol style="list-style-type: none"> ถังน้ำเจาะทะลุติดกระดกใส ใช้ใส่ของคู่มือชี้ชีวิตในระบบนิเวศ ไม้เท้าประจำตัว รองเท้ายาง คู่มือศึกษาธรรมชาติ
	3. การพายแคนูหรือเรือเืมศึกษาธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> สังเกตความแตกต่างของชนิดพันธุ์ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ พฤษภสัตว์ระบบนิเวศห้วยทะเล หากน้ำใสเพียงพอ อาจใช้ถังน้ำกระจัดองสังเกตระบบนิเวศได้ 	<ol style="list-style-type: none"> ควรทำความเข้าใจระบบนิเวศห้วยทะเลจากสื่อต่างๆ ก่อนประกอบกิจกรรม ควรมีการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 	<ol style="list-style-type: none"> แคนู/เรือเืม/อุปกรณ์รักษาความปลอดภัย ถังน้ำเจาะทะลุติดกระดกใส คู่มือสื่อความหมาย-ธรรมชาติ

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ทรัพยากรในระบบนิเวศห้วยาทะเล	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การศึกษาธรรมชาติ	การเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อุปกรณ์
2. กุ้งดัดขั้วและปลาปู	1. Snorkelling ศึกษาความสัมพันธ์ของปลาปู/กุ้งดัดขั้ว	1. สังเกตความแตกต่างของกุ้งดัดขั้วและปลาปู ในบริเวณเดียวกัน 2. สังเกตพฤติกรรมการพึ่งพาท้องถิ่นกันระหว่าง ปลาปูและกุ้งดัดขั้ว	1. ควรทำความเข้าใจระบบนิเวศห้วยาทะเลจากสื่อต่าง ๆ ก่อนประกอบกิจกรรม 2. ควรมีการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. เตรียมพร้อมอุปกรณ์การดำน้ำและร่างกาย	1. อุปกรณ์ Snorkelling 2. อุปกรณ์จุดบันทึก 3. คู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ
3. ปลิงดำ	1. Snorkelling ศึกษาระบบนิเวศ 2. เดินศึกษาบบนิเวศ	1. สังเกตแหล่งที่อยู่อาศัยของปลิงดำ 2. สังเกตพฤติกรรมของปลิงดำ เช่น การทำความสะอาดเมื่อดูดทราย	1. ควรทำความเข้าใจระบบนิเวศทางทะเลจากสื่อต่าง ๆ 2. ควรให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติก่อนประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. เตรียมพร้อมอุปกรณ์การดำน้ำและร่างกาย	1. คู่มือสื่อความหมาย ธรรมชาติ 2. อุปกรณ์จุดบันทึก 3. อุปกรณ์ Snorkelling หากมีการดำน้ำศึกษา 4. ไม้เท้าและอุปกรณ์อื่น ๆ

ชายเลนเกาะลิดี ซึ่งควรสังเกตพฤษภรณ์ของพันธุ์ไม้ การคายน้ำ การสะสมน้ำ การคายเกลือ ตลอดจนนิเวศวิทยาป่าชายเลน การใช้ประโยชน์และคุณลักษณะของพันธุ์ไม้ ความสัมพันธ์ระหว่างป่าชายเลน กับทรัพยากรอื่น ๆ กิจกรรมที่ควรจัดมีดังนี้

(4.1) การเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน จัดทำทางเดินBoard-walk กว้างประมาณ 1.2 เมตร ยาวประมาณ 100 เมตร มีความสูงมากกว่าน้ำทะเลขึ้นสูงสุด 40 เซนติเมตร ลัดเกาะในบริเวณป่าชายเลนให้ผ่านต้นลำแพนทะเลที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย อุปกรณ์ในการเดินควรมีสมุดบันทึกและคู่มือศึกษาธรรมชาติ

(4.2) จัดการเดินป่าชายเลนแบบอ้าโคลน ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่กำหนดให้ กว้าง 1.5 เมตร ยาว 100 เมตร แยกไปอีกแนวกับ Board-walk ให้บรรจบที่ ปลายของ Board-walk การเดินอ้าโคลนเช่นนี้ต้องมีความคำนึงถึงความปลอดภัยของกล้าไม้ คือต้องระมัดระวังไม้เหยียบกล้าไม้หรือเหยียบรากไม้ให้น้อยที่สุด เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวงจรชีวิตและการดำรงชีพของพรรณไม้ป่าชายเลน ดังนั้นจึงควรเน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจจริง พื้นโคลนบริเวณนี้สามารถเดินได้เป็น โคลนบริเวณหน้าดิน เป็นโคลนลึกประมาณ 10 เซนติเมตร ด้านล่างเป็นชั้นแข็งโดยใช้ดินขม่น้ำลง อุปกรณ์ในการเดินแบบอ้าโคลนควรมีรองเท้า ไม้เท้า สมุดบันทึกและคู่มือศึกษาธรรมชาติ

(5) แอ่งหินหลังน้ำลง สามารถใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ คือ การเดินศึกษาธรรมชาติหลังน้ำลง เกาะลิดีเล็กมีสันหินโผล่เป็นสวนหินโขดหินกว้าง และมีสันหินเป็นแนวทางใต้ที่เชื่อมต่อไปถึงเกาะตะมะน้อย สันหินแนวนี้ค่อนข้างตรงและกว้างคล้ายถนน ระหว่างทางเดินมีแอ่งน้ำเป็นรูปร่างขนาดใหญ่ กว้างประมาณ 8 เมตร ยาวประมาณ 12 เมตร เมื่อน้ำลงจะลึก ประมาณ 1 เมตร สามารถเดินได้รอบ ๆ แอ่งนี้ ซึ่งบริเวณนี้มีดอกไม้ทะเล ปลาการ์ตูนส้มขาว อาศัยอยู่ร่วมกัน และมีสัตว์อื่น ๆ อาศัยรวมแล้วแต่การตกค้างเปรียบเสมือน aquarium จำลองระบบนิเวศ สามารถใช้ศึกษาธรรมชาติได้โดยไม่ต้องดำน้ำ

นอกจากนั้นแล้วบริเวณ โขดหินสันหินทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ชาวบ้านปากน้ำได้ทำประมงกระตาะหอยตะไกรม หอยนางรม ใช้ในการศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านได้อย่างดี

(6) ป่าดิบชื้นและป่าชายหาด ป่าดิบชื้นของเกาะลิดีเล็กสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลได้ คือ

(6.1) การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เกาะลิดีเล็กมีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทางทางด้านทิศตะวันออก โดยมีกิจกรรมและการจัดการเส้นทางให้สอดคล้องกับภูมิประเทศ ถึงแนวด้อม ซึ่งในการจัดการอาจต้องจัดทำสะพานเดินข้ามธารน้ำ บางพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องสื่อความหมายและความเปราะบางสูง บางช่วงอาจจัดทำสะพานเหนือแนวต้นไม้บนชั้น canopy เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพไม้ยัดเกาะต่าง ๆ

(6.2) การเดินป่าแรลลี่ศึกษาธรรมชาติ จัดเป็นกิจกรรมเสริมให้กับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มาเป็นหมู่คณะ ประกอบกับทำปรีศนาธรรมชาติวิทยาจัดเป็นเกมส์ศึกษาธรรมชาติ

กิจกรรมทั้ง 2 อย่างดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทรัพยากรป่าดิบชื้นและทรัพยากรป่าชายหาด

(7) ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรสัตว์ป่าของเกาะลิดีเล็กที่ประกอบไปด้วยนก 18 ชนิด และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 4 ชนิด สามารถจัดกิจกรรมการดูนกได้ตลอดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยมีจุดเด่น คือ นกกลุ่มพูขาว และนกแก้ว

3) ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของเกาะลิดี แยกทรัพยากร ซึ่งได้พิจารณาตามการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบด้วย ได้ดังตารางที่ 5.5

และสามารถประเมินชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งเกาะ หากพิจารณาสูงสุดรองรับได้กว่า 250 คน แต่เมื่อพิจารณาโดยคำนึงถึงที่พักแรมและการมีกิจกรรมต่อเนื่องกัน ประมาณว่ามีนักท่องเที่ยวไม่เกิน 100 คน/วัน เป็นปริมาณที่เหมาะสม

5.2.5 แผนการดำเนินการ

การดำเนินการพัฒนาเกาะลิดีเล็กให้เป็นพื้นที่นาร่องเชิงนิเวศ จำเป็นต้องปรับปรุงระบบการจัดการและเพิ่มสิ่งจำเป็นในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา ดังนี้

1) แผนงานจัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

เกาะลิดีเล็กเป็นเกาะที่ใกล้ที่สุด มีทรัพยากรหลากหลาย ควรจัดเป็นพื้นที่ศึกษาธรรมชาติและ การนันทนาการของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล และเพื่อจัดให้พื้นที่ดังกล่าวรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสม ควรวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่และประกาศเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้นักท่องเที่ยวทราบ

วิธีดำเนินงาน

(1) สำรวจ ตรวจสอบ และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามแนวทางที่เสนอใน

5.2.4

ตารางที่ 5.5. ชีคความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของเกาะลิดีรายทรัพยากร

ทรัพยากร	ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว
1. ภูเขาทะเล	- ในเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามกิจกรรม Snorkeling สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเมื่อน้ำขึ้นได้ 15 คน/3 ชั่วโมง/วัน นักสื่อความหมายธรรมชาติ 1 คน - การพายแคนู/เรือแจม ศึกษาธรรมชาติ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 9 คน ต่อ 3 ชั่วโมง/วัน นักสื่อความหมายธรรมชาติ 1 คน - ตามกิจกรรมการเดินป่าโคลนเมื่อน้ำลงตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเมื่อน้ำลงได้ 6 คน ต่อ 2 ชั่วโมง/วัน นักสื่อความหมายธรรมชาติ 1 คน
2. ปะการัง	- สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกิจกรรม Snorkeling 1-2 Dive/5 คน/เดือน เนื่องจากอยู่ในสภาวะฟื้นฟู
3. หาดทราย	- ในพื้นที่บริการสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 30 คน/ชั่วโมง สูงสุดได้ไม่เกิน 150 คน/วัน - ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 15 คน/2 ชั่วโมง หรือวันละไม่เกิน 45 คน/วัน
4. ป่าชายเลน	- บริเวณสะพานศึกษาธรรมชาติ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 100 คน/วัน โดยแบ่งนักท่องเที่ยวเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 20 คน - การเดินป่าชายเลนแบบป่าโคลน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 10 คน/วัน ในชั่วโมงน้ำลงต่ำสุด - การพายเรือแคนู สามารถรองรับนักท่องเที่ยว 40 คน/วัน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ช่วงเช้าและบ่าย
5. แอ่งหินแดง	- ตามแนวหินและสันหิน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลุ่มละ 20 คน 2 กลุ่ม ช่วงเช้าและช่วงเย็นในเวลาน้ำลง
6. ถ้ำ	- ถ้ำที่ใช้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจะเท่ากับนักท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากจะใช้ในการศึกษาธรรมชาติร่วมกัน โดยจะมีนักท่องเที่ยวจำนวน 15 คน/วัน/6 ชั่วโมง เพราะจะใช้เวลาในเวลาน้ำลงเท่านั้น
7. ทรัพยากรป่าดิบชื้นและป่าชายหาด	- สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้ 15 คน/กลุ่ม วันละประมาณ 4 กลุ่ม จึงรองรับได้ วันละ 30 คนเป็นอย่างมาก
8. อ่างรับน้ำ	- สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาการเก็บรังนก และนิเวศวิทยานกแอ่นกินรังได้ 10 คน/วัน

(2) วางแนวเขตย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครอบคลุมพื้นที่บกและพื้นที่น้ำ พร้อมกำหนดขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมที่เหมาะสมและระยะเวลาท่องเที่ยว

(3) ประกาศและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว

(4) ปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จากที่ทำการหน่วยพิทักษ์ป่า ป่าดิบ และเกาะตะมะน้อย รวมทั้งเส้นทางศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลน

(5) ประสานงานกับผู้รับสัมปทานรังนกให้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมการเก็บรังนกด้วย

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรารับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด

2) แผนงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการ

ทรัพยากรธรรมชาติเกาะลิดีเล็กมีความสมบูรณ์หลากหลายและอยู่ในสภาพที่ดี ควรได้รับการปกป้องและฟื้นฟู ทั้งนี้โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ควรให้ผู้มาใช้ประโยชน์และผู้รับสัมปทานรังนกเฝ้ากันรังได้ร่วมดูแลรักษา

วิธีดำเนินงาน

(1) กำหนดบทบาทหน้าที่ของพื้นที่ให้ชัดเจน และกำหนดภาระกิจที่ต้องดำเนินงานในแต่ละเขตพื้นที่

(2) อบรมให้ข้อมูลและคำแนะนำผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงสถานภาพของทรัพยากร กฎหมายและระเบียบและการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวก่อนการมาเที่ยว

3) ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการประเมินบทบาทขีดความสามารถในการรองรับอยู่เสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(4) ควบคุมดูแลและกำจัดของเสียต่างๆ รวมทั้งติดตามตรวจสอบทรัพยากรและการแก้ไขปัญหา

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

3) แผนงานบริการการท่องเที่ยว

หลักการ

ทรัพยากรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของเกาะคือป่าชายเลน ป่าชายหาด ป่าดิบ ถ้ำ ภูเขาทะเล และปะการัง จะทำให้มีความต้องการท่องเที่ยวสูงขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การบริการที่รัฐดำเนินการเองได้แก่ การจัดพื้นที่พักผ่อนกางเต็นท์บนเกาะ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การสื่อความหมายธรรมชาติ ส่วนเอกชนจัดบริการนำเที่ยวมายังพื้นที่และบริการดำน้ำ เป็นต้น โดยรัฐควรมีการกำกับดูแลการบริการ

วิธีดำเนินงาน

- (1) กำหนดเขตกิจกรรมและการควบคุมกิจกรรมบริการ โดยให้ผู้ประกอบการทุกราย ต้องขออนุญาตอุทยานแห่งชาติก่อน
- (2) จัดเตรียมอุปกรณ์พักผ่อนและเล่นน้ำให้นักท่องเที่ยว เช่น เต็นท์ ชุดดำน้ำผิว
- (3) จัดกิจกรรมและการสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ โดยอาจจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่กำหนดเวลาและปริมาณคนสูงสุดให้ชัดเจนเหมาะสม ตามขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และกิจกรรมต่างๆ
- (4) จัดงบประมาณและโครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการ เช่น สะพานศึกษาธรรมชาติ และพื้นที่พักผ่อนกางเต็นท์ เป็นต้น

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราควบคุมกำกับดูแลทั้งพื้นที่

3) แผนงานจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

เกาะลิดีเหมาะสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้คนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน และเป็นสถานที่พัฒนานักท่องเที่ยวท้องถิ่นให้เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ภายในจังหวัดและใกล้เคียงเป็นสิ่งจำเป็น

วิธีดำเนินงาน

- (1) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์พื้นที่และการจัดการให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป
- (2) จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักเรียน-นักศึกษา โดยประสานงานกับสถานศึกษาต่างๆ ให้มาท่องเที่ยวในพื้นที่
- (3) ส่งเสริมและขยายกิจกรรมการประชุม สัมมนา และการออกค่าย ในพื้นที่อ่าวนุ่นและเกาะลิดี

(4) ประสานงานกับองค์กรสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราควบคุมกำกับดูแลทั้งพื้นที่
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5.2.6 แผนปฏิบัติ

1) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ เกาะลิคิเล็ก

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะลิคิเล็ก
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เพื่อให้ระบบนิเวศของเกาะลิคิเล็ก และระบบสิ่งแวดล้อมภายนอกเกื้อกูลกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดและอย่างยั่งยืน (2) เพื่อเป็นการฟื้นฟูองค์ประกอบบางส่วนที่เสื่อมโทรมในระบบนิเวศ
<u>เป้าหมาย</u>	ให้มีพื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งบนบกและในทะเลที่ประสานสอดคล้องและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากร
<u>วิธีการดำเนินงาน</u>	(1) เข้มงวดต่อการใช้ทรัพยากร การประกอบกิจกรรมภายในขอบเขตของเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด และปฏิบัติตามข้อบังคับข้อควรปฏิบัติในแต่ละพื้นที่อย่างเคร่งครัด (2) ซ่อมแซมระบบนิเวศที่ถูกทำลายและขาดต่อการฟื้นฟู คือ ปะการัง ป่าดิบ (3) การพัฒนาใด ๆ ควรผ่านกระบวนการกลั่นกรอง จากคณะกรรมการบริหารผ่านความเห็นชอบจากประชาชนชุมชน (4) จัดการด้านสถิตินักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลงรายละเอียดในแต่ละกิจกรรม เพื่อใช้ในการประเมินผลกระทบและทบทวนขีดความสามารถในการรองรับ
<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 3 ปี หลังเริ่มโครงการ
<u>งบประมาณ</u>	การจัดแนวเขตการใช้ที่ดิน 5,000 บาท การซ่อมแซมทรัพยากร การปลูกป่า การปลูกปะการัง 145,000 บาท รวมทั้งสิ้น 150,000 บาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเภตรา โดยความร่วมมือจากชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติฯ อบต.ปากน้ำ จังหวัดสตูล กรมประมง กรมป่าไม้ และททท.

2) โครงการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและระบบบำบัดกำจัดมลพิษ

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะลิดีเล็ก
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) พัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ได้มาตรฐานตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) จัดให้มีระบบบำบัดกำจัดมลพิษที่จะเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
<u>เป้าหมาย</u>	เป็นพื้นที่บริการเชิงนิเวศตัวอย่างโดยรัฐ ภายใน 2 ปี
<u>วิธีการดำเนินการ</u>	(1) ปรับปรุงจุดตั้งเต็นท์ให้ชัดเจน ทำลานแคมป์ไฟๆ จัดระบบอาหาร ปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดทำห้องสุขาให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ในปริมาณ 100 คน (2) สร้างท่าเทียบเรือบริเวณอ่าวด้านทิศใต้เพื่อหลบมรสุม (3) จัดระบบการเข้าใช้พื้นที่การจอง Camp พัก (4) จัดสร้างระบบบำบัดพัฒนาการกำจัดมลพิษ โดยเฉพาะต้องไม่ให้ระบบกำจัด-บำบัดเป็นตัวการก่อมลพิษ
<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 1 ปี
<u>งบประมาณ</u>	จัดพื้นที่บริการ 10,000 บาท สร้างห้องน้ำ-ส้วมและระบบบำบัด 200,000 บาท สร้างท่าเทียบเรือ 500,000 บาท รวมทั้งสิ้น 710,000 บาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดตรา อบต.ปากน้ำ

3) โครงการจัดสื่อความหมายธรรมชาติเกาะลิดีเล็ก

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะลิดีเล็ก
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (2) เพื่อสร้างความเข้าใจในระบบนิเวศทางทะเลแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (3) เพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
<u>เป้าหมาย</u>	ให้มีอุปกรณ์การสื่อความหมายธรรมชาติครบถ้วนใน 2 ปี ให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ประโยชน์โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 50 คน แต่ไม่เกิน 100 คน ในช่วงท่องเที่ยว
<u>วิธีการดำเนินงาน</u>	(1) จัดสร้างสะพานศึกษาธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน

(2) จัดสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณป่าชายเลน แบบย่ำโคลน และเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายหาด-ป่าดิบชื้น

(3) จัดซื้อเรือแคนูจำนวน 8 ลำ และอุปกรณ์ Snorkeling 20 ชุด

(4) จัดทำอุปกรณ์ที่ช่วยในการเดิน เช่น ไม้เท้าให้พอสบาย

(5) จัดเตรียมกล่องส่องทางไกล และคู่มือการดูนก จำนวน 5 ชุด

(6) จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ ประจำหน่วยพิทักษ์ อย่าง

น้อย 3 คน

(7) จัดทำคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติเกาะลิดี

(8) จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และปรับปรุงศูนย์บริการ

<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 2 ปี	
<u>งบประมาณ</u>	สร้างสะพานศึกษาธรรมชาติ	450,000 บาท
	ปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	600,000 บาท
	จัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เรือแคนู	
	กล่องส่องทางไกล คู่มือดูนก	110,000 บาท
	ปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	200,000 บาท
	จัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ เกาะลิดี	200,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	1,560,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดตรา
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สมาคมสื่อความหมายธรรมชาติแห่งประเทศไทย

4) โครงการจัดการตลาด และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกาะลิดี

พื้นที่ดำเนินการ เกาะลิดีเล็ก

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อเอื้ออำนวยต่อการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

(2) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะลิดี ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ในท้องถิ่น

(3) เพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการตลาดนำกลับมาจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป้าหมาย ให้มีการท่องเที่ยวเกาะลิดีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปตลอดจนจากคนท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง เฉลี่ยสัปดาห์ละ 50 คน แต่ไม่เกิน 100 คน

จัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

การดำเนินการ (1) จัดการประชาสัมพันธ์ให้มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน เข้าสู่จุดมุ่งหมายหลักเฉพาะ โดยผ่านสถานีวิทยุและโทรทัศน์ในท้องถิ่น

(2) จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักเรียน-นักศึกษา โดยประสานงานกับสถานศึกษาต่างๆ ให้มาท่องเที่ยวในพื้นที่

(3) ส่งเสริมและขยายกิจกรรมการประชุม สัมมนา และการออกค่าย ในพื้นที่อ่าวนุ่นและเกาะลิตี

(4) ประสานงานกับองค์กรสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่

ระยะเวลา 2 ปี

งบประมาณ	เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ปีละ 300,000 บาท	รวม 600,000 บาท
	จัดโปรแกรมสำหรับเยาวชน	
	ปีละ 360,000 บาท (12 ครั้ง/ปี)	รวม 720,000 บาท
	จัดกิจกรรมการประชุมสัมมนา (ใช้งบของผู้จัด)	
	รวมทั้งสิ้น	1,320,000 บาท

5.3 พื้นที่นำร่องเกาะบุโหลนไม้ไผ่

5.3.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้ง

เกาะบุโหลนไม้ไผ่ตั้งอยู่ที่พิกัด 99 องศา 35 ลิปดา 5 พิลิปดาเหนือ และ 6 องศา 45 ลิปดา 4 พิลิปดาตะวันออก ใกล้กับเกาะบุโหลนเล และเกาะบุโหลนดอน (รูปที่ 5.9)

2) สภาพกายภาพ

(1) ภูมิประเทศ เกาะบุโหลนไม้ไผ่เป็นเกาะขนาดเล็ก ความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 15 กิโลเมตร พบหาดทรายสั้น ๆ ทางเหนือและทางตะวันออกของเกาะ

(2) สภาพการใช้ที่ดิน เกาะบุโหลนไม้ไผ่มีการใช้ที่ดินเป็นป่าดิบชื้นและป่าชายหาดตามสภาพเป็นส่วนใหญ่ บริเวณอ่าวทางด้านเหนือและตะวันออกมีเส้นทางเดินเชื่อมถึงกัน พื้นผิวเป็นคอนกรีตยาวประมาณ 250 เมตร มีอาคารที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติฯ เกาะบุโหลนไม้ไผ่ 1 หลัง โรงครัว 1 หลัง สถานที่กางเต้นท์ประมาณ 15 หลัง จัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทางได้ขึ้นถึงจุดชมวิวยกยอดเขาที่สามารถมองเห็นเกาะบุโหลนเลได้ (ดังรูปที่ 5.10)

3) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(1) หาดทราย เกาะบุโหลนไม้ไผ่มีหาดทรายที่สวยงาม 2 แห่ง เป็นหาดขนาดกลาง หาดด้านตะวันออกมีความยาวประมาณ 100 เมตร หาดด้านทิศเหนือมีความยาวประมาณ 50 เมตร หาดทั้งสองมีเม็ดทรายละเอียดสวยงามเป็นลักษณะสันทรายชั้นเดียว แต่นอกฝั่งออกไปเป็นแนวปะการังไม่เหมาะในการว่ายน้ำ

(2) ป่าหาด/ป่าดิบชื้น พรรณไม้ที่สำรวจบนชายหาดและตามชายป่าได้แก่ เนียน สำโรง จิกเล ขอป่า มะฮัง โปทะเล ปอทะเล หมัน หยี่น้ำ หูกวาง จิ้ว หว่า เลียบ ส้าว มะกอกป่า รักป่า แหระ เม่า มะนาวผี โป ป่อ เพกา รักทะเล ข่อย หนามขี้แรด ชิงชี สวาด ลำเจียก พลับพลึง ไม้ป่า ลำเท็ง ย่านาง

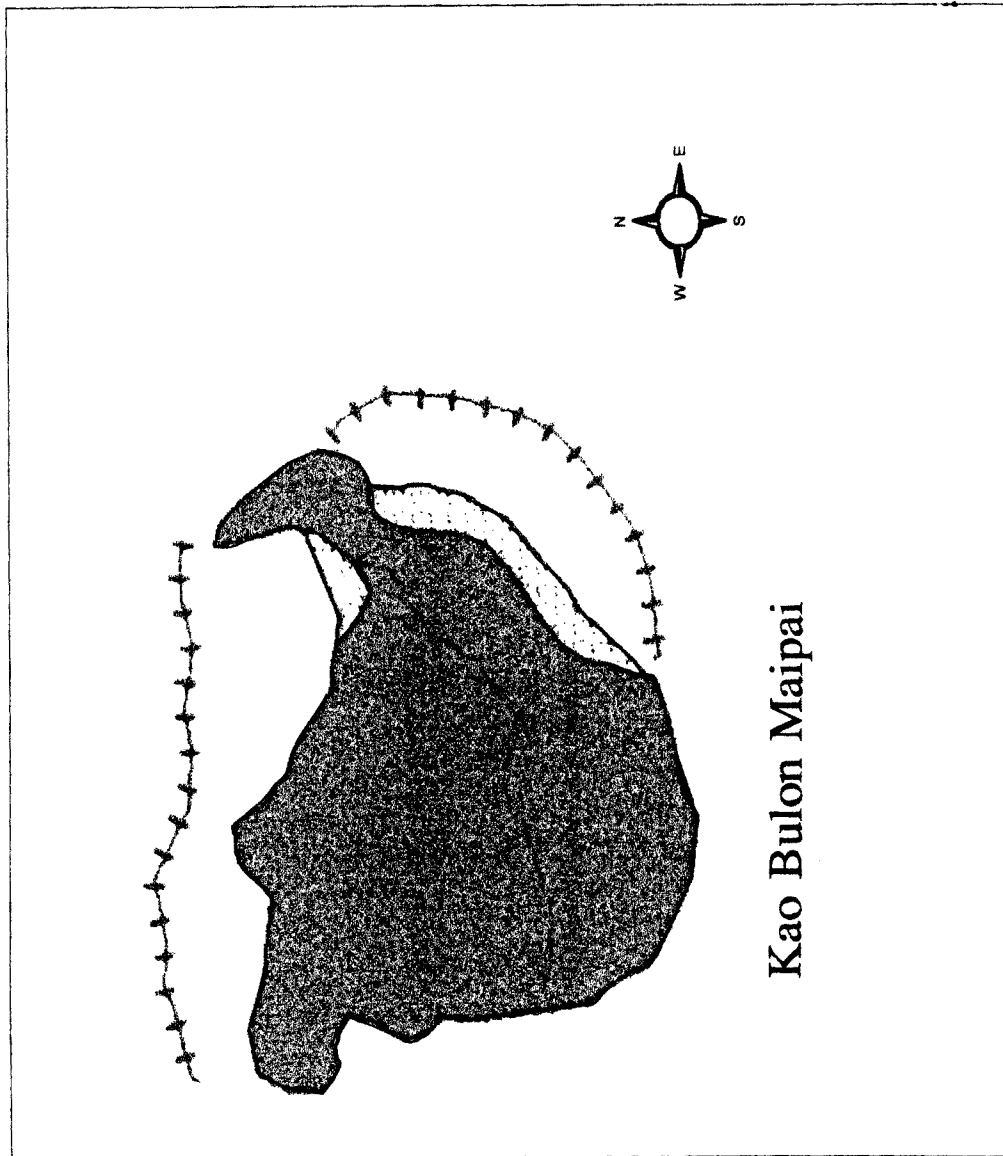
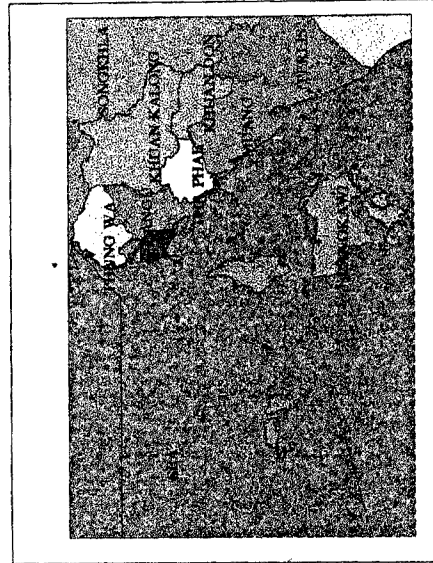
(3) ปะการัง เกาะบุโหลนไม้ไผ่พบปะการังน้ำตื้นเกือบรอบเกาะเป็นแนวขนาดเล็ก ด้านทิศตะวันออกเป็นแนวกว้าง 80 เมตร ยาว 300 เมตร ลึก 5 เมตร ด้านทิศตะวันตกเป็นแนวกว้าง 80 เมตร ยาวกว่า 300 เมตร อยู่ติดกับผาหินและหาดหิน ความขุ่นใสของน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

LANDUSE

LEGEND

 Coral reef
 Footpath

 Beach
 Forest

Kao Bulon Maipai

รูปที่ 5.10 การใช้ที่ดินเกาะบุโหลนไม้ไผ่

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

มีระยะของการมองเห็นในช่วง 5-7 เมตร แนวปะการังของเกาะนี้มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง แนวปะการังด้านทิศตะวันออกที่ติดกับหาดทรายมีส่วนของ Reef Flat โผล่พื้นน้ำเมื่อน้ำลงต่ำ มีทราย และซากปะการังตายเป็นจำนวนมาก มีปลิงคำอาศัยอยู่หนาแน่น ตอนปลายพบปะการังมีชีวิต เช่น ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) และปะการังเขากวางรูปโศก (*A. hyacinthus*) ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น สมบูรณ์และจะพบเม่นทะเลดำหนามยาว (*Diadema Setosum*) จำนวนมาก สำหรับส่วนของ Reef edge และ Reef slope เป็นปะการังก้อน (*Porites lutea*) ที่มีขนาดใหญ่มากและมีปะการังชนิดที่มีรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นแซม ปลาในแนวปะการังมีความหลากหลายและมีจำนวนมาก

แนวปะการังด้านใต้และตะวันตกเป็นแนวปะการังที่ขึ้นอยู่กับหาดหิน แต่แนวปะการังทางด้านตะวันตกมีการพัฒนาและสภาพที่ดีกว่าแนวทางด้านใต้ซึ่งแคบและตื้น แนวทางด้านตะวันตกพบปะการังกระจายเป็นบริเวณกว้างไม่หนาแน่นนัก ความลึกของบริเวณนี้อยู่ระหว่าง 2-5 เมตร ปะการังเป็นปะการังก้อนชนิดต่างๆ ขนาดปานกลางถึงใหญ่มาก ปริมาณและความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลามีมากพอสมควรและมีเม่นทะเลดำหนามสั้นชุกชุม

(4) หาดหิน ทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตก พบแมลงสาบทะเลและลิ้นทะเล หอยตาว่า หอยตะไกรม เพรียง ชิดเกาะอยู่ทั่วไป

(5) สัตว์ป่า สำรวจบริเวณหน้าที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นป่าชายหาดและตอนกลางเป็นป่าดิบชื้นขึ้นยอดเขา จากการสำรวจโดยรอบเกาะพบว่า เกาะบุโหลนไม้ไผ่ไม่มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 1 ชนิด คือ ค้างคาวแม่ไก่เกาะป่าฝน พบบริเวณป่าชายหาด มีความชุกชุมน้อย สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 2 ชนิด คือ จิ้งเหลนบ้านและงูเหลือม และนกอีก 15 ชนิด

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ จิ้งเหลนบ้านและงูเหลือม

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ ค้างคาวแม่ไก่เกาะป่าฝน

นก ได้แก่ นกยางทะเล เขี้ยวออสเปร เขี้ยวแดง นกลุมพูขาว นกกาเหว่า นกแสกแดง นกกินเปี้ยว นกเค้าลมหลังเทา นกปรอดหน้าขาว อีเกอ นกกางเขนบ้าน นกจับแมลงอกส้มท้องขาว นกโกลนหัวโต นกกินปลีคอสีน้ำตาล นกสีชมพูสวน

5.3.2 การท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยว

ในพื้นที่ของเกาะบุโหลนไม้ไผ่หรือภูมิทัศน์ของตัวเกาะเป็นที่น่าสนใจ เป็นจุดดึงดูดใจการท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ป่าและแนวปะการังโดยรอบ

2) การบริการการท่องเที่ยว

มีสถานที่ให้กางเต้นท์ 15 หลัง มีบ่อน้ำ 1 บ่อในการอุปโภคแต่มีปริมาณน้ำน้อยมาก การท่องเที่ยวเปิดทั่วไป นักท่องเที่ยวอาจแวะชมได้ แต่ควรจัดหาเรือและอุปกรณ์ต่างๆ มาเอง ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อทราบและอำนวยความสะดวก

3) ตลาดการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวปกติไม่แวะเที่ยวเกาะบุโหลนไม้ไผ่ เพราะไม่มีบริการเพียงพอ อย่างไรก็ตามจากการสำรวจประมาณว่า ปี 2540 มีนักท่องเที่ยวแวะเที่ยวทั้งบนฝั่งและแนวปะการังโดยรอบ ประมาณ 954 คน ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2,022 คน ในปี 2550

4) องค์การการจัดการ

เกาะบุโหลนไม้ไผ่เป็นหน่วยงานอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ย้ายมาจากเกาะบุโหลนเล เป็น 1 ใน 3 ของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทางทะเลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา

5) ปัญหาและความต้องการ

ในฤดูแล้งเกาะบุโหลนไม้ไผ่จะขาดแคลนน้ำอุปโภค เกาะนี้ไม่มีที่จอดเรือที่สะดวก เพราะขาดความลาดมากการจอดเรือจำเป็นต้องเกยหาดทำให้เป็นอุปสรรคในเวลาน้ำลงยากต่อการออกเรือในยามเกิดเหตุเร่งด่วน การจอดเรือนอกแนวปะการังหรือหลบลมด้านหลังเกาะจะไม่สะดวกเท่าที่ควร

5.3.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) บทบาท

ให้เกาะบุโหลนไม้ไผ่เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่จัดให้ประสานการท่องเที่ยวทางทะเลและทางบก โดยการจัดการพื้นที่และการท่องเที่ยวของรัฐ

2) นโยบาย

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มุ่งเน้นการจัดสื่อความหมายธรรมชาติอย่างเต็มรูปแบบควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรปะการังและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้มีบริการตามสมควร

3) เป้าหมาย

(1) มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ที่มีปะการังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลัก ที่ดำเนินการโดยรัฐอย่างสมบูรณ์แบบใน 3 ปีจนสามารถเป็นแบบอย่างในการจัดการพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และการสื่อความหมายธรรมชาติ

(2) เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของระบบนิเวศ ให้ได้อย่างน้อย 150 คน/ปี สูงสุดไม่เกิน 600 คน/ปี

4) กลยุทธ์การจัดการ

(1) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(2) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในแต่ละจุดท่องเที่ยว และกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้

(1) พัฒนาระบบสื่อความหมายธรรมชาติเฉพาะแห่ง ภายใต้รูปแบบการจัดการพื้นที่โดยรัฐ โดยพิจารณาสัดส่วน ปริมาณ การกระจายและชนิดของระบบนิเวศย่อย

(2) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ ในความถี่และปริมาณนักท่องเที่ยวที่ไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว หมายรวมถึงการกำหนดการจูงใจเข้าใช้พื้นที่ในวงรอบเวลา

(3) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อม

(4) จัดมาตรการการอนุญาตเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ และการประกอบธุรกิจในพื้นที่ และใช้มาตรการด้านราคาเสริมการจัดการของอุทยานแห่งชาติผ่านทางการใช้สื่อความหมายธรรมชาติ และการประกอบกิจกรรมใน

(5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5) รูปแบบองค์กรการจัดการ

องค์กรการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลควรเป็นการบริหารพื้นที่รัฐ โดยให้บริการโดยรัฐ ผ่านการให้คำปรึกษาจากคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด วางรูปแบบจัดการการสื่อความหมายธรรมชาติจากหน่วยงานวิชาการ สถาบันทางวิชาการ

5.3.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ

1) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

สามารถแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ (ดังรูปที่ 5.11) โดยมีกรอบการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) พื้นที่สงวน เป็นพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อเพิ่มความเพิ่มพูนของระบบนิเวศ เป็นพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อสงวนพื้นที่เป็นป่าเป็ลี่ยว

(2) พื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ต้องดูแลรักษา ยอมให้มีกิจกรรมต่างๆ ได้บ้างภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด

(3) พื้นที่บริการ เป็นพื้นที่ให้บริการการท่องเที่ยว ที่พัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น โดยจัดให้เป็นบริการเชิงนิเวศเท่านั้น

(4) พื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นพื้นที่ที่กำหนดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดสื่อความหมายธรรมชาติเต็มรูปแบบ และมีการติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

พื้นที่ทั้งหมดของพื้นที่บริการ พื้นที่กิจกรรมฯ และบางส่วนของพื้นที่อนุรักษ์ เป็นบริเวณที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงกำหนดให้เป็น *ย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล*

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

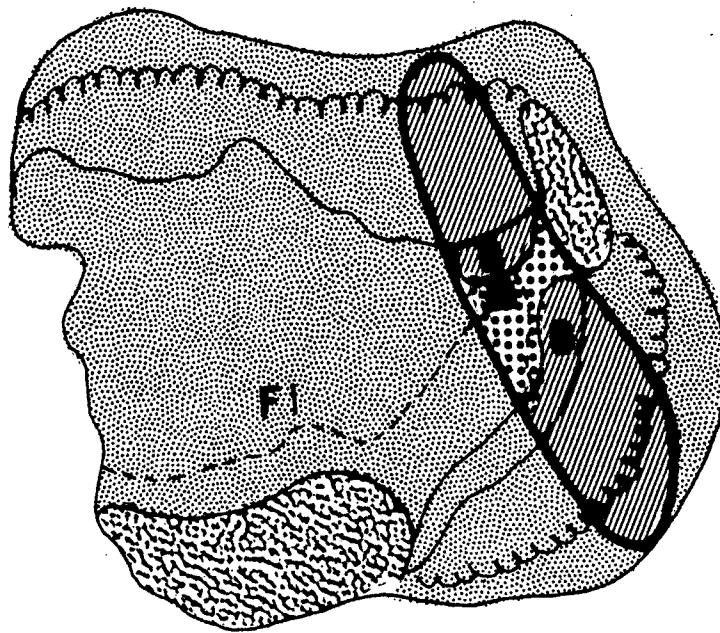
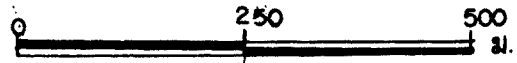
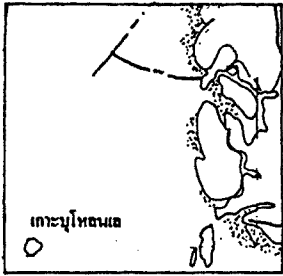
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะบุโหลนไม่มีใ้ สามารถจำแนกได้ตามพื้นที่ราชทรัพยากรการท่องเที่ยวได้คือ

(1) หาดทรายและหาดหิน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถเกิดขึ้นได้บริเวณหาดทรายด้านทิศตะวันออก คือ การศึกษาชีวิตสัตว์ทะเลที่อาศัยอยู่ตามชายหาดทราย เช่น ปูลม ปลิงทะเล ดาวทะเล สามารถสื่อความหมายธรรมชาติของผู้ย่อยสลายเหล่านี้ได้

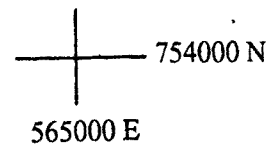
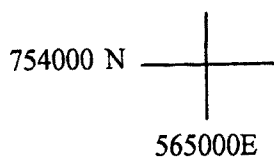
(2) หาดหิน สามารถสื่อความหมายธรรมชาติถึงสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามโขดหิน-ก้อนหิน เช่น หอยนมสาว หอยดาวัว อาจพลิกหินเพื่อการศึกษาธรรมชาติสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น และพลิกหินกลับเมื่อแล้วเสร็จ

(3) ป่าหาด-ป่าดิบชื้น สามารถสื่อความหมายธรรมชาติถึงระบบนิเวศป่า ป่าหาด และพันธุ์ไม้ชายหาดต่อความมั่นคงของสันทราย การใช้ประโยชน์และคุณค่าต่อระบบนิเวศ รอยเชื่อมต่อระหว่างป่าหาดและป่าดิบ พืชของระบบนิเวศ 2 ชนิดนี้ ผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ต่อระบบนิเวศป่าข้างต้น โดยอาศัยรูปแบบกิจกรรมนันทนาการ เกมส์ และการเดินป่า เป็นต้น

(4) ปะการัง สามารถสื่อความหมายธรรมชาติและเชื่อมโยงสู่ระบบนิเวศ โดยมีกิจกรรมดำน้ำผิวและการเดินศึกษาธรรมชาติในแนวปะการังยามน้ำลงในแนวปะการังด้านทิศตะวันออก หรือ

เกาะบุโหลนไม้ไผ่

- พื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ
- พื้นที่สงวน
- พื้นที่บริการ
- พื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปที่ 5.11 แนวการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเกาะบุโหลนไม้ไผ่

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ใช้เรือท่องเที่ยวกระจกศึกษาธรรมชาติในช่วงเวลาของปะการังด้านทิศตะวันตกยามน้ำขึ้น พร้อมทั้งจัดสื่อความหมายธรรมชาติอย่างครบถ้วน

(5) สัตว์ป่า สามารถดูนกได้รอบเกาะ รวมถึงอาจใช้ศึกษาธรรมชาติของค้างคาวแม่ไก่ป่าฝนได้

3) จัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนไม้ไผ่ เป็นเกาะเล็กมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ณ เกาะนี้ ควรจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ไม่เกิน 40 คนต่อวันในกิจกรรมดำน้ำผิว และรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 10 คนในกิจกรรมนั่งเรือท่องเที่ยวกระจกศึกษาธรรมชาติ/2เที่ยว/วัน เคนศึกษาธรรมชาติ 5 คน ดูนกในช่วงเช้า 5 คน รับนักท่องเที่ยวเล่นน้ำพักผ่อนชายหาดด้านตะวันตก 5 คน ด้านตะวันออก 15 คน รับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการตั้งเต็นท์พักแรม 20 คน/วัน

ดังนั้นจึงประเมินว่าเกาะบุโหลนไม้ไผ่ สามารถรับนักท่องเที่ยวพักแรมไม่เกิน 20 คน/วัน นักท่องเที่ยวชมรดาน้ำบริเวณนี้ได้ อีกประมาณ 20-30 คน ทั้งนี้ให้มีการจัดช่วงเวลาการท่องเที่ยวในแต่ละเขตกิจกรรมให้เหมาะสม

5.3.5 แผนการดำเนินการ

การดำเนินการพัฒนาเกาะบุโหลนไม้ไผ่ให้เป็นพื้นที่นันทนาการเชิงนิเวศ จำเป็นต้องปรับปรุงระบบการจัดการและเพิ่มสิ่งที่เป็นในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา ดังนี้

1) แผนงานจัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

เกาะบุโหลนไม้ไผ่ควรจัดเป็นศึกษาธรรมชาติและนันทนาการที่ดำเนินการโดยส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล และเพื่อจัดให้พื้นที่ดังกล่าวรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสม ควรวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่และประกาศย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้นักท่องเที่ยวทราบ

วิธีดำเนินงาน

(1) สำรวจ ตรวจสอบ และกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามแนวทางที่เสนอใน

5.3.4

- (2) วางแนวเขตย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครอบคลุมพื้นที่บกและพื้นที่น้ำ พร้อมกำหนดขีดความสามารถในการรองรับกิจกรรมที่เหมาะสมและระยะเวลาท่องเที่ยว
- (3) ประกาศและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว
- (4) ปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จากที่ทำการหน่วยพิทักษ์ฯ ไปฝั่งตะวันตก และจัดพื้นที่พักแรมกางเต็นท์

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรารับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด

2) แผนงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการ

ทรัพยากรธรรมชาติเกาะนุโหล่น ไม้ให้มีความสมบูรณ์และอยู่ในสภาพที่ดี ควรได้รับการปกป้องและฟื้นฟู ทั้งนี้โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ควรให้ผู้มาใช้ประโยชน์ได้ร่วมดูแลรักษา

วิธีดำเนินงาน

- (1) กำหนดบทบาทหน้าที่ของพื้นที่ให้ชัดเจน และกำหนดภารกิจที่ต้องดำเนินงานในแต่ละเขตพื้นที่
- (2) จัดงบประมาณและโครงการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการ เช่น ทู่นผูกเรือ ทู่นหมายแนว เขือกและราวกันลื่นตามแนวเส้นทางเดินป่า เป็นต้น
- (3) อบรมให้ข้อมูลและคำแนะนำผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงสถานภาพของทรัพยากร กฎหมายและระเบียบและการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวก่อนการมาเที่ยว
- (4) ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการประชุมทบทวนขีดความสามารถในการรองรับอยู่เสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- (5) ควบคุมดูแลและกำจัดของเสียต่างๆ รวมทั้งติดตามตรวจสอบทรัพยากรและการแก้ไขปัญหา

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

3) แผนงานบริการการท่องเที่ยว

หลักการ

ทรัพยากรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของเกาะคือปะการัง ป่าชายหาด และป่าดิบ จะทำให้มีความต้องการท่องเที่ยวสูงขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การบริการที่รัฐดำเนินการเองได้แก่ การจัดพื้นที่พักผ่อนทางเดินที่บนเกาะ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การสื่อความหมายธรรมชาติ ส่วนเอกชนจัดบริการนำเที่ยวมายังพื้นที่และบริการดำเนิน เป็นต้น โดยรัฐควรมีการกำกับดูแลการบริการด้วย

วิธีดำเนินงาน

- (1) กำหนดเขตกิจกรรมและการควบคุมกิจกรรมบริการ โดยให้ผู้ประกอบการทุกรายต้องขออนุญาตอุทยานแห่งชาติก่อน
- (2) จัดเตรียมอุปกรณ์พักผ่อนและเล่นน้ำให้นักท่องเที่ยว เช่น เต็นท์ ชุดหุงหาอาหาร
- (3) จัดกิจกรรมและการสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ โดยอาจจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่กำหนดเวลาและปริมาณคนสูงสุดให้ชัดเจนเหมาะสม ตามขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และกิจกรรมต่างๆ

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุราควบคุมกำกับดูแลทั้งพื้นที่

5.3.6 แผนปฏิบัติการ

แผนงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถปฏิบัติได้โดยภาระหน้าที่ตามปกติ อย่างไรก็ตามมีบางกิจกรรมที่ควรดำเนินการในรูปของโครงการปฏิบัติเป็นกรณีเฉพาะ อย่างไรก็ตามควรให้การดำเนินงานตามแผนและโครงการเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงเปิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมที่ควรจัดทำเป็นโครงการมีดังนี้

- 1) โครงการจัดกิจกรรมและสื่อความหมายธรรมชาติ ระบบนิเวศเกาะบุโหลนไม้ไผ่

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะบุโหลนไม้ไผ่
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบนิเวศเกาะ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(2) เพื่อพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมและหลากหลายมากขึ้น และผ่านการกลั่นกรองจากผู้สื่อความหมายธรรมชาติ

เป้าหมาย ให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งบนบกและในทะเลที่มีคุณภาพ

ผู้สื่อความหมายธรรมชาติประจำเกาะอย่างน้อย 2 คน

วิธีการดำเนินงาน (1) จัดโปรแกรมการฝึกอบรมการสื่อความหมายธรรมชาติ ตามรายทรัพยากรและหลักการสื่อความหมายธรรมชาติ เกมส์ และนันทนาการ

(2) จัดหาสื่อการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ วิชาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติให้กับผู้สื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ในการสื่อความหมายธรรมชาติ และจัดฝึกอบรมผู้สื่อความหมายธรรมชาติประจำเกาะอย่างน้อย 2 คน

(3) จัดประชุมคณะผู้สื่อความหมายธรรมชาติและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(4) จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายหาด-ป่าดิบชื้น

(5) จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ป่าดิบชื้น-ป่าชายหาด

(6) จัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ ระบบนิเวศเกาะ ระบบนิเวศป่าดิบ ระบบนิเวศทางทะเลและแนวปะการัง และจัดทำสื่อความหมายธรรมชาติบรรยายลักษณะธรรมชาติ และข้อควรปฏิบัติแจกจ่ายให้เรือท่องเที่ยวที่ได้ขออนุญาตใช้พื้นที่ โดยเน้นบรรยายผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแสดงตัวอย่างก่อนปล่อยนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศลงค่าน้ำศึกษาธรรมชาติ

ระยะเวลา จัดเตรียม 1 ปี ปฏิบัติ 2 ปี ก่อนทำการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข เป็นระยะ

งบประมาณ	จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	5,000 บาท
	จัดทำป้ายสื่อความหมาย	25,000 บาท
	จัดทำคู่มือ 3 ชุดและเอกสารแนะนำ	30,000 บาท
	อบรมผู้สื่อความหมายธรรมชาติและดูงาน	30,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	90,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ กรมป่าไม้

องค์กรสนับสนุน สถาบันการศึกษา
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบการสื่อความหมาย

กิจกรรมในการสื่อความหมายอาจมีสาระและองค์ประกอบ ดังนี้

(1) ระบบนิเวศป่าดิบและป่าชายหาด มีสาระเช่น

- แสดงการดูดซับน้ำของป่าชายหาดในการป้องกันการดิน

- แสดง-ชี้ให้เห็นถึงความสุนทรีย์ภาพของป่า
- แสดง-บอกเล่าถึงการใช้ประโยชน์ของพรรณไม้
- บอกเล่าความสัมพันธ์ของป่า-สิ่งแวดล้อม-คน
- บ่งบอกผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวต่อป่าดิบชื้น
- มีกิจกรรมเสริมที่แปรผันตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (วัย, การศึกษา, ประสบการณ์, อาชีพ เป็นต้น) เช่น การเดินป่าหาปริศนา

(2) ระบบนิเวศทางทะเลและปะการัง อาจแสดงสาระอาทิ

- แสดงความสัมพันธ์ของระบบนิเวศทางทะเลและแนวปะการัง-ระบบนิเวศบนเกาะ-มนุษย์
- แสดง-บอกเล่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล แนวปะการัง
- แสดง-ชี้ให้เห็นถึงความสุนทรีย์ภาพของทรัพยากรทางทะเลและแนวปะการัง
- บ่งบอกผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวต่อทรัพยากรทางทะเลและแนวปะการัง
- มีกิจกรรมเสริมที่แปรผันตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (วัย การศึกษา ประสบการณ์ และอาชีพ เป็นต้น) แต่กิจกรรมที่ต้องมีคือ การดำน้ำผิว ในเส้นทางศึกษารวมชาติได้น้ำ

2) โครงการการจัดการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงนิเวศ

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะนุโหลน ไม้ไผ่
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เพื่อจัดการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเกาะ (2) เพื่อจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเกาะ
<u>เป้าหมาย</u>	ให้มีบริการเชิงนิเวศที่เหมาะสมมีคุณภาพเป็นแบบอย่าง
<u>วิธีการดำเนินงาน</u>	(1) จัดสถานที่ ที่ตั้งแคมป์ และกางเต็นท์ให้เป็นสัดส่วน (2) ติดตั้งหุ้มน็อคเรื่อ 1 หุ้่น บริเวณทิศตะวันตกของเกาะและให้มีเรือติดท้าย เปลยาวกินน้ำดื่ม 1 ลำ ไว้บริการรับส่ง (3) จัดวงรอบการเข้าใช้พื้นที่ และระบบการจองเวลาการใช้พื้นที่ และให้มีผู้ สื่อความหมายธรรมชาติร่วมสื่อความหมาย (4) จัดผังภูมิทัศน์ในเขตพื้นที่บริการเชิงนิเวศ (5) ให้บริการการจัดทำอาหาร และ/หรือเปิดให้ทำอาหารเองในพื้นที่กำหนด (พื้นที่โรงครัวของหน่วยพิทักษ์ฯ) ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดสิ่งของล่วงหน้า

(6) สร้างห้องน้ำ-ห้องสุขาอย่างน้อย 2 ห้อง ใช้ระบบที่ใช้ร่น้ำน้อยและมีการควบคุมการใช้น้ำ รวมทั้งระบบกำจัดขยะมูลฝอยอย่างง่ายและมีประสิทธิภาพควรใช้ระบบการจัดการขยะคั่นทางร่วมด้วย

(7) จัดหาอุปกรณ์สำรองในการท่องเที่ยวครั้งนี้ กล้องส่องตา 1 ชุด Bird Guide 1 เล่ม อุปกรณ์ค้ำนำคิว 5 ชุด เต็นท์ 5 หลัง เรือท้องกระจก 1 ลำ

ระยะเวลา ให้เสร็จสมบูรณ์ในระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน

<u>งบประมาณ</u>	จัดสถานที่และภูมิทัศน์	5,000 บาท
	ติดตั้งทุนและอุปกรณ์	100,000 บาท
	จัดหาอุปกรณ์	100,000 บาท
	จัดทำห้องน้ำ ระบบบำบัด	
	และกำจัดขยะ	50,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	255,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

กรมป่าไม้ และ อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดตรา

3) โครงการติดตามตรวจสอบสถานภาพทรัพยากรธรรมชาติ เกาะนุโหลนไม้ไผ่

พื้นที่ดำเนินการ เกาะนุโหลนไม้ไผ่

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อทราบถึงสถานภาพทรัพยากรที่จะสามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการปรับแก้กระบวนการจัดการ

(2) เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงข้อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ ให้สามารถรองรับการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย ให้มีกิจกรรมการตรวจสอบทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

วิธีการดำเนินงาน (1) วางแผนการจัดการติดตามตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นรายทรัพยากร ให้ทราบสถานภาพ

(2) เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวและติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในปริมาณและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำการประเมินความเหมาะสมของขีดความสามารถในการรองรับที่กำหนด

(3) จัดการระบบและปรับปรุงระบบการจัดการให้ชัดเจนและพัฒนาได้ต่อไป

ระยะเวลา วางระบบให้เสร็จสิ้นใน 4 เดือน เก็บและรวบรวมข้อมูลทุกครั้งที่มีการท่องเที่ยว และทำการติดตามตรวจสอบทุกปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

<u>งบประมาณ</u>	จัดวางระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ	200,000 บาท
	รวบรวมข้อมูล	
	(อุปกรณ์และค่าใช้จ่ายทางตรง)	10,000 บาท
	ประเมินผลปีที่ 1	100,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	310,000 บาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา กรมประมง กรมป่าไม้	

5.4 พื้นที่นำร่องเกาะบุโหลนดอน

5.4.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้ง

เกาะบุโหลนดอนเป็นเกาะขนาดเล็ก กว้างประมาณ 0.45 กิโลเมตร และยาวประมาณ 0.73 กิโลเมตร มีเนื้อที่เกาะ 0.2618 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 15 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางเหนือของเกาะบุโหลนไม้ไผ่ห่างราว 1 กิโลเมตร ณ พิกัด 99 องศา 35 ลิปดา 4ฟิลิปดาเหนือ และ 6 องศา 45 ลิปดา 35ฟิลิปดาตะวันออก ดังแสดงในรูปที่ 5.12

2) สภาพกายภาพ

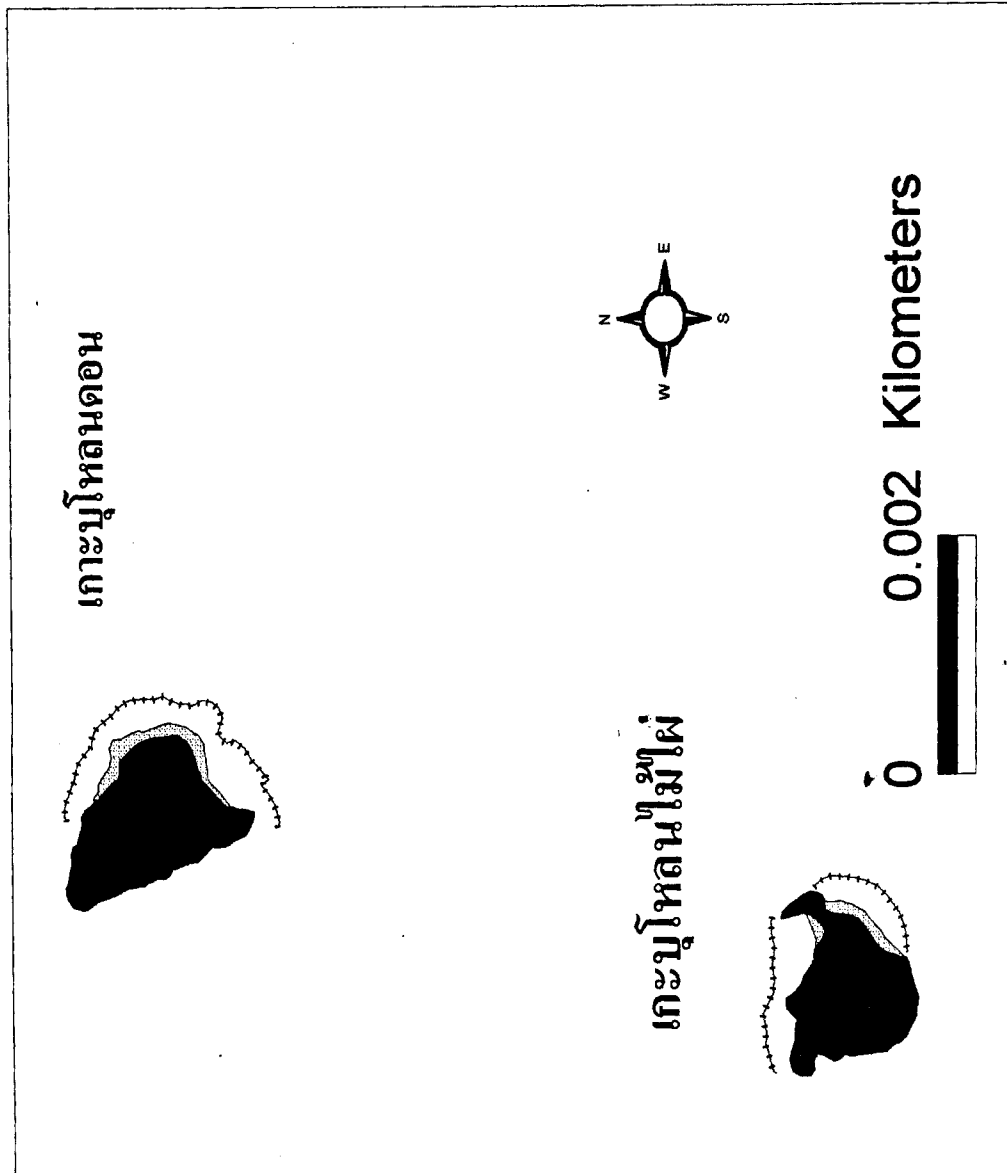
(1) สภาพภูมิประเทศ มีหาดทรายขาวจากทางทิศตะวันออกของเกาะด้านหน้าชุมชนชาวเล เป็นแนวจากทิศเหนือจรดทิศใต้และดอนใต้มีลักษณะเป็นเว้าอ่าวทรายขาวละเอียด ส่วนทางด้านทิศตะวันตกและเหนือเป็นหาดหินและผาหินตลอดแนว

(2) การใช้ที่ดิน เกาะบุโหลนดอนมีลักษณะการใช้ที่ดิน 3 ประเภท คือ หาดทราย ป่าดิบชื้น และชุมชน โดยมีเนื้อที่ 0.0333, 0.2031 และ 0.0254 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ (ดังรูปที่ 5.13)

3) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(1) หาดทราย เกาะบุโหลนดอนมีหาดทรายขาวละเอียด ด้านทิศตะวันออกของเกาะจากทิศเหนือจรดทิศใต้ โดยทางใต้มีลักษณะเป็นเว้าอ่าว เป็นชายหาด 2 ชั้น สันดอนทรายค่อนข้างคงที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนด้วย

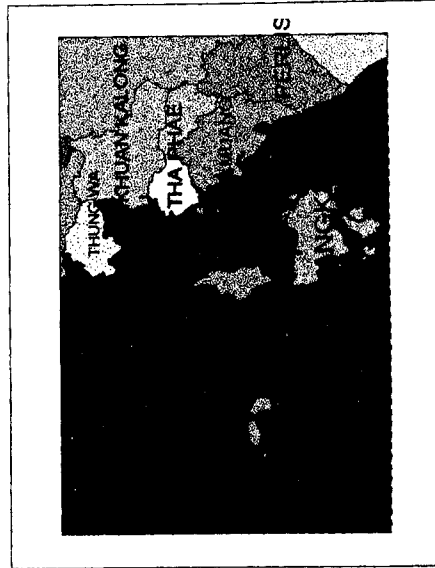
LANDUSE

LEGEND

 Coral leaf
 Footpath

 Beach
 Forest
 Urban

รูปที่ 5.13 การใช้ที่ดินเกาะนุโหลนดอน

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(2) ป่าดิบ/ป่าชายหาด มีพรรณไม้ที่สำรวจพบ คือ มะหาด โมกมัน สนทะเล หูกวาง มะหาด หยีน้ำ โททะเล ปอทะเล มะนาวผี หว่า ข่อย หนาม ชีแรด ไทร โกงกาง หูช้าง หว่า เมา โพ ตำรอง จิกทะเล เพกา หว่าหิน หงอนไก่อทะเล รักป่า ปอ ไม้พุ่มได้แก่ ลำเจียก ผักหวานทะเล ช้างเลือด สวาด รักทะเล ชิงชี เต่าร้าง ส่วนไม้พื้นบ้านได้แก่ ผักนึ่งทะเล คนทีสอ

ส่วนพรรณไม้อื่นๆ ที่ชาวเลปลูกบนเกาะที่พบมี มะพร้าว มะม่วง มะขาม มะละกอ มะยม นุ่น เสลา กัลปพฤกษ์ กล้วย กระจิน ไม้เลื้อย ทองอุไร เฟื่องฟ้า ผกากรอง

(3) ประการัง เกาะบุโหลนคอนมีแนวปะการังน้ำตื้นขนาดกลาง ด้านทิศเหนือขนาดยาว 300 เมตร กว้าง 150 เมตร ลึก 6 เมตร ส่วนหน้าหาดทรายทิศใต้เป็นแนวขนาดปานกลาง ยาว 400 กว้าง 200 เมตร ลึก 3 เมตร ซึ่งหน้าหาดทรายเป็นแนวที่ตื้นมาก ด้านทิศตะวันตกเป็นแนวขนาดกลางอยู่บน หาดหิน ยาว 300 เมตร กว้าง 100 เมตร ลึก 7 เมตร ลักษณะประการังทางด้านเหนือบริเวณขอบเป็น แนวปะการังก้อน บริเวณลาดเป็นแนวปะการังโขด ทางด้านใต้บริเวณขอบเป็นแนวปะการังก้อน ด้าน ลาดเป็นปะการังโขด ด้านตะวันตกบริเวณที่ราบเป็นแนวปะการังก้อน บริเวณขอบเป็นแนวปะการัง โขดและแผ่น บริเวณลาดเป็นแนวปะการังโขด ความขุ่นใสของน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีระยะ ของการมองเห็นที่พิจารณาได้อยู่ในช่วง 3-5 เมตร

(4) ทรัพยากรสัตว์ป่า พบนก 14 ชนิด คือ นกยางทะเล เหยี่ยวแดง นกออก นกกาเหว่า นกกระปูดใหญ่ นกกินปลิว นกนางแอ่นบ้าน นกเค้าลมหลังเทา นกปรอดหน้าขาว อีกา นกกางเขน บ้าน นกจับแมลงอกส้มท้องขาว นกเอี้ยงสาริกา และนกสีชมพูสวน สัตว์เลี้ยงลูก 4 ชนิด ได้แก่ จิ้งเหลนคันทันไม้ ตะกวด งูเหลือม และงูกระจับ

(5) ชุมชน ชุมชนบนเกาะบุโหลนคอน เป็นชาวเลที่อพยพมาจากเกาะหลีเป๊ะ ส่วนใหญ่ เป็นชาวเลที่เป็นชนพื้นถิ่นเดิม มีประชากรบนเกาะประมาณ 200 คน ประกอบอาชีพประมง ส่วนมาก ปลูกบ้านอาศัยแบบง่าย ๆ มีโรงเรียนบ้านเกาะบุโหลนที่สอนในระดับประถมศึกษา ชุมชนชาวเลนี้ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติที่มีการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างถาวร เข้ามาอยู่อาศัยในระหว่างปี 2450-2481 จัด ตั้งเป็นหมู่บ้านตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เป็นหมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู และได้กำหนด เขตหมู่บ้านไว้บริเวณทิศใต้และทิศตะวันออกของเกาะ (รูปที่ 5.14)

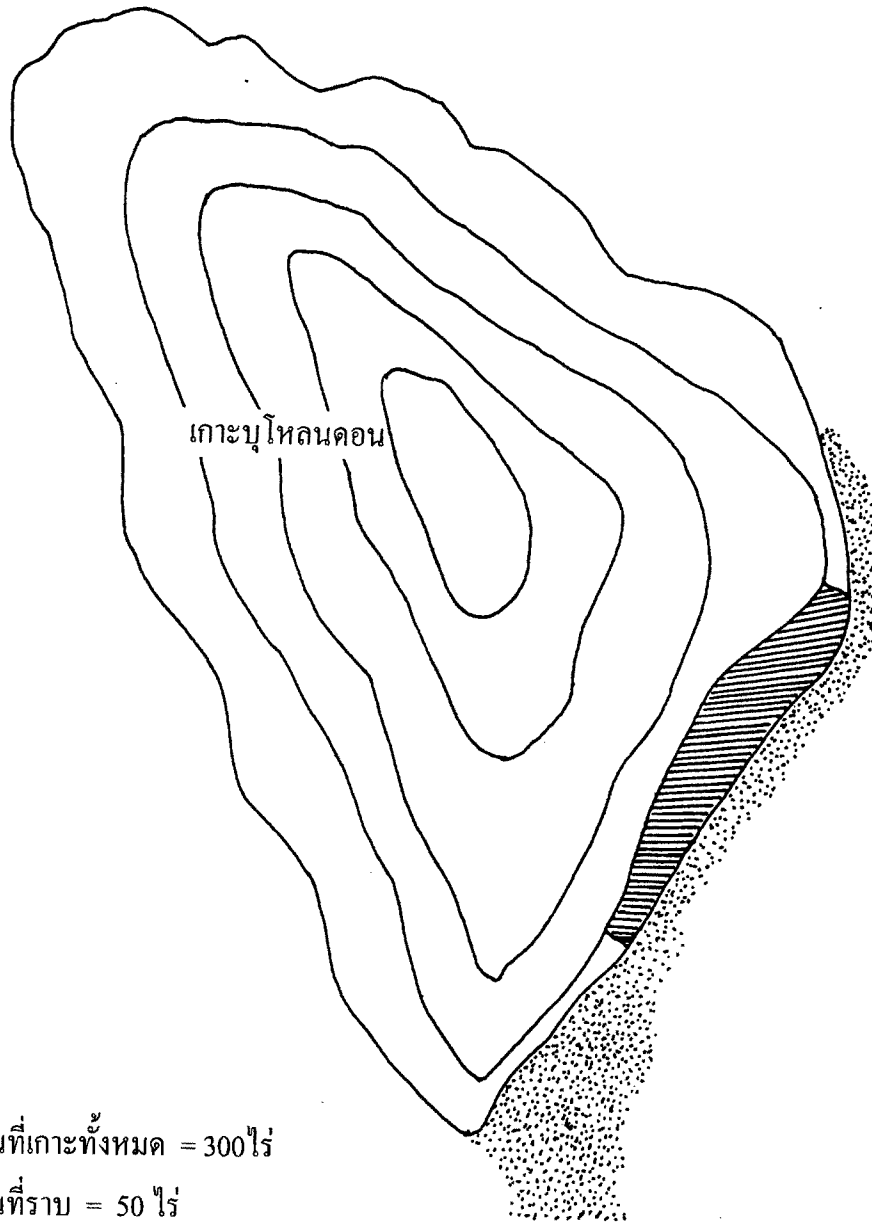
4) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

จากการสำรวจสภาพสังคมด้วยแบบสอบถาม ประชากรตัวอย่าง 45 ครัวเรือน พบสถาน ภาพของครัวเรือนด้านต่าง ๆ (ตารางที่ 5.6) สรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่าง เป็นหัวหน้าครอบครัวและแม่บ้าน ที่มีระยะเวลาอาศัยประมาณ 15 ปี และน้อยกว่า โดยมีร้อยละ 19.6 เป็นผู้เกิดและอาศัยอยู่ที่นี้ ครัวเรือนบุโหลนคอนมีผู้อยู่อาศัยเฉลี่ย 5 คน สูงสุดอาศัยถึง 12 คน

SCALE 1 : 5,000

- พื้นที่เกาะทั้งหมด = 300 ไร่
- พื้นที่ราบ = 50 ไร่
- จำนวนบ้านเรือน 30 ครอบครัว
- จำนวน 184 คน - 250 คน

รูปที่ 5.14 การตั้งถิ่นฐานของเกาะบูโหลนดอน

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

ตารางที่ 5.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ลักษณะ	ผลการสำรวจ															
ตัวอย่าง	ชาย 31 คน หญิง 14 คน															
อายุผู้ตอบ	อายุเฉลี่ย 36 ปี อายุสูงสุด 75 ปี อายุต่ำสุด 15 ปี															
สถานะผู้ตอบ	ผู้ตอบเป็นหัวหน้าครอบครัว 34 คน เป็นแม่บ้าน 6 คน และผู้อาศัย 5 คน															
ระยะเวลาที่อาศัยในหมู่บ้านนี้	<table border="1"> <tr> <td>1-5 ปี</td> <td>มีจำนวน</td> <td>9 คน</td> </tr> <tr> <td>6-10 ปี</td> <td>“</td> <td>6 คน</td> </tr> <tr> <td>10-15 ปี</td> <td>“</td> <td>4 คน</td> </tr> <tr> <td>มากกว่า 15 ปี</td> <td>“</td> <td>16 คน</td> </tr> <tr> <td>เกิด ณ หมู่บ้านนี้</td> <td>“</td> <td>10 คน</td> </tr> </table>	1-5 ปี	มีจำนวน	9 คน	6-10 ปี	“	6 คน	10-15 ปี	“	4 คน	มากกว่า 15 ปี	“	16 คน	เกิด ณ หมู่บ้านนี้	“	10 คน
1-5 ปี	มีจำนวน	9 คน														
6-10 ปี	“	6 คน														
10-15 ปี	“	4 คน														
มากกว่า 15 ปี	“	16 คน														
เกิด ณ หมู่บ้านนี้	“	10 คน														
จำนวนคนที่อยู่จริงในครัวเรือน เท่ากับคนในทะเบียนบ้าน	<table border="1"> <tr> <td>มากที่สุด</td> <td>12 คน</td> </tr> <tr> <td>น้อยที่สุด</td> <td>2 คน</td> </tr> <tr> <td>เฉลี่ย</td> <td>5 คน</td> </tr> </table>	มากที่สุด	12 คน	น้อยที่สุด	2 คน	เฉลี่ย	5 คน									
มากที่สุด	12 คน															
น้อยที่สุด	2 คน															
เฉลี่ย	5 คน															
สภาพทางสังคมของครัวเรือนและการท่องเที่ยว																
ศาสนา	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 45 ราย นับถือศาสนาอิสลาม 43 ราย พุทธ 2 ราย															
กิจกรรมประเพณี	รอมมาคอม, รายอ, ละหมาดทุกวัน, มีรองเง็ง เป็นครั้งคราว															
การเข้าสังกัดกลุ่มองค์กร	มีผู้ให้สัมภาษณ์ 14 ราย จาก 45 ราย โดยมากจะเข้าร่วมในกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์															
สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนอาชีพหลัก	ทำการประมงเป็นส่วนใหญ่ 88.9% รองลงมาคือรับจ้างและขับเรือ 8.8% เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว 2.2%															
รายได้เฉลี่ย/ปี (บ.)	ต่ำสุด 6,000 บาท สูงสุด 300,000 บาท เฉลี่ย 56,413.77 บาท															
ระยะเวลาของการประกอบอาชีพ	เฉลี่ย 18.5 ปี ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับอายุของผู้ตอบ															
อาชีพรองของครัวเรือน	77.8% ไม่ทำอาชีพรอง อีก 17.8% มีอาชีพรอง อีก 4.4% ไม่ตอบคำถาม 17.8% ที่ทำอาชีพรองคือรับจ้าง เลี้ยงสัตว์ ทำสวน บริการ															
รายได้เฉลี่ย/ปี (บ.)	ต่ำสุด 200 บาท สูงสุด 96,000 บาท เฉลี่ย 24,077.70 บาท															
คนในครอบครัวมีงานพิเศษ	รับจ้างและขับเรือ รายได้รวม/ปี เฉลี่ย 24,500 บาท															
ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพในอนาคต	คิดจะเปลี่ยนแปลงอาชีพ 31.1% ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลง 64.4% ไม่ทราบ 4.4%															

(มีต่อ)

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ลักษณะ	ผลการสำรวจ
ปัญหาในการประกอบอาชีพ	ที่ดินไม่เพียงพอในการทำกิน 5 ราย ค่าครองชีพสูง 14 ราย การคมนาคมไม่สะดวก 10 ราย ปัญหาอื่น ๆ 33 ราย เช่น เรืออวนลากได้ลากอวนปู ไชวมึก เสียหายเป็นประจำ
การถือครองที่ดินและบ้านและสภาพความเป็นอยู่ มีที่ดินเฉลี่ย (ไร่)	5.336 ไร่
ผู้ที่มีครอบครองของตนเอง (ไร่)	7.115 ไร่
ผู้ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินและจำนวน ที่ให้ใช้ (ไร่)	โดยมากผู้ให้ใช้ประโยชน์จะเป็นเครือญาติอนุญาตให้ใช้ที่ดินเฉลี่ยแล้ว 4.9 ไร่
ใช้ประโยชน์เพื่อ	อยู่อาศัยเป็นส่วนมาก มีทำสวนเพียงเล็กน้อย
ความพอเพียงในการใช้ที่ดิน	57.8 % คิดว่าพอเพียงในการใช้ประโยชน์
การซื้อขายที่ดินในรอบ 5 ปี	มีการซื้อที่ดินประมาณ 2 ราย
การครอบครองบ้าน	73.3 % ครอบครองบ้านเป็นของตนเอง อีก 24.4 % เป็นการอาศัยอยู่
ขนาดของบ้าน	ขนาดเล็กที่สุด 8 ตารางเมตร ใหญ่ที่สุด 104 ตารางเมตร เฉลี่ย 37.02 ตารางเมตร
การใช้ประโยชน์บ้าน	โดยมากแค่ใช้อยู่อาศัย มีเป็นส่วนน้อยที่ใช้ในการเก็บเครื่องมือที่ใช้หากิน
การใช้ส้วม	มีเพียง 42.2% ที่มีส้วมซึม อีก 11.1 % ใช้ส้วมหลุม และไม่มีส้วม 46.7 % เนื่องจากเหตุผลหลาย ๆ ประการ เช่น ไม่มีเงินสร้าง ไม่จำเป็นต้องสร้างเป็นคัน และได้ใช้สภาพภูมิประเทศรอบ ๆ เช่น ชายหาด ทุ่งไม้ ส้วมเพื่อนบ้าน เพื่อการนี้
แหล่งน้ำดื่ม	ชาวมุขชน 41 ราย ใช้น้ำฝนในการบริโภค อีก 4 ราย ใช้น้ำบ่อในการบริโภค ทั้งนี้รายที่ใช้น้ำฝนหากขาดแคลนน้ำก็อาจใช้น้ำบ่อบริโภคเช่นกัน
แหล่งน้ำใช้	โดยมากชาวมุขชนจะใช้น้ำใช้จากบ่อน้ำประจำหมู่บ้าน 17.8 % ของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ใช้น้ำใช้จากน้ำฝน
การใช้เชื้อเพลิงหุงต้ม	ผู้ให้สัมภาษณ์ 17 ราย ได้ใช้เชื้อเพลิงจากก๊าซหุงต้ม 38 ราย ได้ใช้เชื้อเพลิงจากถ่านไม้ 14 ราย ได้ใช้เชื้อเพลิงจากฟืนไม้ ทั้งนี้ในจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์บางรายอาจใช้เชื้อเพลิงทั้ง 3 ชนิด หากชนิดใดชนิดหนึ่งขาดแคลน ซึ่งผู้ที่ใช้เชื้อเพลิงจากถ่านไม้และฟืน 64.4 % ใช้วิธีการซื้อเฉลี่ยค่าใช้จ่าย 455.17 บาท/เดือน/ครัวเรือน อีก 27 รายให้สัมภาษณ์ว่า ได้ตัดหรือเก็บไม้จากในป่าเพื่อมาทำเชื้อเพลิง และมี 1 รายที่ทำถ่านไม้จากกะลามะพร้าว

(มีต่อ)

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ลักษณะ	ผลการสำรวจ
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน - ค่าข่าวสาร/ปี/บาท	เฉลี่ยประชากรใช้เงินซื้อข่าวสาร 9,166.04 บาท ต่อปี ส่วนมากของผู้ให้สัมภาษณ์ 12 ราย 26.7 % จะใช้เงินซื้อข่าวสาร 7,200 บาท รองลงมา 6 ราย 13.3 % จะใช้เงินซื้อข่าวสาร 3,600 บาท
- ค่ากับข้าว/ปี/บาท	เฉลี่ยประชากรจ่ายค่ากับข้าว 12,720.51 บาท/ปี มีการกระจายตัวสูงจากค่าต่ำสุด 1,200 บาทต่อปี จนถึง 60,000 บาทต่อปี ผันแปรตามขนาดของครอบครัว
- ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม/ปี/บาท	เฉลี่ยการซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 2,946.67 บาท/ครัวเรือน/ปี หรือจากผู้จ่าย (42 ราย) เฉลี่ย 3,157.14 บาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนของบุตรธิดา	เฉลี่ย 5,756 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยเฉลี่ยจากประชากรผู้จ่าย (29 ราย) ในการนี้ 8,931.72 บาท/ปี
- ค่าภาษี	จากตัวอย่างประชากร 45 ตัวอย่าง มีเพียง 3 ราย ที่ตอบคำถามนี้ มีค่าความแตกต่างจาก 20 บาท 32 บาท และ 200 บาท/ปี
- ค่าบันเทิง	เฉลี่ย 722.22 บาท/ครัวเรือน/ปี ผู้ตอบจำนวน 4 ราย มีค่าใช้จ่ายเท่ากัน 2,000 บาท/ปี และเฉลี่ยค่าใช้จ่าย 2,321.42 บาท/ปี เฉพาะผู้ที่ใช้จ่ายในการนี้
- ค่าไฟฟ้า	มีผู้ใช้ไฟฟ้าของชุมชนที่ได้จากการปั่นไฟ ด้วยน้ำมัน ร้อยละ 53.33 มีจำนวน 4 ราย ที่มีการนับซ้ำมากที่สุด 2,400 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเฉพาะผู้ใช้ 24 รายนี้ 5,207.5 บาท/ปี หรือเฉลี่ยทั้งหมด 2,777.33 บาท/ครัวเรือน/ปี
- ค่าเชื้อเพลิง/น้ำมัน	มีผู้ให้สัมภาษณ์ 33 ราย จากตัวอย่างประชากร 45 ตัวอย่าง เฉลี่ยแล้วมีการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในการขับเคลื่อนเรือ แบ่งไปใช้ปั่นไฟฟ้าบ้าง ค่าเฉลี่ยประมาณ 5,269.09 บาท หรือเฉลี่ยใช้จ่ายครัวเรือนละ 3,864 บาท/ปี
- ค่ารักษาพยาบาล	เกาะนุโหลนคอนมีสถานอนามัย โดยจะมีแพทย์มารักษาตามช่วงเวลา จากผู้ให้สัมภาษณ์ 31 ราย พบว่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เฉลี่ย 1,525.80 บาท หรือคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 1,118.92 บาท/ปี
หนี้สินและมูลค่า	มีผู้ให้สัมภาษณ์ 22 ราย ค่าเฉลี่ยมูลค่าหนี้สิน 18,097.72 บาท โดยมากเป็นหนี้แพปลา
เงินออมและมูลค่า	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 43 ราย พบว่าไม่มีเงินออม 29 ราย มีเงินออม 14 ราย มีค่าความผันแปรตั้งแต่ 50 บาท ถึง 50,000บาท เฉลี่ยแล้วมีมูลค่า 9,682.14 บาท
การผลิตของครัวเรือน	
การประกอบอาชีพของครัวเรือน	ชาวชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง รับจ้าง คนขับเรือ
เนื้อที่/พื้นที่ผลิต	ชาวชุมชนส่วนใหญ่จะทำการประมงรอบ ๆ เกาะ มีเป็นบางส่วนที่ไปจับปลาไกลถึงหมู่เกาะอาดัง-ราวี

(มีต่อ)

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

ลักษณะ	ผลการสำรวจ
- ต้นทุน (บาท/ปี)	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 44 ราย พบว่า 18 ราย มีต้นทุนการผลิต 6,000-25,000 บาท 16 ราย มีต้นทุนการผลิต 25,001 - 50,000 บาท 4 ราย มีต้นทุนการผลิต 50,001 - 100,000 บาท 6 ราย มีต้นทุนการผลิต 100,000 บาทขึ้นไป
- ผลผลิต (บาท/ปี)	เฉลี่ยแล้วผลผลิต/ปี 23,876.92 บาท
- อุปกรณ์การผลิต	ส่วนใหญ่จะใช้ แห คาช่าช เป็นอุปกรณ์การผลิต ซึ่งเป็นวัสดุในการประมง จากคำบอกเล่าของชาวชุมชนว่าสิ้นเปลืองมาก เนื่องจากถูกอวนลากทำลายเสียหาย
- วิธีการผลิต	โดยมากจะวางอวน วางลอบ วางไซหมึก รอบ ๆ เกาะ
- แหล่งเงินทุน	มีผู้ให้สัมภาษณ์ 34 ราย 27 ราย ใช้แหล่งเงินทุนจากนายทุนท้องถิ่น ให้กู้ยืมเพื่อทำการผลิต 2 ราย กู้ยืมจาก ธกส. 2 ราย ใช้ทุนตนเอง
- ปัญหา	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 29 ราย 19 ราย มีปัญหาเกี่ยวกับเรืออวนรุน อวนลากทำลายเครื่องมือประมง 6 ราย มีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตถูกกดราคา
- ตลาด	ส่วนมากไปขึ้นแพปลาที่ปากบารา
- แนวทางการแก้ไขปัญหาการผลิต	มีผู้ให้สัมภาษณ์ 28 ราย 18 ราย ให้ความคิดเห็นว่าจะควบคุมเรืออวนลากอวนรุน 3 ราย ให้ความคิดเห็นว่าจะรวมกลุ่มเพื่อต่อรอง อีก 3 ราย ให้จับเรืออวนลาก อวนรุน 4 รายให้รัฐบาลช่วยเหลือ

ที่มา : จากการสำรวจ

(2) อาชีพและรายได้ ประชากรบุโหลนคอนมืออาชีพประมงเป็นอาชีพหลักมากที่สุด ร้อยละ 88.9 การทำประมงเป็นประมงพื้นบ้านรอบๆเกาะ รายได้จากอาชีพหลัก เฉลี่ย 56,414.77 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ย 24,077.70 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่วนผู้มีอาชีพพิเศษ (รับจ้างและขับเรือ)มีรายได้เฉลี่ย 24,500 บาทต่อปี สำหรับการทำให้ประมงนั้น ชาวประมงส่วนใหญ่มีต้นทุนต่ำกว่า 25,000 บาท มีผลผลิตเฉลี่ย 23,876.92 บาท/ปี

(3) ที่ดินทำกิน ประชากรมีที่ดินเฉลี่ย 5.336 ไร่ กว่าครึ่งหนึ่งที่เห็นว่าเป็นเพียงพอ ส่วนบ้านอยู่อาศัยมีร้อยละ 73.3 เป็นบ้านของตนเอง ที่เหลืออาศัยผู้อื่น ขนาดเนื้อที่บ้านโดยเฉลี่ยเล็กเพียง 37.02 ตารางเมตร ขนาดเล็กสุดเพียง 8 ตารางเมตร และใหญ่สุด 104 ตารางเมตร

(4) ประชากรส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนบริโภค และใช้น้ำบ่อเป็นหลักในการอุปโภค ใช้เชื้อเพลิงจากถ่านไม้ เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.5 และถ่านไม้ร่วมกับฟืน ร้อยละ 64.4 โดยมีถึงร้อยละ 52.94 ใ้เชื้อเพลิงมาจากการตัดไม้ในป่า ประชากรร้อยละ 42.2 มีส่วนจมน้ำ ร้อยละ 11.1 มีส่วนหลุม และมีถึงร้อยละ 46.7 ที่ไม่มีส่วนใช้

(5) รายจ่ายในครัวเรือน จากการประเมินจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ครัวเรือนเกาะบุโหลนคอนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยครัวเรือนละ 39,071.69.บาท/ปี ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่ากับข้าวเฉลี่ย 12,720.51 บาท ค่าข้าวสาร 9,166.04 บาท ค่าเล่าเรียนบุตร 5,756 บาท/ปี นอกนั้นเป็นค่าน้ำมัน ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าไฟฟ้า ค่ารักษาพยาบาล และค่าบันเทิง เฉลี่ย 3,864 ; 2,946.67.; 2,777.33 ; 1,118.92 และ 72.22 บาท/ปี ตามลำดับ ประชากรร้อยละ 48.89. มีหนี้สิน เฉลี่ย 18,097.72 บาทต่อครัวเรือน และมีผู้มีเงินออมเพียงร้อยละ 31.11 จำนวนระหว่าง 50 ถึง 50,000 บาท หรือเฉลี่ย 9,682.14 บาท

5.4.2 การท่องเที่ยว

1) แหล่งท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนคอน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ คือมีแนวหาดทรายจนถึงปะการัง และชุมชนที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันยังไม่ได้รับการจัดการและส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว

2) การบริการการท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนคอน มีร้านค้าของชำ 1 ร้าน มีบ้านพักครูซึ่งบางครั้งนำมาให้บริการนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเกาะนี้มีน้ำจืดน้อย ชาวเลส่วนมากต้องรอดักน้ำจากบ่อสาธารณะหลังโรงเรียน

3) ตลาดการท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนคอน เป็นเกาะที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง แต่ขาดการจัดการท่องเที่ยวที่ดี จึงมีนักท่องเที่ยวน้อยมาก นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่จะแวะเที่ยวเพียงเพื่อให้รู้จักเท่านั้น เคยมีนักท่องเที่ยวมาขอพักตามบ้านเป็นเวลานาน ๆ จากการประมาณการคาดว่ามีนักท่องเที่ยวมาที่เกาะบุโหลนคอนประมาณ 904 (ดูใน 3.3) คนในปี 2540 และประเมินว่าจะเพิ่มเป็น 1,916 ในปี 2550

4) องค์การจัดการ

ด้านการปกครองเกาะบุโหลนคอน เป็นส่วนหนึ่งของ อบต.ปากน้ำมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำท้องถิ่น แต่ด้านพื้นที่นั้นยังคงอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา จากการทำความตกลงร่วมกัน อุทยานแห่งชาติจะยินยอมให้ประชากรอาศัย เป็นพื้นที่ครอบครองไม่มีกรรมสิทธิ์แต่ถ่ายโอนให้กับทายาทได้

5) ปัญหาและความต้องการท้องถิ่น

ชุมชนเกาะนุโหลนคอนมีปัญหาในด้านการสาธารณสุข การครอบครองที่ดิน ตลอดจนการประกอบอาชีพและข้อขัดแย้งในการใช้ที่ดิน ความต้องการหลักของประชากรจากการสอบถาม (ดังตารางที่ 5.7) ประมวลได้ดังนี้

- (1) ประชากรต้องการสิทธิการถือครองที่ดิน
- (2) ด้านอาชีพ ต้องการให้รัฐควบคุมเรืออวนลาก
- (3) ด้านการท่องเที่ยวต้องการให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณนี้

5.4.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) บทบาท

ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนธรรมชาติในหมู่เกาะเกตรา ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา ทั้งในด้านการวางแผนและการจัดการ การบริการ และการสื่อความหมายธรรมชาติ

2) นโยบาย

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ประกอบกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยนำภูมิปัญญาของชุมชนในการอยู่อาศัยในระบบนิเวศเป็นองค์ประกอบหลักในการสื่อความหมาย รวมทั้งการสื่อความหมายธรรมชาติทางทะเลอื่นๆ

3) เป้าหมาย

- (1) ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีฐานมาจากชุมชนในการจัดการ (Community based) ที่ชัดเจนใน 5 ปี
- (2) ให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในบริเวณหมู่เกาะนุโหลนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือระหว่างชุมชนและอุทยานแห่งชาติอย่างเห็นเด่นชัดใน 3 ปี
- (3) ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

ตารางที่ 5.7 ความคิดเห็นของประชากรต่อการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว	ผลการสำรวจ
ผลของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและขยายตัว	ผู้ให้สัมภาษณ์ด้านบวก 15 ราย ให้ความคิดเห็นว่าก่อให้เกิดรายได้ 12 ราย ได้พบปะบุคคลภายนอก 3 ราย และผู้ให้สัมภาษณ์ด้านลบ 3 ราย ให้ความคิดเห็นว่าทำลายทรัพยากรประมง และวัฒนธรรมท้องถิ่น
ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 44 ราย ให้ความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่ก่อผลกระทบ 29 ราย ก่อผลกระทบ 15 ราย
หากมีคนต่างถิ่นเข้ามามาก การเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนี้	มีผู้ตอบ 47 ราย 20 ราย ให้ความคิดเห็นว่าดี 10 ราย ให้ความคิดเห็นว่าดีมาก 5 ราย ให้ความคิดเห็นว่าไม่ดีและไม่แถม และ 6 ราย ให้ความคิดเห็นว่าไม่ดี
ค่าครองชีพสูงขึ้นหรือไม่	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 37 ราย ให้ความคิดเห็นว่า สูงมาก 4 ราย สูง 11 ราย ไม่เปลี่ยนแปลง 4 ราย ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงเลย 18 ราย
ความต้องการให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยว	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 38 ราย 17 ราย ให้ความคิดเห็นว่าหากเกิดการท่องเที่ยวค่าครองชีพต้องสูงขึ้น 16 ราย ให้ความคิดเห็นว่าไม่เปลี่ยนแปลง 5 ราย ให้ความคิดเห็นว่าต้องสูงมาก
ความต้องการให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยว	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 41 ราย มีความต้องการการส่งเสริมจากรัฐมากที่สุด 21 ราย ต้องการ 20 ราย
ความต้องการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 42 ราย มีความต้องการสนใจมาก 17 ราย มีความต้องการ 23 ราย
ความต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ชุมชน	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 44 ราย 43 ราย ต้องการให้นักท่องเที่ยว 1 ราย ให้ความคิดเห็นว่าเฉย ๆ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในบริเวณนี้	จากผู้ให้สัมภาษณ์ 34 ราย 25 ราย เห็นว่าดี ดีมาก 5 ราย เฉย ๆ 4 ราย
สิ่งที่คิดว่าดึงดูดใจในการท่องเที่ยวของชุมชนคือ	ปะการัง หาดทราย ทะเล วิถีชีวิต ชุมชน การประกอบอาชีพ และป่า ตามลำดับ
มีความสามารถในการให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้	นำชม เรียนรู้วิถีชีวิต Home stay เดินป่า ขายอาหาร อื่น ๆ บังคับตามลำดับ
ความคิดเห็นในการดำเนินการรองรับการท่องเที่ยว ดังนี้	หลายบ้านร่วมกันบริการ, หากผู้มีความพร้อมมาดำเนินการ, องค์กรหมู่-บ้าน ตำบลเป็นผู้ดำเนินการ, ตั้งกลุ่มบริการท่องเที่ยว ตามลำดับ

ที่มา : จากการท่องเที่ยว

4) กลยุทธ์การจัดการ

- (1) จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
- (2) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การบริการ และการตลาดให้กับชุมชน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา ทำหน้าที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางทะเล
- (3) จัดระเบียบการใช้ที่ดิน การบริการ และการประสานการท่องเที่ยวกับการประกอบอาชีพหลักของชุมชน
- (4) ส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวภายในกรอบของขีดความสามารถที่รองรับได้

5) รูปแบบองค์กรการจัดการ

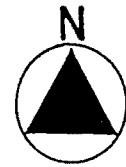
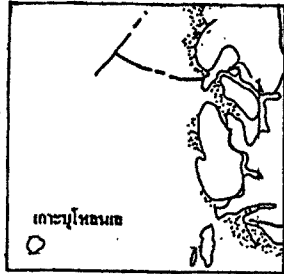
เป็นองค์กรคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวระดับหมู่บ้าน โดยความเห็นชอบสมาชิกในชุมชน และประสานการจัดการกับอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกตรา คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการจากอนุกรรมการประสานงานและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดตั้งขึ้นในระดับจังหวัด

5.4.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ

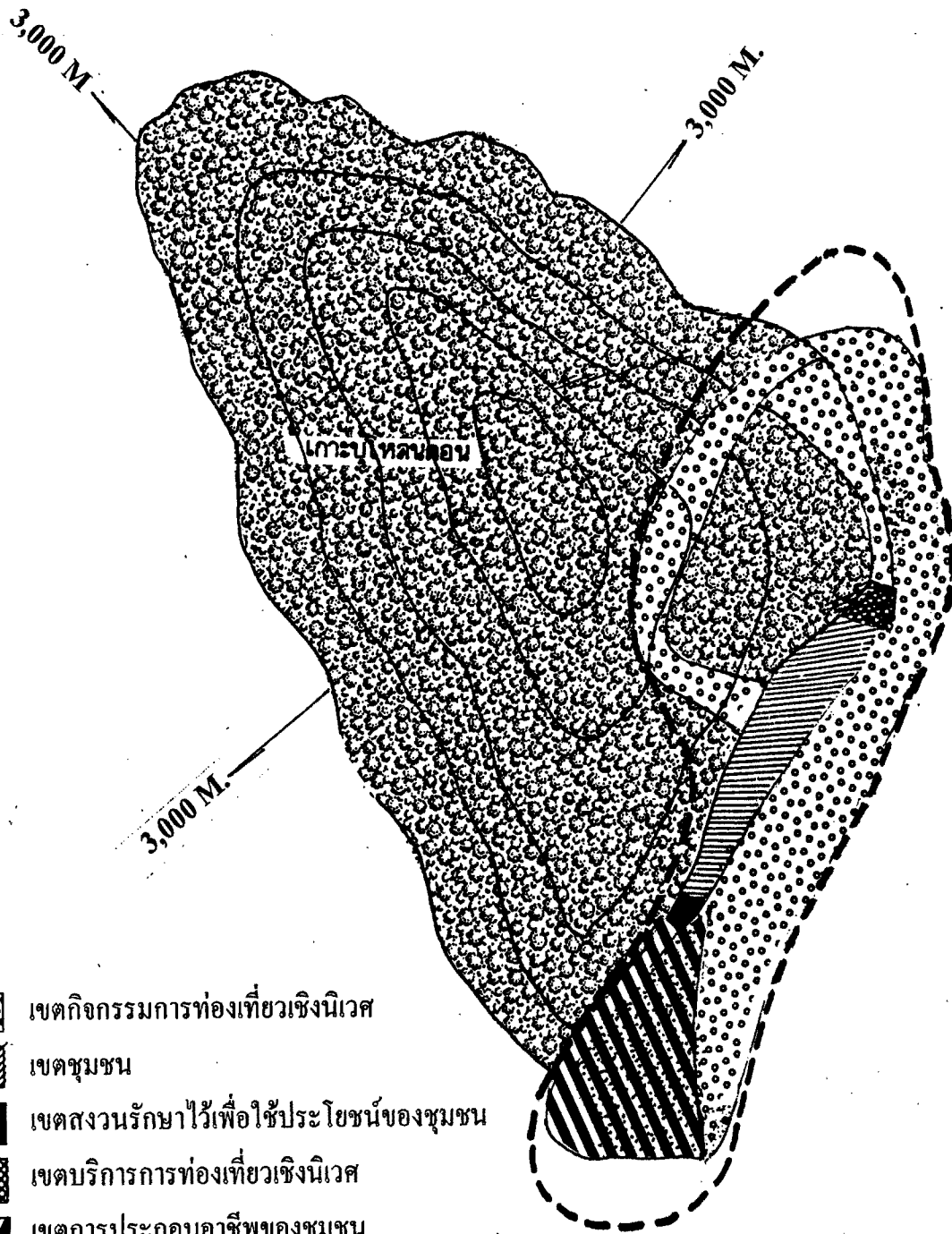
1) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

ควรแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ออกเป็น 7 เขต (ดังรูปที่ 5.15) คือ

- (1) เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เป็นเขตที่ได้กันพื้นที่ออกตามกฎหมายประมงรอบเกาะในรัศมี 3,000 เมตร ห้ามทำการประมง อวนลาก อวนรุน และเป็นเขตคุ้มครองธรรมชาติทำการประมงพื้นบ้าน
- (2) เขตอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นเขตอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อให้เกิดการฟื้นตัวตามธรรมชาติและการคงอยู่ของระบบนิเวศ เอื้ออำนวยต่อหน้าที่การทำงานของระบบ
- (3) เขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเขตที่เปิดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ ตามขีดความสามารถรองรับได้ เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถจัดการได้โดยชุมชน ได้แก่ หาดทราย หาดหิน และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
- (4) เขตการประกอบอาชีพของชุมชน พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ใช้ในการประกอบอาชีพของชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเรียนรู้ และศึกษาการประกอบอาชีพ จัดวงจรรอบการใช้งานของพื้นที่ที่เหมาะสม

SCALE 1 : 5,000

- เขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- เขตชุมชน
- เขตสงวนรักษาไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของชุมชน
- เขตบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- เขตการประกอบอาชีพของชุมชน
- เขตอนุรักษ์ป่าไม้
- ย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

รูปที่ 5.15 แนวทางการใช้ที่ดินบริเวณเกาะบุโหลนคอน

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(5) เขตชุมชน เป็นเขตที่เก็บรักษาไว้เพื่อการดำรงอยู่ของวิถีชีวิต วิถีชุมชนอาจเปิดให้เกิดการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนได้ (Eco-cultural tourism) ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาชีพของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเรียนรู้ และศึกษาการประกอบอาชีพ จัดวงจรการใช้งานของพื้นที่ที่เหมาะสม

(6) เขตสงวนรักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชนบริเวณนี้เป็นหาดทรายและหาดหินทางด้านทิศใต้ ให้ชุมชนได้มีพื้นที่เว้นว่าง (Open space) ใช้เป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

(7) เขตบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเขตของบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น สถานที่กางเต็นท์ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว แค้มป์ไฟ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

พื้นที่ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมดอาจรวมเป็น ย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะครอบคลุม เกือบทุกเขต ยกเว้นบริเวณที่ไม่ควรมีการท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมีการปรับแก้การใช้ที่ดินตามความเหมาะสม

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เหมาะสมกับระบบนิเวศและทรัพยากรบริเวณนี้แยกเป็นรายทรัพยากรได้คือ

(1) ปะการัง ปะการังโดยรอบของเกาะในเขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ด้านทิศเหนือบริเวณขอบและลาดใช้ในการดำน้ำผิว ด้านทิศตะวันตกในแนวราบและแนวขอบใช้ในการดำน้ำผิว แนวลาดใช้ในการดำน้ำผิว และเล่นเรือท้องกระจก

(2) ป่าและเส้นทางเดินป่า สามารถท่องเที่ยวเชิงนิเวศเดินป่า ป่าชายหาด ป่าดิบชื้น ป่าเขาหินปูน และสมุนไพร

(3) สัตว์ป่า สามารถดูนกศึกษาธรรมชาติได้ช่วงสั้น ๆ บริเวณหาดทราย และป่าชายหาด

(4) ชุมชน ชาวชุมชนสามารถใช้วิถีชีวิตการประกอบอาชีพเสนอเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาจรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศพักอาศัยตามบ้าน หรือให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชมการประกอบอาชีพและทดลองร่วมประกอบอาชีพ

3) ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

(1) แนวปะการัง แนวปะการังทางทิศเหนือบริเวณขอบสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 20 คน/2ช่วงเวลาน้ำขึ้น และบริเวณลาดสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 10 คน/1ช่วงเวลาน้ำขึ้น ทางด้านทิศใต้รับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศดำน้ำผิวและร่วมกับการศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านได้ในบริเวณขอบ 5 คน/1 ช่วงเวลา บริเวณลาด 5 คน/1 ช่วงเวลา ทางด้านทิศตะวันตกสามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณชายฝั่งได้ 10 คน/1 ช่วงเวลา บริเวณขอบ 10/1 ช่วงเวลา คนบริเวณลาด 10 คน/1 ช่วงเวลา ในกิจกรรมการดำน้ำผิว ส่วนกิจกรรมเล่นเรือท้องกระจกในช่วงเวลาน้ำขึ้นสูงสุดรองรับได้ 10 คน/2 รอบๆละ 5 คน แนวปะการังนี้หากจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กระจายจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 80 คน/วัน

(2) ป่าดิบชื้นและป่าชายหาด ในเส้นทางเดินป่าจะสามารถรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลได้ 10 คน ต่อ 2 ช่วงเวลา เช้าและบ่าย

(3) สัตว์ป่า สามารถดูนกได้ในช่วงเช้า 7.00 น - 9.00 น. และดูนกได้ตามเส้นทางเดินรอบเกาะรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 4 คน ผู้สื่อความหมายชาวชุมชน 1 คน รวมเป็น 5 คน

(4) ชุมชนและวิถีชุมชน ไม่ควรรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิน 30 คน/วัน

5.4.5 แผนการดำเนินงาน

การดำเนินการพัฒนาเกาะบุโหลนให้เป็นพื้นที่นาร่องเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องจัดระบบการจัดการและส่งเสริมการเรียนรู้แก่ชุมชน ดังนี้

1) แผนงานจัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ตามศักยภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการอนุรักษ์พื้นที่ที่จะช่วยรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมไว้ให้ยั่งยืน การเพิ่มบทบาทพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยเสริมคุณค่าของเกาะให้ขึ้น

วิธีดำเนินงาน

(1) ชุมชนตกลงร่วมกันในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว และตกลงกันในประชาคมให้ช่วยกันดูแล รักษา และปฏิบัติต่อทรัพยากรตามที่กำหนดไว้

(2) ชุมชนตกลงร่วมกับอุทยานแห่งชาติฯ เพื่อยอมรับในเขตกิจกรรมต่างๆ

(2) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับบทบาทและกิจกรรมเฉพาะพื้นที่อย่างชัดเจน

ผู้รับผิดชอบ

ชาวชุมชนเกาะบุโหลนคอนร่วมกับ อบต.ปากน้ำ และ โดยความเห็นชอบจากอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุรา

2) แผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการ

เกาะบุโหลนคอนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติฯ จึงต้องดำเนินการภายในกรอบของกฎหมาย โดยให้มีการดูแลรักษาทั้งทรัพยากรชายฝั่งทะเลและทรัพยากรบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปะการังให้คงสภาพดั้งเดิม ไว้ในมากที่สุด

วิธีการดำเนินการ

(1) ขอให้นักวิชาการทำการศึกษาสภาพที่แท้จริงของทรัพยากรที่มีอยู่ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องร่วมกันกับการประกอบอาชีพของชุมชน

(2) จัดให้มีการติดตั้ง หุ่นจอเรือและหุ่นหมายแนวเพิ่มให้มากขึ้น

(3) จัดอบรมประชาชนให้เป็นผู้พิทักษ์ทรัพยากรและผู้สื่อความหมายทรัพยากร

(4) จัดทำเอกสารแนะนำวิธีการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างชัดเจน แจกจ่ายให้ผู้เกี่ยวข้อง

ข้อ

ผู้รับผิดชอบ

อบต.ปากน้ำ ประชาชน และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

3) แผนงานพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

พื้นที่เกาะบุโหลนคอนมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก แต่ขาดความพร้อมด้านการบริการการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการที่พัก ประกอบกับความไม่สมบูรณ์ของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จำเป็นต้องกำกับและพัฒนาการบริการตามความเหมาะสมของพื้นที่เท่านั้น

วิธีดำเนินการ

(1) จัดระดมสมองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ประชาชนและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหารูปแบบการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการที่พักและกิจกรรมการท่องเที่ยว

(2) ร่วมกันพัฒนารูปแบบการพักแรมและการบริการนำเที่ยวในเกาะ

(3) จัดการตลาดส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(4) สนับสนุนและส่งเสริมประชาชนท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะ

ผู้รับผิดชอบ

อบต.ปากน้ำ ประชาชน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5.4.6 โครงการปฏิบัติ

แผนงานการจัดการ 3 แผนงาน สามารถดำเนินการให้เป็นแบบอย่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ใกล้เคียงที่ดำเนินงานโดยชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โครงการปฏิบัติที่ควรดำเนินงาน มีดังนี้

1) โครงการการจัดกลุ่มเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะบุโหลนดอน
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เสริมสร้างกระบวนการรวมกลุ่มของชุมชน (2) เพิ่มพลังสำรองในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (3) สร้างกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน
<u>เป้าหมาย</u>	ชุมชนมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชัดเจนแบบไม่เป็นนิติบุคคลใน 3 ปี
<u>วิธีดำเนินงาน</u>	(1) พัฒนาความรู้ความเข้าใจ สิทธิของชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน (2) จัดหาผู้นำชุมชนในการจัดการทั้งในเชิงการบริหาร และการอนุรักษ์ธรรมชาติ (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มตามกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นศูนย์กลางการร่วมมือในชุมชน (4) จัดแบ่งภารกิจและความรับผิดชอบให้สมาชิกในการจัดการทรัพยากรตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
<u>ระยะเวลา</u>	ริเริ่มได้ใน 1 ปี และดำเนินการเพื่อติดตามผลใน 3 ปี
<u>งบประมาณ</u>	2 แสนบาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	กรมพัฒนาชุมชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชนเกาะบุโหลนดอน

2) โครงการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะบุโหลนดอน
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) พัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มาตรฐาน (2) พัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยการประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้าน (3) ส่งเสริมให้ประชากรมีรายได้เสริม
<u>เป้าหมาย</u>	เป็นพื้นที่บริการเชิงนิเวศตัวอย่างโดยชุมชนในพื้นที่ของรัฐ ภายใน 3 ปี

วิธีการดำเนินการ (1) จัดเขตพื้นที่บริการรวม ซึ่งอาจมีจุดตั้งเต็นท์ ลานแคมป์ไฟฟ้า ศูนย์บริการ ของชุมชนห้องสุขาที่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ในปริมาณ 50 คน

(2) ส่งเสริมและทดลองการให้บริการที่พักตามบ้าน (Home stay) เพื่อประเมิน ผลและเป็นต้นแบบในชุมชน

ระยะเวลา ภายในระยะเวลา 3 ปี

งบประมาณ จัดพื้นที่บริการ 10,000 บาท

สร้างห้องน้ำ-ส้วมและระบบบำบัด 100,000 บาท

ค่าดำเนินการทดลองการบริการที่พัก

ตามบ้านและการประเมินผล 20,000 บาท

รวมทั้งสิ้น 130,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3) โครงการจัดสื่อความหมายธรรมชาติเกาะบุโหลนดอน

พื้นที่ดำเนินการ เกาะบุโหลนดอน

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาศักยภาพการให้บริการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติแก่ สมาชิกในชุมชน

(2) เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจในระบบนิเวศ การดูแล จัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

เป้าหมาย ให้มีอุปกรณ์การสื่อความหมายธรรมชาติครบถ้วนใน 3 ปี

ให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ประโยชน์โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 30 คน แต่ไม่เกิน 50 คน ในช่วงท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงาน (1) จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติในป่าดิบ หาดหิน และหาดทราย โดยมี อุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพียงเล็กน้อย

(2) จัดซื้อเรือพายท้องกระจกแบบท้องแบนจำนวน 1 ลำ และอุปกรณ์ Snorkeling 5 ชุด

(3) สร้างทุนผูกเรือ 1 ทุน ทางทิศตะวันตกของเกาะ

(4) จัดทำอุปกรณ์ที่ช่วยในการเดิน เช่น ไม้เท้าให้พอเพียง

(5) จัดเตรียมกล้องส่องทางไกล และคู่มือการดูนก จำนวน 2 ชุด

(6) จัดฝึกอบรมผู้สื่อความหมายธรรมชาติ หรือมัคคุเทศก์เฉพาะในชุมชน ไม่น้อยกว่า 3 คน

(7) จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และจัดทำคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ

เกาะบุโหลนดอน

<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 2 ปี	
<u>งบประมาณ</u>	ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	20,000 บาท
	จัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เรือท้องกระจก	
	กล้องส่องทางไกล ชุดค่าน้ำ ทุ่น	
	คู่มือคุณก และไม้เท้า	60,000 บาท
	จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติและ	
	คู่มือศึกษาธรรมชาติ	200,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	280,000 บาท
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อความหมายธรรมชาติแห่งประเทศไทย	

4) โครงการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเกาะบุโหลนดอน

<u>พื้นที่ดำเนินการ</u>	เกาะบุโหลนดอน	
<u>วัตถุประสงค์</u>	(1) เพื่อให้เกิดการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเกาะบุโหลนดอน อย่างยั่งยืน	
	(2) เพื่อให้มีใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	
<u>เป้าหมาย</u>	ชุมชนมีการจัดการตลาดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนมั่นคงใน 5 ปี และมีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น เป็นเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 50 คน ในฤดูกาลท่องเที่ยว	
<u>การดำเนินการ</u>	(1) จัดวางกลไกทางการตลาด เช่น การควบคุมการใช้ทรัพยากร ในกระบวนการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับของทรัพยากร การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ การกำหนดราคาการใช้ทรัพยากร และการบริการ ให้เหมาะสมชัดเจน	
	(2) จัดตั้งคณะประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะบุโหลนดอน โดยวางแผนการประชาสัมพันธ์เป็นระดับตามความก้าวหน้าของงานและระยะเวลา โดยให้มีการวางแผนการทำตลาดในตลาดเฉพาะกลุ่มสนใจ	
<u>ระยะเวลา</u>	ภายในระยะเวลา 1 หลังจากที่มีชุมชนมีความพร้อมเปิดทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
<u>งบประมาณ</u>	2 แสนบาท	
<u>ผู้รับผิดชอบ</u>	ชุมชนเกาะบุโหลนดอน ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 10 และส่วนกลาง	

5.5 พื้นที่นำร่องเกาะบุโหลนเล

5.5.1 สภาพทั่วไป

1) ที่ตั้ง

เกาะบุโหลนเล หรือ เกาะบุโหลนใหญ่ เป็นเกาะขนาดกลางแต่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่ศึกษา มีขนาด กว้างประมาณ 1 กิโลเมตร และยาวประมาณ 2 กิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 22 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเกาะบุโหลนไม่ห่างราว 7 กิโลเมตร ภูมิประเทศ 99 องศา 30 ลิปดา 24 ฟลิปดาเหนือ และ 6 องศา 45 ลิปดา 4 ฟลิปดาตะวันออก ดังรูปที่ 5.16

2) สภาพกายภาพ

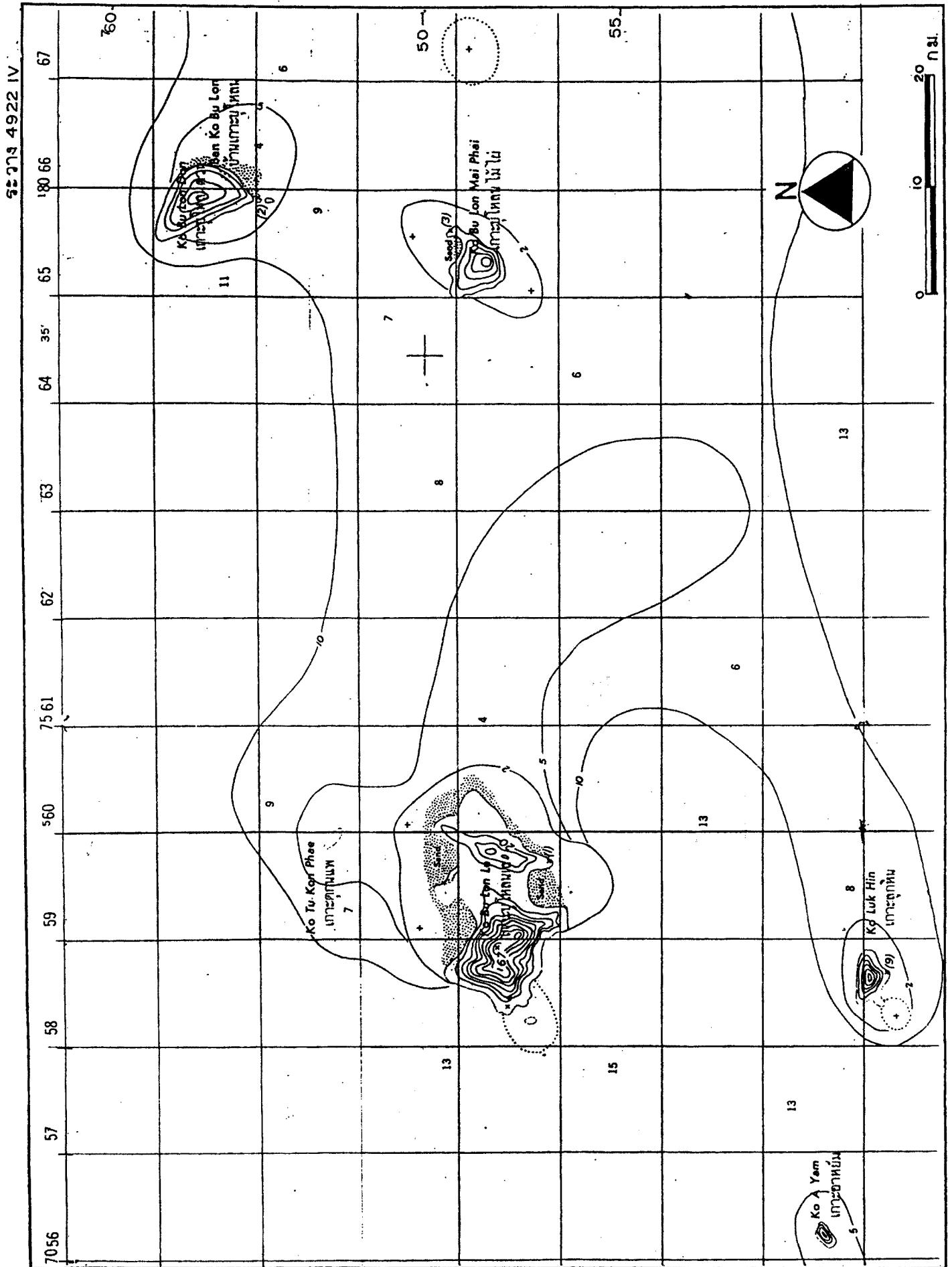
(1) สภาพภูมิประเทศ มีหาดทรายบริเวณทางทิศใต้และตะวันตกของเกาะ ด้านเหนือเป็นอ่าวที่มีหาดหิน มีความยาวชายฝั่งโดยรอบรวม 5.2 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ เป็นที่ราบประมาณ 600 ไร่ โดยพื้นที่ภูเขา มียอดสูง 167 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง อยู่ทางด้านตะวันออก

(1) การใช้ที่ดิน เกาะบุโหลนเลมีลักษณะการใช้ที่ดิน 4 ประเภท คือ หาดทรายและหาดหิน ป่าดิบชื้นและป่าหาด ป่าละเมาะ สวนยางพารา บังกะโลที่ปัก และชุมชน โดยมีเนื้อที่ 0.3952 6.738 0.3810 0.6479 และ 0.139 ไร่ ตามลำดับรวมพื้นที่เกาะ 0.83011 ตารางกิโลเมตร (ดังรูปที่ 5.17) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแสดงดังรูปที่ 5.18

3) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(1) หาดทราย เกาะบุโหลนเล มีหาดทรายเป็นเนินทรายสองชั้นอยู่ด้านทิศตะวันตกของเกาะมีความยาว 1.4 กิโลเมตร มีทรายขาวละเอียดและสวยงาม ส่วนทางใต้ที่อ่าวมะม่วงเป็นหาดทรายขนาดเล็ก ที่เป็นซากปะการังเสี้ยวส่วนใหญ่

(2) ป่าดิบ/ป่าชายหาด มีพรรณไม้ที่สำรวจพบบริเวณด้านตะวันออก มีสนทะเลเป็นไม้เด่น พรรณไม้อื่นๆ คือ หูกวาง หินน้ำ โททะเล ปอทะเล รักทะเล กระทิง เตยทะเล จิกทะเล ลำมะงาน มัน โมก พลับพลึง บริเวณอ่าวมะม่วงมี หูกวาง โททะเล เมา เถียบ หินน้ำ บริเวณอ่าวพังกาใหญ่ มี ปอขนุน ปอทะเล หมัน เตยทะเล หงอนไก่ทะเล ส่วนป่าดิบชื้น พบ มะฮัง มะหาด ไท ปอขนุน ลำโพง และหับ มะไฟ โมกมัน ลำโพง และเนียง เป็นต้น

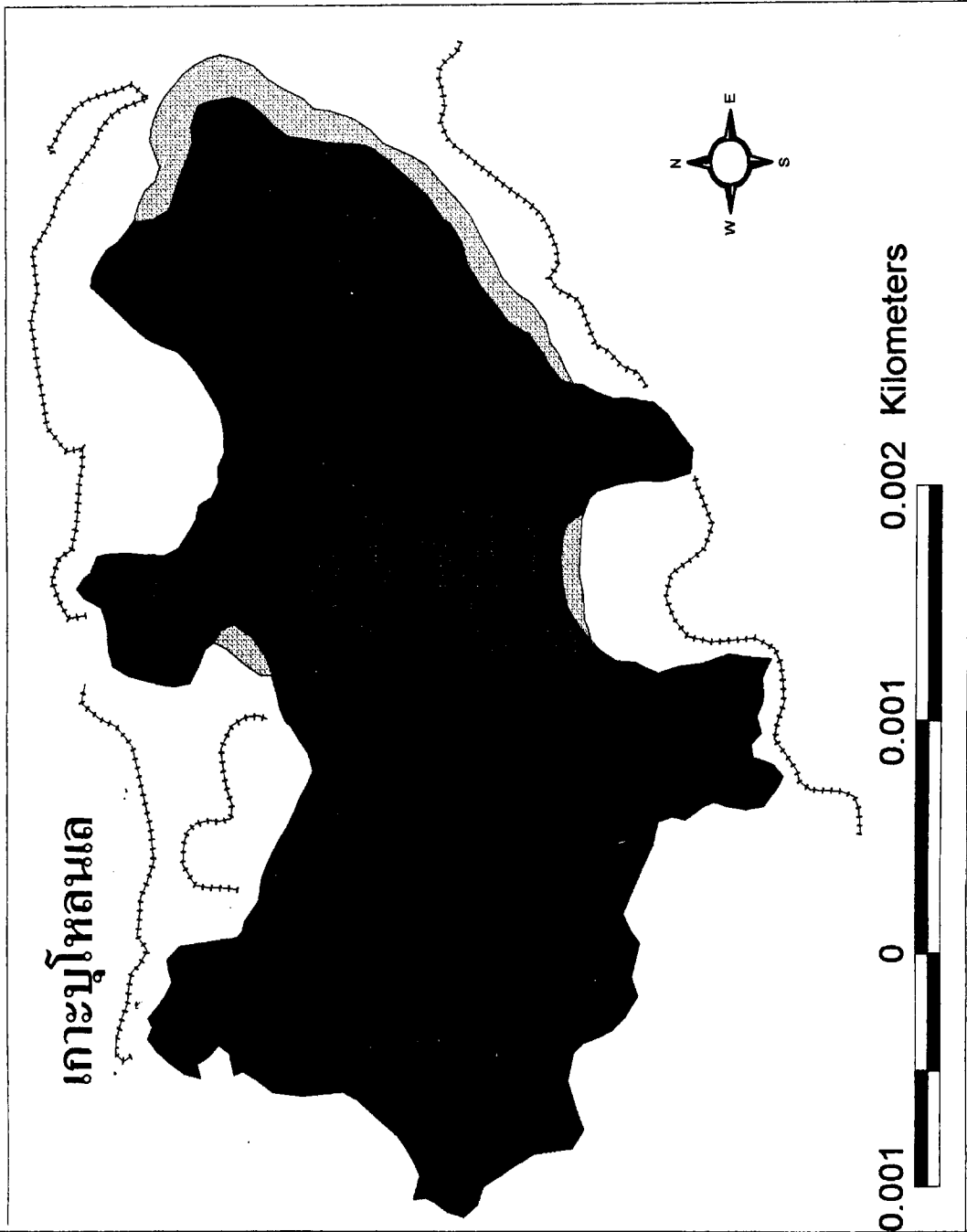

รูปที่ 5.16 ที่ตั้งเกาะบุโหลนแล

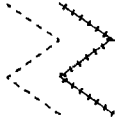
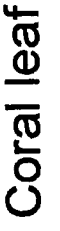
การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

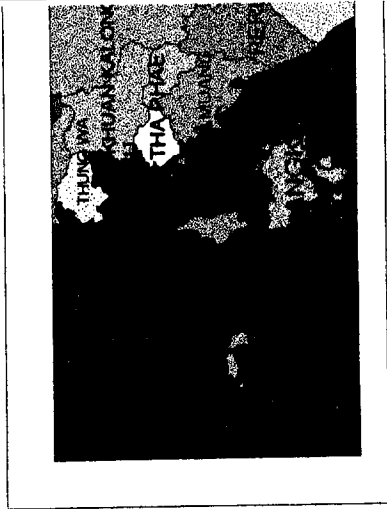
LANDUSE

เกาะนุโหลนเด

LEGEND

- Beach
- Forest
- Urban
- Footpath
- Coral leaf

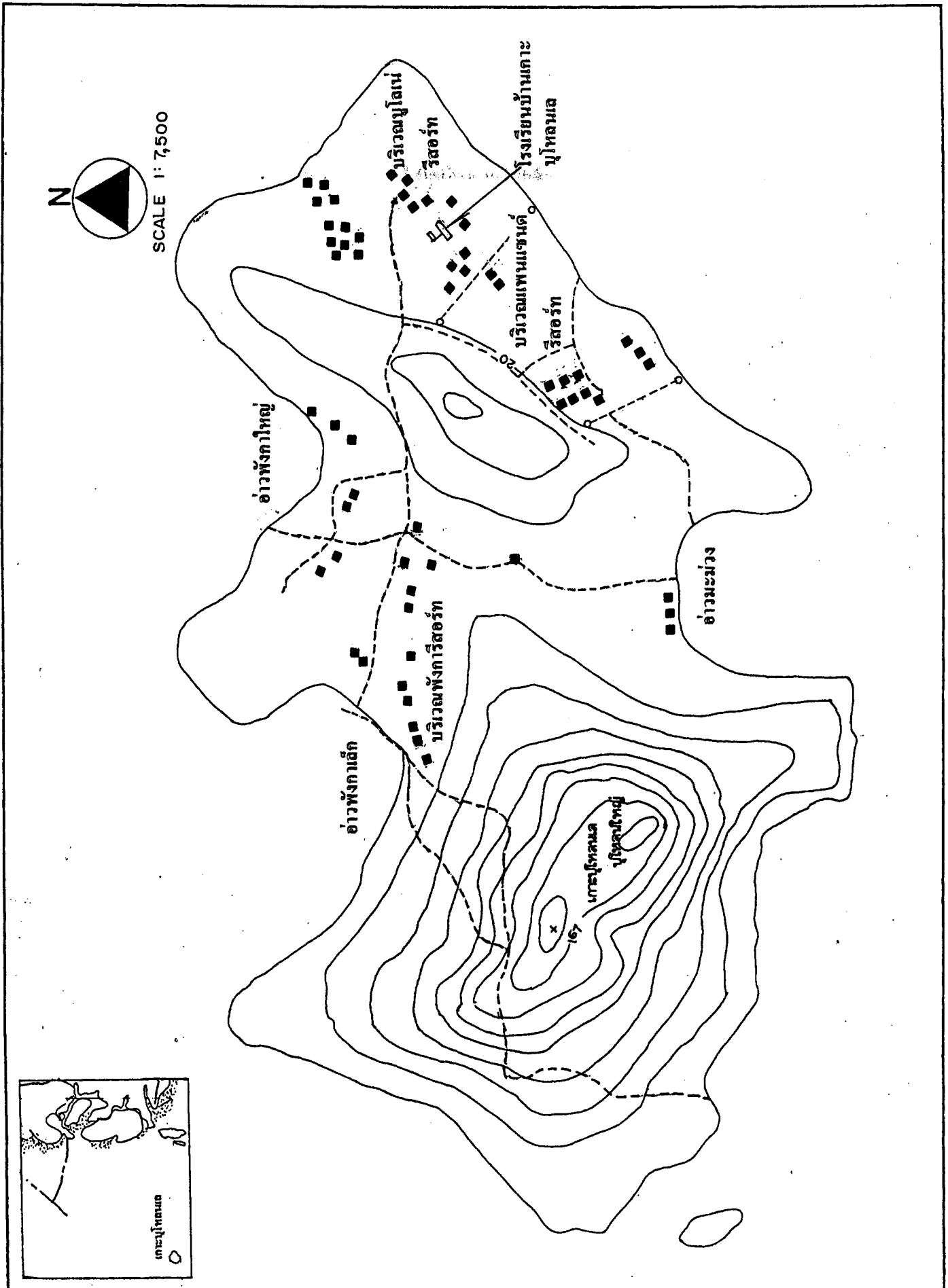

รูปที่ 5.17 การใช้ที่ดินเกาะนุโหลนเด

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

รูปที่ 5.18 การตั้งถิ่นฐานบนเกาะนุโหลนเด

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(3) ป่าชายเลน บริเวณชายฝั่งของเกาะนุโหลนเดิมมีป่าชายเลนจำนวนหนึ่ง จากการสำรวจ บริเวณอ่าวพังกาเล็ก ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ มีเนื้อที่ป่าประมาณ 20 ไร่ มีพรรณไม้ 5 ชนิด ได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) แสมทะเล (*Avicennia marina*) ลำแพน (*Sonneratia ovata*) โปรงแดง (*Ceriops tagal*) และถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) โดยได้แบ่งสังคมพืชออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

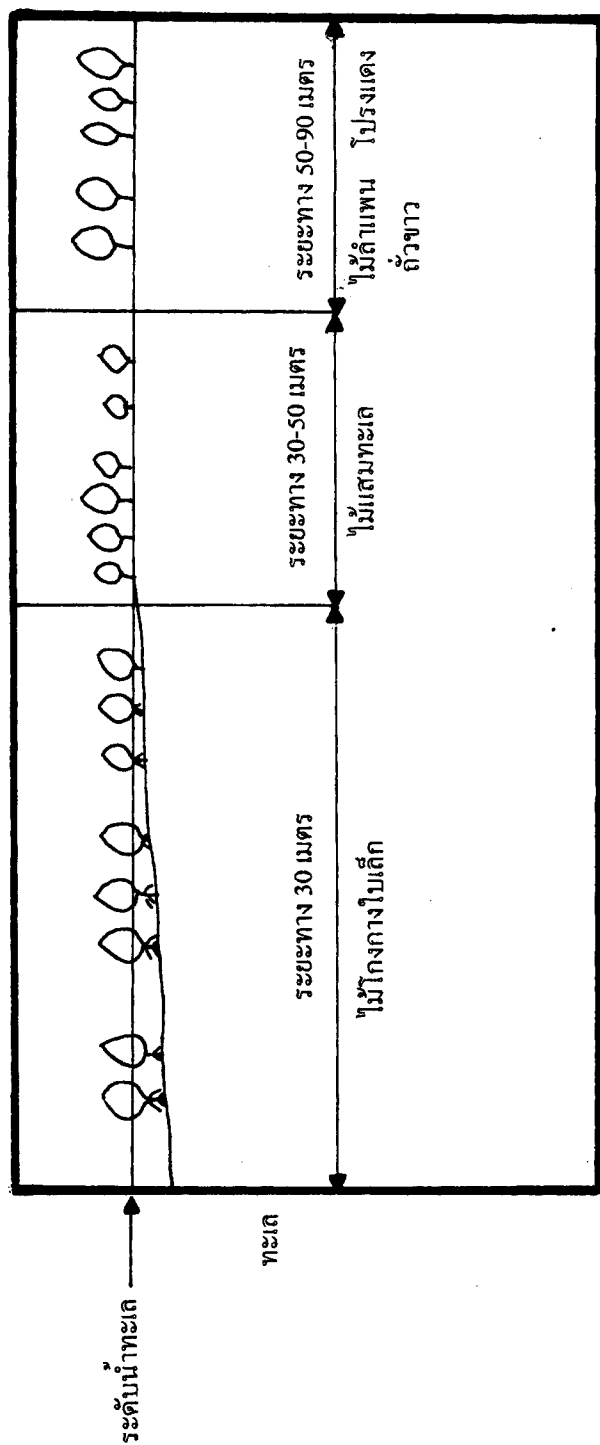
- สังคมพืชไม้โกงกางใบเล็ก
- สังคมพืชไม้แสมทะเล
- สังคมพืชไม้ลำแพน โปรงแดง และถั่วขาว

สภาพของป่าชายเลนของไม้โกงกางใบเล็ก แสมทะเล ลำแพน โปรงแดง และถั่วขาว มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 3.5, 3, 5, 2.8 และ 3 เมตร ตามลำดับ และมีความโตเฉลี่ยที่ DBH ประมาณ 17, 15, 19, 12 และ 13 ซม. ตามลำดับ รูปที่ 5.19 แสดง Profile ของสภาพป่า

(4) ปะการัง เกาะนุโหลนเด พบแนวปะการังที่มีการพัฒนาที่ดีและถือว่าดีที่สุดในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา แนวปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นแนวปะการังที่อยู่ติดกับหาดทราย ยกเว้นแนวปะการังทางตะวันตกเฉียงใต้ที่อยู่ติดกับหาดหิน การศึกษาได้สำรวจรวม 6 จุดคือ อ่าวพังกาใหญ่ อ่าวพังกาเล็ก นุโหลนริสอร์ท แพนแจนริสอร์ท แหลมถ้ำค้างคาว และหินถ้ำค้างคาว (รายละเอียดดูในหัวข้อ 3.6 บทที่ 3) ปะการังที่พบทั้งในแนวราบ แนวขอบ และแนวลาด มีความกว้าง ต่างกัน ส่วนใหญ่พบ ปะการังก้อน (*Porites lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora spp.*) ปลายกับกิ่งติดชั้น นอกจากนี้ยังพบดอกไม้ทะเล และปลาการ์ตูน หนอนฉัตร หนอนหลอด และหอยมือเสือ สิ่งมีชีวิตอื่นที่พบเด่นคือปลิงดำ (*Holothuria atra*) หอยมือแมว (*Tridacna crocea*) ส่วนปลาพบปลาชนิดทะเล *Chrysiptera unimaculatus* ปลาไหลทะเล ปลาสิงห์โต ปลาการ์ตูน เป็นต้น เฉพาะด้านหน้านุโหลนริสอร์ท มีส่วนของแนวราบที่มีความกว้างถึง 150 เมตร จะอยู่ตื้นมากคือ 0-1 เมตรเหนือระดับน้ำลงต่ำสุด ดังนั้นจึงมักไหลพันน้ำในฤดูที่มีน้ำลงต่ำสุด (ช.ค.-ม.ค.) สามารถเดินศึกษาได้

(5) ทรัพยากรสัตว์ป่า พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 5 ชนิด คือ ค้างคาวแม่ไก่เกาะ ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก ค้างคาวหน้าปักษ์สามหลัง ค้างคาวลูกหมูจิวหลังดำ และกระรอกปลายหางดำ พบนก 29 ชนิด ชนิดที่พบชุกชุมมีอาทิ นกยางทะเล เหยี่ยวแดง นกกาเหว่า นกกินเปี้ยว นกปรอดหน้าवल อีกา นกกางเขนบ้าน นกเอี้ยงสาริกา นกกินปลีคอสีน้ำตาล และนกสีชมพูสวน นอกจากนี้ยังพบนกขาปี่โพน ซึ่งเป็นนกที่หายากจัดไว้ในระดับใกล้สูญพันธุ์อีกด้วย ส่วนสัตว์เลื้อยคลานพบ 5 ชนิด คือ กิ้งก่าหัวแดง แย้ จิ้งเหลนต้นไม้ จิ้งเหลนบ้าน ตะกวด และเหี้ย สัตว์สะเทินบกสะเทินน้ำพบ 1 ชนิดคือ อึ่งอ่างบ้าน

(6) ถ้ำค้างคาว เป็นถ้ำหินปูน และเป็นที่อยู่อาศัยของค้างคาวขอบหูขาวเล็ก ค้างคาวลูกหมูจิวหลังดำ ค้างคาวหน้าปักษ์สามหลัง

แสดง profile ของสังคมพืชป่าชายเลน บริเวณอ่าวพังงาเล็ก เกาะภูเก็ต หมู่เกาะมดตรา จ. สตูล ประกอบด้วยพรรณไม้ โกงกางใบเล็ก แสมทะเล ค้ำพัน โปรงแดง และถั่วขาว มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 3.5, 3.5, 2.8 และ 3 เมตรตามลำดับ มีความโตเฉลี่ยที่ DBH ประมาณ 17, 15, 19, 12 และ 13 ซม.ตามลำดับ

รูปที่ 5.19 Profile ป่าชายเลนบริเวณอ่าวพังงาเล็ก

(7) ชุมชน ชุมชนบนเกาะบุโหลนเล เป็นชาวเลที่นับถือศาสนาอิสลาม กระจายตัวอยู่ อ่าวพังกาน้อยและอ่าวพังกาใหญ่ประมาณ 15 ครัวเรือน ประชากรประมาณ 50 คน ประกอบอาชีพ ประมง และรับจ้างทำงานที่ รีสอร์ท มีโรงเรียนบ้านเกาะบุโหลนที่สอนในระดับประถมศึกษา ชุมชนชาวเลนี้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติที่มีการตั้งถิ่นฐานมาก่อนส่วนใหญ่ได้รับการอพยพไปเกาะบุโหลนคอน

4) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

จากการสำรวจสอบถามครัวเรือนปลายปี 2539 ชุมชนในเกาะบุโหลนเลมีสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกับเกาะบุโหลนคอน มีทัศนคติและการดำรงชีพคล้ายคลึงกัน ปลูกบ้าน อาศัยแบบง่าย ๆ กระจายอยู่ทั่วบริเวณพื้นที่ราบของเกาะ ซึ่งได้แสดงไว้ดังรูปที่ 5.20 แล้วหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินไม่มี ส่วนใหญ่ทำอาชีพการประมง มีพื้นที่มี เอกสารสิทธิ นส.3 จำนวน 72 ไร่ และมีมติขอกันพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินให้กับชาวเลบนเกาะบุ โหลนเลและบุโหลนคอน 500 ไร่ ให้สิทธิ์ตกทอดถึงทายาทได้ โดยจัดสรรให้ครอบครัวละ 2 ไร่ ซึ่ง อยู่ระหว่างรอพิจารณาจากกรมป่าไม้ และยังมีพื้นที่เกษตรกรรมทำสวนยาง ซึ่งอยู่ในการครอบครอง สิทธิของนายคาหนัน องศารา และนายจำรูญ องศารา ประมาณ 150 ไร่ ตามหนังสือ สด. 0016/24483

5.5.2 การท่องเที่ยว

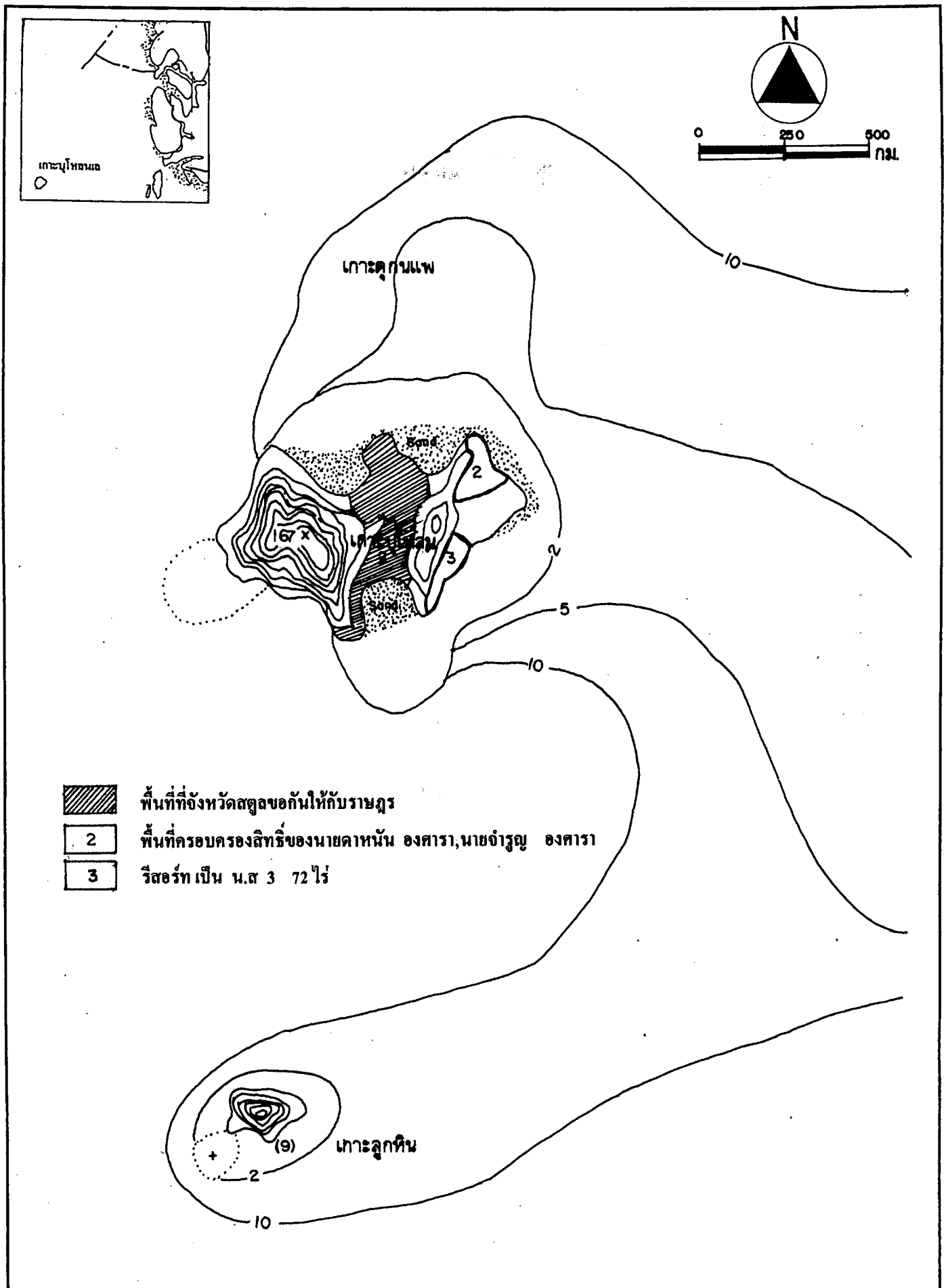
1) แหล่งท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนเล มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ คือมีหาดทราย ปะการัง ป่าชายเลน ถ้ำค้างคาว และชุมชนชาวเลที่ประกอบอาชีพประมงและบางส่วนมีการเพาะปลูก พืชสวนด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมคือบริเวณหาดทรายที่มีปะการัง และบังกะโลที่ปัก

2) การบริการการท่องเที่ยว

เกาะบุโหลนเล มีบริการที่ค่อนข้างพร้อม คือ มีบังกะโล 4 แห่ง มีร้านค้า และบริการเรือ โดยสาร เป็นต้น บริการการท่องเที่ยวต่างๆ ของเกาะบุโหลนเลมีดังนี้

(1) การเดินทาง มีเรือออกจากท่าเรือปากบารา อำเภอละงู ทุกวันๆ ละ 1 เที่ยว ออกเวลา 14.00 น. เพื่อกลับออกจากเกาะบุโหลนเล เวลา 9.00 น. ค่าโดยสารไป-กลับ คนละ 200 บาท ราคา เหมาลำประมาณ 1,000-1,500 บาท จากเกาะบุโหลนเล นักท่องเที่ยวที่พักแรมเป็นเวลานานนิยมเช่า เหมารือไปดำน้ำดูปะการังในย่านหมู่เกาะบุโหลน และบางครั้งเดินทางไปถึงเกาะตะรุเตาด้วย

- พื้นที่จังหวัดสตูลซ้อนทับกับราษฎร
- พื้นที่ครอบครองสิทธิ์ของนายดาहनัน องค์กรา, นายจำรูญ องค์กรา
- รีสอร์ท เป็น น.ส 3 72 ไร่

รูปที่ 5.20 กรรมสิทธิ์ที่ดินเกาะบุโหลนเล็ก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

(2) ที่พัก บริการที่พักมี 4 แห่ง บริการที่พัก มีดังนี้

(2.1) แพนแซนดรีสอร์ท ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของเกาะ ห่างจากโรงเรียนประมาณ 200 เมตร มีบังกะโลที่พักทั้งสิ้น หลัง (ห้อง) ราคาหลังละ 200-1,000 บาท ราคาขึ้นอยู่กับขนาดและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มี เช่นมีห้องน้ำในตัวหรือใช้ห้องน้ำรวม เป็นต้น มีบริการร้านอาหาร ตลอดวัน ให้บริการตั้งเตียงและอาบน้ำจืด หัวละ 50 บาทต่อคืน เป็นบังกะโลแห่งเดียวที่ตั้งอยู่บนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์

(2.2) บูโลเนรีสอร์ท (บูโหลเนรีสอร์ท) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ มีห้องพักประมาณ 20 หลัง ราคาหลังละ 100-800 บาทมีบริการร้านอาหาร และห้องอาบน้ำจืด ให้บริการตั้งเตียง หัวละ 50 บาทต่อคืน

(2.3) ฟังกาเบย์สอร์ท ตั้งอยู่ที่อ่าวฟังกาใหญ่ ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 1 กิโลเมตร มีห้องพัก 26 ห้อง ราคาที่พัก 100-500 บาท

(2.4) บ้านพักในโรงเรียน มี 1 หลัง แบ่งเป็น 2 ห้อง พักได้ห้องละ 2 คน มีห้องน้ำในตัว ราคาห้องละ 400 บาท/คืน มีเตียงให้เช่าราคา 100 บาท/วัน และอาบน้ำหัวละ 50 บาท กรณีไม่ได้เช่าเตียง รายได้จัดเป็นกองทุนช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน

(3) บริการอุปกรณ์ท่องเที่ยว ได้แก่ชุดดำน้ำผิว มีประจำทุกรีสอร์ท ราคาชุดละ 100 บาท/3 ชั่วโมง

(4) บริการการสื่อสาร เกาะบูโหลเนลมีโทรศัพท์ทางไกลชนบทพลังงานแสงอาทิตย์ 2 เครื่อง ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียน 1 เครื่อง และร้านค้าใกล้ บูโหลเนรีสอร์ท 1 เครื่อง

(5) บริการร้านค้า มีร้านค้าของชำ 1 ร้าน ซึ่งรับทำอาหารให้ด้วย และร้านอาหารอีก 1 ร้าน ตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนทั้งสองแห่ง

3) ตลาดการท่องเที่ยว

เกาะบูโหลเนล มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดในเกาะต่างๆ ย่านนี้ เพราะมีบริการที่พักพร้อมจากสถิติของแพนแซนดรีสอร์ทในปี 2540 มีผู้มาพักแรมจำนวน 3,180 คน เป็นชาวไทย 966 คน และชาวต่างประเทศ 2,274 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป สัญชาติเยอรมัน จากการประมาณการคาดว่ามีนักท่องเที่ยวมาที่เกาะบูโหลเนลทั้งหมดประมาณ 7,540 คนในปี 2540 และประเมินว่าจะเพิ่มเป็น 15,929 ในปี 2550

4) องค์การการจัดการ

เกาะบุโหลนเล ได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลปากน้ำ อำเภอลง ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำท้องถิ่น แต่ด้านพื้นที่นั้นยังคงอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา เกาะบุโหลนเลนี้เคยเกิดกรณีพิพาทเรื่องที่ดิน จนชาวบ้านได้เคยถวายฎีกามาแล้ว จากการทำความตกลงร่วมกัน อุทยานแห่งชาติจะยินยอมให้ประชากรอาศัย มีสิทธิ์อาศัยและตกทอดถึงทายาท ตามหนังสือ สด 0016/24483 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2532 โดยไม่มีการรับรองสิทธิ์ใดๆ

5) ปัญหาและความต้องการท้องถิ่น

ชุมชนเกาะบุโหลนเล มีปัญหาด้านการถือครองที่ดิน ชุมชนชาวเลที่อาศัยอยู่มีลักษณะและข้อตกลงให้เป็นการอยู่อาศัยแบบชั่วคราวเพื่อประกอบอาชีพ แต่เป็นเกาะที่มีโรงเรียนและมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหมุนเวียนมาประจำการ ประชากรจึงมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพและข้อขัดแย้งในการใช้ที่ดิน เป็นหลัก จากการสอบถามความต้องการของประชากร ประมวลได้ดังนี้

- (1) ประชากรต้องการสิทธิการถือครองที่ดิน
- (2) ด้านอาชีพ ต้องการให้รัฐควบคุมเรืออวนลาก-อวนรุน
- (3) ด้านการท่องเที่ยวต้องการให้รัฐส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณนี้พร้อมที่จะให้บริการนำเที่ยว นอกจากนี้ การขยายตัวของการท่องเที่ยวอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้หากขาดการจัดการที่ดี

5.5.3 กรอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

๑) บทบาท

เป็นแหล่งท่องเที่ยวและที่พักแรมหลักของหมู่เกาะบุโหลนในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในด้านการวางแผนและการจัดการ การบริการ และการสื่อความหมายธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อม

2) นโยบาย

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่สมบูรณ์แบบ โดยอาศัยศักยภาพของเอกชนและความถนัดของรัฐ ประสานให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลควบคู่ไปกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติทางทะเลในทุกทรัพยากร รวมทั้งนำภูมิปัญญาของชุมชนในการอยู่อาศัยในระบบนิเวศเป็นองค์ประกอบ

หลักในการสื่อความหมาย

3) เป้าหมาย

(1) ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีฐานมาจากความร่วมมือแบบสามประสาน คือรัฐ/เอกชน/ชุมชน ให้เกิดผลสำเร็จที่ชัดเจนใน 5 ปี ทั้งนี้ให้สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในเรื่องที่ดินก่อนภายใน 3 ปี

(2) ให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในบริเวณหมู่เกาะนุโหลนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างเห็นเด่นชัดใน 3 ปี

(3) เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่ มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม โดยมีผลตอบแทนคืนสู่การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

4) กลยุทธ์การจัดการ

(1) จัดการแก้ไขปัญหาดินที่ได้ ข้อมูล หลักฐาน และการบริหารทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่เหมาะสม เป็นธรรม และที่ยอมรับของทุกฝ่าย แล้วทำการตกลงร่วมกันในการประสานความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยอาจตั้งเป็นคณะกรรมการจัดการเกาะนุโหลนเลชั้น 1 คณะ ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น

(2) จัดระเบียบการใช้ที่ดิน ย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการ และการประสานการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลักของชุมชน ให้มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง

(3) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การบริการ และการตลาดให้กับผู้เกี่ยวข้อง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตราทำหน้าที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางทะเล ทั้งนี้ รวมถึงการจัดอบรมคนนำทางและมัคคุเทศก์เฉพาะในท้องถิ่น

(4) จัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากร ภายใต้อิทธิพลความสามารถในการรองรับได้ พร้อมทั้งจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติในทุกทรัพยากร ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยว

(5) ส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวภายในกรอบของขีดความสามารถที่รองรับได้ รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานด้านราคาที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการคืนผลตอบแทนให้สิ่งแวดล้อม

5) รูปแบบองค์กรการจัดการ

เป็นองค์กรคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวแบบสามประสานเกาะนุโหลนเล มีบุคคลที่เป็นคณะกรรมการมาจากภาคเอกชน อุทยานแห่งชาติฯ ผู้แทนชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยมีบท

บาทหน้าที่ในการวางแผน การจัดการ การแก้ไขปัญหา ด้านการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ทั้งนี้ให้ประสานกับการจัดการกับอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเกดตรา ทั้งนี้ให้อยู่ในความดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการจากอนุกรรมการประสานงานและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดตั้งขึ้นในระดับจังหวัด

5.5.4 รายละเอียดเสริมแนวทางการจัดการ

1) เขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

ควรแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ออกเป็น 7 เขต (ดังรูปที่ 5.21) คือ

(1)เขตที่สงวน เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติที่ไม่ควรนำมาใช้ประโยชน์ทางตรงใดๆ เพื่อคงสถานะภาพของธรรมชาติไว้ให้นานที่สุด

(2)เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล เป็นเขตที่ได้กั้นพื้นที่ออกตามกฎหมายประมงรอบเกาะในรัศมี 3,000 เมตร ห้ามทำการประมง อวนลาก อวนรุน และเป็นเขตคุ้มครองธรรมชาติทำการประมงพื้นบ้าน

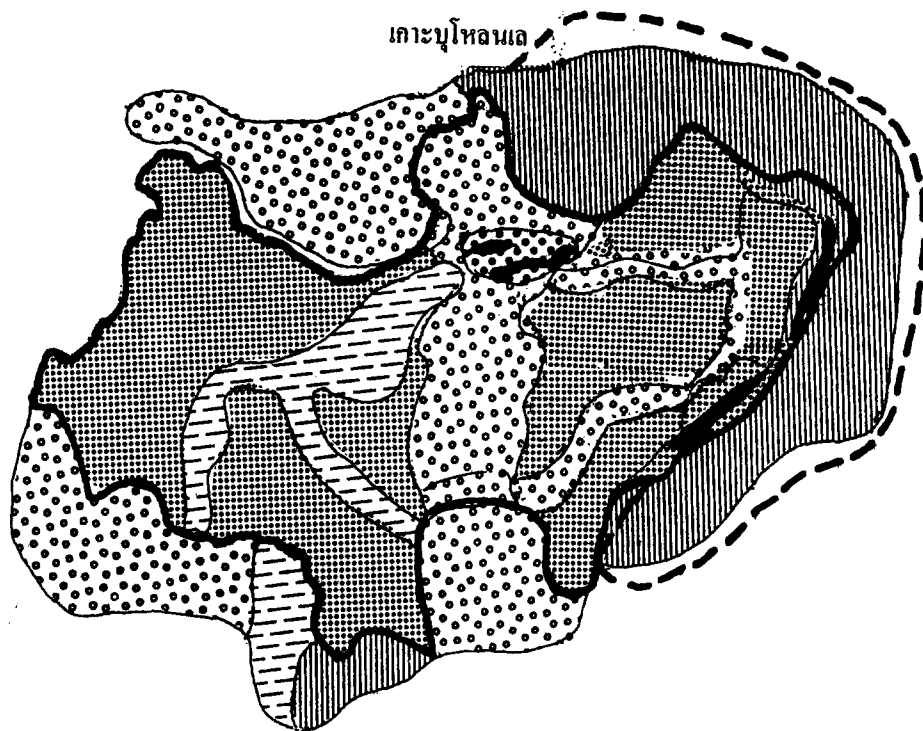
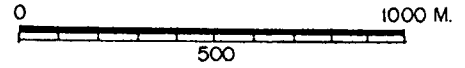
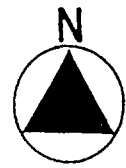
(3)เขตอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเขตอนุรักษ์ให้มีการใช้ประโยชน์เท่าที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาธรรมชาติ บางพื้นที่ที่เปิดเข้าท่องเที่ยวได้เพียงบางฤดูเท่านั้น เช่น บริเวณที่อยู่อาศัยของนกขาเป็โน จะไม่ให้เข้าในช่วงฤดูวางไข่ เดือน กุมภาพันธ์- มีนาคม เป็นต้น

(4)เขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเขตที่เปิดให้มีการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ ตามขีดความสามารถรองรับได้ เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถจัดการได้โดยชุมชน ได้แก่ หาดทราย หาดหิน แนวปะการัง และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ หนึ่ง เกาะบุโหลนเลควรปรับการท่องเที่ยวโดยทั่วไปให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งสิ้น

(4)เขตการประกอบอาชีพของชุมชน พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ใช้ในการประกอบอาชีพของชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเรียนรู้ และศึกษาการประกอบอาชีพ จัดวงรอบการใช้งานของพื้นที่ที่เหมาะสม โดยให้ชุมชนมีโอกาสบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตนี้เอง

(5)เขตบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเขตของบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น สถานที่กางเต็นท์ ศูนย์ต้อนรับนักท่องเที่ยว แค้มป์ไฟ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

พื้นที่ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมดอาจรวมเป็น ย่านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะครอบคลุม เกือบทุกเขต ยกเว้นบริเวณที่ไม่ควรมีการท่องเที่ยว

- เขตสงวน
- เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล (ชายฝั่ง)
- เขตอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (บนบก/ทะเล)
- เขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (บนบก/ทะเล)
- เขตการประกอบอาชีพของชุมชน
- เขตบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ขัันท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปที่ 5.21 แนวทางการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกาะพะลัง

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เหมาะสมกับระบบนิเวศและทรัพยากรบริเวณนี้แยกเป็นรายทรัพยากรได้คือ

(1) ปะการัง ปะการังโดยรอบของเกาะในเขตกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลตั้งแต่อ่าวพังกาน้อย จนถึงแพนแซนดี้สอร์ทใช้ทำน้ำผิวได้ดี เฉพาะบริเวณหน้าแพนแซนดี้สอร์ทปะการังจะโผล่พ้นน้ำเมื่อเวลาน้ำลง สามารถจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติได้

(2) ป่าชายเลน ป่าชายเลนเกาะนุโหลนเป็นป่าชายเลนแควะที่มีลักษณะเด่น เหมาะในการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติตามพื้นที่เป็นหินได้

(3) ป่าดิบชื้น ป่าชายหาด สามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบเดินป่าได้ โดยเขตป่าดิบชื้นมีเส้นทางเดิมอยู่แล้ว ควรปรับปรุงเส้นทางและการสื่อความหมายธรรมชาติ รวมทั้งการกำหนดเขตห้ามเข้าในบางฤดู การวางไข่ของนกชายป่า

(4) สัตว์ป่า สามารถดูนก ผีเสื้อ ในเส้นทางเดินป่า และดูค้างคาวในบริเวณถ้ำค้างคาว

(5) หาดทราย และหาดหิน กิจกรรมการเดินเล่น พักผ่อน และศึกษาธรรมชาติของสัตว์มีชีวิตได้ตลอด เช่น การส่องไฟศึกษา ปู ปูเสฉวน สัตว์ต่างๆ บริเวณโขดหินยามกลางคืน เป็นต้น นอกจากนี้ทัศนียภาพของหาดทรายในภาวะต่างๆ เป็นทัศนียภาพของการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่สวยงามและควรศึกษาอย่างยิ่ง

(6) ชุมชน ชุมชนชาวเลในพื้นที่ มีการประกอบอาชีพที่สามารถใช้ชีวิตชีวิตดังกล่าวมาเสนอเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยอาจรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศพักอาศัยตามบ้าน หรือให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชมการประกอบอาชีพและทดลองร่วมประกอบอาชีพ

3) ชัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ชัดเจนความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวรายทรัพยากร ประเมินได้ดังนี้

(1) แนวปะการัง แนวปะการังแต่ละบริเวณของเกาะนุโหลนเลเมื่อมีการจัดการบางประการ อาจพิจารณาได้คือ

- อ่าวพังกาน้อย เมื่อขมมน้ำลงสามารถเดินศึกษาธรรมชาติได้ในบริเวณปะการังน้ำตื้น โดยมีการวางแนวเส้นทางเดินเป็นรูปตัว U ความยาวไม่เกิน 150 เมตร สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 10 คน/วันช่วงเวลาน้ำลง และบริเวณรอบสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดำน้ำผิวได้ 16 คน/เวลา วันละ 2 เวลา เช้าและบ่าย ส่วนในแนวขอบ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ไม่เกิน 20 คน/เวลา วันละ 2 เวลา เช้าและบ่าย สำหรับในแนวลาด สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 30 คน/เวลา วันละ 2 เวลา เช้าและบ่าย

- แนวปะการังทางด้านทิศเหนือบริเวณหน้าโรงเรียน รับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศค้ำน้ำ ผิวดินบริเวณแนวราบรับได้ไม่เกิน 8 คน/1 ช่วงเวลา บริเวณแนวขอบรับได้ไม่เกิน 8 คน/1 ช่วงเวลา และบริเวณแนวลาดรับได้ไม่เกิน 10 คน/1 ช่วงเวลา วันหนึ่งมีกิจกรรมได้ 2 ช่วงเวลา

- แนวปะการังบริเวณหน้าแพนแซนค์รีสอร์ท สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณราบค้ำน้ำผิวดินในบริเวณแนวราบรับได้ไม่เกิน 8 คน/1 ช่วงเวลา บริเวณแนวขอบรับได้ไม่เกิน 8 คน/1 ช่วงเวลาและบริเวณแนวลาดรับได้ไม่เกิน 10 คน/1 ช่วงเวลา วันหนึ่งมีกิจกรรมได้ 2 ช่วงเวลา บริเวณนี้เมื่อขม่าน้ำลงสามารถเดินศึกษาธรรมชาติได้ในบริเวณปะการังน้ำตื้น โดยมีการวางแนวเส้นทางเดินกว้างประมาณ 1 เมตร ความยาวไม่เกิน 100 เมตร จากแนวราบถึงแนวลาดมีท่อนเป็นสัญลักษณ์ กำหนดจุดต่อความหมายธรรมชาติ 5 จุด สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 30 คน/= π ; ช่วงเวลาขม่าน้ำลง หรือวันละ 60 คน

(2) ป่าชายเลน บริเวณอ่าวพังงาเล็กสามารถเดินศึกษาธรรมชาติในขม่าน้ำลงได้ โดยแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ ไม่เกิน 10 คน ใช้เวลาเดิน 1 - 1.30 ชั่วโมง รวมเป็น 50 คน/วัน

(3) ป่าดิบชื้น จากหน้าโรงเรียนจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติโดยการปรับปรุงเส้นทางเดิม (ผังรูปที่ 5.22) เป็นวงรอบ 2 เส้นทาง คือ วงรอบใหญ่ (ก) มีความยาว 3.4 กิโลเมตร และวงรอบเล็ก (ข) มีความยาว 1.1 กิโลเมตร สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ดังนี้

- วงรอบใหญ่ รับนักท่องเที่ยวคน ช่วงเช้า (6.00-12.00 น.) 5 คน และช่วงบ่าย (13.00-16.00) อีก 5 คน และรับนักท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติโดยทั่วไป ได้ไม่เกิน ช่วงเวลาละ 10 คน (ช่วงเช้า 8.00-12.00 น. และช่วงบ่าย 14.00-17.00) สำหรับช่วงบ่ายอาจไปดูพระอาทิตย์ตกดินที่อ่าวพังงาใหญ่ได้ด้วย

- วงรอบเล็ก ใช้ในการศึกษาธรรมชาติป่าดิบชื้นในช่วงเวลา 9.00-12.00 น. ได้ 5 คน

(4) ป่าชายหาด บริเวณหน้าโรงเรียน ไปจนถึงอ่าวพังงาเล็ก จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติแบบสะพาน (Board walk) สูง 50 เซนติเมตร กว้าง 1-2 เมตร ยาว ประมาณ 200 เมตร จะสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ถึง 100 คน/วัน

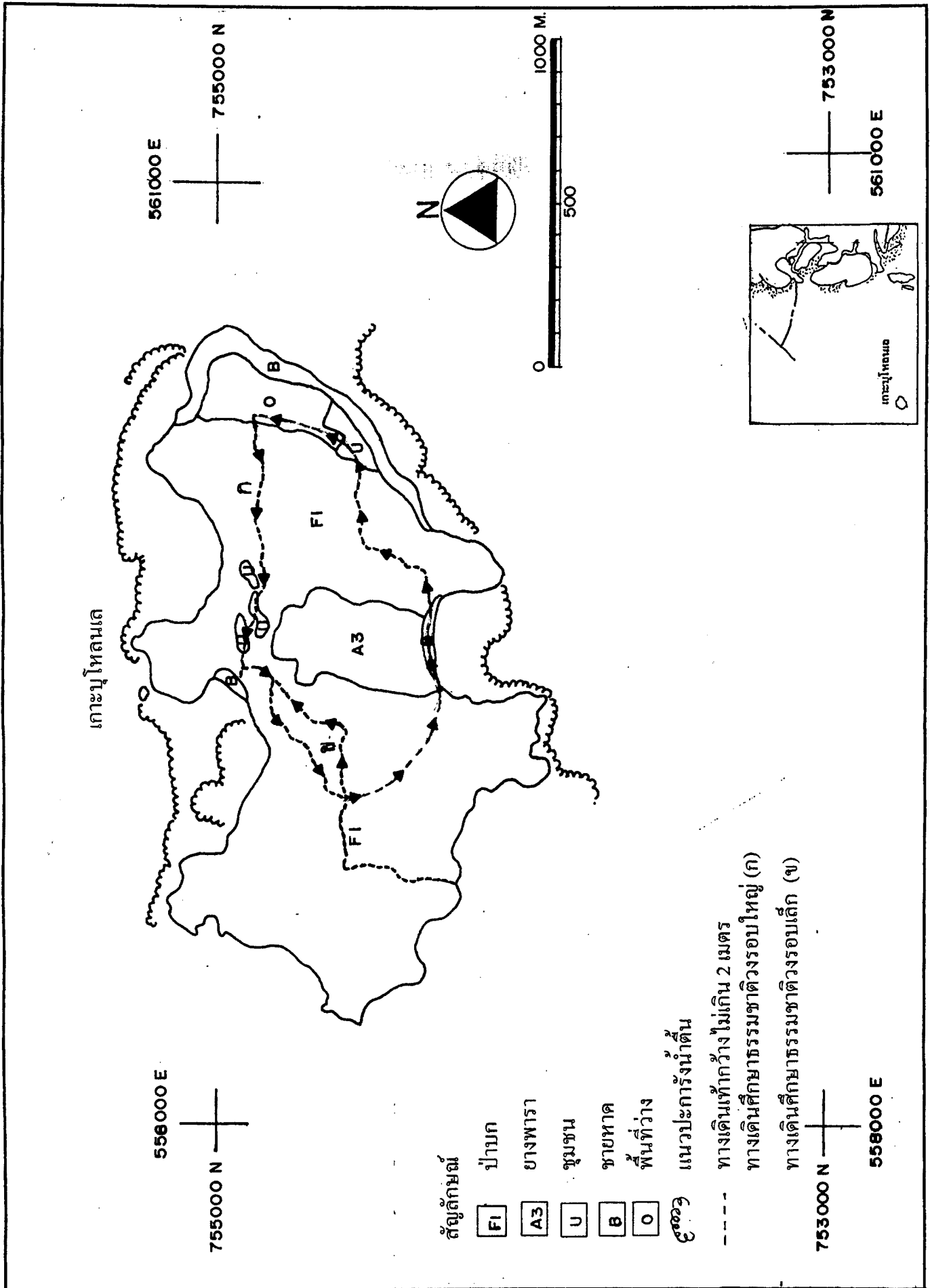
(5) หาดทราย

- หาดทรายตอนบน ใช้ประโยชน์ตลอดความยาวชายหาดได้ไม่เกิน 10 คน/วัน ทั้งนี้ ควรให้มีการกระจายอย่างทั่วถึง

- หาดทรายและแนวโขดหิน จากหน้าโรงเรียนไปจนถึงหาดแพนแซนค์ ใช้เดินดูสัตว์ในขม่าน้ำตื้น เช่น ปูเสฉวน และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ บริเวณน้ำขัง ได้ 10 คน/ 3 ชั่วโมง

(6) ถ้ำค้างคาว ใช้ล่องเรือไปชมฝูงค้างคาวออกมาหากินขม่าน้ำค่ำได้ 40 คน/เรือ 2ลำ

(7) ชุมชนและวิถีชุมชน จัดกิจกรรมพักแรมตามบ้าน ไม่เกิน 2 คน/ครอบครัว ควรจำกัดวันละไม่เกิน 4 บ้านหมุนเวียนกันไป และมีกิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตชุมชน วันละไม่เกิน 10 คน รวมสูงสุดไม่เกิน 18 คน/วัน

รูปที่ 5.22 ทางเดินศึกษาธรรมชาติที่ปรับปรุงแล้ว

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

5.5.5 แผนการดำเนินงาน

การดำเนินการพัฒนาเกาะบุโหลนให้เป็นพื้นที่นาร่องเชิงนิเวศโดยรัฐ เอกชน และชุมชน ร่วมกันจัดการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติฯ และพื้นที่ที่มีการครอบครองที่ดินอุทยานแห่งชาติฯ จำเป็นต้อง จัดระบบการประสานการจัดการแบบสามประสานและส่งเสริมการเรียนรู้แก่ชุมชนและเอกชนในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ดังนี้

1) แผนงานจัดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ตามศักยภาพของทรัพยากรและความต้องการของคนในพื้นที่ท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการอนุรักษ์พื้นที่ที่จะช่วยรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมไว้ให้ยั่งยืน การปรับให้บทบาทการท่องเที่ยวของเกาะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยสร้างเอกลักษณ์และเสริมคุณค่าของเกาะให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินงาน

(1) อุทยานแห่งชาติทำความตกลงร่วมกับเอกชนและชุมชน กำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว (ตามแนวทางที่เสนอไว้ใน 5.5.4) และตกลงกันในประชาคมให้ช่วยกันดูแล รักษา และปฏิบัติต่อทรัพยากรตามที่กำหนดไว้

(2) เกาะบุโหลนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติฯ เกือบทั้งหมด โดยมีพื้นที่บางแปลงมีเอกสารสิทธิ์ และบางพื้นที่ยังคงมีการพิพาทเรื่องที่ดิน การดำเนินการต้องได้รับการแก้ไขปัญหาและทำความตกลงเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินควบคู่กันไปด้วย

(3) กำหนดขีดความสามารถในการรองรับบทบาทและกิจกรรมเฉพาะพื้นที่อย่างชัดเจน

ผู้รับผิดชอบ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา ผู้ประกอบการในพื้นที่ และชาวชุมชนเกาะบุโหลน

2) แผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการ

เกาะบุโหลนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติฯ เกือบทั้งหมด จึงต้องดำเนินการภายในกรอบของกฎหมาย โดยให้มีการดูแลรักษาทั้งทรัพยากรชายฝั่งทะเลและทรัพยากรบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปะการังให้คงสภาพดั้งเดิมไว้ในมากที่สุด

วิธีการดำเนินการ

(1) ให้มีการศึกษาสภาพที่แท้จริงของทรัพยากรที่มีอยู่ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์

ที่ถูกต้อง กำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน โดยอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบ แต่ให้มีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่

- (2) จัดให้มีการติดตั้งจุดจอดเรือและจุดหมายแนวเพิ่มให้มากขึ้น
- (3) จัดอบรมประชาชนให้เป็นผู้พิทักษ์ทรัพยากรและผู้สื่อความหมายทรัพยากร
- (4) จัดทำเอกสารแนะนำวิธีการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างชัดเจนแจกจ่ายในผู้เกี่ยวข้อง
- (5) จัดอบรมแนะนำผู้ประกอบการในการจัดการป้องกันและแก้ไขมลพิษจากการ

ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดของเสียต่าง ๆ

ผู้รับผิดชอบ

ผู้ประกอบการ ประชาชน และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา

3) แผนงานพัฒนาบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ

พื้นที่เกาะบุโหลนเดิมมีการประกอบการต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่ยังมีลักษณะแบบต่างๆ ไปไม่มีความเหมาะสมในเชิงนิเวศ ชุมชนที่มีอยู่ยังไม่มีส่วนในการให้บริการการท่องเที่ยว จึงควรมีการปรับรูปแบบการบริการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการให้กับประชาชนมากขึ้นด้วย

วิธีดำเนินการ

(1) จัดระดมสมองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ประชาชน ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหารูปแบบการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการที่พักและกิจกรรมการท่องเที่ยว

(2) ร่วมกันพัฒนารูปแบบการพักผ่อนและการบริการนำเที่ยวในเกาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน of ประชาชน การให้มีการพักผ่อนตามบ้าน และการสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น

- (3) จัดการตลาดส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- (4) สนับสนุนและส่งเสริมประชาชนท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะ

ผู้รับผิดชอบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่

5.5.6 โครงการปฏิบัติ

แผนงานการจัดการ 3 แผนงาน สามารถดำเนินการให้เป็นแบบอย่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบสามประสาน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่เอกชนอยู่และมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน โครงการปฏิบัติที่ควรดำเนินงาน มีดังนี้

1) โครงการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมู่เกาะบุโหลน (เกาะบุโหลนเล)

พื้นที่ดำเนินการ หมู่เกาะบุโหลนทั้งหมด (เน้นที่เกาะบุโหลนเล)

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่เกาะบุโหลนอย่างมีความสมดุล ระหว่างระบบนิเวศและมนุษย์มิติ ในการจัดการโดยมีรูปแบบที่ชัดเจน

(2) เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่เกาะบุโหลนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป้าหมาย มีการร่วมมือกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพใน 3 ปี

การดำเนินการ (1) แสวงหาความร่วมมือสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างชุมชนเกาะบุโหลน รัฐ และเอกชนในพื้นที่หมู่เกาะบุโหลน โดยการชี้แจงข้อเท็จจริง และระดมสมองอย่างฉันทุมิตร

(2) สร้างรูปแบบการบริหารงานโดยความตกลงระหว่างตัวแทนชุมชน-รัฐ-เอกชน จัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารทรัพยากรร่วมแบบสามประสาน ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด โดยมีที่ปรึกษาจากคณะกรรมการประสานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดตั้งขึ้นในระดับจังหวัด การพัฒนาใดๆ ให้มีกระบวนการกลั่นกรองจากคณะกรรมการนี้ก่อน

(3) จัดทำข้อปฏิบัติเพื่อใช้ในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการสนับสนุนทุนและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการ

(4) วางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะสั้น และระยะยาวตามแนวทางที่วางไว้

(5) เร่งสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ประกอบการ พนักงาน/ลูกจ้าง และประชาชนในชุมชน เพื่อจะสามารถกำกับพฤติกรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

ระยะเวลา 3 ปี สำหรับการเริ่มต้น โดยเป็นการประสานการจัดการและลงมือปฏิบัติจนถึงประเมินผลเพื่อการปรับแก้กระบวนการ

งบประมาณ 5 แสนบาทถ้วน

ผู้รับผิดชอบ จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกเตรา ผู้ประกอบการ ประชาชนหมู่เกาะบูโหลน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2) โครงการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พื้นที่ดำเนินการ เกาะบูโหลนเล

วัตถุประสงค์ (1) พัฒนาและปรับปรุงให้การบริการการท่องเที่ยวเป็นการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มาตรฐาน

(2) พัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยการประยุกต์ภูมิปัญญา

ชาวบ้าน

(3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เสริม

เป้าหมาย เป็นพื้นที่บริการเชิงนิเวศตัวอย่างโดยเอกชนและชุมชนที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ของรัฐ ภายใน 3 ปี

วิธีการดำเนินการ (1) ร่วมพิจารณารูปแบบการให้บริการในพื้นที่เอกชน การบริการโดยใช้พื้นที่สาธารณะ และการบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีรูปแบบเชิงนิเวศที่แตกต่างจากการให้บริการโดยทั่วไปหรือที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้พื้นที่อีกด้วย

(2) ส่งเสริมธุรกิจชุมชนด้านต่างๆ รวมทั้งทดลองการให้บริการที่พักตามบ้าน

(Home stay) เพื่อประเมินผลและเป็นต้นแบบในชุมชน

ระยะเวลา ภายในระยะเวลา 2 ปี

งบประมาณ จักระดมแลกเปลี่ยนและวางแนวทางร่วมกัน 20,000 บาท

ปรับปรุงระบบการจัดการของเสียรวม

และในเขตธุรกิจ 500,000 บาท

ค่าดำเนินการทดลองการบริการที่พัก

ตามบ้านและการประเมินผล 10,000 บาท

รวมทั้งสิ้น 530,000 บาท

ผู้รับผิดชอบ ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรชุมชน

3) โครงการจัดสื่อความหมายธรรมชาติเกาะบูโหลนเล

พื้นที่ดำเนินการ เกาะบูโหลนเล

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาศักยภาพการให้บริการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติแก่สมาชิกในเกาะ

(2) เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจในระบบนิเวศ การดูแล จัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

(3) เพื่อสร้างลักษณะเด่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว

เป้าหมาย ให้มีอุปกรณ์การสื่อความหมายธรรมชาติครบถ้วนใน 3 ปี
ให้มือนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ประโยชน์พื้นที่ศึกษาธรรมชาติต่างๆ รวมเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 50 คนแต่ไม่เกิน 100 คน ในช่วงท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินงาน

- (1) จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมาย ดังนี้
 - ป้ายชี้ขึ้น รวมระยะทาง 4 กิโลเมตร
 - ป้ายชายเลน แบบเดินบนหิน 1 เส้นทาง
 - ป้ายชายหาด แบบ Board walk กว้าง 1 เมตร ยาว 200 เมตร
 - หาดทราย จัดป้ายแนะแนว
 - ปะการังน้ำตื้นอ่าวพังกาน้อย เส้นทางเดินในแนวปะการังยาว 150 เมตร
 - ปะการังน้ำตื้นบริเวณหน้าแพนแซนด์รีสอร์ท เส้นทางเดินในแนวปะการังยาว 100 เมตร
- (2) สร้างหุ่นผูกเรือ 1 หุ่น หุ่นบอกทาง จำนวน 10 ชุด
- (3) จัดทำอุปกรณ์ที่ช่วยในการเดิน เช่น ไม้เท้าให้พอเพียง
- (4) จัดฝึกอบรมผู้สื่อความหมายธรรมชาติ หรือมัคคุเทศก์เฉพาะในชุมชน และสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า 4 คน

(5) จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ และจัดทำคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ เกาะบุโหลนเล ในทุกเส้นทาง

ระยะเวลา ภายในระยะเวลา 2 ปี

งบประมาณ ทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมาย

ธรรมชาติรวม 5 แนว	1,000,000	บาท
จัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น หุ่น และไม้เท้า	20,000	บาท
จัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ	50,000	บาท
ฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะ	60,000	บาท
รวมทั้งสิ้น	1,130,000	บาท

ผู้รับผิดชอบ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา
ผู้ประกอบการ สมาคมผู้สื่อความหมายธรรมชาติแห่งประเทศไทย

4) โครงการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเกาะภูเก็ต

พื้นที่ดำเนินการ เกาะภูเก็ต

วัตถุประสงค์ (1) เพื่อให้เกิดการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเกาะภูเก็ตอย่างยั่งยืน

(2) เพื่อให้มีใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

เป้าหมาย ชุมชนมีการจัดการตลาดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนมั่นคงใน 5 ปี และมีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่า ร้อยละ 8

การดำเนินการ (1) จัดวางกลไกทางการตลาด เช่น การควบคุมการใช้ทรัพยากร ในกระบวนการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับของทรัพยากร การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ การกำหนดราคาการใช้ทรัพยากร และการบริการ ให้เหมาะสมชัดเจน

(2) จัดตั้งคณะทำงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะภูเก็ต โดยวางแผนการประชาสัมพันธ์เป็นระดับตามความก้าวหน้าของงานและระยะเวลา

ระยะเวลา ภายในระยะเวลา 1 หลังจากมีการวางรูปแบบที่ชัดเจน

งบประมาณ ปีละ 1 ล้านบาท เป็นเวลา 3 ปี

ผู้รับผิดชอบ ผู้ประกอบการ

ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 10 และส่วนกลาง

บทที่ 6

รูปแบบและตัวแบบการจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

บทที่ 6

รูปแบบและตัวแบบ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

จากการศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลระดับพื้นที่นำร่อง ทั้ง 5 พื้นที่นั้น สามารถประเมิน และสรุปเป็นตัวแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อถือเป็นตัวอย่างที่พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอื่นๆ อาจนำไปประยุกต์ใช้ทันที โดยให้พิจารณาเงื่อนไขแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ประกอบ ได้รวม yyy ตัวแบบ สรุปได้ดังนี้

6.1 ตัวแบบที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์โดยองค์การรัฐ

1) พื้นที่

พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายที่ดูแลโดยรัฐ เช่น อุทยานแห่งชาติทางทะเล พื้นที่ของหน่วยราชการอื่น ซึ่งส่วนใหญ่มีขอบเขตหรือระยะห่างไกลจากชุมชนพอสมควร หรือมีขอบเขตจำกัด หรือรัฐได้ลงทุนพัฒนาพอสมควรแล้ว

2) องค์การการจัดการ

องค์การรัฐที่เป็นเจ้าของพื้นที่ หรือที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ เป็นองค์กรหลักในการจัดการ

3) รูปแบบการจัดการ

โดยทั่วไปรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง โดยอาจให้เช่าหรืออนุญาตชุมชนหรือเอกชนเข้าดำเนินการได้ในพื้นที่เฉพาะที่กำหนด

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น

จัดให้มีคณะกรรมการพื้นที่ ซึ่งมีตัวแทนขององค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นผู้ร่วมพิจารณาด้านนโยบายและแนวทางความร่วมมือในขอบข่ายที่กฎหมายกำหนด

5) วิธีการจัดการ

อยู่ภายใต้รูปแบบเชิงกระบวนการและปฏิบัติการที่เสนอ

6) พื้นที่บริการ

มี 2 ทางเลือก

- (1) องค์กรรัฐดำเนินการเอง เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- (2) ให้เอกชนหรือประชาชนเช่าดำเนินการ เช่น ร้านค้า บริการที่พัก

7) การสื่อความหมายธรรมชาติ

องค์กรรัฐดำเนินการ โดยการสนับสนุนจากสถาบันทางวิชาการ

8) การบริการธุรกิจท่องเที่ยว

อนุญาตให้ธุรกิจบริการนำเที่ยวเข้าได้ตามพื้นที่และขนาดที่กำหนด โดยต้องได้รับ
อนุญาตและการจัดสรรที่เหมาะสมจากเจ้าของพื้นที่และคณะกรรมการพื้นที่

9) ตัวอย่าง

- (1) พื้นที่เกาะลิดี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดตรา
- (2) พื้นที่เกาะนุโหล่นไม้ไผ่
- (3) พื้นที่อ่าวนุ่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดตรา (ไม่ได้เสนอในพื้นที่โครงการนำร่อง)

6.2 ตัวแบบที่ 2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่เอกชนในเขตอนุรักษ์

1) พื้นที่

พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายหลายแห่งมีพื้นที่เอกชนที่ขกเว้น กั้นออก หรือมีอาณาเขตติด
ต่อกับพื้นที่อนุรักษ์ มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ควร
ได้มีการประสานความร่วมมือในการใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องและเหมาะสม

2) องค์กรการจัดการ

เอกชนจัดการในพื้นที่ตนเอง และใช้รูปแบบประสานงานกับรัฐ โดยมีการวางแผนการ
ใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกันกับองค์กรเจ้าของพื้นที่ และมีการขออนุญาตอย่างถูกต้อง

3) รูปแบบการจัดการ

เป็นรูปแบบการแบ่งความรับผิดชอบและประสานงานร่วมกัน คือ เอกชนดำเนินการพัฒนาบริการเชิงนิเวศในเขตเอกชน จัดเส้นทางศึกษารธรรมชาติในเขตอนุรักษ์ รูปแบบการจัดการในพื้นที่อนุรักษ์อาจใช้วิธีขออนุญาต วิเว้า หรือลงทุนร่วมกันกับรัฐ

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น

จัดตั้งคณะกรรมการร่วมในการพิจารณาการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยมีผู้แทนองค์กรอื่น และชุมชน (ถ้ามี) เข้าร่วม

5) วิธีการจัดการ

เอกชนและรัฐร่วมมือกันจัดทำแผนการจัดการตามรูปแบบที่เสนอ

6) พื้นที่บริการ

อยู่ในเขตเอกชนเท่านั้น ทั้งนี้ต้องมีการจัดการที่ไม่ก่อผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์

7) การสื่อความหมายธรรมชาติ

องค์กรรัฐรับผิดชอบพื้นที่ดำเนินงานทางวิชาการ ทั้งในพื้นที่อนุรักษ์ และสนับสนุนในพื้นที่เอกชน โดยความร่วมมือจากองค์กรทางวิชาการ เอกชนสนับสนุนการลงทุน

8) การบริการธุรกิจท่องเที่ยว

เอกชนให้บริการในพื้นที่ของตน และรับผิดชอบในการกำกับดูแลการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ใกล้เคียงในลักษณะของการช่วยจัดการ โดยอนุญาตธุรกิจอื่นได้ตามที่ตกลงไว้ในแผนการจัดการ

9) ตัวอย่าง

เกาะบุโหลนเล อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

(เป็นลักษณะประสานกับการให้ชุมชนจัดการในพื้นที่ของรัฐด้วย)

6.3 ตัวแบบที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์และชุมชน

1) พื้นที่

พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายหรือเขตควบคุมดูแลโดยหน่วยงานของรัฐที่มีเขตชุมชนตั้งอยู่ทั้งภายในและบริเวณใกล้เคียง โดยชุมชนได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพ หรือร่วมกันดูแลรักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรอยู่แล้ว (ในบางบริเวณอาจมีข้อขัดแย้งด้านการถือครองที่ดินอยู่)

2) องค์กรการจัดการ

องค์กรชุมชนเป็นองค์กรจัดการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการวางแผนและประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรเจ้าของพื้นที่กับชุมชน (องค์กรชุมชนในบางพื้นที่ อาจเป็นองค์กรการบริหารส่วนตำบลดำเนินการ)

3) รูปแบบการจัดการ

องค์กรชุมชนดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรเจ้าของพื้นที่ และคณะกรรมการนโยบาย

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับจัดการเกือบทั้งระบบ อย่างไรก็ตาม ชุมชนอาจร่วมเป็นคณะกรรมการนโยบายเพื่อกำกับดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

5) วิธีการจัดการ

ชุมชนโดยคำแนะนำหรือสนับสนุนจากสถาบันทางวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ดำเนินการวางแผนการจัดการตามรูปแบบที่เสนอ

6) พื้นที่บริการ

อยู่ในเขตชุมชนหรือเขตที่เหมาะสม

7) การสื่อความหมายธรรมชาติ

ชุมชนดำเนินการ โดยการสนับสนุนทางวิชาการ และเงินทุนจากภายนอก

8) การบริการธุรกิจท่องเที่ยว

ชุมชนดำเนินการเอง หรือให้ผู้ประกอบการขออนุญาตองค์กรจัดการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

9) ตัวอย่าง

- (1) เกาะบุโหลนคอน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จ.สตูล
- (2) บางส่วนของเกาะบุโหลนเล

6.4 ตัวแบบที่ 4 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่เกษตรกรรม-ธรรมชาติ

1) พื้นที่

พื้นที่นอกเขตอนุรักษ์ตามกฎหมาย แต่มีทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจ รวมทั้งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรมหรือประมงของชุมชน และพื้นที่สาธารณะตามสภาพในท้องถิ่น

2) องค์กรการจัดการ

องค์กรชุมชน โดยการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ เช่น ททท. หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น

ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับจัดการ โดยการสนับสนุนจากภายนอกเท่าที่จำเป็น

4) รูปแบบการจัดการ

องค์กรชุมชนดำเนินการ โดยจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาจากองค์กรที่เกี่ยวข้องและบุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสนับสนุนจาก ททท.

5) วิธีการจัดการ

องค์กรจัดการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งระบบ (หรือผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น) และดำเนินการตามรูปแบบที่เสนอ

6) พื้นที่บริการ

อยู่ในเขตชุมชนหรือเขตที่กำหนด

7) การสื่อความหมายธรรมชาติ

ชุมชนดำเนินการ โดยการสนับสนุนทางวิชาการและเงินทุนจากภายนอก

8) การบริการธุรกิจท่องเที่ยว

องค์กรชุมชนดำเนินการเอง หรืออนุญาต หรือร่วมลงทุนกับบริษัทธุรกิจท่องเที่ยวให้มาดำเนินการในเขตท่องเที่ยว

9) ตัวอย่าง

(1) บ้านบ่อเจ็ดลูก อ.ละงู จ.สตูล

6.5 ตัวแบบที่ 5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อนุรักษ์โดยเอกชน

1) พื้นที่

(ก) พื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายหรือพื้นที่หน่วยราชการอื่นที่ประสงค์ให้มีการอนุรักษ์ ที่มีที่ตั้งห่างไกลมาก ขาดการดูแลรักษา หรือรัฐมีศักยภาพไม่เพียงพอในการดูแลรักษา และอาจเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับชุมชนเมือง ทั้งนี้ไม่มีการใช้ประโยชน์โดยชุมชนมาก่อน เป็นพื้นที่ที่มีความต้องการพัฒนารองรับการท่องเที่ยวสูง ควรมีการจัดการที่ทันสมัย

(ข) พื้นที่ที่เป็นเขตสัมปทานอื่น เช่น สัมปทานรังนก สัมปทานป่าชายเลนที่มีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เปิดสัมปทานการท่องเที่ยวอีกรายการหนึ่ง

2) องค์กรการจัดการ

รัฐมอบหมายให้เอกชนดำเนินการ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อการกำกับดูแล และควบคุมการจัดการ

3) รูปแบบการจัดการ

(1) โดยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชน

(2) ให้สัมปทานเอกชนรายเดียว

- 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรอื่น
จัดตั้งคณะกรรมการ โครงการที่มีผู้แทนองค์กรอื่นและชุมชนเป็นกรรมการ การดำเนินงานโครงการให้มีกระบวนการปรึกษาหารือก่อน
- 5) วิธีการจัดการ
รัฐวางแผนตามกระบวนการที่เสนอ แล้วเปิดประมูล หรือเอกชนวางแผนตามกระบวนการที่เสนอ เพื่อขออนุญาตหรือขอรับสัมปทานก่อนดำเนินการ โดยมีการติดตามตรวจสอบประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
- 6) พื้นที่บริการ
ดำเนินการโดยองค์กรจัดการที่ได้รับอนุญาตทั้งหมด
- 7) การสื่อความหมายธรรมชาติ
องค์กรจัดการดำเนินการโดยจัดตั้งหน่วยวิชาการ หรือว่าจ้างสถาบันทางวิชาการ และต้องได้ข้อมูลที่ถูกต้องจากองค์กรเจ้าของพื้นที่
- 8) การบริการธุรกิจท่องเที่ยว
องค์กรจัดการดำเนินการ และ/หรือ ให้อนุญาตองค์กรธุรกิจบริการอื่นเข้าพื้นที่ได้ตามที่กำหนด ทั้งนี้ให้มีขนาด ปริมาณ และรูปแบบการใช้ทรัพยากรตามที่กำหนดอย่างเหมาะสม
- 9) ตัวอย่าง
(1) เกาะลิดี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ในกรณีที่ผู้รับสัมปทานรังนกแอนกีนรัง จะดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ส่วนหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้ ไม่ระบุปีที่พิมพ์ แผนการเบื้องต้นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จังหวัดตรัง-สตูล .
กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ 40 น.
- กองวางแผนการใช้ที่ดิน .2534. แผนประชากรการใช้ประโยชน์ที่ดินชายทะเล จังหวัดสตูล ฝ่าย
นโยบายและแผนการใช้ที่ดิน 2 กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ กรุงเทพฯ
- กองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง .2538. ศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสตูล กรมประมง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ น. 7-8
- กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม .2538. สถานภาพทรัพยากรชายฝั่ง
ทะเล จังหวัดสตูล สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ (70 น.)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ไม่ระบุปีที่ตีพิมพ์. สตูล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
กรุงเทพฯ 26 น.
- คณะวิศวกรรมศาสตร์ .2539. แผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุน เพื่อแก้ไขปัญหา
สิ่งแวดล้อม จังหวัดสตูล. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ฯ
- โครงการส่งเสริมองค์การชุมชนเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง จังหวัดสตูล .2540. รายงานการ
ดำเนินกิจกรรม ระหว่างเดือน เมษายน – เดือนตุลาคม 2540. 20 น.
- คณะกรรมการบริหารชมรมการท่องเที่ยว อำเภอละงู .2540. ร่างข้อบังคับชมรมการท่องเที่ยว
อำเภอละงู (เอกสารโรเนียว) 12 น.
- คณะวิชาการจัดการ .2539. แผนการลงทุนจังหวัดสตูล มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ฯ 179 น.
- จารุจินต์ นภัตะภักดิ์ และวิเชียร คงทอง .2536. วิฤตการณ์การสูญเสียความหลากหลายทางชีว
ภาพของสัตว์ป่าและแนวทางการแก้ไขที่ยั่งยืน ใน คนกับธรรมชาติ : วิฤตการณ์การสูญเสีย
ความหลากหลายทางชีวภาพ และแนวทางการแก้ไขที่ยั่งยืน, การสัมมนาทางวิชาการ.
24 ธันวาคม 2536 หน้า 129-220
- ที่ทำการปกครองอำเภอละงู .2540. ข้อมูลทั่วไปอำเภอละงู. จังหวัดสตูล 12 น.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ .2540. แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี ตามแผนพัฒนา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) 176 น.
- ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล .2540. บรรยายสรุป จังหวัดสตูล สตูล 25 น.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล .2537. สมุดรายงานสถิติจังหวัดสตูลฉบับ พ.ศ. 2536 สำนักงานสถิติ
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื

- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล .2538. สมุดรายนงานสถิติ จังหวัดสตูล ฉบับ พ.ศ. 2537 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล .2539. สมุดรายนงานสถิติ จังหวัดสตูล ฉบับ พ.ศ. 2538 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล .2540. สมุดรายนงานสถิติ จังหวัดสตูล ฉบับ พ.ศ. 2539 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- สำนักงานสถิติจังหวัดสตูล .2541. สมุดรายนงานสถิติ จังหวัดสตูล ฉบับ พ.ศ. 2539 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- สุเทพ พรอมะโหด. นิตยสาร Trips MAGAZINE คอลัมภ์ เมื่อคืนหันค้มาเขียนหมู่เกาะเกตราปี ที่ 2 ฉบับที่ 20 เมษายน 2541 ISSN : 0859-5291
- อาคม เศรษฐา. นิตยสารแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางใหม่ของผู้รักธรรมชาติ ฉบับจังหวัดสตูล ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ปี 2540 110 น.
- Cox, M.J. 1991. The Snakes of Thailand and Their Husbandry Krieqer Publishing Company, Florida.
- Lekagul, B. And J.A. McNeely. 1977. Mammals of Thailand. 4th ed., old Custom House lane, Bangkok, 758 pp.
- Lekagul, B. And P.D. Round. 1991. A Guide to the Birds of Thailand. Saha Karn Bhaet Co., Ltd. Bangkok, 457 pp.
- Taylor, E.H. 1962. The Amphibian Fanna of Thailand. The University of Kansas : Science Bulletin. 43 (8). 1963. The Lizards of Thailand. The University of Kansas : Science Bulletin. 44 (14).

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1.1

การคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง

ผ 1.1 วิธีการคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง

ข้อกำหนดในการศึกษาได้ให้มีการเลือกพื้นที่เป็นกรณีศึกษาเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อทำการศึกษาและกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับใช้เป็นแบบอย่างต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศ จึงสามารถใช้เป็นฐานในการคัดเลือกได้ประการหนึ่ง อย่างไรก็ตามการคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่างยังต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย โดยให้พื้นที่ที่คัดเลือกสามารถเป็นตัวแทนได้อย่างกว้างขวางเกณฑ์ในการคัดเลือกมีขั้นตอนดังนี้

- 1) พิจารณาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลรายจังหวัด
- 2) จัดกลุ่มพื้นที่ โดยพิจารณาเป็นความสัมพันธ์เชิงนิเวศ ตามสภาพทรัพยากรและสภาพที่เป็นจริง
- 3) คัดเลือกพื้นที่ ด้วยการประมวลข้อมูลและทำการตัดสินใจโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้
 - (1) เป็นพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย 1 แห่ง และฝั่งอันดามัน 1 แห่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน
 - (2) มีปัจจัยสิ่งแวดล้อมดังนี้
 - มีชายฝั่ง ที่มีความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว
 - มีเกาะขนาดกลางและเล็กที่มีทรัพยากรในทะเล
 - มีชุมชน (มีศูนย์กลางการท่องเที่ยว)
 - มีระบบนิเวศที่มีศักยภาพหลากหลายชนิด
 - มีทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งในพื้นที่อนุรักษ์และนอกพื้นที่อนุรักษ์
 - มีองค์กรประชาชนที่มีศักยภาพในการมีส่วนร่วม
 - อยู่ในพื้นที่จังหวัดที่มีศักยภาพระดับปานกลางขึ้นไป
 - มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย
 - ความยากง่ายในการเดินทาง

4) การใช้ผลการคัดเลือก ผลการคัดเลือกจะนำไปสู่การสำรวจและเสนอแนะรูปแบบการจัดการ เพื่อเป็นตัวอย่างในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

ผ 1.2 การคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง

1) สถานภาพจังหวัด

จังหวัดชายทะเลของประเทศไทยมีทั้งสิ้น 23 จังหวัด อยู่ในพื้นที่อ่าวไทยฝั่งตะวันออก 8 จังหวัด อ่าวไทยฝั่งตะวันตก 10 จังหวัด (จังหวัดสมุทรสาครอยู่ทั้งสองฝั่ง เพราะได้แบ่งเขตโดยใช้แม่น้ำท่าจีน) และฝั่งทะเลอันดามัน 6 จังหวัด เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงสุด สูง ปานกลาง ต่ำจนถึงต่ำมาก (A ถึง E) ดังแสดงในตารางที่ ผ 1.1 กล่าวคือ จังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงมีจังหวัดระดับสูง 6 จังหวัดและระดับปานกลาง 4 จังหวัด (A-C) แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาโดยรวม ชายฝั่งทะเลอันดามันมีศักยภาพระดับสูง-ปานกลาง คือ พังงา สตูล ตรัง กระบี่ และภูเก็ต อีก 5 จังหวัดในอ่าวไทยมีศักยภาพระดับสูง โดยอยู่ในอ่าวไทยฝั่งตะวันออก 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี และตราด อยู่ในอ่าวไทยฝั่งตะวันตก 3 จังหวัด ได้แก่ สุราษฎร์ธานี ชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ ส่วนจังหวัดที่มีศักยภาพต่ำและต่ำมาก (D-E) คือจังหวัดที่เหลืออีก 13 จังหวัด ซึ่งการคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่างได้พิจารณาจากมีศักยภาพระดับสูง-ปานกลาง (A-C) 10 จังหวัดนี้

2) พื้นที่เฉพาะสำหรับการศึกษา

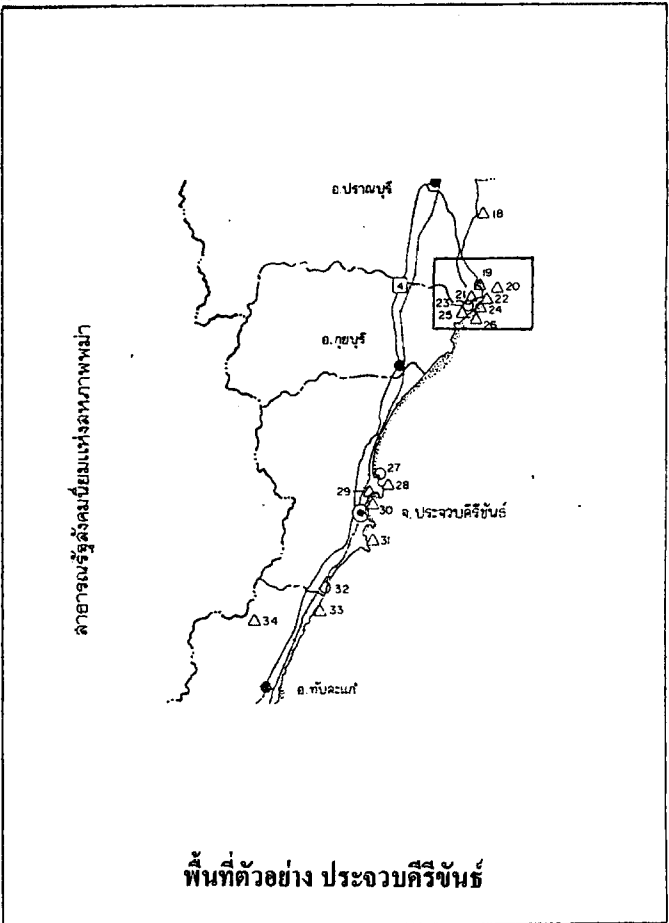
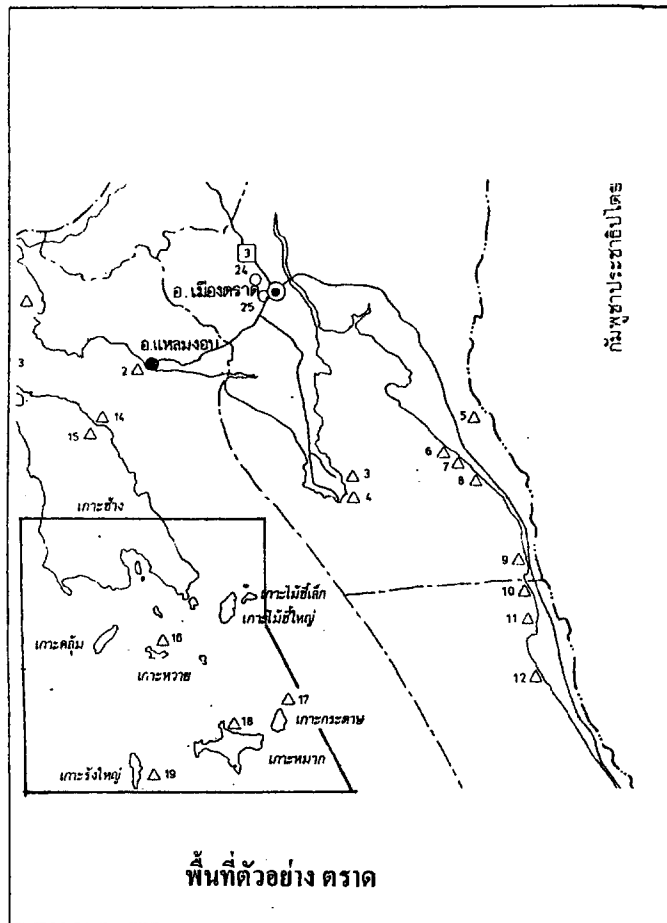
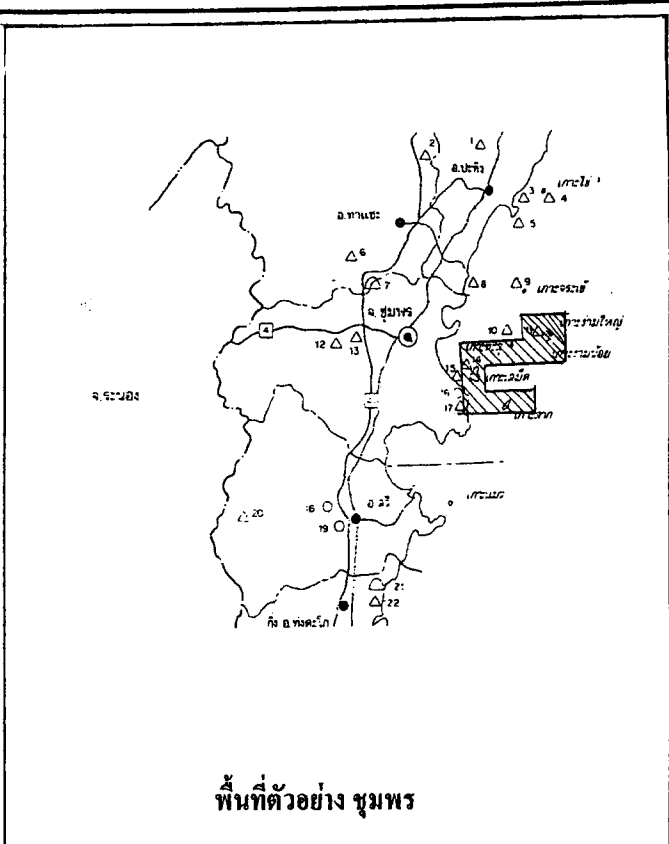
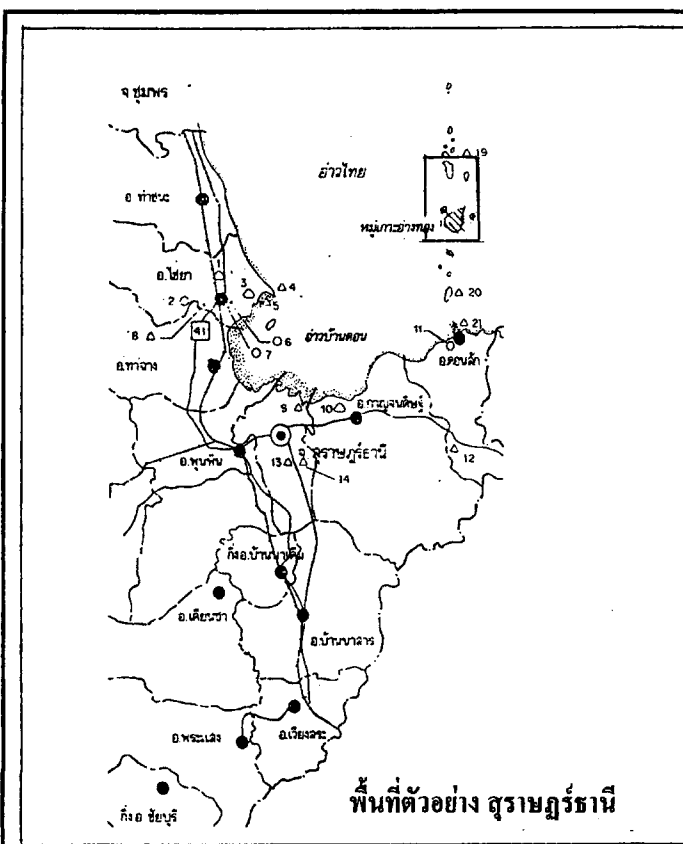
เพื่อให้การเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการกำหนดเป็นพื้นที่กรณีตัวอย่างจากจังหวัดที่มีศักยภาพสูง-ปานกลางระดับเดียวกันดังกล่าว คณะผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบพื้นที่เพื่อคัดเลือกตามสภาพกายภาพที่เหมาะสมที่สุดของแต่ละจังหวัดมาพิจารณา (รูปที่ ผ 1.1) ดังนี้

- (1) จังหวัดสุราษฎร์ธานี พิจารณาริเวณหมู่เกาะอ่างทองตอนล่างรวมเกาะพะลวย
- (2) จังหวัดชุมพร พิจารณาริเวณชายฝั่งชุมพรและหมู่เกาะในเขตเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติหาดทรายรี
- (3) จังหวัดตราด พิจารณาหาดบางเบ้า หมู่เกาะดอนใต้เกาะช้าง อ่าวสลักเพชร และทั้งในและนอกเขตอุทยาน
- (4) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พิจารณาริเวณชายฝั่งอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
- (5) จังหวัดชลบุรี พิจารณาริเวณเกาะล้านถึงช่วงแสมสาร
- (6) จังหวัดสตูล พิจารณาริเวณหมู่เกาะเกดรา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกดรา รวมทั้งพื้นที่ชายฝั่ง

ตารางที่ ผ.1.1 ที่ตั้งและระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรายจังหวัด

	จังหวัด	อ่าวไทย ฝั่งตะวันออก	อ่าวไทย ฝั่งตะวันตก	อันดามัน	ระดับ ศักยภาพ
1	กรุงเทพมหานคร	X			E
2	จังหวัดสมุทรปราการ	X			E
3	จังหวัดฉะเชิงเทรา	X			E
4	จังหวัดชลบุรี	X			C
5	จังหวัดระยอง	X			D
6	จังหวัดจันทบุรี	X			D
7	จังหวัดตราด	X			C
8	จังหวัดสมุทรสาคร	X	X		E
9	จังหวัดสมุทรสงคราม		X		E
10	จังหวัดเพชรบุรี		X		E
11	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์		X		C
12	จังหวัดนครศรีธรรมราช		X		D
13	จังหวัดกระบี่			X	B
14	จังหวัดพังงา			X	A
15	จังหวัดภูเก็ต			X	B
16	จังหวัดสุราษฎร์ธานี		X		B
17	จังหวัดระนอง			X	D
18	จังหวัดชุมพร		X		C
19	จังหวัดสงขลา		X		D
20	จังหวัดสตูล			X	A
21	จังหวัดตรัง			X	B
22	จังหวัดปัตตานี		X		E
23	จังหวัดฉะเชิงเทรา		X		D

ที่มา : ระดับศักยภาพได้จากผลการประเมินในบทที่ 5 ส่วนที่ 1

รูปที่ ผ.1.1 พื้นที่ตัวอย่างจังหวัดที่นำมาคัดเลือก

การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

(7) จังหวัดพังงา พิจารณาริเวณอ่าวพังงาในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา เกาะปันหยี และเกาะขาวน้อย

(8) จังหวัดตรัง พิจารณาริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

(9) จังหวัดกระบี่ พิจารณาริเวณอ่าวพระนาง และหมู่เกาะใกล้เคียง

(10) จังหวัดภูเก็ต พิจารณาริเวณชายฝั่งและหมู่เกาะด้านตะวันออกเฉียงใต้

3) การคัดเลือก

ตารางที่ ผ 1.2 เปรียบเทียบและคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง ซึ่งควรเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางนิเวศทางทะเลที่เด่นชัด เป็นจุดเข้มข้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในปัจจุบัน เป็นสำคัญหรือคาดการณ์ได้ในอนาคต ความสะดวกในการเดินทางซึ่งเป็นขีดจำกัดในการทำงานเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ความสามารถในการเดินทาง การมีอยู่ของแผนการจัดการทรัพยากรและ/หรือการท่องเที่ยว จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัด ความหลากหลายของระบบนิเวศ พื้นที่ตัวอย่างที่พิจารณาใช้ในการศึกษา กล่าวคือ

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการพิจารณาถึงการมีองค์กรเอกชน องค์กรชาวบ้าน ซึ่งมีไว้เพื่อกิจกรรมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศทางทะเล ในพื้นที่ตัวอย่างที่พิจารณาใช้ในการศึกษาของจังหวัดนั้น ๆ

(2) ความสะดวกในการเดินทาง พิจารณาจากหลาย ๆ กรณี เช่นการคมนาคมประเภทต่าง ๆ การเข้าถึงพื้นที่

(3) การมีอยู่ของแผนการจัดการทรัพยากร และ/หรือการท่องเที่ยว หมายถึง มีแผนปฏิบัติการ แผนแม่บท การศึกษาวิจัยภายในพื้นที่แสดงถึงการมีการจัดการทรัพยากร/การท่องเที่ยว

(4) จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัด. หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ชีววัตรายกิจกรรม

(5) ความหลากหลายของระบบนิเวศ เป็นการพิจารณาถึงความหลากหลายทางด้านพื้นที่ ตลอดจนปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างหลากหลายของพื้นที่ตัวอย่างที่พิจารณาใช้ในการศึกษา

4) ผลการคัดเลือก

จากคะแนนการคัดเลือกพื้นที่กรณีตัวอย่าง พบว่า พื้นที่ตัวอย่างที่มีคะแนนสูงสุดในฝั่งอ่าวไทย คือ ตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียง รองลงมาคือ บริเวณเกาะล้าน-ช่องแสมสาร จังหวัดชลบุรี ส่วนในฝั่งอันดามัน พบว่าอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่มีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตุราและบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ซึ่งมีคะแนนเกือบไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ผ 1.2 การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างแบบ Site Model Selection

จังหวัด และฝั่งทะเล	พื้นที่ตัวอย่าง ที่พิจารณาใช้ในการศึกษา	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ความสะดวกในการเดินทาง	การมีอยู่ของแผนการจัดการ ทรัพยากรและ/หรือการท่องเที่ยว	จำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยว ในจังหวัด	ความหลากหลายของระบบนิเวศ	รวม	
1	2	3	4	5	6	7	8	
อ่าวไทย	1. สุราษฎร์ธานี	บริเวณหมู่เกาะอ่างทอง	1	2	2	4	3	11
	2. ชุมพร	บริเวณเขตเตรียมประกาศ อุทยานแห่งชาติหาดทรายรี	1	2	3	2	3	11
	3. ตรัง	ตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ ช้างและหมู่เกาะใกล้เคียง	1	1	2	5	5	16
	4. ประจวบฯ	อ.เขาสามร้อยยอด	1	3	2	1	2	9
	5. ชลบุรี	เกาะล้าน-ช่องแสมสาร	1	3	1	4	2	12
อันดามัน	1. พังงา	บริเวณอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	3	2	1	5	5	16
	2. สตูล	บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ เกตุรา	1	2	3	5	4	15
	3. ตรัง	บริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และเกาะใกล้เคียง	3	2	1	5	4	15
	4. กระบี่	บริเวณอ่าวพระนางและหมู่เกาะ ใกล้เคียง	1	2	2	5	3	13
	5. ภูเก็ต	ชายฝั่งและหมู่เกาะทิศตะวันตก เฉียงใต้ของหมู่เกาะภูเก็ต	1	3	1	3	2	10

- หมายเหตุ : 1 จังหวัดที่มีศักยภาพ สูงมาก-ปานกลาง (A-C)
 2 พื้นที่ที่คาดว่าจะสามารถใช้เป็นพื้นที่ตัวอย่าง
 3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ให้คะแนน 1 น้อย 2 ปานกลาง 3 มาก
 4 ความสะดวกในการเดินทาง ให้คะแนน 1 น้อย 2 ปานกลาง 3 มาก
 5 การมีอยู่ของแผนการจัดการทรัพยากร และ/หรือการท่องเที่ยว 1 มาก 2 ปานกลาง 3 น้อย
 6 กิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดให้คะแนน 1 น้อยมาก 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 ค่อนข้างมาก 5 มาก
 7 ความหลากหลายของระบบนิเวศ (ในพื้นที่ตัวอย่างที่พิจารณาใช้ในการศึกษา)
 1 น้อยมาก 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 ค่อนข้างมาก 5 มาก
 8 รวม ผลรวมของค่าคะแนนแต่ละปัจจัย (3-7)

ดังนั้นจึงได้พิจารณาพื้นที่กรณีตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ดังนี้

1) พื้นที่กรณีตัวอย่างฝั่งอ่าวไทย

คือ ตอนใต้ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย มีความหลากหลายของระบบนิเวศทางทะเล สามารถนำมาใช้เป็นพื้นที่กรณีตัวอย่างได้ อย่างดี

2) พื้นที่กรณีตัวอย่างฝั่งอันดามัน

อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา มีคะแนนสูงสุด ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ครอบคลุม และมีความเป็นไปได้สูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงาได้มีการเตรียมการเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งดำเนินการโดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (สผ.) ไว้แล้ว ดังนั้นหากทำการศึกษา ณ พื้นที่นี้จะเป็นการซ้ำซ้อนกันในเชิงแผนและการจัดการทำให้สูญเสียโอกาสสำหรับพื้นที่อื่น ๆ จึงทำการพิจารณาพื้นที่ตัวอย่างที่มีคะแนนรองลงไป คือ บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จ.สตูล และบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และเกาะใกล้เคียง ซึ่งมีคะแนนต่างกันเพียง 1 คะแนน

ดังนั้น ฝั่งอันดามันจึงมี 2 พื้นที่ คือ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมและหมู่เกาะใกล้เคียง จ.ตรัง และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จ.สตูล ในการศึกษานี้ได้ตรวจเอกสารของกรมป่าไม้พบว่าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ได้มีการจัดทำแผนโดยส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในปีงบประมาณ 2535 และมีการปฏิบัติตามแผนตั้งแต่ปี 2539-2543 แผนดังกล่าวได้กำหนดนโยบายการบริหารอุทยานฯ การจัดการอุทยานฯ และแผนการโครงการได้อย่างครบถ้วน ในด้านการท่องเที่ยวและแผนการจัดการได้มีการวางแผนการนันทนาการและสื่อความหมายมีโครงการที่ชัดเจน สามารถปรับใช้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างสะดวก (กรมป่าไม้ 2538) ส่วนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตราฯ ยังไม่มีแผนการจัดการพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแผนอื่น ๆ ในการจัดการ นอกจากนั้นความหลากหลายของระบบนิเวศบริเวณดังกล่าวคาดว่าจะใกล้เคียงกับหาดเจ้าไหม จึงอาจสรุปได้ว่าศักยภาพเชิงพื้นที่ที่คาดว่าจะใกล้เคียงกัน การศึกษานี้จึงจะเลือกศึกษาบริเวณอุทยานแห่งชาติเกาะเกตราตอนใต้ในส่วนของจังหวัดสตูล

ภาคผนวกที่ 3.1

รายงานสถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา จังหวัดสตูล ปีงบประมาณ 2536

เดือน/ปี	จำนวน ไป - กลับ						รวม (คน)	จำนวนพักแรม						รวม (คน)	จำนวนคน ทั้งหมด (คน)
	นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
ตุลาคม 2535	395	322	430	292	1	1	1,441	80	53	97	80	-	-	310	1,611
พฤศจิกายน 2535	415	223	448	304	2	2	1,394	85	67	59	39	72	-	325	1,719
ธันวาคม 2535	393	312	518	358	1	1	1,583	86	70	93	106	-	-	355	1,938
มกราคม 2536	336	205	450	250	-	2	1,243	100	95	55	30	-	-	280	1,523
กุมภาพันธ์ 2536	395	365	530	455	7	7	1,749	100	85	83	59	-	-	327	2,076
มีนาคม 2536	375	295	405	275	-	-	1,350	67	40	45	27	-	-	179	1,529
เมษายน 2536	772	566	841	633	5	3	2,820	75	59	166	142	-	-	442	3,262
พฤษภาคม 2536	770	591	819	634	3	2	2,049	36	43	185	139	-	-	413	2,462
มิถุนายน 2536	777	582	823	649	3	3	2,837	43	62	204	156	-	-	465	3,302
กรกฎาคม 2536	668	622	725	525	-	-	2,540	80	74	137	113	-	-	404	2,944
สิงหาคม 2536	662	586	717	587	6	4	2,562	137	166	35	19	-	-	357	2,919
กันยายน 2536	393	312	558	371	1	1	1,636	86	70	146	181	-	-	483	2,119
รวม	7,554	4,981	7,264	5,333	29	26	23,204	975	884	1,305	1,091	72	-	4,340	27,404

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกตรา

รายงานสถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จังหวัดสตูล ปีงบประมาณ 2537

เดือน/ปี	จำนวน ไป - กลับ						รวม (คน)	จำนวนพักแรม						รวม (คน)	จำนวนคน ทั้งหมด (คน)
	นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			นักศึกษา	ประชาชน		ชาวต่างประเทศ				
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง			
													ชาย		
ตุลาคม 2536	307	185	344	209	1	1	92	54	83	64	-	-	293	1,340	
พฤศจิกายน 2536	335	195	291	193	1	1	5	4	25	14	-	-	48	1,064	
ธันวาคม 2536	15	24	564	400	-	-	30	15	38	28	-	-	121	1,122	
มกราคม 2537	48	78	481	422	-	-	46	70	67	28	6	-	217	1,246	
กุมภาพันธ์ 2537	95	71	650	643	54	52	15	10	93	110	5	2	235	1,800	
มีนาคม 2537	17	48	257	376	7	-	33	60	150	116	-	-	359	1,064	
เมษายน 2537	-	-	593	591	33	6	23	37	196	242	-	-	498	1,721	
พฤษภาคม 2537	24	33	698	634	4	-	-	-	204	177	-	-	381	1,774	
มิถุนายน 2537	3	6	670	628	-	-	92	88	230	178	15	5	608	1,371	
กรกฎาคม 2537	16	13	677	557	-	-	-	-	67	41	-	-	108	1,371	
สิงหาคม 2537	85	109	1,115	1,095	2	4	10	10	247	115	-	-	382	2,792	
กันยายน 2537	35	25	540	507	2	5	49	31	509	406	-	-	995	2,109	
รวม	980	787	6,880	6,255	104	69	395	379	1,909	1,519	26	7	4,245	18,774	

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

รายงานสถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จังหวัดสตูล ปีงบประมาณ 2538

เดือน/ปี	จำนวน ไป - กลับ						รวม (คน)	จำนวนพักแรม						รวม (คน)	จำนวนคน ทั้งหมด (คน)
	นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			นักศึกษา	ประชาชน		ชาวต่างประเทศ				
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง			ชาย	หญิง	ชาย	หญิง			
ตุลาคม 2537	105	80	513	519	4	8	1,229	75	78	553	515	-	-	1,221	2,450
N.A.															
ธันวาคม 2537	650	650	3,764	3,862	69	69	9,064	40	55	428	433	10	12	978	10,042
มกราคม 2538	525	667	3,996	3,811	146	146	9,291	419	449	1,184	1,136	-	-	3,188	12,479
กุมภาพันธ์ 2538	754	900	3,074	3,348	54	55	8,185	138	328	948	1,035	94	111	2,654	10,839
มีนาคม 2538	922	951	3,154	3,499	65	72	8,663	372	480	1,085	1,272	35	43	3,287	11,950
เมษายน 2538	595	558	671	796	-	-	2,620	93	119	87	112	-	-	411	3,031
พฤษภาคม 2538	565	513	806	644	-	-	2,528	80	73	167	99	-	-	419	2,947
มิถุนายน 2538	508	374	873	607	-	-	2,362	103	57	417	271	-	-	848	3,210
กรกฎาคม 2538	280	325	520	635	30	30	1,820	20	20	270	330	-	-	640	2,460
สิงหาคม 2538	221	183	612	438	18	7	1,479	142	188	153	116	-	-	599	2,078
กันยายน 2538	190	200	725	465	10	10	1,600	103	106	99	72	-	-	380	1,980
รวม	5,315	5,401	1,8708	18,624	396	397	48,841	1,585	1,953	5,391	5,391	139	166	14,625	63,466

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา

รายงานสถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกะเกะรา จังหวัดสตูล ปีงบประมาณ 2539

เดือน/ปี	จำนวน ไป - กลับ						รวม (คน)	จำนวนพักแรม						รวม (คน)	จำนวนคน ทั้งหมด (คน)
	นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			นักศึกษา		ประชาชน		ชาวต่างประเทศ			
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
ตุลาคม 2538	68	40	462	431	-	-	1,001	77	53	377	331	-	-	838	1,839
พฤศจิกายน 2538	68	38	450	463	-	-	1,019	72	42	323	318	-	-	755	1,774
ธันวาคม 2538	283	759	827	839	-	-	2,708	72	42	307	351	-	-	772	3,480
มกราคม 2539	99	289	579	414	-	-	1,381	64	14	137	175	-	-	390	1,771
กุมภาพันธ์ 2539	254	175	1,229	943	12	7	2,620	17	10	316	232	-	-	575	3,195
มีนาคม 2539	306	212	1,216	949	10	9	2,702	69	60	282	210	-	-	621	3,323
เมษายน 2539	20	25	1,215	937	-	-	2,197	205	225	171	184	-	-	785	2,982
พฤษภาคม 2539	453	460	663	548	-	-	2,124	190	219	187	228	-	-	824	2,948
มิถุนายน 2539	246	286	382	363	-	-	1,277	59	70	63	93	-	-	285	1,562
กรกฎาคม 2539	372	389	610	443	-	-	1,814	253	285	357	200	-	-	1,095	2,909
สิงหาคม 2539	377	488	704	442	-	-	2,011	257	234	258	223	-	-	972	2,983
กันยายน 2539	243	317	837	414	-	1	1,812	143	121	269	171	-	-	704	2,516
รวม	2,789	3,478	9,174	7,186	22	17	22,666	1,478	1,375	3,047	2,716	-	-	8,616	31,282

ที่มา : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกะเกะรา

ภาคผนวกที่ 4.1

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

จากการศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการจัดการดังกล่าวเป็นแนวทางสำหรับการจัดการในระดับจังหวัด จังหวัดตราครุฑพิจารณาดำเนินการตั้งแต่ระดับจังหวัดจนถึงพื้นที่กรณีตัวอย่างให้สอดคล้องกัน

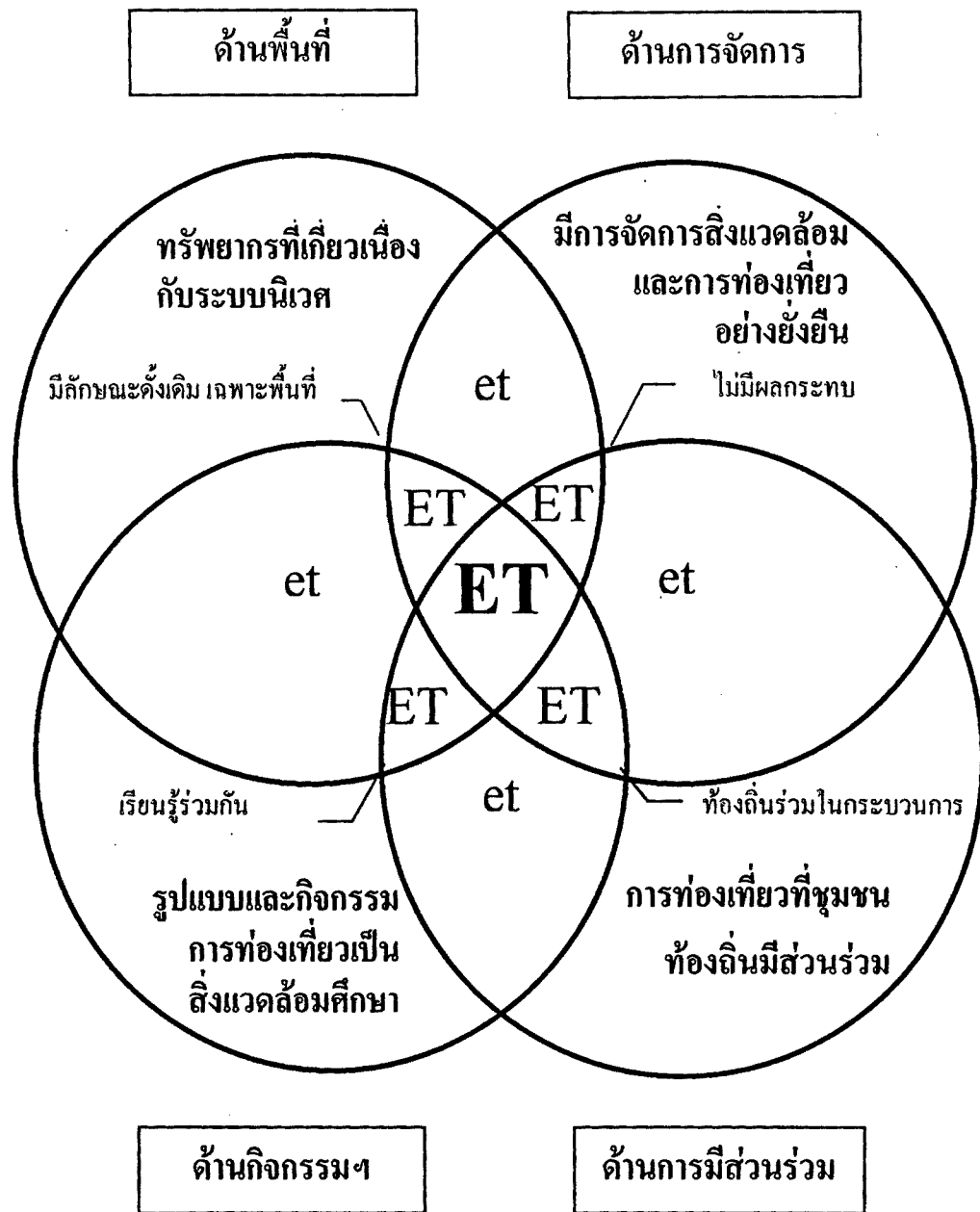
ผ4.1 แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบ (form) หนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) ที่มุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงและมีความอ่อนไหวมาก การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) จึงเป็นการกำหนดแบบหรือตัวแบบหรือลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการจัดการตามกรอบองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (รูปที่ ผ4.1-1) คือ

(1) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ได้แก่ ทรัพยากรชายฝั่งทะเลทั้งหมด รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นชายฝั่งทะเล

- หมายเหตุ :
1. ตัดแปลงจาก Ralf Buckley, 1994
 2. ET, ET, et แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

รูปที่ ผ4.1-1 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

(2) จัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายและไม่ส่งมลพิษ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้องผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ

(3) จัดการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกิจกรรมและการสื่อความหมายธรรมชาติ

(4) จัดการโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการรักษาและวางแผนการจัดการทรัพยากร เพิ่มศักดิ์ศรีและรายได้แก่ท้องถิ่น

ผ4.2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(ทางทะเล) นั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ รูปแบบเชิงกระบวนการ รูปแบบการใช้ทรัพยากร และรูปแบบเชิงปฏิบัติการ

ผ4.2.1 รูปแบบเชิงกระบวนการ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกระบวนการ (process) ที่เน้นการให้การศึกษาเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในหมู่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีความเข้มงวดในการดำเนินงาน การสร้างมาตรฐานในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างเป็นระบบ ในเชิงกระบวนการมีหลักการและกระบวนการดังนี้

ผ4.2.1.1 เครือข่ายความร่วมมือระดับจังหวัด

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้ความสำคัญของกระบวนการในระดับจังหวัดและท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุก ระดับ ร่วมกันตัดสินใจและมอบหมายความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ กลไกที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายในระดับจังหวัดมีดังนี้

1) คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่

คณะกรรมการฯนี้ ถูกกำหนดให้จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2541 โดยควรให้มีองค์ประกอบคณะกรรมการจาก 3 ฝ่าย คือฝ่ายราชการรวมหน่วยงานเจ้าของแหล่ง

ท่องเที่ยวพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เพื่อใช้เป็นแกนกลางในการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวในทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องการจัดเก็บและแบ่งสรรรายได้ให้แก่หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ท้องถิ่น และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรายได้จากการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง ทำให้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเริ่มต้นได้ง่ายขึ้น

องค์กรดังกล่าวนี้ เป็นรูปแบบหนึ่งในอันที่จะประสานเครือข่ายการจัดการทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ซึ่งสามารถดำเนินการตามแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ดังนั้นองค์กรนี้จึงควรมีการจัดตั้งให้ครบถ้วน และดำเนินการเพื่อประสานความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้มีตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมด้วย หากจังหวัดใดมีการท่องเที่ยวหลากหลายควรให้ความสำคัญในกลุ่มที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรืออาจจัดตั้งอนุกรรมการเพื่อดูแลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดขึ้นเป็นการเฉพาะก็ได้

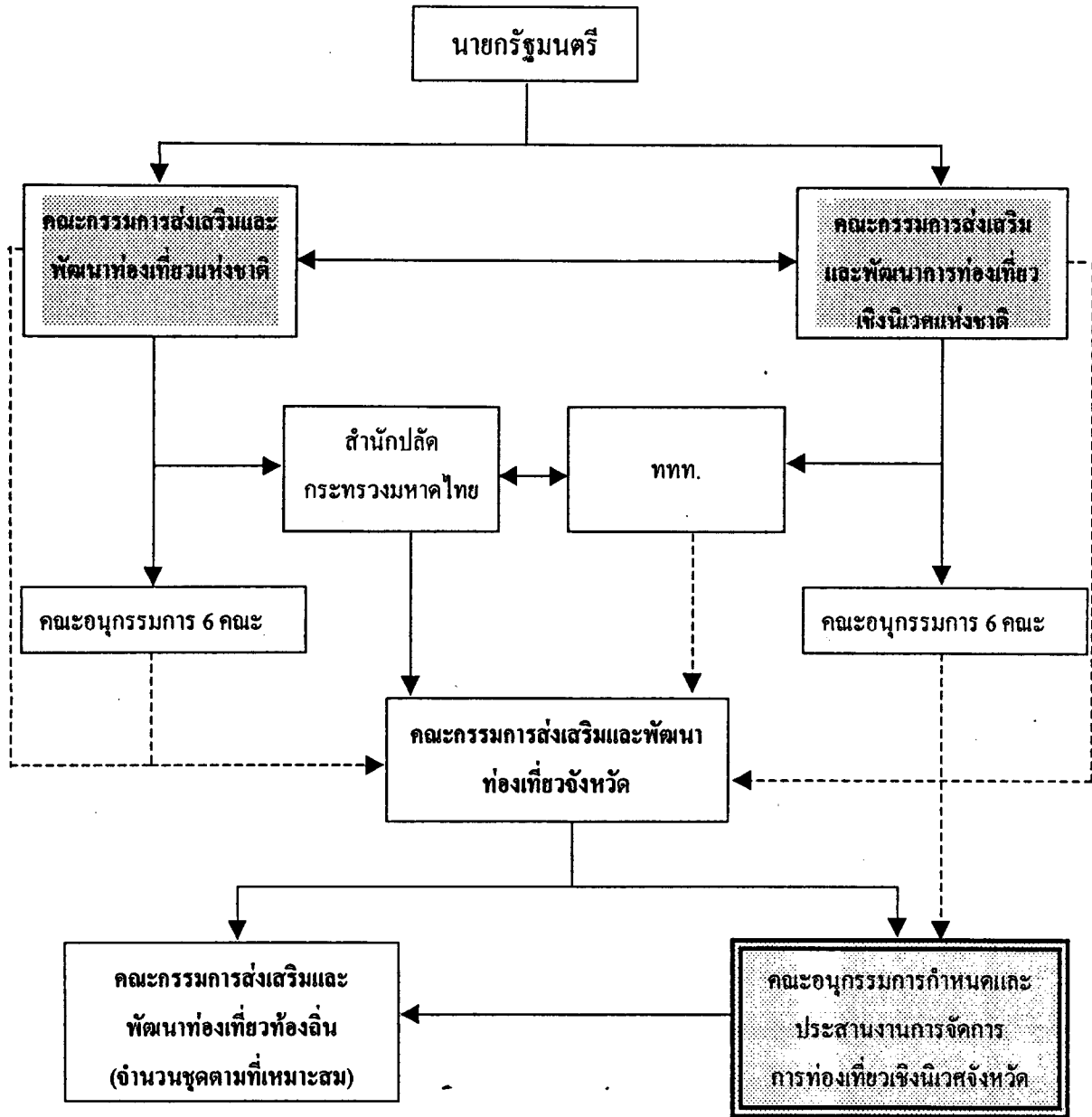
นอกจากนี้แต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องควรมีเครือข่ายในกลุ่มเดียวกันเพื่อให้มีตัวแทนในการร่วมมือ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มสื่อความหมาย ฯลฯ.

คณะกรรมการฯ จังหวัดจะรับข้อเสนอแนะหลักการ และข้อกำหนดจากคณะกรรมการฯ ระดับชาติทั้ง 2 คณะ ทั้งนี้ โดยอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกำหนดและประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่กำหนดรายละเอียด เสนอคณะกรรมการฯ จังหวัดพิจารณา รวมทั้งอาจได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจังหวัดให้กำกับดูแล ประสานงาน เครือข่ายเชิงนิเวศทั้งภายในและภายนอกจังหวัด โครงสร้างและความสัมพันธ์ของคณะกรรมการฯ ทุกระดับ แสดงใน รูปที่ ผ 4.1-2 และกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคณะกรรมการฯ ให้ชัดเจน

นอกจากหน้าที่ตามมติคณะรัฐมนตรีให้เป็นแกนกลางในการส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว การจัดเก็บและแบ่งสรรรายได้ ให้แก่หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ท้องถิ่น และให้ประชาชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง คือ ควรดูแลรับผิดชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่ง โดยอาจกำกับดูแลด้วยคณะกรรมการฯ เองหรือแต่งตั้งอนุกรรมการให้รับผิดชอบโดยตรง และให้มีหน้าที่เป็นการเฉพาะเสริมหน้าที่ตามมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้

(1) กำหนดบทบาทและเขตพื้นที่ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวให้ชัดเจน

(2) จัดทำโครงข่ายการท่องเที่ยวที่แยกหรือประสานการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ

เสนอเพิ่มเติมในการศึกษานี้

รูปที่ ผ4.1-2 โครงสร้างและความสัมพันธ์ของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวระดับต่างๆ

(3) อนุมัติแผนการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยวและการพัฒนา กระบวนการท่องเที่ยวในจังหวัด และในพื้นที่โดยพิจารณาข้อเสนอจากคณะกรรมการฯ ท้องถิ่น และดำเนินการกำกับ ควบคุม ดูแล ตามที่ได้ตกลงกัน

(4) กำกับ ดูแล การคุ้มครองทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยกำหนดมาตรฐาน และมาตรการที่เหมาะสม

(5) สนับสนุนการศึกษาวิจัย การรวบรวมข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยว

(6) ส่งเสริมเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(7) ประสานความร่วมมือในการจัดการพัฒนาธุรกิจ การแบ่งปันผลประโยชน์ทางการเงินและทางสังคมภายใต้ความเอื้ออาทรต่อกัน

(8) ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหา การจัดสรรงบประมาณ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

(9) จัดให้คณะกรรมการเป็นเวทีหรือแกนกลางในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (รวมทั้งการจัดประชาพิจารณ์เมื่อจำเป็น) ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานแต่ละจังหวัด

แต่ละจังหวัดควรมีการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถกำกับ ดูแล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

(1) จังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด ขึ้นหนึ่งคณะตามมติคณะรัฐมนตรี โดยให้มีผู้แทน/กลุ่มชุมชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหรือในภาคนั้น ๆ เป็นกรรมการด้วย

(2) คณะกรรมการฯ ร่วมกันพิจารณาบทบาทและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ทั้งนี้ต้องรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้งระบบอย่างรอบคอบและรอบด้าน จากการกำหนดดังกล่าวจะสามารถคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความประสงค์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับต่าง ๆ ได้ชัดเจนแน่นอน ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดจะผสมผสานการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ รวมทั้งกำหนดเขตท้องถิ่น เพื่อการจัดการภายในจังหวัด

(3) คณะกรรมการฯ เสนอแนะและมอบหมายให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบตลอดจนดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา หรือรับทราบแล้วแต่กรณี บทบาทดังกล่าวหมายถึง การจัดการพื้นที่ การอบรมและพัฒนาความรู้ทางนิเวศวิทยา การจัดการทางสังคม วัฒนธรรม และการดำเนินงานทางธุรกิจ

(4) คณะกรรมการฯ จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรีตามเขตท้องถิ่นที่กำหนดขึ้นใน (2) ทั้งนี้ควรมีผู้แทนรายองค์กรชุมชนนั้น ๆ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือธุรกิจชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เป็นกรรมการในคณะกรรมการฯ ท้องถิ่น ด้วยคณะกรรมการฯ ท้องถิ่น ดำเนินงานในขอบเขตพื้นที่ที่ชัดเจนขึ้น และเสนอให้คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วแต่กรณี

ผ4.2.1.2 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศท้องถิ่น

การประสานเครือข่ายในระดับจังหวัดเป็นบันไดขั้นต้นของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จากการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ในส่วนกลางลงสู่พื้นที่ระดับจังหวัด แต่ในทางปฏิบัตินั้นควรมีการกระจายความรับผิดชอบลงพื้นที่ระดับท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น การเพิ่มบทบาทเอกชนในการดำเนินการของรัฐและ การสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนในกระบวนการจัดการต่าง ๆ เป็นต้น

รูปที่ ผ4.1-3 แสดงความสัมพันธ์ของกระบวนการจัดการในระดับพื้นที่จังหวัดหรือท้องถิ่น ซึ่งได้สร้างเครือข่ายการจัดการใช้ประโยชน์พื้นที่ท่องเที่ยวและบริการ การประกอบธุรกิจบริการและการกำกับดูแลการสนับสนุนด้านต่างๆ ทั้งนี้ให้อยู่ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่โดยรวม โดยเฉพาะกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยอมรับสิทธิดั้งเดิมของชุมชน

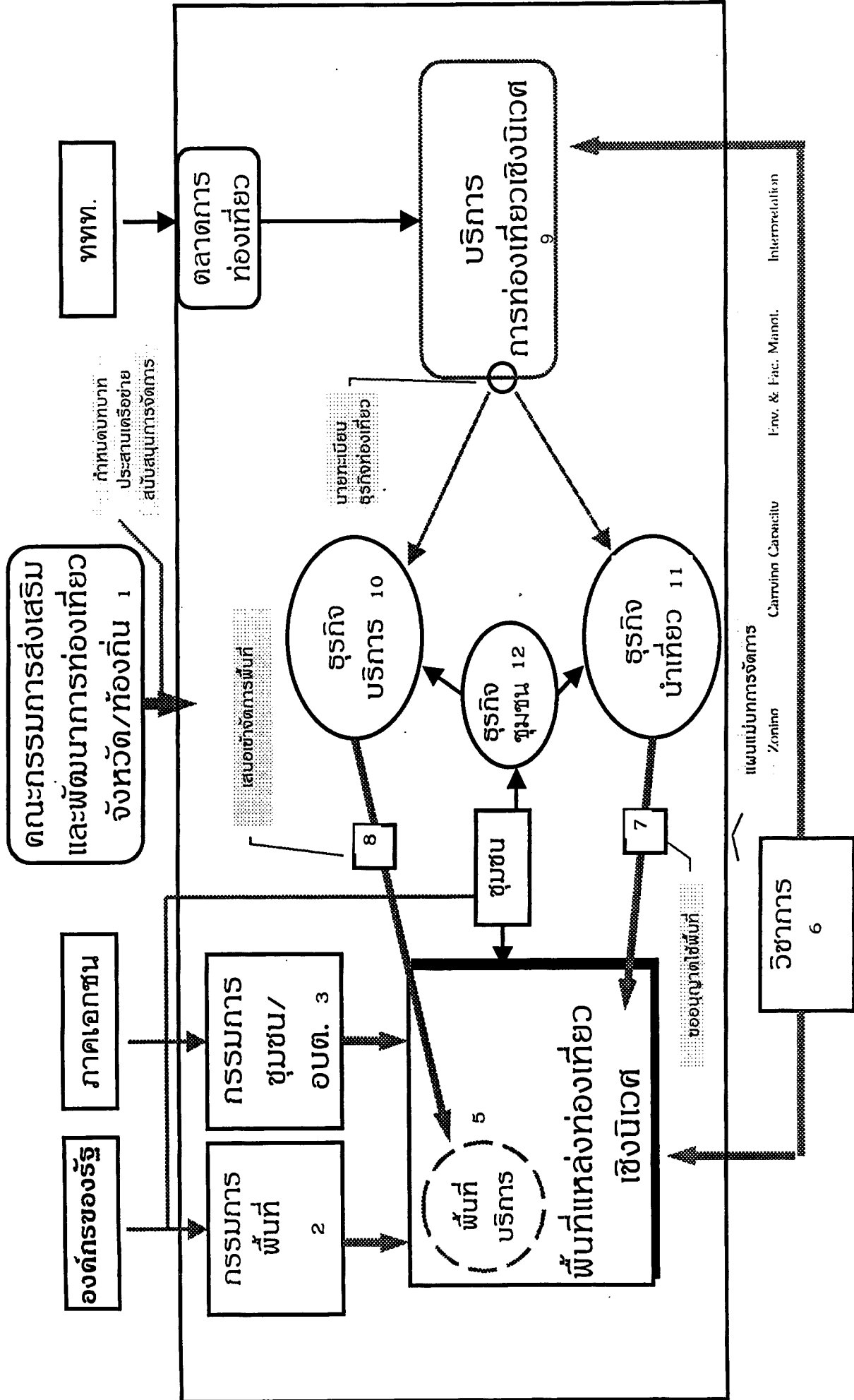
รูปแบบของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาเครือข่ายในระดับพื้นที่ (จังหวัดหรือท้องถิ่น) มีดังนี้

1) การกำกับดูแลการท่องเที่ยวโดยรวม

การจัดการการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและท้องถิ่นใช้แนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัดและแบ่งเป็นชุดคณะกรรมการฯ ในระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม ทำหน้าที่กำกับดูแลกลั่นกรองและประสานเครือข่ายความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2) การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว ในกรณีที่ดินของรัฐหรือชุมชนควรดำเนินการในรูปของ

รูปที่ ผ4.1-3 รูปแบบการประสานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับจังหวัด

"คณะกรรมการพื้นที่" ที่ประกอบด้วยองค์กรผู้รับผิดชอบพื้นที่โดยตรง ผู้แทนองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การส่งเสริมและพัฒนาในระดับท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนท้องถิ่น และให้มีหน้าที่

- (1) จัดทำและประกาศเขตพื้นที่ท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ
- (2) กำกับ ควบคุม และดูแล การใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
- (3) คຸ້มครองพื้นที่สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้มาตรการที่เข้มงวดให้มีผลกระทบน้อยที่สุด พร้อมด้วยการติดตามตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ
- (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเฉพาะการพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ได้มาตรฐานเหมาะสมกับการศึกษาเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาอาชีพที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เพื่อลดผลกระทบจากการพัฒนา และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนและพื้นที่โดยรอบ

การจัดการพื้นที่ในรูปแบบของคณะกรรมการดังกล่าวให้องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติ องค์กรประชาชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานด้านปกครองและพัฒนาในระดับพื้นที่ เป็นแกนกลางในการประสานการดำเนินงานของคณะกรรมการ

3) องค์กรปฏิบัติของท้องถิ่น

องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเครือข่ายในระดับพื้นที่มีบทบาทหลักที่จะส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพและการอนุรักษ์ทรัพยากร รวมทั้งการสร้างควมเข้าใจอันดี การประสานงานในระดับชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติเป็นที่ยอมรับจากองค์กรชุมชนท้องถิ่นทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

อนึ่ง ในบางกรณีคณะกรรมการชุมชนที่มีบทบาทในการดูแลรักษาทรัพยากร หรือในการพัฒนาชุมชน อาจปฏิบัติหน้าที่ในฐานะองค์กรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ควรมีการประสานงานที่ดีต่อไป

4) การประสานงานระหว่างองค์กร

หน่วยงานปกครองในพื้นที่มีหน้าที่เสริมเครือข่ายในระดับพื้นที่ โดยมีบทบาทหลักใน

การส่งเสริมสิทธิ วางข้อกำหนดและแนวปฏิบัติในระดับพื้นที่ รวมทั้งการประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการพัฒนาและการประสานกับประชาคมจังหวัด ททท. (ภูมิภาค) จะเป็นผู้ประสานงานองค์กรในส่วนอื่นๆ ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิอาจประสานความร่วมมือผ่านทางประชาคมจังหวัด

5) กำหนดรายละเอียดการจัดการพื้นที่

การจัดการพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการโดยองค์กรหรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการในระดับพื้นที่ให้จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับ เขตการใช้ที่ดิน (พื้นที่บริการ พื้นที่ศึกษารธรรมชาติ พื้นที่สงวนรักษารธรรมชาติ พื้นที่อื่นๆ) ข้อกำหนดในการใช้พื้นที่ รูปแบบกิจกรรม การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ข้อกำหนดในการป้องกันและลดผลกระทบ เสนอให้คณะกรรมการในระดับพื้นที่พิจารณาจัดทำแนวทางในการจัดการ การประสานงาน การออกข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อควบคุมดูแลและส่งเสริมการใช้พื้นที่ตามวัตถุประสงค์ และมีผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้โดยใช้ข้อมูลหรือผลการศึกษาทางวิชาการสนับสนุน

ข้อกำหนดที่สำคัญในการจัดการปัจจุบันที่ขาดหายไป คือการอนุญาตเข้าพื้นที่ตามปริมาณและกิจกรรมที่เหมาะสม การอนุญาตหรือจัดทำเขตการให้บริการนักท่องเที่ยวที่มีบริการที่มีคุณภาพเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่

6) การกำหนดทางวิชาการ

การใช้ความรู้ประสบการณ์และหลักการที่เป็นวิชาการเข้าดำเนินการในการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็น

อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่มีศักยภาพส่วนใหญ่จะต้องมีบทบาทหลักในการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ เช่น การสำรวจ ศึกษาวิจัย และการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เพื่อประมวลความรู้ทางวิชาการของพื้นที่ เพื่อพัฒนาการจัดการที่เหมาะสมของ

- เขตการจัดการพื้นที่
- ขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร
- มาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบ
- โปรแกรมและกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ของประชาชน
- การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ในพื้นที่อื่นๆ นอกเขตอุทยานแห่งชาติ เจ้าของพื้นที่โดยความร่วมมือของนักวิชาการในท้องถิ่นควรดำเนินการในลักษณะเดียวกัน

7) การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คำนึงถึงการให้การศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง โดยไม่ละเลยความสะดวกความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผลตอบแทนของผู้ประกอบการตามความเหมาะสม การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในกฎหมายและข้อกำหนดหลายฉบับมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายสังกัด อย่างไรก็ตาม การบริการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ท่องเที่ยวโดยตรงอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ธุรกิจนำท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ซึ่ง ททท. เป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ใน หลายกรณีมีการจัดตั้งคณะกรรมการจากหน่วยงานในท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการด้วย เช่น คณะกรรมการทะเบียนธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด เป็นผู้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแล โดยมีนายทะเบียนธุรกิจท่องเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

การบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงไม่เพียงแต่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนด หากยังต้องมุ่งเน้นการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในการบริการด้วยกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นควรสามารถเอื้ออำนวยให้ชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมให้บริการได้ง่ายขึ้นลดข้อจำกัดที่อาจปิดโอกาสชุมชนและประชากรในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย

การจัดบริการในพื้นที่ท่องเที่ยวควรผ่านการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการขอเป็นผู้ดำเนินการ ในข้อ 7) และ ข้อ 8) แล้วแต่กรณี

8) ธุรกิจบริการ

ในที่นี้หมายถึงธุรกิจที่ให้บริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การบริการที่พัก การบริการอาหารเครื่องดื่ม การคมนาคมขนส่ง การให้การศึกษาธรรมชาติหรือถ่ายทอดข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ยกเว้นธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจบริการเหล่านี้อาจมีที่ตั้งในหรือนอกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการด้านการบริการภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่คำนึงถึงการรักษา สิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์การในการให้บริการอาจประกอบด้วย ธุรกิจเอกชนขนาดกลางและขนาดใหญ่หรือธุรกิจขนาดเล็กและธุรกิจชุมชนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

9) ธุรกิจนำเที่ยว

เป็นธุรกิจบริการประเภทหนึ่ง ซึ่งได้จัดแยกออกจากธุรกิจบริการตามข้อ 8) เพื่อเน้นเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นบริการที่มีความสำคัญในการอำนวยความสะดวก การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมและการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากธุรกิจนำเที่ยวมีคุณภาพจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ธุรกิจนำเที่ยวครอบคลุมถึงมัคคุเทศก์

ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการนำเที่ยวและการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์เชิงนิเวศ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด มัคคุเทศก์เฉพาะนี้มีจำกัด ขาดแคลนและบางส่วนแต่อาจยังไม่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย การจัดการมัคคุเทศก์เหล่านี้ให้เหมาะสมรวมทั้งการจัดบริการ โดยธุรกิจชุมชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญในอนาคต

10) ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานทางธุรกิจโดยองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนอกจากจะก่อประโยชน์ต่อชุมชนและสมาชิกชุมชนแล้ว ยังจะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์บางกรณีหรือบางพื้นที่การให้สิทธิชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชนในรูปธุรกิจบริการและธุรกิจนำเที่ยวควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเที่ยวโดยองค์กรชุมชน หรือองค์กรชุมชนจัดบริการที่พัก ร้านอาหาร รวมทั้งการขนส่งในเขตอุทยานแห่งชาติหรือในเขตชุมชน (ทั้งโดยธุรกิจชุมชนเองหรือโดยการร่วมทุนกับภายนอก)

11) การอนุญาตเข้าใช้พื้นที่

การเข้าพื้นที่ให้กำหนดกรอบโดยคณะกรรมการในระดับพื้นที่เป็นผู้จัดทำหลักเกณฑ์ ข้อกำหนดในการพิจารณา และขั้นตอนในการดำเนินการ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบตามคำขอ นั้น ๆ ก่อนเสนอการขออนุญาตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ การดำเนินการขอเข้าใช้พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวควรพิจารณารูปแบบการเข้าใช้ประโยชน์ 5 รูปแบบ (รัฐดำเนินการเอง รัฐให้เอกชนเข้าดำเนินการ สัมปทานให้เอกชนดำเนินการ รัฐร่วมกับเอกชนดำเนินการ มอบหมายให้ชุมชนดูแล) และให้ยึดถือตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และข้อกำหนดขององค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่เป็นแนวปฏิบัติ ดังเช่น กรณีการขอเข้าใช้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และระเบียบของกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าดำเนินการท่องเที่ยวและพักอาศัย ในเขตอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2536 อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติหรือเจ้าของพื้นที่ควรกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ อย่างน้อยให้กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติตัวของผู้ใช้ประโยชน์ หรือกำหนดให้มีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งก่อน ระหว่าง และภายหลังการเข้าใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุญาตให้บริการ นำเที่ยวที่เป็นประจำ เป็นต้น

ส่วนการดำเนินการขอเข้าใช้พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว ให้ขออนุญาตจากผู้ควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของคณะกรรมการฯ พื้นที่

12) การขอเป็นผู้ดำเนินการการใช้ประโยชน์ในพื้นที่

การขอเป็นผู้ดำเนินการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ควรได้รับการพิจารณา โดยให้คณะกรรมการกำหนดหรือเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 5 รูปแบบ เพื่อเป็นกรอบการอนุญาตเข้าดำเนินการ การขอเข้าดำเนินการให้ธุรกิจบริการ ธุรกิจจัดการ และธุรกิจชุมชน ที่มีความประสงค์จะขอใช้พื้นที่และ/หรือจัดพื้นที่บริการในแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำจะต้องดำเนินการขออนุญาตตามข้อกำหนดของคณะกรรมการในระดับพื้นที่เฉพาะแหล่ง ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามที่กำหนด การดำเนินการให้ยึดถือกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และข้อกำหนดขององค์กรเจ้าของพื้นที่ซึ่งมีอยู่ (กรณีอุทยานแห่งชาติฯ) หรือกำหนดขึ้นใหม่ (กรณีพื้นที่อื่น ๆ)

ผ4.2.2 รูปแบบการใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ที่ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทางทะเลเป็นหลัก ทรัพยากรทางทะเลหนึ่ง ๆ มีระบบนิเวศเฉพาะของตนเอง หรือมีระบบนิเวศเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ หรือกับทรัพยากรทางบก หรือกับชุมชนและการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ด้วย การจำแนกและคัดเลือกทรัพยากรทางทะเลเพื่อศึกษาและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลนั้น ได้พิจารณาระบบนิเวศ ความอ่อนไหว เปราะบาง ความดึงดูดใจ ศักยภาพและความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้พิจารณาตามลักษณะทางกายภาพและการแบ่งลักษณะย่อยตามที่เหมาะสมในการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละพื้นที่ย่อยในทรัพยากรชายฝั่งทะเลมีความเหมาะสมของกิจกรรมในหลายรูปแบบ ทั้งที่มีสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเข้มข้น (intensive ecotourism) มีการศึกษาเพียงบางส่วน(กึ่งนิเวศ) และแบบทั่วไป (conventional tourism) ที่ไม่เน้นการศึกษาเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ความเหมาะสมจะตรงตามลักษณะทรัพยากรหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดการที่เหมาะสมอีกทางหนึ่งด้วย ทรัพยากรต่างๆ มีศักยภาพและโอกาสตลอดจนความอ่อนไหวต่อการถูกกระทบได้ในระดับต่างๆ ดังแสดงในตารางที่

ผ4.1-1

รูปแบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว มีฐานทรัพยากรเป็นเป้าหมายด้านพื้นที่ท่องเที่ยวและเป็นสิ่งดึงดูดใจที่ต้องการการสื่อความหมายธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว ความเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจะมีระดับมากน้อยขึ้นอยู่กับการจัดการที่เหมาะสม องค์กรประกอบด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของฐานทรัพยากรอาจพิจารณาได้ดังนี้

ตารางที่ ผ4.1-1 กรอบการพิจารณาศักยภาพของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากร (1)	ความเหมาะสมของกิจกรรม			ศักยภาพและโอกาส			ความ อ่อนไหว ต่อการถูก กระทบ (8)
	เชิง นิเวศ (2)	ถึงนิเวศ (3)	ทั่วไป (4)	การเรียนรู้ ระบบ นิเวศ (5)	การ จัดการ (6)	การมีส่วนร่วม ของ ท้องถิ่น (7)	
1. แนวปะการังและกองหิน							
ปะการังน้ำตื้นไหลน้ำได้	X	X		มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก
ปะการังน้ำตื้นจมน้ำเสมอลึก 0-3 เมตร	X	X		มาก	ง่าย	ปานกลาง	ปานกลาง
ปะการังน้ำปานกลาง 3-10 เมตร	X	X	X	มาก	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
กองหิน (Pinnacle)	X	X		มาก	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
นอกแนวปะการัง		X		ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	น้อย
2. หยู้ทะเลและสัตว์ทะเล							
หยู้ทะเลบนหาดเลน	X			มาก	ง่าย	มาก	มาก
หยู้ทะเลบนหาดทราย ซากปะการัง	X			มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
หยู้ทะเลน้ำลึก	X	X		น้อย	ยาก	ปานกลาง	น้อย
3. ป่าชายเลน/ป่าชายเลน/ป่าบก(บนเกาะ)							
ป่าชายเลน น้ำท่วมถึงเป็นประจำ	X	X	X	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
ป่าชายเลน น้ำท่วมเป็นครั้งคราว	X	X		มาก	ปานกลาง	มาก	มาก
ป่าชายเลน ต่อเนื่อง ป่าบก	X	X		มาก	ยาก	ปานกลาง	ปานกลาง
ป่าชายหาด	X	X		ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
4. ป่าบกบนเกาะเล็กๆ							
ป่าบกบนเกาะเล็กๆ							
ป่าดิบ	X	X		ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
5. หาดทราย/หาดหิน/หาดกรวด							
หาดทรายละเอียด/ หยาบ/ปนซาก ปะการัง		X	X	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
หาดทรายปนเลน/ หาดเลน	X	X		ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
สันทราย/ สันดอนทราย	X	X		มาก	ยาก	ปานกลาง	มาก
หาดกรวด		X	X	น้อย	ง่าย	ปานกลาง	น้อย
หาดหิน/ หินปะการัง/แหลมหิน	X	X		ปานกลาง	ง่าย	มาก	ปานกลาง

(มีต่อ)

ตารางที่ ผ4.1-1 (ต่อ)

ทรัพยากร (1)	ความเหมาะสมของกิจกรรม			ศักยภาพและโอกาส			ความ อ่อนไหว ต่อการถูก กระทบ (8)
	เชิง นิเวศ (2)	กึ่งนิเวศ (3)	ทั่วไป (4)	การเรียนรู้ ระบบ นิเวศ (5)	การ จัดการ (6)	การมีส่วนร่วม ของ ท้องถิ่น (7)	
6. พื้นที่ที่มีลักษณะธรรมชาติพื้นฐานอื่น							
ถ้ำชายฝั่ง เริงผา	X	X		มาก	ยาก	ปานกลาง	ปานกลาง
หน้าผาหิน	X	X		น้อย	ยาก	น้อย	ปานกลาง
ทะเลในหรือแอ่งน้ำในหุบเขา	X	X		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย
7. ชุมชน							
ชุมชนชาวเล (primitive)	X			ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
ชุมชนชาวเล ผสมชาวบ้านทั่วไป ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน	X	X		มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
ชุมชนประมงและเกษตรกรรวมชายฝั่ง	X	X	X	ปานกลาง	ง่าย	ปานกลาง	น้อย
แหล่งโบราณสถาน/ตำนานเล่าขาน	X		X	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

หมายเหตุ :

- 1) ทรัพยากร จำนวนตามระบบนิเวศและแยกย่อยตามผลการแบ่งกลุ่มทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) กิจกรรมที่เน้นการศึกษาเรียนรู้อย่างเด่นชัด
- 3) กิจกรรมที่เน้นการใช้ประโยชน์อย่างมีความรับผิดชอบและมีความเป็นไปได้ในการเพิ่มการศึกษาเรียนรู้
- 4) กิจกรรมทั่วไปที่ขาดต่อการให้การศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
- 5) โอกาสการเรียนรู้ พิจารณาในศักยภาพและคุณสมบัติความน่าสนใจเรียนรู้
- 6) การจัดการในการท่องเที่ยวและรักษาระบบนิเวศยากหรือง่าย
- 7) โอกาสที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการ ได้มากน้อยเพียงใด
- 8) ผลกระทบที่อาจมีมาก ปานกลาง น้อย

ผ4.2.2.1 กิจกรรมการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายฝั่งทะเล

กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบการใช้ประโยชน์ในทรัพยากร ที่อาจมีความเหมาะสม หรือมีผลกระทบ หรือมีรูปแบบในการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาตามลักษณะของ ทรัพยากร (ดังตารางที่ ผ4.1-2) ซึ่งเห็นได้ว่าทรัพยากรชายทะเลมีศักยภาพและโอกาสจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกึ่งนิเวศทางทะเลได้หลายประเภท

2) กิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

ตารางที่ ผ4.1-3 ได้พิจารณาศักยภาพของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศราย ทรัพยากร โดยใช้ตัวชี้วัด 4 ตัว คือ การเรียนรู้ธรรมชาติ ความยากง่ายในการจัดการ การมีส่วนร่วม ของชุมชน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ถึงโอกาสของความเหมาะสมและความอ่อนไหว ต่อการถูกรบกวนที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมที่มีความเหมาะสมเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศมากที่สุดได้แก่ การศึกษาธรรมชาติใน แนวปะการัง การดำน้ำ ประดาน้ำ ตั้งแคมป์ การดูนก ดูแมลง การพายเรือ เรือกึ่งดำน้ำ (ในพื้นที่ที่ เหมาะสม) การศึกษาชีวิตสัตว์ ร่วมกิจกรรมกับชุมชน และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน กิจกรรมที่มีลักษณะ กึ่งนิเวศ หรืออาจเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศถ้ามีการจัดที่เหมาะสมได้แก่ การเดินชายหาด เดินถ้ำ ใต้หน้า ผา ตั้งแคมป์ ปิกนิก เรือแคนู/คะยัค แพยาง เรือท้องกระจก Pontoon ดูดาว เป็นต้น ส่วนกิจกรรมที่ ไม่เหมาะสมเนื่องจากมีข้อจำกัดการจัดการ หรือเป็นกิจกรรมแบบทั่วไป ได้แก่ เดินใต้ทะเล การเก็บ ซากพืช-สัตว์ วัยน้ำ อาบแดด นอนชายหาด การขับขี่ยานพาหนะในพื้นที่ การยิงปลา ตกปลา เรือลาก และสกีตเตอร์ เป็นต้น

ผ4.2.2.2 รูปแบบความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากร

1) การใช้ประโยชน์ของประชาชน

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ทรัพยากร- ธรรมชาติเพื่อการดำรงชีพของชุมชนมีจุดร่วมคือการใช้ทรัพยากรแต่มีจุดต่างที่วัตถุประสงค์การใช้ ทรัพยากร จึงมักทำให้เกิดการขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรอยู่เสมอ

ตารางที่ ผ4.1-2 กิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตทรัพยากรต่างๆ

ทรัพยากร	กิจกรรม
ปะการัง	1.การเดินศึกษา 2.การดำน้ำผิว 3.แผ่นกระดานไต่คลื่น 4.ปะดาน้ำ 5.เดินใต้น้ำ 6.สกูตเตอร์ใต้น้ำ 7.เรือท้องกระจก 8.เรือดำน้ำ 9.Pontoon 10.หอสั่งเกตุการณ์ใต้น้ำ
แหล่งหญ้าทะเล	1.นั่งเรือหาง 2.เรือพาย 3.เดิน 4.ดำน้ำผิว 5.กระดานไต่คลื่น 6.ปะดาน้ำ 7.เรือท้องกระจก
ชายหาด หาดทราย, หาดหิน, หาดกรวด	1.การนอนพักผ่อนและอาบแดด 2.การเดินเล่นชายหาด 3.กีฬาชายหาด 4.การเดินศึกษาธรรมชาติ
ป่าชายเลน ป่าชายหาด	1.การเดินศึกษาธรรมชาติ บนดินและบนสะพาน 2.การพายเรือแคนู/คะยัค 3.การเดินเรือยนต์-เรือหาง 4.กิจกรรมการปลูกป่าปล่อยสัตว์ 5.การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน 6.การบริการท่องเที่ยว
ป่าบก (ป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้ง)	1.เดินป่าทั่วไป 2.เดินป่าโดยใช้สะพาน 3.เดินป่าปีนเขา 4.ตั้งแคมป์ 5.จักรยานภูเขา 6.ดูนกส่องสัตว์
พื้นที่ที่มีลักษณะธรณีสันฐานอื่น - ถ้ำ - หน้าผาสูงชันริมทะเล	1.การเดิน/ปีนถ้ำ 2.ใช้พายแคนู/คะยัค 3.ชมการเก็บรังนก 4.ชมภาพเขียนประวัติศาสตร์โบราณ 1.การไต่เขา/ปีนเขา 2.การเล่น Hangglider 3.การเล่นเรือแคนู/คะยัค บริเวณริมฝั่งคึกทะเล
ชุมชนในระบบชายฝั่งทะเล	1.การเข้าร่วมงานประเพณี วัฒนธรรม ที่ไม่ขัดต่อวิถีชุมชน 2.การเข้าไปศึกษาเรียนรู้การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ 3.การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ฯลฯ

ตารางที่ ผ4.1-3 การพิจารณากิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรม (1)	ความเหมาะสมของกิจกรรม			ศักยภาพและโอกาส			โอกาสต่อ สิ่งแวดล้อม (8)
	เชิง นิเวศ (2)	ถึงนิเวศ (3)	ทั่วไป (4)	การเรียนรู้ ระบบ นิเวศ (5)	การ จัดการ (6)	การมีส่วน ร่วมของ ท้องถิ่น (7)	
1. เดินศึกษาธรรมชาติ - บนสะพาน	A			มาก	ง่าย	ปานกลาง	น้อย
- บนพื้นดิน	A			มาก	ง่าย	ปานกลาง	ปานกลาง
2. วิ่ง-เดินชายหาด		B		ปานกลาง	ง่าย	น้อย	ปานกลาง
3. เดินในแนวปะการัง	A			มาก	ง่าย	มาก	มาก
4. เดินถ้ำ		B		มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
5. เก็บรวบรวมซากพืช-สัตว์			C	ปานกลาง	ง่าย	ปานกลาง	มาก
6. ไต่หน้าผา		B		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

(มีต่อ)

ตารางที่ ผ4.1-3 (ต่อ)

กิจกรรม (1)	ความเหมาะสมของกิจกรรม			ศักยภาพและโอกาส			โอกาสต่อ สิ่งแวดล้อม (8)
	เชิง นิเวศ (2)	ถึงนิเวศ (3)	ทั่วไป (4)	การเรียนรู้ ระบบ นิเวศ (5)	การ จัดการ (6)	การมีส่วน ร่วมของ ท้องถิ่น (7)	
7. ว่ายน้ำ			C	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
8. ดำน้ำ							
- ดำน้ำผิว	A			มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
- ประดาน้ำ	A			มาก	ง่าย	น้อย	ปานกลาง
9. การพักผ่อน							
- Camping	A	B		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
- Picnic		B		น้อย	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
10. ใช้พื้นที่ชายหาด							
- อาบแดด			C	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
- นอนเล่นชายหาด,เก้าอี้ผ้าใบ			C	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
- การเล่นทราย			C	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
- นอนพักผ่อนในร่มไม้			C	น้อย	ง่าย	น้อย	น้อย
11. การเล่นเรือ							
- กระดานโต้คลื่นมีใบ			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	น้อย
- เรือลากกล้วย			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
- สก๊อตเตอร์			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	มาก
- เรือลากพาราชูต			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	มาก
- เรือใบ		B		น้อย	ปานกลาง	น้อย	น้อย
12. การเล่น Para glider		B	C	น้อย	ยาก	น้อย	น้อย
13. การเล่น Hang gliding			C	น้อย	ยาก	น้อย	ปานกลาง
14. การขี่พาหนะ							
- รถขับเคลื่อนสี่ล้อ			C	น้อย	ยาก	น้อย	มาก
- มอเตอร์ไซด์วิบาก			C	น้อย	ยาก	น้อย	มาก
- จักรยานเสือภูเขา		B		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
15. การดำน้ำยิงปลา			C	น้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก

(มีต่อ)

ตารางที่ ผ4.1-3 (ต่อ)

กิจกรรม (1)	ความเหมาะสมของกิจกรรม			ศักยภาพและโอกาส			โอกาสก่อ ผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม (8)
	เชิง นิเวศ (2)	ถึงนิเวศ (3)	ทั่วไป (4)	การเรียนรู้ ระบบ นิเวศ (5)	การ จัดการ (6)	การมีส่วน ร่วมของ ท้องถิ่น (7)	
16. คุณก	A			มาก	ปานกลาง	มาก	น้อย
17. คู่มือ/แมลงปอ	A			มาก	ง่าย	ปานกลาง	น้อย
18. การให้อาหารปลา/สัตว์ป่า			C	น้อย	ง่าย	น้อย	มาก
19. การตกปลา							
- การตกปลาชายฝั่ง			C	ปานกลาง	ง่าย	มาก	น้อย
- การตกปลาจากเรือ			C	น้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย
- ลากสาย (Trawling)			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	น้อย
- ปล่อยเบ็ด			C	น้อย	ปานกลาง	น้อย	น้อย
20. พายเรือ-เล่นเรือ							
- เรือพาย (ไทย)	A			ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	น้อย
- แคนู/คะยัค	A	B		ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	น้อย
- แพยาง		B		ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
- แพไม้ไผ่		B		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก
- เรือท้องกระจกท้องแบน	A	B		ปานกลาง	ง่าย	มาก	ปานกลาง
- เรือกึ่งค้ำน้ำ	A	B		ปานกลาง	ง่าย	ปานกลาง	มาก
21. แพลอยน้ำขนาดใหญ่ Pontoon		B		น้อย	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
22. การเดินใต้ท้องทะเล			C	ปานกลาง	ยาก	น้อย	มาก
23. การถ่ายรูป บันทึกภาพและเสียง	A	B		ปานกลาง	ง่าย	น้อย	น้อย
24. การดูดาว		B		ปานกลาง	ง่าย	น้อย	น้อย
25. ศึกษาชีวิตสัตว์ป่า	A			มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
26. กิจกรรมท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์							
วัฒนธรรม สังคม							
- ร่วมกิจกรรมในชุมชน	A			มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
- ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	A			มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง

*หมายเหตุ : การพิจารณากิจกรรมดังกล่าวมีสมมติฐานตามระดับความสามารถในการให้การศึกษา
ธรรมชาติ และการสื่อความหมายตามกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศของชายฝั่งทะเล ส่วนหนึ่งมีอาชีพทำการประมงบริเวณชายฝั่ง ซึ่งเป็นการประมงพื้นบ้านเพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอมีพอกินจนถึงมีอันจะกิน ความสัมพันธ์ของชุมชนกับทรัพยากรชายฝั่งทะเลมักเป็นการประมงพื้นบ้านหรือกิจกรรมชายฝั่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของประชาชนที่เกี่ยวข้อง อิงอาศัย และใช้ประโยชน์จากทรัพยากร กิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การวางลอบ คักไซ อวนลอย อวนปู เบ็ดราว ฉมวก การตัดไม้เผาถ่าน การเลี้ยงสัตว์น้ำ การจอดเรือ การเก็บสมุนไพร ฯลฯ เป็นวิถีชีวิตที่น่าศึกษาและเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สะท้อนทั้งในเชิงสังคมและเชิงนิเวศวิทยาได้เป็นอย่างดี การขยายตัวของชุมชนชายฝั่งทะเลจะมีความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์มากขึ้น จนอาจกลายเป็นชุมชนขนาดกลางและใหญ่ การก่อสร้างท่าเรือหรือท่าแพหรือเขื่อนกันเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรและจะทำให้ชายหาดมีกิจกรรมที่ขยายตัวตามด้วย

ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนได้ เช่น นักท่องเที่ยวไม่พอใจในการที่ชาวประมงวางลอบในเขตปะการัง การจับสัตว์น้ำบางชนิดเป็นอาหารหรือส่งขายในท้องตลาด การตัดไม้ขายเลน เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวอาจทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป

2) ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ของชุมชน

การที่ชุมชนมีวิถีชีวิตอยู่กับทรัพยากรมาเป็นเวลานานอาจเห็นการประกอบอาชีพที่เป็นอยู่เป็นสิ่งที่จำเป็น ถูกต้อง เหมาะสมด้วยเหตุที่ได้ใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานาน บางแห่งใช้ประโยชน์มาก่อนทางราชการได้ประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ หากการประกอบอาชีพดังกล่าวขาดการระมัดระวังหรือใช้ประโยชน์มากเกินไปจะเป็นผลเสียต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้ ผลกระทบที่พบมักเกิดจาก การระเบิดปลา การวางลอบ/ไซบนแหล่งปะการัง การจับสัตว์น้ำบางชนิด เช่น หอย ปลาทรายงาม และเต่าทะเล การใช้อวนรุนและอวนลากจะมีผลในการกวาดหน้าดินรวมทั้งหญ้าทะเลให้เสียหายเป็นบริเวณกว้าง การปล่อยน้ำเสียจากการทำนาเกลือ จากบ้านเรือน การทิ้งสมอหรือการเดินเรือเข้าเขตปะการังน้ำตื้น การตัดไม้เผาถ่าน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชุมชนต่างๆเข้าใจในผลกระทบที่เกิดขึ้น ประกอบกับทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมประมงและกรมป่าไม้ได้ออกกฎระเบียบต่าง ๆ สำหรับป้องกันรักษาแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน แต่ยังคงมีการลักลอบและการกระทำที่ผิดกฎหมายอยู่บ้าง เช่น การตัดไม้นอกสัมปทาน การประมงพาณิชย์เข้ามาในเขตปะการัง การใช้ประโยชน์อื่นในทรัพยากร เป็นต้น

ผลกระทบอื่นเช่น การเก็บขนวัสดุ การทิ้งของเสีย และการพังทลายของชายหาด เนื่องจากการก่อสร้างจะมีมากตามขนาดของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยทั่วไปที่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3) การประสานการใช้ประโยชน์ของชุมชนกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบนิเวศ วิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร การจัดการกับระบบนิเวศที่ยังคงให้มนุษย์มีวิถีชีวิตในเขตปะการังต้องจัดให้มีความสมดุลของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการจัดการที่ดีจะเป็นการประสานการใช้ประโยชน์และการเรียนรู้ธรรมชาติที่ดียิ่ง โดยจะยังคงรักษาการอยู่อาศัยของชุมชนอันจะทำให้ชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรต่างๆ ผลคือชุมชนยังอยู่ได้ ธรรมชาติยังคงอยู่ การท่องเที่ยวให้ประโยชน์และไม่ทำลายวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้ประสานความเข้าใจระหว่างกัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอาจประกอบด้วย การร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน เช่น การออกเรือหาปลา การวางลอบ ลอยอวน ตกปลา การตัดไม้ และการพบปะสนทนากับชาวประมง เป็นต้น

วิธีการประสานการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย

(1) แบ่งเขตให้ชัดเจน ควบคุมการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทดแทนรายได้ที่ขาดหายไปจากแหล่งประมงที่ลดลง และการให้การศึกษานักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

(2) สร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในแง่ของการใช้ทรัพยากรของชาวประมงพื้นบ้านว่าอยู่ในหลักของการอนุรักษ์ เป็นวิถีชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่ดำรงอยู่เป็นเวลานาน

(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นควรให้ประโยชน์แก่คนที่ใช้ทรัพยากรเดิมทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นคือให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในแง่ของรายได้จากการท่องเที่ยวและการประมงควบคู่กันมิใช่การมีส่วนร่วมโดยการถูกแบ่งการใช้ประโยชน์ มีการแย่งพื้นที่ และแย่งทรัพยากร หรือมีการชี้นำให้ชุมชนทำลายระบบและทำลายเอกลักษณ์ประเพณีของชุมชน

(4) ชุมชนมีศักยภาพในการสื่อความรู้ ประสบการณ์และภูมิปัญญาชาวบ้านเสนอแก่นักท่องเที่ยวได้ สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้หลายสิ่งหลายอย่าง ตลอดจนยังสามารถให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต วิถีชุมชน บนความภาคภูมิใจในวิถีชุมชน ความหวงแหนทรัพยากร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อธรรมชาติ เพื่อให้ผลที่ได้คือชุมชนคงอยู่ได้ ธรรมชาติคงอยู่ได้ การท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืนได้

(5) ประสานเครือข่ายความร่วมมือภายในกลุ่มชุมชนชายฝั่งทะเลและความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ อย่างเสมอภาค

ผ4.2.2.3 การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวในทรัพยากรชายฝั่งทะเล อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร และก่อให้เกิดผลเสียหาใช่ อาทิ

(1)ผลกระทบโดยตรงต่อแนวปะการังและหญ้าทะเล เช่น การแตกหักเนื่องจากการเหยียบย่ำทอดสมอเรือ การถูกเก็บหรือจับสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง

(2)ผลกระทบทางอ้อมต่อแนวปะการังและหญ้าทะเล อาทิ ปัญหาจากปริมาณสารอาหารตะกอน ผลจากกิจวัตรประจำวันของนักท่องเที่ยว การเพิ่มขึ้นของปริมาณไนโตรเจน ขยะ และน้ำเสีย เป็นต้น

(3)ผลกระทบต่อการพังทลายของชายหาด หาดหิน การเหยียบย่ำสัตว์และพืชพรรณ การเก็บขนวัสดุธรรมชาติ เช่น หินกรวด ทราย และกรวดปะการัง รวมถึงกิจกรรมที่รบกวนซึ่งกันและกัน เช่น เสียงรบกวน ขยะและน้ำเสีย เป็นต้น

(4)ป่าชายเลน ป่าชายหาด และป่าบกในเกาะ มักได้รับผลกระทบจากการเหยียบย่ำ หักหรือตัดต้นไม้ การเหยียบย่ำทำลายสัตว์หน้าดิน การรบกวนที่อยู่อาศัยของสัตว์ประเภทนก ถึง สัตว์เลื้อยคลานอื่น ๆ เป็นต้น การประกอบกิจกรรมบริการในเขตป่ามักมีผลกระทบจากการตัดฟัน ตกแต่งให้ผิดธรรมชาติ การทิ้งน้ำและขยะ การใช้พาหนะที่ไม่เหมาะสม เช่น รถยนต์ เรือยนต์ อาจก่อให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน การรบกวนพืชและสัตว์

(5)ทรัพยากร ที่มีลักษณะฐานอื่น ๆ มีการศึกษาสภาพและระบบนิเวศไว้น้อย ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นที่น้อยจึงมักมีผลกระทบเกิดขึ้นค่อนข้างมาก เช่น การแออัดในถ้ำทะเล การแตกหักเสียหายหรือถูกขูดขีดผนังถ้ำ หน้าผา หินงอก หินย้อย การเปลี่ยนแปลงทางเคมีจากคาร์บอนไดออกไซด์และความชื้นที่เปลี่ยนไป การรบกวนสัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำหรือหน้าผาสูงชัน

(6)ทรัพยากรชุมชนที่ไม่มีการเตรียมความพร้อม จะได้รับผลกระทบจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือการส่งเสริมให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรชุมชนเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว รวมทั้งการเบียดเบียนทางวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นได้

2) แนวทางและรูปแบบการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางการแก้ไขและลดผลกระทบควรกำหนดมาตรฐาน มาตรการ และการป้องกันผลกระทบในกระบวนการท่องเที่ยว เช่น

(1)กำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจน

- (2) ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวและกิจกรรมให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับ
- (3) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เรือทูนจอดเรือ ทูนพักนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินทาง
เดินเรือ
- (4) ควบคุม ป้องกันและกำจัดมลพิษอันเกิดจากกิจกรรม เช่น ขยะ น้ำเสีย สิ่งปฏิกูล เศษ
อาหาร ไม่ให้เข้าสู่พื้นที่ทรัพยากร
- (5) ควบคุมกิจกรรมไม่ให้มีการเหยียบย่ำ ทำลาย หัก เก็บ หรือกระทำการอื่นใดอันเป็น
อันตรายต่อทรัพยากร หรือองค์ประกอบของทรัพยากร
- (6) จัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น ป้ายคู่มือศึกษา คนนำทางและมัคคุเทศก์
 ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อนักท่องเที่ยว
- (7) ระมัดระวังกิจกรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ไม่ให้กระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบ
ธรรมเนียมและประเพณีของประชาชนท้องถิ่น

ผ4.2.3 รูปแบบเชิงปฏิบัติการ

รูปแบบเชิงปฏิบัติการจำแนกเป็นการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการธุรกิจนำ
เที่ยว และการจัดการด้านกฎหมายและองค์กร

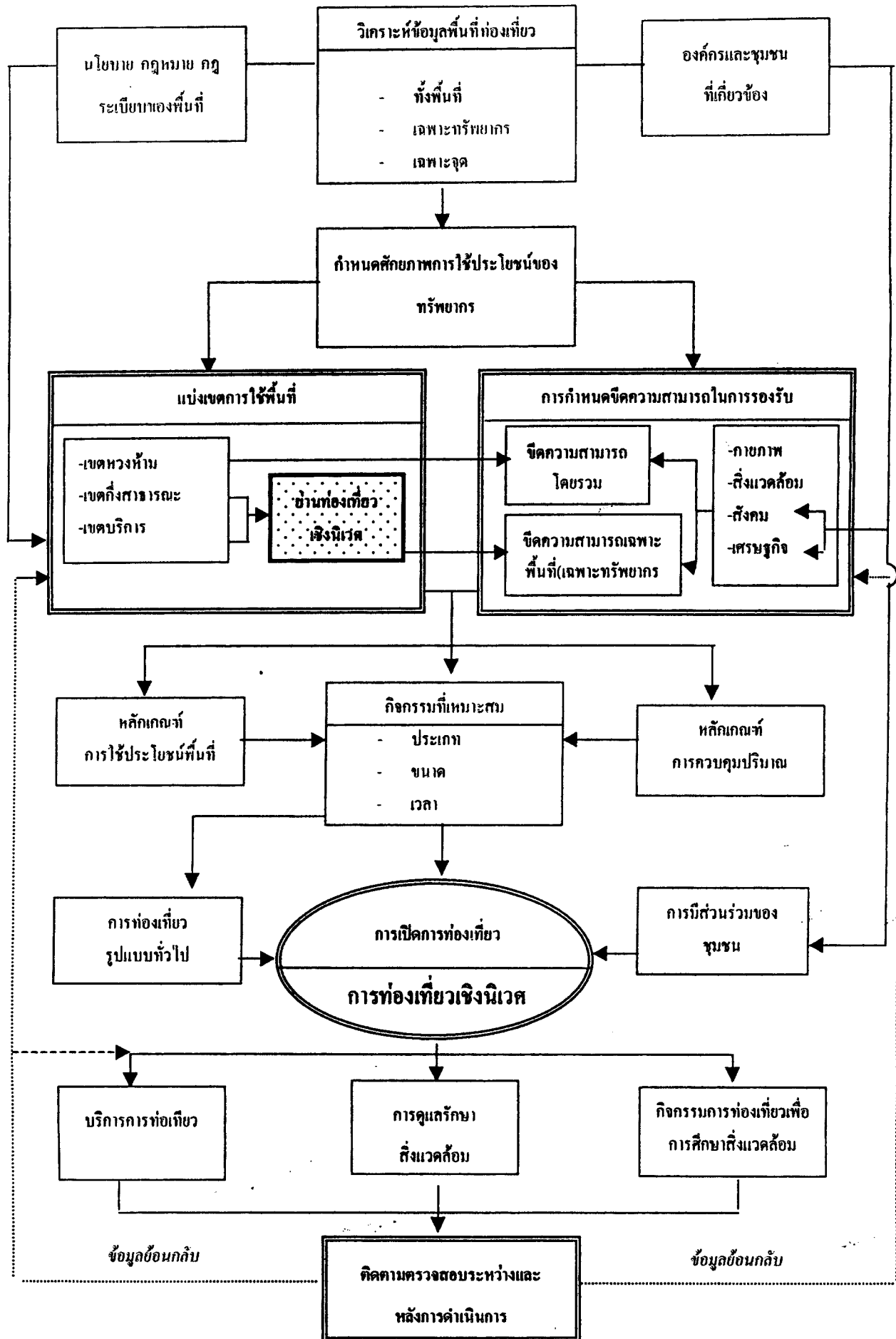
ผ4.2.3.1 การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีองค์กรที่เป็นเจ้าของพื้นที่หรือบริหารจัดการพื้นที่หลายองค์กร
เช่น พื้นที่อนุรักษ์ดูแลโดยกรมป่าไม้ พื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พื้นที่ในเขต
ควบคุมความมั่นคง ควบคุมโดยกองทัพเรือ พื้นที่ป่าชุมชน/พื้นที่ที่จัดการโดยองค์กรชาวบ้าน พื้นที่
องค์กรของรัฐอื่น พื้นที่เอกชน พื้นที่ศาสนสถาน เป็นต้น

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการกำหนดบทบาทและเป้าหมายที่ชัดเจน
ของการเปิดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นการปฏิบัติการจัดการพื้นที่จำเป็นต้องมีกระบวนการดำเนินงาน
ดังรูปที่ ผ4.1-4 กล่าวคือ

1) การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่

- (1) สสำรวจสภาพทางนิเวศวิทยาก่อนแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ

รูปที่ ผ.4.1-4 กระบวนการดำเนินงานเพื่อการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

(2) คัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดขึ้นจากฐานทรัพยากร ความจำเป็นในการอนุรักษ์ การพัฒนา และนโยบายขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

(3) กำหนดขอบเขตพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมทั้งการให้บทบาทแหล่งท่องเที่ยวหรือพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเฉพาะ

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ พิจารณาว่าพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่ง (หรือทั้งหมด) ของพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตแหล่งท่องเที่ยวหรือเขตอนุรักษ์ ที่มีศักยภาพและมีความต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งในทางปฏิบัติควรมีการกำหนดพื้นที่และกิจกรรมที่ชัดเจนในอันที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งความเหมาะสมของทรัพยากร ในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีพื้นที่ที่ควรกำหนดให้ชัดเจนคือ เขตให้บริการการท่องเที่ยว และเขตนันทนาการและศึกษา ทั้งนี้ โดยอาจเป็นเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด หรือแบ่งส่วนย่อยรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้

พื้นที่ท่องเที่ยว มีเจ้าของหรือองค์กรที่รับผิดชอบแตกต่างกัน เช่น กรมป่าไม้ องค์กรในท้องถิ่น กองทัพเรือ กรมกองอื่น ๆ ชุมชน และเอกชน ซึ่งแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวควรกำหนดเขตการใช้พื้นที่ตามภารกิจขององค์กรนั้น ๆ ก่อน แล้วกำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือหลายพื้นที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน หรือขัดแย้งกับกิจกรรมอื่น ๆ ของพื้นที่

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะดำเนินการเมื่อมีการแบ่งเขตพื้นที่และเขตท่องเที่ยวแล้วเลือกย่านที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามหลักการพื้นฐานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การแบ่งเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสัมพันธ์กับเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยรวม ซึ่งแต่ละพื้นที่เจ้าของพื้นที่หรือผู้รับผิดชอบจะต้องพิจารณากำหนดเขตโดยรวม อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(1) เขตสงวนหวงห้าม (Private or Restricted Area) หรือเขตเฉพาะของชุมชน เป็นพื้นที่สำหรับเจ้าของพื้นที่ใช้ประโยชน์หรือรักษาสงวนไว้ ไม่เหมาะในการรองรับการท่องเที่ยวรวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเข้าพื้นที่ของผู้มาเยือนต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะแลได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ

(2) เขตกึ่งสาธารณะ (Semi-public Area) โดยทั่วไปจะจัดเป็นเขตเพื่อการพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ เขตนันทนาการ เขตศึกษารวมชาติ เขตธรรมชาติ และเขตกิจกรรมชุมชน แล้วแต่กรณี ในบางพื้นที่อาจแบ่งเป็นเขตสงวนสภาพธรรมชาติที่มีความเข้มงวดสูงกว่า ในเขตนี้ ต้องมีการควบคุมกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ กิจกรรม ปริมาณนักท่องเที่ยว และระยะเวลาท่องเที่ยว ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ที่ไม่สูงมาก มีกิจกรรมเฉพาะที่เหมาะสม จัดเส้นทางศึกษารวมชาติ มีการสื่อความหมายธรรมชาติ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร และจัดพื้นที่บางส่วนหรือทั้งหมดให้เป็นย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีบทบาทที่สำคัญมาก

(3) เขตบริการสาธารณะ (Service Core) เป็นเขตบริการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งมักมีการจัดบริการตามความเหมาะสม โดยทั่วไปจะเป็นที่รวมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ สามารถ

รองรับการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบได้เกือบทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่อาจจัดให้เป็นบริการเชิงนิเวศ (Eco-service) ทั้งหมดก็ได้ เช่น จัดบริการที่พักเป็นแบบที่พักเชิงนิเวศ (Eco-lodge) จัดศูนย์ศึกษาธรรมชาติ จัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและที่พักผ่อนศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

(4) เขตอื่นๆ เป็นเขตกิจกรรมเฉพาะพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดซึ่งอาจมีการท่องเที่ยวหรือไม่ก็ได้ เช่น เขตกิจกรรมพิเศษ เขตเก็บไว้ใช้ประโยชน์อื่นๆ ในอนาคต

เขตพื้นที่ท่องเที่ยว อาจจำแนกได้ 4 กลุ่มตามลักษณะขององค์กรเจ้าของพื้นที่ หรือความรับผิดชอบ คือ เขตอุทยานแห่งชาติ(ทางทะเล) พื้นที่ในการควบคุมของหน่วยราชการอื่น พื้นที่เอกชน และพื้นที่ชุมชนหรืออยู่ในการดูแลของชุมชน การแบ่งเขตการใช้ที่ดินของแต่ละความรับผิดชอบมีหลักการเดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันตามสภาพ ดังแสดงในรูปที่ ผ4.1-5 ที่เสนอแนวความคิดของการแบ่งเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อกำหนดเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการดำเนินงานเพื่อแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่นั้น (มีกระบวนการดำเนินงานดังแสดงในรูปที่ ผ4.1-6) เจ้าของพื้นที่จะดำเนินการโดยพิจารณาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ นโยบายหรือแนวคิดในการเปิดพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารและจัดการ ตลอดจนประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สังคมจะได้รับ เป็นต้น การแบ่งเขตภายใต้แนวความคิดข้างต้น จะเป็นขั้นตอนแรกของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ การจัด ย่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ ย่านการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น จะทำให้สามารถควบคุมดูแลและยอมรับกิจกรรมและผลกระทบได้ตามที่คาดหมาย

2) การประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

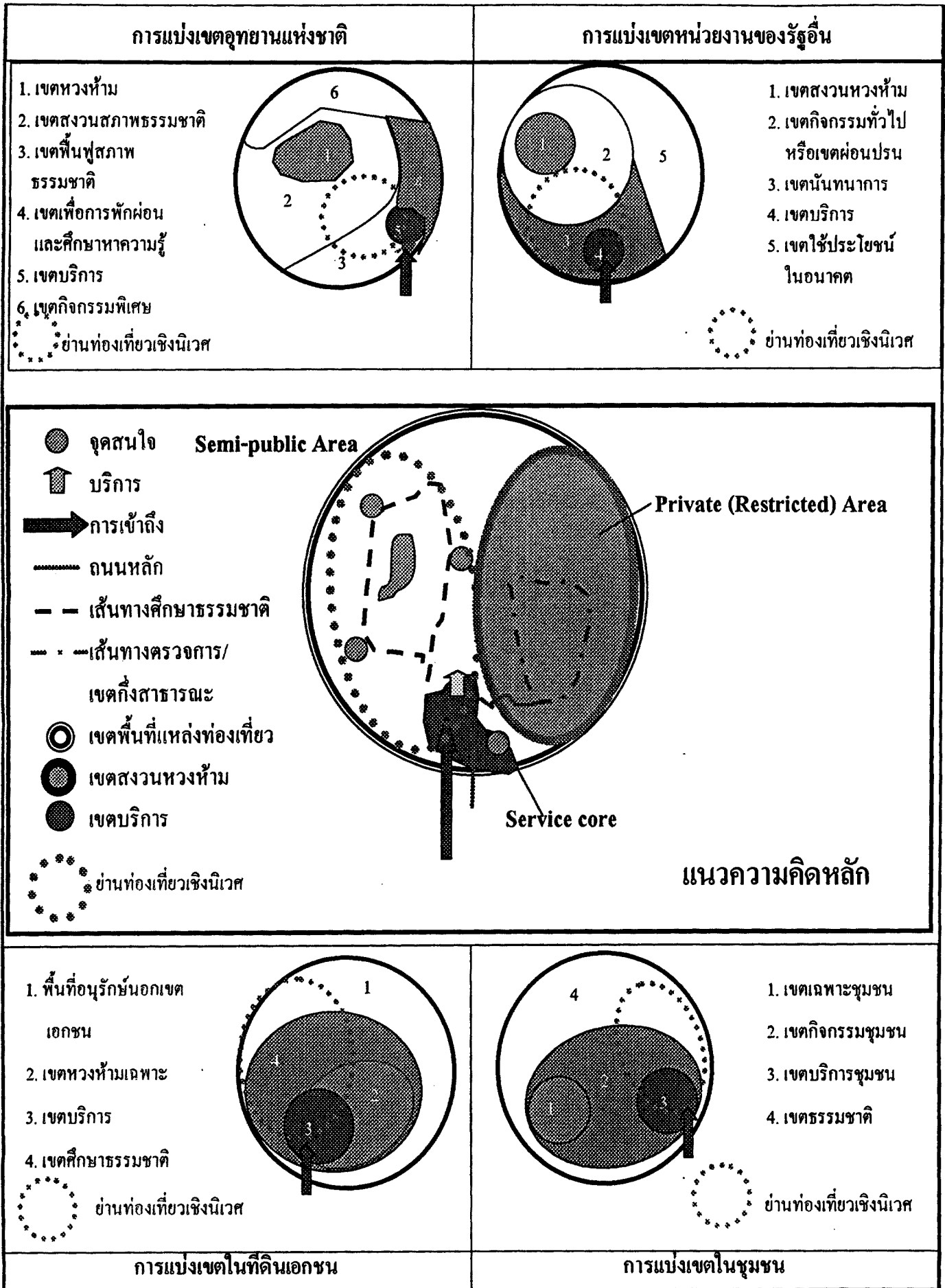
(1) ประเมินขีดความสามารถในการรองรับเฉพาะทรัพยากร หรือเฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะเวลา โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นประกอบการพิจารณาปัจจัยและเงื่อนไขทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม เช่น ความพึงพอใจของผู้ใช้ทรัพยากร เป็นต้น

(2) กำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับที่กำหนดขึ้น

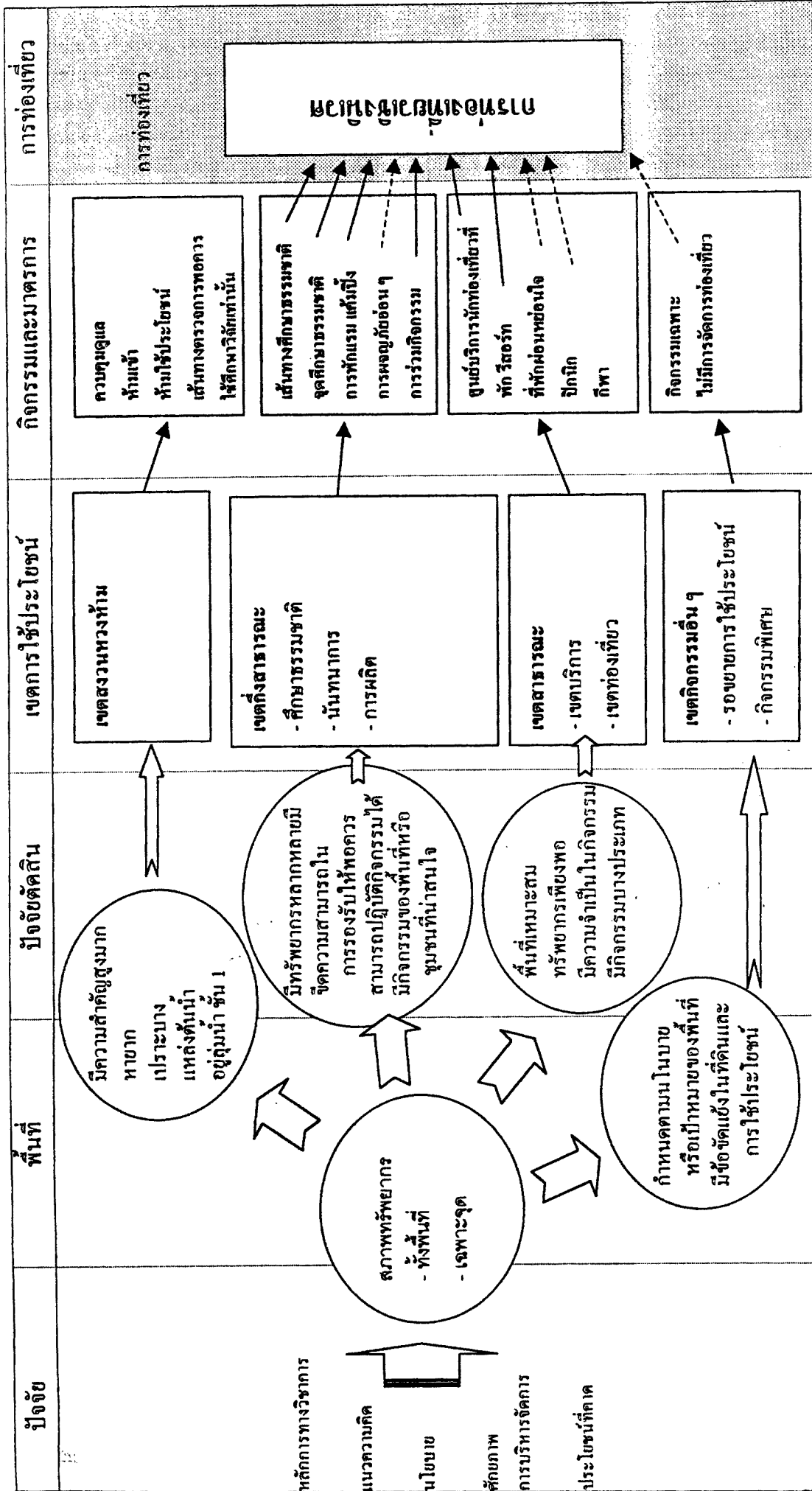
(3) กำหนดวิธีการ บันทึก ติดตามตรวจสอบการใช้ประโยชน์กับขีดความสามารถในการรองรับดังกล่าว

ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดการท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรหนึ่ง ซึ่งมีความเข้มข้นและชัดเจนมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตท่องเที่ยวที่กำหนดให้เป็นเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องกำหนดและควบคุมให้การท่องเที่ยวอยู่ระดับที่เหมาะสม

ขีดความสามารถในการรองรับมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่แต่ละทรัพยากรและแต่ละช่วงเวลา สามารถกำหนดได้จากปัจจัยหลายประการ ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ด้านเศรษฐกิจ (การลงทุน) และด้านสังคม (ความพึงพอใจ) การกำหนดอาจใช้ปัจจัยใด

รูปที่ ผ4.1-5 แสดง แนวความคิดของการแบ่งเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อกำหนดเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Met-4pic

รูปที่ ผ4.1-6 แสดงกระบวนการแบ่งเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจัยหนึ่งหรือหลายปัจจัย โดยเลือกปัจจัยที่มีขีดความสามารถในการรองรับต่ำสุด หรือยินยอมสูญเสียหรือทดแทนในขีดความสามารถในการรองรับที่ต่ำกว่า หรืออาจไม่ยินยอมให้มีการท่องเที่ยวใด ๆ หากระดับขีดความสามารถในการรองรับดังกล่าวต่ำมากหรือยากต่อการควบคุม โดยทั่วไปการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลหลักฐานและการวิเคราะห์ทางวิชาการอย่างละเอียดรอบคอบ อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือยังไม่สามารถกำหนดขนาดที่ชัดเจนได้ อาจใช้กระบวนการวิเคราะห์ตรวจสอบและประเมินเบื้องต้น เพื่อกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับ ระดับหนึ่งไว้ก่อนแล้วทำการตรวจสอบแก้ไขอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรอาจจำแนกเป็น ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ ทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจและการลงทุน และการรองรับทางสังคม

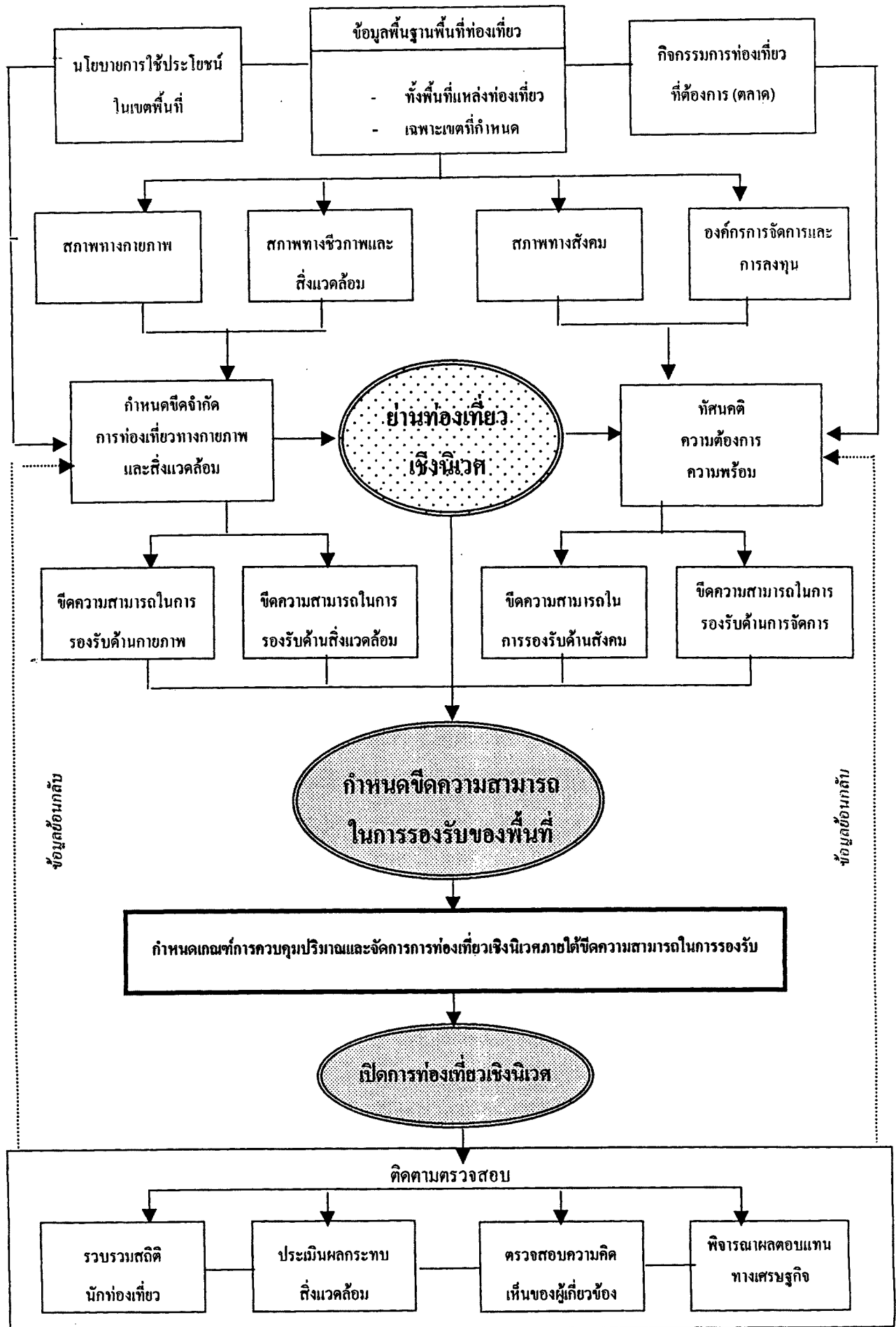
เมื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งแล้วเจ้าของพื้นที่จำเป็นต้องดำเนินการกำหนดขนาดของการท่องเที่ยว กิจกรรม ระยะเวลาที่เหมาะสม โดยให้ใช้เป็นมาตรการในการจัดการ ทั้งนี้ให้ถือเป็นขนาดเริ่มต้นเพื่อการติดตามตรวจสอบในวิวิธวิธีเชิงปฏิบัติการ ในระหว่างการท่องเที่ยวเพื่อนำมาพิจารณาปรับระดับให้เหมาะสมในโอกาสต่อไป กระบวนการและวิธีการ แสดงดังรูปที่ ผ4.1-7

3) การกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการอนุรักษ์ทรัพยากร

จากการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์และการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จะให้ความชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการคัดเลือกกิจกรรมที่เข้ามาในพื้นที่ ให้เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ความสำคัญเป็นการป้องกันก่อนเกิดปัญหา หลักเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมอาจพิจารณาจากการสอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่อยู่ในภาวะธรรมชาติรองรับได้พื้นที่คืนสภาพได้ ไม่เกินความสามารถในการรองรับ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ผลการคัดเลือกนำไปกำหนดหลักเกณฑ์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จำแนกไว้ตามความเหมาะสม

4) กำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะในการจัดการพื้นที่

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการพื้นที่เป็นกรอบในการนำไปพิจารณากำกับ ควบคุม ดูแล และอนุญาตให้มีการจัดการพื้นที่ทรัพยากรทางทะเล ที่ได้รับการกำหนดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกรอบหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจใช้สำหรับหน่วยงานรับผิดชอบเอง หรือระบุไว้ในสัญญาเช่าหรือให้ใช้โดยมีกำหนดระยะเวลา หรืออนุญาตใช้พื้นที่เป็นการชั่วคราว ในกรณีที่กำหนดให้หน่วยงานอื่นหรือภาคเอกชนใช้หรือเช่าดำเนินงาน หรือใช้ระบุในข้อตกลงให้สัมปทานพื้นที่แก่

รูปที่ พ4.1-7 กระบวนการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ภาคเอกชนดำเนินงาน หรือใช้เป็นกรอบนโยบายในกรณีมีการร่วมทุนสำหรับเจ้าของพื้นที่กับผู้ร่วมทุนอื่น หรือในกรณีให้ชุมชนดูแล เป็นต้น

5) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรและบุคคลอื่น ๆ นอกชุมชนด้วย ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้และให้ความคิดเห็น รวมทั้งให้การดำเนินงานทั้งหมดอยู่ภายใต้การรับรู้ของทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่อควมมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

การจัดการพื้นที่จึงควรมีการกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง วางแผน วางหลักเกณฑ์ และร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ต้องเป็นความต้องการของชุมชนของประชาชนโดยตรง วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมให้มีการประสานเครือข่ายการจัดการทรัพยากร โดยปรับการบริหารเชิงนโยบายในระดับพื้นที่ให้อยู่ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในรูปของคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ (อุทยานแห่งชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยว) การรวมกลุ่มชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เป็นต้น องค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้แทนส่วนราชการในพื้นที่ ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนชุมชน นักวิชาการและ/หรือผู้ทรงคุณวุฒิ และ ผู้แทน ททท. เป็นต้น

6) การติดตามตรวจสอบหลังดำเนินกิจกรรม

- (1) มีการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรรายกิจกรรม รายพื้นที่
- (2) มีการตรวจสอบระบบรวมทั้งหมด เช่น ผลกระทบต่อชุมชนและต่อทรัพยากรอื่น ๆ
- (3) ตรวจสอบและประเมินผลขีดความสามารถในการรองรับได้ที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงเป็นระดับที่เหมาะสม

7) การแก้ไขและป้องกัน

หลังจากทราบผลการติดตามตรวจสอบต้องจัดทำแผนการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดมาแล้ว โดยกำหนดเป็นมาตรการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือปรับกระบวนการจัดการตามความจำเป็น

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่จัดการโดยรัฐ พื้นที่ภายใต้การดูแลของชุมชน และพื้นที่เอกชนควรมีระบบการจัดการพื้นที่ที่มีระบบเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาความไม่พร้อมหรือการขาดกำลังในการจัดการพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของรัฐ ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมลงทุกวัน การจัดการพื้นที่จำเป็นต้องเป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย การถ่ายโอนความรับผิดชอบพื้นที่ในการจัดการอาจดำเนินการได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับนโยบายความเหมาะสมของพื้นที่ ความพร้อมของผู้รับผิดชอบ ความจำเป็น กฎหมาย และกฎระเบียบที่เอื้ออำนวย ทั้งนี้ต้องมี

กรอบการอนุรักษ์ที่ชัดเจน มีมาตรการควบคุมอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบทุกระยะ รวมทั้งมีกลไกในการให้อนุญาตหรือเพิกถอนการดำเนินงานที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง ตามเกณฑ์ที่กำหนด และ/หรือขาดความระมัดระวังในการดำเนินการจนก่อให้เกิดผลเสียหายหรือผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและสังคม

ก่อนการกำหนดระบบและวิธีการจัดการให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัดร่วมกับหน่วยงานวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญและความพร้อม กำหนดเขตการท่องเที่ยวและระบุรูปแบบ ลักษณะตลาด และบทบาทของการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้ชัดเจน เพื่อจะได้กำหนดกิจกรรม วิธีการ ขีดความสามารถในการรองรับ และแบบการจัดการที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่ย่อยต่อไป

ผ4.2.3.2 รูปแบบการจัดการพื้นที่ของรัฐ

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้หลายแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวความคิดในการถ่ายโอนความรับผิดชอบในการจัดการของรัฐสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และภายใต้แนวทางการเพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการจัดการ การเสนอวิธีการจัดการนี้เป็นแนวทางที่เป็นไปได้ ซึ่งแต่ละแบบมีข้อดีและข้อด้อยที่ต่างกัน อีกทั้งการเลือกวิธีการหนึ่งวิธีการใดอาจไม่เหมาะสมในบางพื้นที่จนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมได้ การเลือกใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมจึงควรดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายผ่านคณะกรรมการพื้นที่ หรือคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาท่องเที่ยวท้องถิ่น หรือมีการเปิดเผยกระบวนการต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยการประชาสัมพันธ์ หรือการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) รูปแบบการจัดการพื้นที่ ได้แก่

- (1) รัฐลงทุนก่อสร้างและดำเนินการเอง ในกรณีนี้รัฐเป็นทั้งผู้ดำเนินการ (Operator) และผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor)
- (2) รัฐลงทุนก่อสร้างและให้เอกชนดำเนินการโดยการเช่าดำเนินการ (Lease) หรือการว่าจ้างเอกชนดำเนินการ (Contract-out หรือ Management Contract) ซึ่งรัฐจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor)
- (3) รัฐให้เอกชนลงทุนก่อสร้างและดำเนินการในรูปของการให้สัมปทาน (Concession) แก่เอกชน รัฐจะเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงาน (Supervisor) โดยไม่ต้องลงทุนในระยะเริ่มแรก
- (4) รัฐและเอกชนร่วมลงทุนและ/หรือดำเนินการ (Joint Venture)
- (5) รัฐมอบหมายให้ชุมชนดูแล ชุมชนในที่นี้อาจเป็นกลุ่มชมรม สมาคม- สหกรณ์ หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

แนวทางทั้ง 5 มีข้อดีข้อด้อยที่ต่างกัน ดังตารางที่ ผ4.1-4 ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ โดยมีเงื่อนไขและความเหมาะสมดังแสดงในตารางที่ ผ4.1-5 โดยการเลือกใช้วิธีการใดก็ตามควรมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ

(1) เป็นวิธีการที่ได้พิจารณาถ่วงถ่วงถึงประโยชน์ที่คิดที่สุดแล้วเป็นประโยชน์ต่อรัฐและประชาชนอย่างแท้จริง เป็นที่รับรู้และมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม ภายใต้การตกลงร่วมกัน จะไม่ก่อให้เกิดความระแวงและไม่ไว้ใจกัน

(2) มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้อง น้อยที่สุดการให้โอกาสชุมชนในการเข้าดำเนินการควรเป็นทางเลือกแรกหรือให้ชุมชนมีโอกาสพิจารณา การให้เอกชนดำเนินการต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

(3) มีการกำหนดแผนการจัดการที่มีคุณภาพก่อนดำเนินการ รวมทั้งมีการวางมาตรการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ผ4.3.3 การดำเนินการธุรกิจนำเที่ยว

การดำเนินการธุรกิจนำเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นสื่อกลางในการนำนักท่องเที่ยว เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว และจะมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีผลกระทบน้อยที่สุด มีประโยชน์ต่อการให้การศึกษาเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่มากที่สุด ดังนั้นธุรกิจนำเที่ยวจึงควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับดูแลให้อยู่ในมาตรฐานที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 (มาตรา 10(2)) ให้อำนาจคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในการกำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวฯ คณะกรรมการมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการประกอบธุรกิจนำเที่ยวในแต่ละจังหวัดได้ โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ควบคุม ดูแล การประกอบการให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด จึงเห็นควรกำหนดมาตรการในการประกอบการบางประเภท เพื่อให้ธุรกิจนำเที่ยวต่าง ๆ มีมาตรฐานและสามารถติดตามตรวจสอบได้ การประกอบการไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางทะเล

ตารางที่ ผ4.1-4 การเปรียบเทียบข้อดีและข้อด้อยของรูปแบบการจัดการพื้นที่

รูปแบบ	ข้อดี	ข้อด้อย
1) รัฐลงทุนก่อสร้างและดำเนินการเอง	<ul style="list-style-type: none"> รัฐควบคุมการบริหารจัดการเองได้เต็มที่ ค่าบริการเป็นธรรม/บริการสาธารณะ รัฐไม่ค้ากำไร ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีรายได้ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้งบประมาณและบุคลากรมาก มีปัญหาด้านเงินและบุคลากร ทำให้การจัดการขาดประสิทธิภาพ มักมีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ขาดเทคโนโลยีในการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจแก้ปัญหาล่าช้าไม่คล่องตัว
2) รัฐลงทุนก่อสร้างและให้เอกชนดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รัฐมีรายได้จากการให้เช่า ประหยัดเงินลงทุนและบุคลากรของรัฐ สอดคล้องหลักการให้เอกชนมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีในการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> รัฐมีรายจ่ายจากการลงทุนขึ้นต้นและการจ้าง เอกชนมักค้ากำไรเกินควร/อาจควบคุมยาก อาจมีปัญหาด้านบริการ ค่าบริการสูงไม่เป็นธรรมหรือรัฐต้องสนับสนุนทางอ้อม โอกาสการกระจายรายได้สู่ชุมชนน้อย อาจมีปัญหาในการเลือกเอกชนที่เหมาะสม
3) รัฐให้เอกชนลงทุนก่อสร้างและดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> มอบภาระให้เอกชนรับผิดชอบด้านเงินลงทุนและบุคลากร รัฐมีรายได้ที่แน่นอนจากการสัมปทาน ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเต็มที่/มีประสิทธิภาพ สอดคล้องหลักการให้เอกชนมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีในการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> เอกชนมักค้ากำไรเกินควร/ควบคุมได้ยาก มักมีปัญหาด้านบริการ ค่าบริการอาจสูงไม่เป็นธรรม โอกาสการกระจายรายได้สู่ชุมชนน้อยหรือ มักมีปัญหาความไม่โปร่งใสในการประมูล (โดยมีอำนาจเงินหรืออำนาจการเมืองแทรก) ชุมชนมีโอกาสแข่งขันน้อย
4) รัฐและเอกชนร่วมลงทุนและ/หรือดำเนินการ	<ul style="list-style-type: none"> เป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐกับเอกชน ให้เอกชนมีส่วนร่วมบริหารและจัดการบางส่วน สอดคล้องหลักการให้เอกชนมีส่วนร่วม รัฐควบคุมการบริหารจัดการได้ ได้เทคโนโลยีจากเอกชนมาเสริมการจัดการ เป็นรัฐวิสาหกิจหรือวิสาหกิจมหาชน 	<ul style="list-style-type: none"> เอกชนมักขาดการควบคุมการบริหารจัดการ มักมีปัญหาด้านบริการ มักมีความขัดแย้งระหว่างผู้ลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน การตัดสินใจในภาวะกรณีจะล่าช้าและไม่คล่องตัว ชุมชนมีโอกาสส่วนน้อย
5) รัฐมอบหมายให้ชุมชนดูแล	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสามารถปกป้องทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดการให้กับชุมชน เป็นการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> อาจเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มชุมชนในพื้นที่ ชุมชนบางแห่งอาจไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการและการดำเนินการธุรกิจ (ในระยะแรก) มีการขายตัวช้า ขาดงบประมาณต้องการการสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม

ตารางที่ ผ 4.1-5 ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมกับรูปแบบการจัดการ

เงื่อนไข	รูปแบบการจัดการ				
	1	2	3	4	5
อยู่ในเขตอนุรักษ์	X	X	/	/	/
อยู่นอกเขตอนุรักษ์	/	X	X	X	X
มีชุมชนโดยรอบ	/	/	-	-	/
ชุมชนดูแลรักษาทรัพยากร	/	/	-	-	X
มีการท่องเที่ยวอยู่แล้ว	X	-	/	X	-
มีเอกชนครอบครองถูกกฎหมาย	-	/	/	X	-
มีเอกชนครอบครองไม่ถูกกฎหมาย	/	/	X	/	-
มีสัมปทานอื่น	-	/	X	/	-
ตั้งอยู่ห่างไกล	-	-	X	-	-

หมายเหตุ : รูปแบบการจัดการ

ความเหมาะสม

1) รัฐบาลและดำเนินการเอง	X = มาก
2) รัฐบาลให้เอกชนดำเนินการ	/ = น้อย
3) เอกชนลงทุนและดำเนินการ	- = ไม่เหมาะสม
4) รัฐและเอกชนร่วมดำเนินการ	
5) มอบหมายให้ชุมชนดูแล	

หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยว มีวัตถุประสงค์เป็นการพิจารณาอนุญาตให้มีการดำเนินการธุรกิจนำเที่ยวบางประเภท สำหรับเป็นข้อพิจารณาในการอนุญาตให้เข้าดำเนินการในพื้นที่ท่องเที่ยวบางแห่ง ซึ่งจะเป็นหลักประกันเบื้องต้นในการดูแลรักษาทรัพยากร การให้ความรู้และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการป้องกันติดตามตรวจสอบ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น พร้อมดำเนินการแก้ไขในส่วนที่รับผิดชอบ (ทั้งทางตรงและทางอ้อม)

การกำหนดเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อสำคัญที่พิจารณา 4 ประการ คือ

- (1) กำหนดใช้ในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการจัดการ
- (2) ต้องไม่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างรุนแรง
- (3) ต้องไม่ปิดโอกาสการดำเนินการของชุมชนและธุรกิจชุมชน
- (4) ต้องเป็นการตกลงร่วมกันของประชาคมจังหวัด (ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมและ

พัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด)

หลักการกำหนดหลักเกณฑ์ได้คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญคือ

(1) หลักฐานการเป็นผู้ประกอบการที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
 (2) ความพร้อมในด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมตามขนาดการให้บริการ
 (3) ความพร้อมด้านบุคลากรในการให้บริการ รวมทั้งมีทัศนคติ ทั้งนี้ครอบคลุมความรู้ความสามารถในการให้บริการในหน้าที่ที่รับผิดชอบ และความสามารถในการสื่อสารและสื่อความหมาย กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนจรรยาบรรณของผู้ให้บริการ

(4) ความพร้อมในด้านการป้องกันและแก้ไขกรณีเกิดอุบัติเหตุ และความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการกำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว

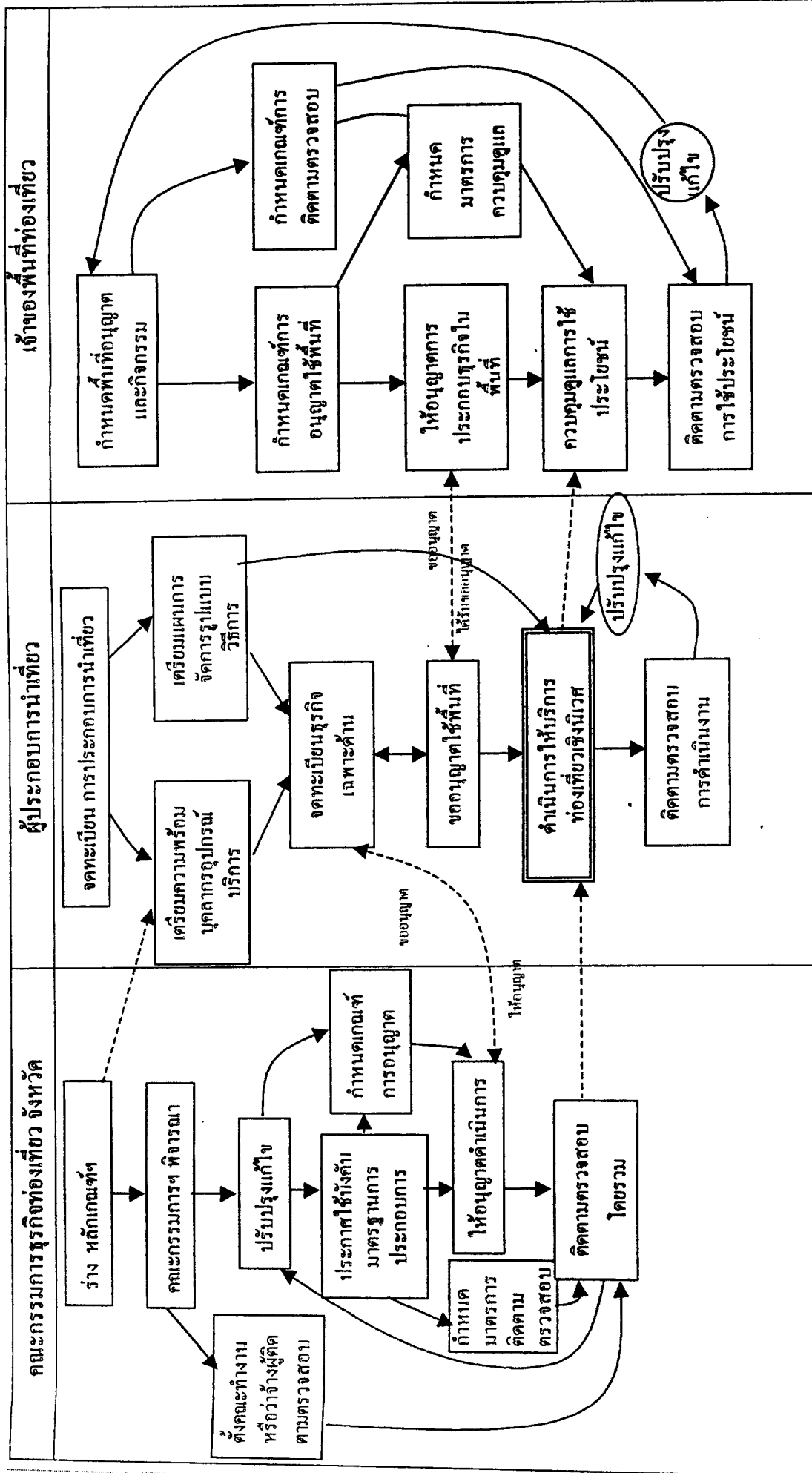
(5) มีแผนการดำเนินการในด้านการกำหนดปริมาณผู้รับบริการ เส้นทางให้บริการ รูปแบบวิธีการให้บริการ การสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้อาจได้รับการอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อนหรือใช้ในการขอใช้พื้นที่จากเจ้าของพื้นที่แล้วแต่กรณี

กระบวนการใช้หลักเกณฑ์ ต้องดำเนินการควบคู่กับการดำเนินการของเจ้าของพื้นที่ และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ดังรูปที่ ผ4.1-8 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- (1) ท้องถิ่นพิจารณาร่างหลักเกณฑ์ เพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์เฉพาะถิ่น
- (2) ผู้ประกอบการเตรียมความพร้อม
- (3) ผู้ประกอบการ ขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ก่อน(ในบางกรณี)
- (4) ผู้ประกอบการขออนุญาตประกอบธุรกิจ ในกิจกรรมนั้น ๆ
- (5) นำไปขออนุญาตใช้พื้นที่ (ตามหลักเกณฑ์ที่เจ้าของพื้นที่กำหนด)
- (6) คำนึงการและติดตามตรวจสอบด้วยตนเอง
- (7) ติดตามตรวจสอบโดยคณะทำงาน/คณะกรรมการที่นายทะเบียนแต่งตั้งขึ้นหรือที่ได้รับการยอมรับ หรือรับพิจารณาข้อร้องเรียน (หากมี) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการต่อใบอนุญาต หรือเพื่อพิจารณาเพิกถอน ใบอนุญาตแล้วแต่กรณี

ร่างหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว สำหรับให้คณะกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามสภาพท้องถิ่นและดำเนินการ (โดยความเห็นชอบของประชาคม) ประกอบด้วย

- (1) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมการประดาน้ำ (แก้ไข เพิ่มเติม)
- (2) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมการดำน้ำผิว
- (3) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมเรือกึ่งดำน้ำ
- (4) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมนำเที่ยวทางทะเลโดยเรือแคนู

Met-14pic

รูปที่ ผ 4.1-8 กระบวนการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และขอใช้ประโยชน์พื้นที่

- (5) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมการนำเที่ยวเดินป่า
- (6) ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมไต่หน้าผา
- ร่างหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยว มีดังนี้

หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมการประดาน้ำ (ร่างเพิ่มเติม)

หลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตการประกอบธุรกิจนำเที่ยว ดำน้ำประเภทสคูบ้า หรือ ประดาน้ำ (Scuba Diving) ให้ใช้แนวทางของ จ.ภูเก็ต เป็นแบบอย่าง ในการศึกษานี้เห็นควรเพิ่ม ข้อ 13-15 เพื่อให้การดำน้ำเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น ดังนี้

- 1) ต้องใช้เรือที่ได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า
- 2) ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ ในกรณีที่ทำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติ
- 3) ใช้อุปกรณ์ในการดำน้ำ ที่มีนิติบุคคลให้การรับรองมาตรฐาน
- 4) จุดที่ลงดำน้ำต้องเป็นบริเวณที่กรมเจ้าท่าหรือกรมป่าไม้ (ในกรณีที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ) เป็นผู้กำหนดจุดวางทุ่นจอครีเอ
- 5) ห้ามทอดสมอเรือในเขตปะการัง โดยผู้รับใบอนุญาตต้องทำทุ่นจอครีเอตามแบบที่ กรมเจ้าท่ากำหนด
- 6) ต้องมีผู้ควบคุมการดำน้ำ (Dive Master) หรือผู้สอนการดำน้ำ หรือสอนการดำน้ำ ตามมาตรฐานสากลในระหว่างการดำน้ำ
- 7) ผู้ดำน้ำจะต้องมีใบอนุญาตการดำน้ำตามมาตรฐานสากล
- 8) ต้องมีถังออกซิเจนสำรองและอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ดำน้ำ (First Aid Equipment) ประจำเรือ
- 9) ต้องทำประกันภัยให้แก่ผู้ดำน้ำคนละไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท
- 10) ต้องมีวิทยุสื่อสารและหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินประจำเรือ
- 11) ห้ามมิให้มีการเก็บหักทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อแนวปะการังและระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งรวมทั้งการห้ามทิ้งสิ่งของ ของเสีย หรือปล่อยน้ำมันลงสู่ทะเล
- 12) ต้องปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในศีลธรรมอันดี
- 13) ผู้ควบคุมการดำน้ำต้องผ่านการอบรมหลักสูตรนิเวศวิทยาทางทะเลและสามารถบรรยายระบบนิเวศวิทยานบริเวณจุดดำน้ำต่างๆ ได้ก่อน ลงดำน้ำ
- 14) การนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ต้องแจ้งจำนวนให้กับเจ้าของพื้นที่/รับทราบก่อนอย่างน้อย 2 วัน โดยเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวไม่เกินที่เจ้าของพื้นที่หรืออุทยานแห่งชาติ กำหนดไว้

- 15) ผู้ประกอบการต้องเสนอแผนการประกอบการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา
- 16) ในกรณีที่ขออนุญาตนำเที่ยวเป็นประจำผู้ประกอบการจะต้องมีการติดตามและตรวจสอบรายงานสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทั้งก่อนเข้าดำเนินกิจการ และตรวจสอบ ทุกๆ เดือนในฤดูท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการ คณะกรรมการชุมชน เจ้าของพื้นที่ และ/หรือสถาบันการศึกษาที่ได้รับการยอมรับร่วมกันดำเนินการ

ร่าง หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจการนำเที่ยวกิจกรรมการดำน้ำผิว

ธุรกิจการดำน้ำผิว(Skin Diving Snorkeling) ใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่มีประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่ มีโอกาสสร้างผลกระทบสูง การประกอบธุรกิจนี้จึงควรมีเกณฑ์ที่ได้มาตรฐานเช่นกัน (อนึ่งหลัก-เกณฑ์นี้อาจยกเว้นสำหรับกิจการชายฝั่งขนาดเล็ก ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงของประชาคม) หลักเกณฑ์การประกอบการมีดังนี้

- 1) ต้องเป็นบริษัทนำเที่ยวที่ได้รับอนุญาตจากสำนักทะเบียนและมัคคุเทศก์
- 2) ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์การดำน้ำผิวและชูชีพที่ได้มาตรฐานและครบถ้วน
- 3) เรือที่ใช้นำเที่ยวต้องได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า และมีอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยประจำเรือครบถ้วน
- 4) ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ ในกรณีที่ดำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล/หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อนเท่านั้น โดยไม่ประกอบกิจการนำเที่ยวเกินความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ต้องจ่ายค่าตอบแทนการใช้พื้นที่กับเจ้าของพื้นที่ตามแต่จะตกลง
- 5) จุดลงดำน้ำต้องเป็นบริเวณที่กรมเจ้าท่าหรือกรมป่าไม้ (ในกรณีที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล) เป็นผู้กำหนดจุดวางทุ่นจอดเรือ
- 6) ห้ามทอดสมอเรือในเขตปะการังต้องผูกทุ่นเท่านั้น
- 7) ต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ดำน้ำ (First Aid Equipment) ประจำเรือ และต้องมีพนักงานที่ผ่านการเรียนหลักสูตรช่วยชีวิตคนจมน้ำและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสถาบันที่ได้รับการรับรองจาก ททท.
- 8) ผู้ควบคุมการดำน้ำผิว ต้องเป็นมัคคุเทศก์ชายฝั่ง ซึ่งผ่านการฝึกอบรมการดำน้ำผิวจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจาก ททท. ต้องสามารถสื่อความหมายธรรมชาติต่อนักท่องเที่ยวให้เข้าใจได้ และก่อนลงดำน้ำต้องมีการบรรยายสภาพแวดล้อม ความเกี่ยวพันของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวรับทราบ

- 9) ต้องควบคุมกิจกรรมการดำน้ำผิว มิให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมปะการัง ระบบนิเวศทางทะเล ห้ามทิ้งของเสีย หรือปล่อยน้ำมันเรือลงสู่ทะเล
- 10) ผู้ขออนุญาตต้องกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้แต่ละวันเป็นจำนวนตัวเลขให้ชัดเจน และห้ามรับเกินจำนวนที่ระบุไว้ในใบอนุญาต
- 11) ต้องเสนอแผนงานจัดการ เส้นทางพานำเที่ยวให้ชัดเจน ตลอดจนศึกษาน้ำขึ้น-น้ำลงต่ำสุด-สูงสุด ช่วงเวลาน้ำตาย ควบคุมไม่ให้มีการดำน้ำในกรณีประกอบกิจการนำเที่ยวในเขตปะการัง โผล่พื้นน้ำหรือมีระยะห่างจากผิวน้ำในช่วงเวลาน้ำลงต่ำสุดต่ำกว่า 1.5 เมตร ห้ามลงดำน้ำ
- 12) ต้องให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและการกระจายได้ตามความสามารถ
- 13) ต้องแจ้งการเข้าสู่พื้นที่และจำนวนนักท่องเที่ยว ประสิทธิภาพของนักท่องเที่ยวให้เจ้าของพื้นที่ทราบก่อนอย่างน้อย 1 วัน
- 14) ต้องปฏิบัติต่อกับนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมอันดี

ร่าง หลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวกิจกรรมเรือกึ่งดำน้ำ

เรือกึ่งดำน้ำ(Semi Submarine) หรือเรือท้องกระจกแบบท้องลึก เป็นกิจกรรมมีผลกระทบสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสูงหากการประกอบการอยู่ในพื้นที่ที่ขาดการควบคุมจะก่อผลเสียสูงมาก ดังนั้นธุรกิจประเภทนี้ต้องมีมาตรฐาน ดังนี้

- 1) ต้องเป็นบริษัทนำเที่ยวที่ได้รับอนุญาตจากสำนักทะเบียนและมัคคุเทศก์
- 2) ต้องใช้เรือที่ได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า และเป็นเรือที่มีนิติบุคคลให้การรับรอง มาตรฐาน และมีอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยประจำเรือครบถ้วนเพียงพอต่อคณะนักท่องเที่ยว
- 3) ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ในกรณีที่ดำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล/หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อนเท่านั้น และไม่ประกอบกิจการนำเที่ยวเกินความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
- 4) ต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นและอุปกรณ์ช่วยชีวิต และต้องมีพนักงานที่ผ่านการเรียนหลักสูตรปฐมพยาบาลเบื้องต้น หลักสูตรการช่วยชีวิต ที่ได้รับการรับรองจากสถาบันที่เชื่อถือได้
- 5) ผู้ควบคุมการนำเที่ยวกิจกรรมเรือดำน้ำต้องเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเลชายฝั่ง) มีความสามารถเชิงนันทนาการ สื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวได้และสามารถพูดภาษาต่างประเทศ เพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้
- 6) ต้องเสนอแผนงานจัดการเส้นทางเดินเรือ และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

- 7) ต้องควบคุมมิให้มีการทำลายก่อความเสียหายต่อระบบนิเวศปะการังควบคุมมิให้เกิดการแตกหักของปะการัง และการกวนตะกอนอันรบกวนการเจริญเติบโตหรือปกคลุมปะการังจนตาย
- 8) ต้องมีประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยวคนละไม่ต่ำกว่า 5 หมื่นบาท
- 9) ต้องปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดถือความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ร่าง หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจนำเที่ยวทางทะเลโดยเรือแคนู

เรือพายเรือใบ หรือเรือแคนู (Canoe) เรือคะยัค (Kayak) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้เรือเป็นพาหนะเพื่อการเดินทางเข้าไปในเขตรธรรมชาติ หรือบางกรณีใช้เป็นเครื่องมือการผจญภัยที่อาจต้องดูแลด้านความปลอดภัยเป็นหลักมาตรฐานของการนำเที่ยวควรมีดังนี้

- 1) ต้องเป็นบริษัทนำเที่ยวที่ได้รับอนุญาตจากสำนักทะเบียนและมัคคุเทศก์
- 2) ต้องใช้เรือแคนูที่มีมาตรฐานที่สากลยอมรับถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและการออกแบบเหมาะต่อการใช้งานในแต่ละท้องที่เท่านั้น
- 3) ต้องมีเรือแม่ที่ได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่าและมีอุปกรณ์ความปลอดภัยประจำเรือครบถ้วน
- 4) ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ในกรณีที่ดินดำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล
- 5) จุดแล่นเรือแคนูต้องเป็นจุดที่กรมป่าไม้หรืออุทยานแห่งชาติทางทะเล (กรณีอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล) เป็นผู้กำหนดหรืออนุญาต
- 6) ต้องมีผู้ควบคุมการพายเรือแคนู ที่เป็นมัคคุเทศก์เฉพาะชายฝั่งทะเล ซึ่งผ่านการฝึกอบรมการเล่นเรือแคนู โดยสถาบันการศึกษาที่ได้รับรองจากสำนักงานทะเบียน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต้องสามารถพูดภาษาของนักท่องเที่ยวได้ สามารถสื่อความหมายธรรมชาติต่อนักท่องเที่ยวให้เข้าใจได้
- 7) พนักงานพายเรือแคนูต้องผ่านการเรียนหลักสูตรการเล่นเรือแคนู การช่วยชีวิตคนจมน้ำ และการปฐมพยาบาลเบื้องต้นขั้นพื้นฐานและมีใบรับรอง โดยสถาบันที่ทั่วไปยอมรับ
- 8) พนักงานพายเรือแคนูต้องผ่านการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ สามารถสื่อความหมายต่อนักท่องเที่ยวให้เข้าใจได้ สามารถอธิบายเล่าประวัติให้นักท่องเที่ยวทราบได้โดยย่อๆ
- 9) ผู้ขออนุญาตต้องกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้ในแต่ละวันเป็นจำนวนตัวเลขให้ชัดเจนและห้ามรับเกินจำนวนที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

10) ต้องเสนอแผนงานจัดการ เส้นทางพานำเที่ยวให้ชัดเจนต่อนายทะเบียนและให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและกระจายรายได้

11) ต้องมีประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยวคนละไม่ต่ำกว่าห้าหมื่นบาท

12) ห้ามมิให้มีการเก็บ หักทำลาย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อแนวปะการัง หินงอก หินย้อย ระบบนิเวศทางทะเล ส่งเสียงดัง รวมทั้งการห้ามทิ้งสิ่งของเสียหรือ ปล่อยน้ำมันเรือลงสู่ทะเล

13) ต้องปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในศีลธรรมอันดี

อนึ่งในกรณีที่ เจ้าของพื้นที่หรืออุทยานแห่งชาติหรือหน่วยงานรับผิดชอบเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ มีความเปราะบาง ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการดังนี้

1) การนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องแจ้งจำนวนให้กับเจ้าของพื้นที่/หรืออุทยานแห่งชาติหรือหน่วยงานรับผิดชอบทราบก่อนอย่างน้อย 1 วัน ในพื้นที่เปราะบาง

2) จะต้องมีการติดตามและตรวจสอบรายงานสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทั้งก่อนเข้าดำเนินการ และตรวจสอบทุกๆ 2 เดือน ของฤดูกาลท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการ องค์การบริหารส่วนตำบลหรือคณะกรรมการชุมชน เจ้าของพื้นที่และสถาบันทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ นำเชื่อถือร่วมกัน และเสนอรายงานต่อสาธารณชน ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการติดตาม ตรวจสอบการเสนอรายงาน ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ร่าง หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจของกิจการนำเที่ยวเดินป่า

การเดินป่าในพื้นที่เกาะหรืออุทยานแห่งชาติทางทะเลควรมีการกำกับดูแล โดยผู้ประกอบการต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) ต้องเป็นบริษัทนำเที่ยวที่ได้รับอนุญาตจากสำนักทะเบียนและมัคคุเทศก์

2) การจัดการนำเที่ยวเดินป่าต้องจัดอยู่ในเส้นทางที่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้(ในกรณีที่ตั้งดำเนินการในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล) หรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อนเท่านั้น ไม่ประกอบกิจการนำเที่ยวเกินความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

3) ต้องมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นและอุปกรณ์ช่วยชีวิตแก่นักท่องเที่ยวเดินป่า และต้องมีพนักงานที่ผ่านการเรียนหลักสูตรปฐมพยาบาลเบื้องต้น หลักสูตรการช่วยชีวิตประจำคณะ

4) ต้องควบคุมไม่ให้คณะส่งเสียงดังรบกวนความสงบ และต้องรักษาความสะอาดของพื้นที่มีระบบการจัดการมูลฝอย

- 5) ผู้ควบคุมการนำเที่ยว เดินป่า ชายฝั่ง ป่าบนเกาะ ต้องเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะชายฝั่งทางทะเล มัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า) มีความสามารถ สื่อความหมายธรรมชาติต่อนักท่องเที่ยวได้ ควรพูดภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้
- 6) ต้องเสนอแผนงานจัดการ เส้นทางนำเที่ยว เดินป่า กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน
- 7) ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับรายละเอียดเส้นทางเดินป่าก่อนเข้าสู่พื้นที่ แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวและอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อม และมีคู่มือศึกษาประกอบการเดินทาง
- 8) ต้องแจ้งการเข้าสู่พื้นที่และจำนวนนักท่องเที่ยว ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ให้เจ้าของพื้นที่ทราบก่อนอย่างน้อย 2 วัน
- 9) ผู้ขออนุญาตเข้าสู่พื้นที่ต้องจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้ในแต่ละวันเป็นจำนวนตัวเลขให้ชัดเจน และห้ามรับเกินจำนวนที่ระบุไว้ในใบอนุญาต
- 10) ต้องมีประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยวคนละ ไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาทถ้วน
- 11) ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ และกระจายรายได้ตามความสามารถ
- 12) ต้องปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในศีลธรรมอันดี

ร่าง หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจกิจกรรมการไต่หน้าผา

การไต่หน้าผา(Rock Climbling) เป็นกิจกรรมใหม่ที่ยังไม่มีการดูแลที่ดี ควรมีการกำหนดมาตรฐานดังนี้

- 1) ต้องเป็นบริษัทนำเที่ยว/สมาคม/ชมรม เกี่ยวกับกิจกรรมไต่หน้าผา ที่ได้รับอนุญาตจากสำนักทะเบียนและมัคคุเทศก์
- 2) การจัดการกิจกรรมไต่หน้าผาต้องจัดอยู่ในเส้นทางที่ได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ในกรณีที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลหรืออุทยานแห่งชาติ และ/หรือ ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ก่อนเท่านั้น ไม่ประกอบกิจการนำเที่ยวไต่หน้าผาเกินความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่
- 3) ต้องมี/ใช้อุปกรณ์ไต่หน้าผาที่ได้มาตรฐาน มีนิติบุคคลให้การรับรองมาตรฐาน
- 4) ต้องมีอุปกรณ์ช่วยชีวิต อุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยวไต่หน้าผา
- 5) ผู้ควบคุมการไต่หน้าผาต้องเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเลชายฝั่ง) หรือมัคคุเทศก์เดินป่า ที่ได้รับการรับรองจากนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวมีความสามารถให้คำแนะนำการ สื่อความหมายธรรมชาติ ต่อนักท่องเที่ยวได้ ควรจะพูดภาษาต่างประเทศที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ และผ่านการเรียนหลักสูตรปฐมพยาบาลเบื้องต้น หลักสูตรการช่วยชีวิต

- 6) ต้องเสนอแผนงานจัดการ เส้นทางใต้หน้าผา กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน
- 7) ต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับรายละเอียดเส้นทางปีนผา กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นก่อนเข้าสู่พื้นที่ แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว
- 8) ควบคุมมิให้มีการทำลายก่อความเสียหายต่อหินงอก หินย้อย ระบบนิเวศ หน้าผา รวมทั้งการจัดการขยะมูลฝอย
- 9) ต้องมีประกันภัยให้แก่นักท่องเที่ยวคนละไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาทถ้วน
- 10) ต้องปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดถือความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ภาคผนวกที่ 4.2

ร่างคำสั่งแต่งตั้ง

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด

-ร่าง-

คำสั่งจังหวัด

ที่/.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด

.....

เพื่อวางแนวทางส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ตลอดจนการแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่เป็นอุปสรรคต่อภาครัฐและเอกชนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัด ประกอบด้วย

1. ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานกรรมการ
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัด	รองประธานกรรมการ
3. ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด	รองประธานกรรมการ
4. ประธานหอการค้าจังหวัด	รองประธานกรรมการ
5. ปลัดจังหวัด	กรรมการ
6. สำนักงาน ททท. ภูมิภาค	กรรมการ
7. โฆษการจังหวัด	กรรมการ
8. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท	กรรมการ
9. แขวงการท่องเที่ยว	กรรมการ
10. ประมงจังหวัด	กรรมการ
11. ป่าไม้จังหวัด	กรรมการ
12. ขนส่งจังหวัด	กรรมการ
13. ผังเมืองจังหวัด	กรรมการ
14. ศึกษาธิการจังหวัด	กรรมการ
15. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (จังหวัด)	กรรมการ
16. อุตสาหกรรมจังหวัด	กรรมการ

17. สถานีตำรวจภูธร	กรรมการ
18. สถาบันราชภัฏ หรือ สถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคฯ	กรรมการ
19. ประชาสัมพันธ์จังหวัด	กรรมการ
20. นายอำเภอในพื้นที่	กรรมการ
21. นายกเทศมนตรี (ในพื้นที่)	กรรมการ
22. องค์การบริหารส่วนตำบล	กรรมการ
23. องค์การบริหารส่วนจังหวัด	กรรมการ
24. สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว	กรรมการ
25. สมาคม/ชมรมโรงแรม (ในพื้นที่)	กรรมการ
26. สมาคม/ชมรมผู้ประกอบการรถเช่า/เรือ	กรรมการ
27. สมาคม/ชมรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	กรรมการ
28. องค์การพัฒนาเอกชน *	กรรมการ
29. องค์การชุมชน *	กรรมการ
30. ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น *	กรรมการ

* รายการที่ 28, 29 และ 30 เสนอเพิ่มโดย วท.

ให้คณะกรรมการฯ มีหน้าที่

1. พิจารณาแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการส่งเสริมอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. พิจารณากันกรองประเมินความเหมาะสม และจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนตลอดจน

พิจารณาผลกระทบของแนวทางแก้ไขปัญหา

3. พิจารณาจัดทำแผนอนุรักษ์/พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ตามกรอบ/นโยบาย เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

4. พิจารณาจัดตั้งกองทุนส่งเสริมพัฒนาและอนุรักษ์ และแก้ไขปัญหาในระดับต้น

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ เป็นต้นไป และให้คณะกรรมการฯ มีวาระปฏิบัติงาน 5 ปี

สั่ง ณ วันที่

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด

หมายเหตุ : ร่างโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540)

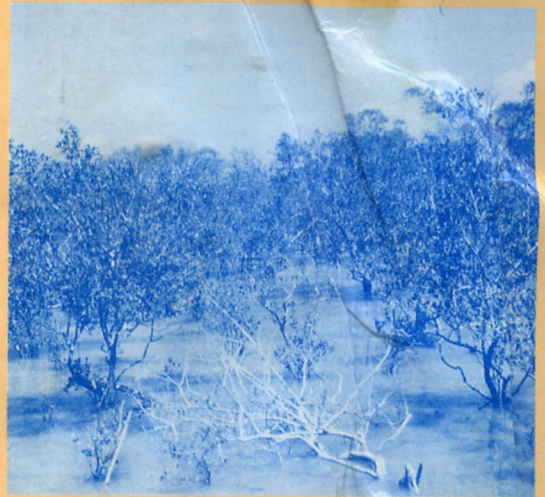
910.4:574
สถบ
ล.3,ฉ.1

9601

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย

รายงานฉบับสุดท้าย: การศึกษากำหนดรูป
แบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล.
เล่ม 3 : การศึกษาพื้นที่กรณีตัวอย่างหมู่เกาะ
เกตราดอนใต้ จังหวัดสตูล.

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

910.4:574

ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยฯ

สถบ

ฉ.3, ฉ.1

BT9601

รายงานฉบับสุดท้าย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

196 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900.

โทร. (02) 5795515, 5790160, 5791121 ต่อ 4405 - 4408

โทรสาร (02) 5795515, 5790160, ต่อ 4405, (02) 5614771

E-mail : tiistrsd@ksc.th.com

